

เอกสารประกอบการสอน
รายวิชาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
(Early Childhood Education Curriculum)
รหัสวิชา ปว ๐๑๐๕

ชื่อ นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร
วุฒิ คบ.(การประถมศึกษา) สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์
สัมฤทธิ์บัตร (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประกาศนียบัตรบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนตราด
สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

คำนำ

เอกสารประกอบการสอนรายวิชาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย รหัสวิชา ปว ๐๑๐๕ เล่มนี้ เรียบเรียงขึ้นตามจุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชาเพื่อใช้ประกอบการสอนสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ ๒ ตามหลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑ ของสถาบันวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ผู้จัดทำได้เรียบเรียงเอกสารประกอบการสอนฉบับนี้ขึ้น เพื่อให้เนื้อหา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสารตำราของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๙ หน่วยการสอน เรียงลำดับจากหน่วยที่ ๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและองค์ประกอบ หน่วยที่ ๒ ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย หน่วยที่ ๓ การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย หน่วยที่ ๔ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย หน่วยที่ ๕ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น หน่วยที่ ๖ การบริหารและการนำหลักสูตรไปใช้ หน่วยที่ ๗ การประเมินหลักสูตร หน่วยที่ ๘ การประกันคุณภาพการศึกษาปฐมวัย และหน่วยที่ ๙ ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้เนื้อหาสาระแล้ว ในแต่ละหน่วยการเรียนยังประกอบด้วย แบบฝึกหัดท้ายหน่วยเพื่อฝึกทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผู้จัดทำขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิเจ้าของเอกสารตำราทุกท่าน ที่ผู้จัดทำได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าประกอบการเรียบเรียง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจคุณภาพด้านเนื้อหาและเครื่องมือ รวมทั้งการให้คำปรึกษาแนะนำและเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ตลอดจนผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนตราดและคณาจารย์ที่มีส่วนในการสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการจัดทำเอกสารประกอบการสอนฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์และนำไปใช้ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำยินดีน้อมรับเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ครู อาจารย์ ผู้เรียนตลอดจนผู้สนใจทั่วไป

นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

ผู้จัดทำ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
วิธีการศึกษา	
หน่วยที่ ๑ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและองค์ประกอบ	
เค้าโครงเนื้อหา	๑-๒
ตอนที่ ๑.๑ ความหมายของหลักสูตร และความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย	๓
เรื่องที่ ๑.๑.๑ ความหมายของหลักสูตร	๓-๕
เรื่องที่ ๑.๑.๒ ความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๕-๗
เรื่องที่ ๑.๑.๓ ความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๗-๙
ตอนที่ ๑.๒ โครงสร้างและองค์ประกอบ และลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๑๐
เรื่องที่ ๑.๒.๑ โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๑๐-๑๑
เรื่องที่ ๑.๒.๒ องค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๑๑-๑๕
เรื่องที่ ๑.๒.๓ ลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๑๕-๒๐
เอกสารอ้างอิง	๒๑
แบบฝึกหัดท้ายหน่วย	๒๒-๒๔
แนวทางการตอบคำถามท้ายหน่วย	๒๕
หน่วยที่ ๒ ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	
เค้าโครงเนื้อหา	๒๖-๒๗
ตอนที่ ๒.๑ ปรัชญาการศึกษา ทฤษฎีหลักสูตร และประเภทของหลักสูตร	๒๘
เรื่องที่ ๒.๑.๑ ปรัชญาการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตร	๒๘-๓๓
เรื่องที่ ๒.๑.๒ ทฤษฎีหลักสูตร	๓๓-๓๕
เรื่องที่ ๒.๑.๓ ประเภทหลักสูตร	๓๕-๓๙
ตอนที่ ๒.๒ ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน	๓๙
เรื่องที่ ๒.๒.๑ ปรัชญาและความเชื่อพื้นฐานที่มีต่อหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๓๙-๔๑
เรื่องที่ ๒.๒.๒ ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน	๔๑-๔๔
เอกสารอ้างอิง	๔๕
แบบฝึกหัดท้ายหน่วย	๔๖-๔๗
แนวทางการตอบคำถามท้ายหน่วย	๔๘
หน่วยที่ ๓ การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน	
เค้าโครงเนื้อหา	๔๙-๕๐
ตอนที่ ๓.๑ แนวคิดของนักการศึกษาที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๕๑
เรื่องที่ ๓.๑.๑ จอนห์น เอมอส โคเมนีอุส (John Amos Comenius)	๕๑
เรื่องที่ ๓.๑.๒ จัง จาก รูสโซ (Jean Jacques Rousseau)	๕๑-๕๒
เรื่องที่ ๓.๑.๓ โจฮัน ไฮริค เปสตาลอซซี (Johann Heinrich Pestalozzi)	๕๒

เรื่องที่ ๓.๑.๔ เฟรดดริค วิลเฮล์ม เฟรอปเบล (Friedrich Wilhelm Froebel)	๕๓
เรื่องที่ ๓.๑.๕ มาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori)	๕๓
เรื่องที่ ๓.๑.๖ จอห์น ดีวีย์ (John Dewey)	๕๔
เรื่องที่ ๓.๑.๗ รูดอล์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner) ๕๔	
เรื่องที่ ๓.๑.๘ เลฟ เซมีโนวิช ไวกอตสกี (Lev Semenovich Vygotsky)	๕๕
ตอนที่ ๓.๒ หลักการทางการศึกษาปฐมวัย	๕๕
เรื่องที่ ๓.๒.๑ จุดหมายของการศึกษาปฐมวัย	๕๕
เรื่องที่ ๓.๒.๒ สารระความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	๕๕
เรื่องที่ ๓.๒.๓ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย	๕๖
เรื่องที่ ๓.๒.๔ การจัดสภาพแวดล้อมและสื่ออุปกรณ์	๕๖
เรื่องที่ ๓.๒.๕ วิธีปฏิบัติกับเด็กปฐมวัย	๕๖-๕๗
ตอนที่ ๓.๓ การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐	๕๗
เรื่องที่ ๓.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของการศึกษาและการวิเคราะห์หลักสูตร	๕๗-๕๘
เรื่องที่ ๓.๓.๒ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตร	๕๙
เรื่องที่ ๓.๓.๓ จุดหมายการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตร	๕๙-๖๑
เรื่องที่ ๓.๓.๔ การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๖๑-๗๑
เอกสารอ้างอิง	๗๒
แบบฝึกหัดท้ายหน่วย	๗๓
แนวทางการตอบคำถามท้ายหน่วย	๗๔-๗๕
หน่วยที่ ๔ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	
เค้าโครงเนื้อหา	๗๖-๗๗
ตอนที่ ๔.๑ ความหมาย ความสำคัญของการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๗๘
เรื่องที่ ๔.๑.๑ ความหมายของการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๗๘
เรื่องที่ ๔.๑.๒ ความสำคัญของการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๗๙-๘๐
ตอนที่ ๔.๒ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	๘๐
เรื่องที่ ๔.๒.๑ การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler)	๘๐-๘๒
เรื่องที่ ๔.๒.๒ การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba)	๘๒-๘๔
เรื่องที่ ๔.๒.๓ การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของสกีลเบ็ค (Skillbeck)	๘๔
เรื่องที่ ๔.๒.๔ การพัฒนาหลักสูตรโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ	๘๕-๘๖
เรื่องที่ ๔.๒.๕ การพัฒนาหลักสูตร ของนักวิชาการไทย	๘๖-๘๗
เรื่องที่ ๔.๒.๖ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ	๘๘-๘๙
ตอนที่ ๔.๒.๗ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน	๘๙-๙๐
เรื่องที่ ๔.๒.๘ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย แบบมีส่วนร่วม	๙๐-๙๔
เรื่องที่ ๔.๒.๙ ตัวอย่างการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบมีส่วนร่วม	๙๔-๙๘

ตอนที่ ๔.๓ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	๙๘
เรื่องที่ ๔.๓.๑ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น	๙๘-๑๐๐
เอกสารอ้างอิง	๑๐๑
แบบฝึกหัดท้ายหน่วย	๑๐๒
แนวทางการตอบคำถามท้ายหน่วย	๑๐๓-๑๐๔
หน่วยที่ ๕ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น	
เค้าโครงเนื้อหา	๑๐๕-๑๐๖
ตอนที่ ๕.๑ ความหมาย ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา	๑๐๗
เรื่องที่ ๕.๑.๑ ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา	๑๐๗
เรื่องที่ ๕.๑.๒ ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา	๑๐๘
ตอนที่ ๕.๒ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	๑๐๙
เรื่องที่ ๕.๒.๑ แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	๑๐๙-๑๑๓
เรื่องที่ ๕.๒.๒ การจัดทำหลักสูตรหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น	๑๑๓-๑๓๐
เอกสารอ้างอิง	๑๓๑
แบบฝึกหัดท้ายหน่วย	๑๓๒-๑๓๔
แนวทางการตอบคำถามท้ายหน่วย	๑๓๕-๑๓๖
หน่วยที่ ๖ การบริหารจัดการและการนำหลักสูตรไปใช้	
เค้าโครงเนื้อหา	๑๓๗-๑๓๘
ตอนที่ ๖.๑ การบริหารจัดการหลักสูตร	๑๓๗
เรื่องที่ ๖.๑.๑ ความหมายการบริหารจัดการหลักสูตร	๑๓๗-๑๔๐
เรื่องที่ ๖.๑.๒ ความสำคัญของการบริหารจัดการหลักสูตร	๑๔๐-๑๔๒
เรื่องที่ ๖.๑.๓ การบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพการสอน	๑๔๒-๑๔๕
ตอนที่ ๖.๒ การนำหลักสูตรไปใช้	๑๔๕
เรื่องที่ ๖.๒.๑ ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้	๑๔๕
เรื่องที่ ๖.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้	๑๔๕-๑๔๗
เรื่องที่ ๖.๒.๓ กระบวนการในการเริ่มนำหลักสูตรไปใช้	๑๔๗-๑๔๙
เรื่องที่ ๖.๒.๔ การปรับใช้หลักสูตร	๑๔๙-๑๕๐
ตอนที่ ๖.๓ บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้	๑๕๐
เรื่องที่ ๖.๓.๑ บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้	๑๕๐-๑๕๒
เอกสารอ้างอิง	๑๕๓
แบบฝึกหัดท้ายหน่วย	๑๕๔
แนวทางการตอบคำถามท้ายหน่วย	๑๕๔-๑๕๖

หน่วยที่ ๗ การประเมินหลักสูตรเค้าโครงเนื้อหา

เค้าโครงเนื้อหา	๑๕๗-๑๕๘
ตอนที่ ๗.๑ ความหมายและความสำคัญของการประเมินผลหลักสูตร	๑๕๙-๑๖๐
ตอนที่ ๗.๒ แนวคิดพื้นฐานในการประเมินผลหลักสูตร	๑๖๐-๑๖๑
ตอนที่ ๗.๓ รูปแบบการประเมินผลหลักสูตรและการตัดสินใจ	๑๖๒-๑๖๓
ตอนที่ ๗.๔ การวางแผนการประเมินผลหลักสูตร	๑๖๓-๑๖๔
ตอนที่ ๗.๕ ผลกระทบที่เกิดจากการใช้หลักสูตร	๑๕๓-๑๖๙
ตอนที่ ๗.๖ วิธีการประเมินผลหลักสูตรและเครื่องมือที่ใช้	๑๖๙-๑๗๔
เอกสารอ้างอิง	๑๗๕
แบบฝึกหัดท้ายหน่วย	๑๗๖
แนวทางการตอบคำถามท้ายหน่วย	๑๗๗-๑๗๘

หน่วยที่ ๘ การประกันคุณภาพการศึกษาปฐมวัย

เค้าโครงเนื้อหา	๑๗๙-๑๘๐
ตอนที่ ๘.๑ ความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา	๑๘๑
เรื่องที่ ๘.๑.๑ ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา	๑๘๑-๑๘๒
เรื่องที่ ๘.๑.๒ ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา	๑๘๓
ตอนที่ ๘.๒ มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย	๑๘๔
เรื่องที่ ๘.๒.๑ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	๑๘๔-๑๙๐
ตอนที่ ๘.๓ การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย	๑๙๑
เรื่องที่ ๘.๓.๑ หลักการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและ แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	๑๙๑-๑๙๔
เรื่องที่ ๘.๓.๒ รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาแนวใหม่	๑๙๔-๑๙๘
ตอนที่ ๘.๔ การเขียนรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา	๑๙๙
เรื่องที่ ๘.๔.๑ ความสำคัญของรายงานผลการประเมินตนเองและกระบวนการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	๑๙๙-๒๐๒
เรื่องที่ ๘.๔.๒ องค์ประกอบของรายงานผลการประเมินตนเองและตัวอย่างการเขียนรายงานการประเมินตนเอง	๒๐๒-๒๐๓
ตอนที่ ๘.๕ การประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย	๒๐๓
เรื่องที่ ๘.๕.๑ ความหมายและหลักการสำคัญการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา	๒๐๓-๒๐๕
เรื่องที่ ๘.๕.๒ หน่วยงานที่ประเมินและแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา	๒๐๕-๒๑๕
เอกสารอ้างอิง	๒๑๖
แบบฝึกหัดท้ายหน่วย	๒๑๗-๒๑๘
แนวทางการตอบคำถามท้ายหน่วย	๒๑๙-๒๒๐

หน่วยที่ ๙ ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัย

เค้าโครงเนื้อหา	๒๒๑-๒๒๓
ตอนที่ ๙.๑ ปัญหาทางการศึกษาปฐมวัย	๒๒๔
เรื่องที่ ๙.๑.๑ ปัญหาสำคัญของการศึกษาปฐมวัย	๒๒๔
เรื่องที่ ๙.๑.๒ แนวทางการแก้ไขปัญหาสำคัญของการศึกษาปฐมวัย	๒๒๕
ตอนที่ ๙.๒ แนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัย	๒๒๕-๒๒๗
เรื่องที่ ๙.๒.๑ การจัดการศึกษาศตวรรษที่ ๒๑	๒๒๗-๒๒๘
เรื่องที่ ๙.๒.๒ ผู้เรียนและครูในศตวรรษที่ ๒๑	๒๒๘-๒๓๑
เอกสารอ้างอิง	๒๓๒
แบบฝึกหัดท้ายหน่วย	๒๓๓
แนวทางการตอบคำถามท้ายหน่วย	๒๓๔

รายละเอียดวิชา

คำอธิบายรายวิชา

ปว ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

(Early Childhood Education Curriculum)

ศึกษาความหมาย ความสำคัญ ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ทฤษฎีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย องค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การวิเคราะห์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย หลักการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร การประกันคุณภาพของสถานศึกษา ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร
๒. เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์และสร้างความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันเพื่อเป็นหลักการของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
๓. เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถอธิบายแนวคิดพื้นฐานและแนวการจัดการศึกษาปฐมวัยกับหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยได้
๔. เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมได้
๕. เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ครูได้
๖. เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพของสถานศึกษา รวมถึงปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัย
๗. เพื่อให้ผู้ศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

รายชื่อหน่วยการสอน จำนวน ๙ หน่วย ดังนี้

- หน่วยที่ ๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและองค์ประกอบ
- หน่วยที่ ๒ ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- หน่วยที่ ๓ การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- หน่วยที่ ๔ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- หน่วยที่ ๕ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
- หน่วยที่ ๖ การบริหารจัดการและการนำหลักสูตรไปใช้
- หน่วยที่ ๗ การประเมินหลักสูตร
- หน่วยที่ ๘ การประกันคุณภาพการศึกษาปฐมวัย
- หน่วยที่ ๙ ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัย

วิธีการศึกษา

คำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการสอน

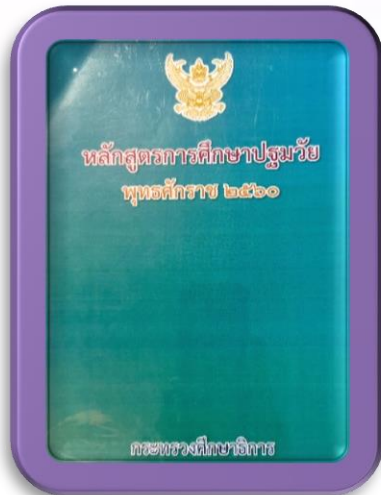
รายวิชา หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย รหัสวิชา ปว ๐๑๐๕

๑. เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ แบ่งหน่วยการสอนออกเป็น ๙ หน่วยการสอน
๒. ก่อนที่นักศึกษาจะศึกษาเนื้อหาในแต่ละหน่วยการสอน ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบก่อนเรียนของแต่ละหน่วยการสอนเสียก่อน เพื่อวัดความรู้พื้นฐานของตนเอง
๓. จัดการเรียนการสอนการสอนตามแผนการเรียนรู้ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามกิจกรรมที่กำหนด
๔. ให้นักศึกษาไปศึกษาเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วยการสอนเพิ่มเติม ให้เข้าใจและทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วยการสอน เพื่อรอการตรวจเฉลยแบบฝึกหัดร่วมกันพร้อมกับครูผู้สอน
๕. ในแต่ละหน่วยการสอน ถ้ายังไม่ถูกต้องหรือไม่เข้าใจให้ย้อนกลับมาศึกษาเนื้อหาใหม่ หรือสอบถามครูผู้สอน
๖. ทำการประเมินผลการเรียนรู้ในด้านต่างๆให้เหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนด
๗. ดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น จนครบ ๙ หน่วยการสอน

หน่วยที่ ๑

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและองค์ประกอบ

นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

ชื่อ นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร
วุฒิ คบ.(การประถมศึกษา) สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์
สัมฤทธิ์บัตร (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประกาศนียบัตรบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนตราด
สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

หน่วยที่ ๑ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและองค์ประกอบ

แผนบริหารการสอนประจำหน่วยที่ ๑

เนื้อหาประจำหน่วยที่ ๑

ตอนที่ ๑.๑ ความหมายของหลักสูตร และความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๑.๑.๑ ความหมายของหลักสูตร

เรื่องที่ ๑.๑.๒ ความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๑.๑.๓ ความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ตอนที่ ๑.๒ โครงสร้างและองค์ประกอบ และลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๑.๒.๑ โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๑.๒.๒ องค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๑.๒.๓ ลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาหน่วยที่ ๑ จบแล้ว นักเรียนสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้

๑. อธิบายแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความหมาย และความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้
๒. อธิบายหลักการโครงสร้าง องค์ประกอบ การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีผลต่อลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำหน่วย

๑. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ ๑ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและองค์ประกอบ
๒. ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ และ Slide Power Point
๓. สรุปเนื้อหาเพิ่มเติม
๔. ทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วย

สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. Power Point
๓. โปรเจคเตอร์
๔. เครื่องคอมพิวเตอร์
๕. แบบฝึกปฏิบัติงานกลุ่มโดยอภิปราย

การวัดและการประเมินผล

๑. การสังเกตความสนใจของนักศึกษาและการมีส่วนร่วมในการทำงาน
๒. การประเมินการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและพฤติกรรมการเรียน
๓. การประเมินผลงานจากการทำแบบฝึกหัด
๔. การประเมินจากการอภิปรายผลและการนำเสนอผลการศึกษากลุ่ม
๕. การประเมินจากผลงานการสรุปเนื้อหาเพิ่มเติม

หน่วยที่ ๑

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและองค์ประกอบ

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามทิศทางที่สังคม ประเทศชาติต้องการนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากร ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ของประชากรนั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างมาสนับสนุน เพื่อให้เกิดคุณภาพที่สามารถนาสู่การเป็นกำลังสำคัญในการนาพาประเทศไปสู่ความเจริญมั่นคง พัฒนาไปอย่างทัดเทียมกับนานาชาติ วิธีการหนึ่งของการพัฒนาประชากร คือการให้การศึกษ ซึ่ง “การศึกษา”ตามความหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายว่า หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต้องอาศัยเครื่องมือสำคัญของการจัดการศึกษาคือ หลักสูตรการศึกษาในแต่ละระดับ หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาปฐมวัยซึ่งเป็นการศึกษาในวัยต้นของชีวิต อันเป็นเสมือนวัยรากฐานของชีวิต การจัดการศึกษาด้วยหลักสูตรที่มีคุณภาพ จะทำให้ผู้เรียนได้วางรากฐานของชีวิตที่มั่นคง และเอื้อต่อการเจริญงอกงามตลอดชีวิต สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงต้องมีการนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาและการจัด การเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพต่อไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับนี้

ตอนที่ ๑.๑ ความหมายของหลักสูตร และความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๑.๑.๑ ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร (curriculum) เป็นคำภาษาอังกฤษที่มาจากภาษาลาติน “currere” ซึ่งหมายถึง ลู่วิ่ง ทั้งนี้ในความหมายที่นำมาใช้ทางการศึกษาจึงหมายถึงอุปสรรคหรืองานที่บุคคลต้องเอาชนะหรือทำให้สำเร็จ จึงเปรียบหลักสูตรกับลู่วิ่งแข่งขัน และต่อมามีการให้ความหมายคำว่า หลักสูตร ไว้หลากหลายเช่นการให้ความหมายในลักษณะการเป็นรายวิชาและการจัดการเรียนการสอน เช่น กู๊ด (Good. ๑๙๗๓ : ๑๕๗) ให้ความหมายว่า หมายถึง รายวิชา กลุ่มวิชา หรือเนื้อหาวิชา ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียน มีความรู้จนจบชั้น หรือได้รับประกาศนียบัตร

ส่วน เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander. ๑๙๗๔ : ๖) นักพัฒนาหลักสูตรได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในความรับผิดชอบของโรงเรียน

ทาบบา (Taba. ๑๙๖๒ : ๑๐ – ๑๑) ให้ความหมายในลักษณะของระบบ คืออธิบายว่าหลักสูตรคือแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลสำหรับนักวิชาการและหน่วยงานด้านการศึกษาของไทยได้ให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

กรมวิชาการ (๒๕๒๑ : ๖) ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดว่าด้วยจุดหมาย แนวทางวิธีการ และเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ เจตคติ และพฤติกรรม ตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา

เอกวิทย์ ณ ถลาง นักการศึกษาไทย ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียน ทั้งเนื้อหาวิชา เจตคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็จะ เป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก (วิชัย ดิสรระ. ๒๕๓๕ : ๑๐)

สงบ ลักษณะ (๒๕๔๐ : ๑๐๔) กล่าวว่าความหมายของหลักสูตรตามที่ยอมรับกันมากในปัจจุบันคือความหมายที่กล่าวว่าหลักสูตรคือมวลประสบการณ์ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระเบียบ ระบบ เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติตามความมุ่งหวังของหลักสูตร

จากคำอธิบายของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น แสดงถึงความหมายของหลักสูตรในการนำไปใช้ดังนี้

๑. หลักสูตรในความหมายของรายวิชาและเนื้อหาวิชา ทั้งนี้เป็นการอธิบายถึงหลักสูตรในลักษณะของการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ตามเนื้อหาวิชาในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของแต่ละระดับ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หรือนำไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป

๒. หลักสูตรในความหมายของการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาที่กำหนดโดยสถานศึกษา ทั้งนี้มีการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนเพื่อให้เกิดผลตามจุดหมาย

๓. หลักสูตรในความหมายของระบบการเรียนการสอนที่จะส่งผลต่อผู้เรียน โดยมีการออกแบบหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ถือได้ว่าเป็นสิ่งให้แนวทางแก่ผู้ปฏิบัติที่นำไปสู่การจัดการศึกษาตามที่กำหนดเป้าหมายไว้

๔. หลักสูตรในความหมายของมวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนได้รับทั้งที่ได้เตรียมวางแผนไว้ และที่เกิดขึ้นเองในสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาไปทุกด้าน

๕. หลักสูตรในความหมายของกำหนดการจัดการเรียนการสอน ที่มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ และแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการให้ความหมายของหลักสูตรตามลักษณะของการนำไปใช้และตามความเชื่อที่มีต่อเป้าหมายและวิธีการของการจัดการศึกษา ที่ส่งผลต่อผลผลิตทางการศึกษา แต่ทั้งนี้แม้ว่าความหมายของหลักสูตรจะมีข้อแตกต่างกันไปบ้างแล้วแต่ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้ที่อาจจะมองในลักษณะของความกว้างหรือการให้ความหมายที่เจาะจงลงไปเฉพาะด้านก็ตามแต่เมื่อพิจารณาการให้ความหมายของหลักสูตรจะมี

ส่วนที่คล้ายคลึงกัน คือ เป้าหมายที่มุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียน โดยมีหลักสูตรเป็นเครื่องมือการปฏิบัติของผู้จัดการศึกษาในทุกระดับ สำหรับการศึกษาปฐมวัยนั้นเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในระดับอื่น ที่มีการกำหนดหลักสูตรเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กไปสู่จุดหมายของการจัดการศึกษา

เรื่องที่ ๑.๑.๒ ความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น มีประวัติจากความเชื่อของนักปรัชญาการศึกษาที่เห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กที่มีความแตกต่างจากการจัดการศึกษาของเด็กวัยอื่น โดยมีความเห็นว่าการศึกษาของเด็กเริ่มจากบ้าน ครอบครัว ผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญที่ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กควบคู่ไปกับการสั่งสอนอบรมทั้งด้านความรู้และการดำเนินชีวิตและคุณลักษณะต่าง ๆ ซึ่งแนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ชัดเจนนั้นมีปรากฏในประมาณปลายศตวรรษที่ ๑๕ จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน เช่น จอห์น เอมอส โคมินิอุส (John Amos Comenius) (๑๕๙๒ – ๑๖๗๐) ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ให้ความสำคัญต่อความพร้อมทางการเรียนของผู้เรียน การเรียนจากสิ่งเป็นรูปธรรมไปสู่นามธรรม และการใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน จึง จาคูร์โซ (Jean Jacques Rousseau) (๑๗๑๒ – ๑๗๗๘) นักการศึกษาที่ให้แนวคิดถึงวิธีการเรียน ของเด็กที่ควรเป็นไปตามธรรมชาติ และเรียนรู้อย่างอิสระปราศจากการบังคับ โจฮัน ไฮริค เปสตาลอซซี (Johann Heinrich Pestalozzi) (๑๗๔๖ – ๑๘๒๗) ให้ความเห็นว่าเด็กมีความแตกต่างกัน จึงมีความต้องการและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้เด็กจะเรียนรู้เนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ โดยการสังเกตและปฏิบัติ ผู้ใหญ่จะเป็นตัวแบบในด้านการเรียนรู้และด้านจริยธรรม จากแนวคิดของนักศึกษาดังกล่าวได้มีนักการศึกษาในยุคต่อมาคือ เฟรดตริก วิลเฮล์ม เฟรอบเอล (Friedrich Wilhelm Froebel) (๑๗๘๒ – ๑๘๕๒) นักการศึกษาชาวเยอรมัน นำมาสู่การปฏิบัติโดยเปิดโรงเรียนสำหรับเด็กเป็นครั้งแรกที่เมืองแบลคเคนเบอร์ก (Blackenburg) โดยเรียกชื่อว่า “Univeral German Kindergarten” ซึ่งนอกจากการจัดการศึกษาให้กับเด็กแล้ว ยังได้จัดตั้งสถาบันฝึกหัดครูปฐมวัยอีกด้วย กล่าวได้ว่าหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้มีขึ้นเป็นครั้งแรกในโรงเรียนแห่งนี้ ที่มีการเรียนการสอนโดยให้เด็กได้เรียนผ่านกิจกรรมการเล่น และการเล่นกับสื่อที่เรียกว่าชุดของขวัญ (gifts) และชุดอาชีพ (occupations) ที่ผลิตขึ้นใช้ประกอบการเรียน ต่อจากนั้นการศึกษาปฐมวัยที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบได้แพร่หลายไปทั่วโลกจนถึงปัจจุบัน โดยมีการกำหนดหลักสูตรขึ้นมาตามความเชื่อที่มีต่อการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาเด็กไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้ การพัฒนาเด็กจึงมีหลักสูตรที่หลากหลายไปตามความเชื่อและความต้องการของแต่ละสังคม ความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจึงมีความหมายที่แตกต่างไปตามทัศนะของนักการศึกษาปฐมวัย และการนำไปใช้ เช่นเดียวกับทัศนะของผู้ใช้หลักสูตรในระดับอื่นดังทัศนะต่อไปนี้

โจนส์ (Jones. ๑๙๗๐, อ้างถึงใน วรรณษา นิลวิเชียร. ๒๕๓๕ : ๔๕) ให้ความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยว่า หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางการศึกษาที่อาจเป็นสิ่งที่เกิดจากการกำหนดไว้ ล่วงหน้า หรือเกิดขึ้นเองโดยไม่ได้คาดไว้ล่วงหน้า ไม่สามารถบ่งบอกได้ชัดเจน ซึ่งส่วนมากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมักจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้

สโปเดค (Spodek. ๑๙๘๕, อ้างถึงใน วรรณษา นิลวิเชียร. ๒๕๓๕ : ๔๕) ให้ความหมายว่าเป็นประสบการณ์ที่เตรียมไว้ให้เด็กได้เรียนรู้ ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่ก็ได้

สวอ์ทและโรบินสัน (Schwartz and Robinson. ๑๙๘๒, อ้างถึงใน อรุณี หรดาล. ๒๕๓๗ : ๖๗) ให้ความหมายของหลักสูตรใน ๒ ความหมายคือ หลักสูตรในความหมายของมวลประสบการณ์ในโรงเรียนที่เด็กและครูช่วยกันกำหนดและวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน หรือเกิดจากกิจกรรมที่เด็กเป็นผู้เลือกและครูเป็นผู้ช่วยเหลือและสนับสนุน ส่วนอีกความหมายหนึ่ง หลักสูตรหมายถึงรายวิชาที่ถูกกำหนดไว้อย่างเป็นระบบระเบียบเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กมีคุณสมบัติตามที่ได้มุ่งหวังไว้

เอสเตส (Estes. ๒๐๐๔ : ๒๐๒) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรใน ๒ ลักษณะคือ ให้ความหมายตามความเข้าใจทั่วไป หมายถึง รายวิชาที่จัดให้ผู้เรียนได้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ส่วนอีกความหมายหนึ่งหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดและการเรียนรู้ โดยแสดงถึงวิธีสอนและการประเมินผล

มอริสัน (Morrison. ๒๐๐๔ : ๒๙๐) ให้ความหมายของหลักสูตรในทัศนะใหม่หมายถึง การจัดการประสบการณ์ให้เด็กได้มีความรู้ทั้งทางด้านภาษาและคณิตศาสตร์ มีทักษะทางสังคม มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

นอกจากนี้องค์กรด้านการศึกษาปฐมวัยที่เป็นที่รู้จักกันดีในวงการคือ สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National association for the education of young children) (NAEYC) ยังให้ความหมายของหลักสูตรเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจต่อผู้จัดการศึกษาในระดับนี้ให้เข้าใจตรงกันว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่กำหนดให้ครูได้ปฏิบัติในสิ่งที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาดังนี้

- ๑) เป็นการจัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้
- ๒) กำหนดมวลประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
- ๓) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คณาจารย์ครูด้านการจัดการเรียนการสอนและการปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ๔) เป็นสิ่งที่ช่วยแนะนำในการประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก และ
- ๕) เป็นการทางานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับครอบครัวในการพัฒนาเด็ก (Warner and Sower. ๒๐๐๕ : ๒๔๒)

สำหรับวงการการศึกษาไทย มีการให้ความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยดังนี้

หรรษา นิลวิเชียร (๒๕๓๕ : ๔๖) ให้ความหมายว่า หลักสูตรหรือแนวการจัดประสบการณ์เป็นมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดเตรียมไว้ให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นเพื่อให้เด็กได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมวลประสบการณ์นั้นจะเอื้อต่อการให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคล และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมที่มีการวางแผนไว้

กรมวิชาการ (๒๕๔๖ : ๑๒๒) ให้ความหมายว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นกรอบทิศทางหรือแนวปฏิบัติและมาตรฐานหลักสูตรสำหรับสถานศึกษาปฐมวัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (๒๕๔๖ : ๒) ให้ความหมายว่า หลักสูตรเป็นข้อกำหนดที่นำไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดโดยคำนึงถึงความต้องการ ความถนัด ความสนใจของเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒๕๕๐ : ๒๘) ให้ความหมายว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นกรอบแนวทางหรือทิศทางของการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุแรกเกิด - ๕ ปี ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษามากจากความหมายของหลักสูตรการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความหมายของหลักสูตรตามความเชื่อที่มีต่อวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับ ผู้เรียนและรวมทั้งลักษณะของการนำไปใช้ จากทัศนะที่มีต่อหลักสูตรจึงมีผลต่อการนำไปสู่การจัดการศึกษาปฐมวัยในลักษณะต่างกันเป็น ๔ กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ ๑ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่เป็นประสบการณ์ที่เกิดจากการวางแผนร่วมกันระหว่างเด็กกับครู เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจตามความต้องการ โดยมีครูเป็นผู้คอยสนับสนุน ทำให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ลักษณะของหลักสูตรจึงเป็นการกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ และยืดหยุ่นให้ผู้เรียนสามารถกำหนดสิ่งที่อยากเรียนรู้ ทดลองในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างอิสระ

กลุ่มที่ ๒ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีลักษณะของการกำหนดกรอบและขอบเขตของหลักสูตรที่เป็นระเบียบโดยการกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษา เนื้อหาวิชาที่เป็นวิชาการ รวมทั้งกำหนดการวัดและประเมินผล เน้นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมทางวิชาการเพื่อการเรียนในระดับต่อไป

กลุ่มที่ ๓ หลักสูตรที่มีลักษณะของการกำหนดแนวทางการจัดศึกษา เพื่อเตรียมเด็กเพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นสถานศึกษาจึงจัดประสบการณ์ให้เด็กมีทักษะทางการเรียน ทักษะทางสังคม ทักษะพื้นฐานชีวิต ภายใต้ความต้องการของเด็กและสังคม

กลุ่มที่ ๔ หลักสูตรที่เป็นการกำหนดกรอบ การดำเนินการจัดการศึกษาทางสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ดังนั้นจึงสรุปถึงความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยว่า หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นแนวทางจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาที่มีเป้าหมายในการพัฒนาเด็กที่มีวิธีการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

เรื่องที่ ๑.๑.๓ ความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การพัฒนาคนให้มีคุณภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาตินั้น วิธีการหนึ่งคือการพัฒนาผ่านกระบวนการจัดการศึกษา โดยมีหลักสูตรเป็นเครื่องมือของการจัดการศึกษาในทุกๆระดับ กระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพและมาตรฐานนั้น จำเป็นจะต้องมีการนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรนี้ไปพัฒนาเด็กได้ถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพและมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) ปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ (กรมวิชาการ. ๒๕๖๐: ๗) นอกจากนี้ความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องนากการศึกษา

ปฐมวัยไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ แล้วนักวิชาการด้านหลักสูตรและการศึกษาปฐมวัยได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของ หลักสูตรไว้ดังนี้

สังต์ อุทรานันท์ (๒๕๒๘ : ๖) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ในหลายประเด็นโดยระบุว่าหลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ ทั้งนี้ผู้บริหารจะอาศัยหลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานที่จะอำนวยความสะดวก และดูแลติดตามผลการดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันครูจะมีหลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งกำหนดแนวทาง ในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็ก โดยกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง ผลของการใช้หลักสูตรจึงปรากฏที่ผู้เรียน

ขณะเดียวกัน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๓๙ : ๔) ได้อธิบายถึงความสำคัญของหลักสูตรโดยกล่าวถึงหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดการศึกษาในระดับต่างๆให้ดีที่สุด ซึ่งการจัดการศึกษานั้นต้องมีหลักสูตรของแต่ละระดับการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางและเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาสำหรับการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษา หลักสูตรจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องชี้แนวทางในการจัดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายเดียวกันในมาตรฐานเดียวกัน

สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านหลักสูตร กรมวิชาการ (๒๕๒๑ : ๑) ระบุว่าหลักสูตรการศึกษาของชาติ ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประเทศ

ส่วนความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้น นักวิชาการด้านการศึกษาปฐมวัยให้คำอธิบายถึงความสำคัญไว้ในทิศทางเดียวกับนักวิชาการหลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้นดังนี้

อรุณี หรดาล (๒๕๓๗ : ๖๘) กล่าวว่า แนวการจัดประสบการณ์ หรือหลักสูตรเป็นสิ่งที่ช่วยให้แนวทางกับครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้จัดสภาพแวดล้อม วางแผนกิจกรรมและประสบการณ์ให้เด็กได้อย่างเหมาะสม สามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านต่าง ๆ รวมทั้งตอบสนองความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคลได้

ทั้งนี้ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (๒๕๓๗ : ๑๐) อธิบายถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ในลักษณะดังต่อไปนี้

๑. หลักสูตรเป็นแนวทางให้ครูจัดประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

๒. หลักสูตรเป็นแนวทางที่ช่วยให้ครูสามารถวางแผนการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสม ช่วยให้ความกระจำในการสอนแต่ละครั้งว่าจะจัดประสบการณ์เรื่องใด การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหากิจกรรม สื่ออุปกรณ์ รวมทั้งการประเมินผลที่สอดคล้องกัน

๓. หลักสูตรเป็นแนวทางช่วยให้ครูจัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้อย่างสมบูรณ์ เพราะเมื่อครูได้วางแผนและสร้างขอบข่ายการจัดประสบการณ์ก่อนสอน เด็กจะได้เรียนรู้ตามความคาดหวัง ที่กำหนดไว้ ทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของหลักสูตรและความสำคัญของหลักสูตรตามที่คณะของนักวิชาการที่เรียบเรียงมานั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักสูตรที่มีต่อการจัดการศึกษาในทุกๆระดับ เนื่องจากหลักสูตรจะเป็นสิ่งกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามปรัชญาความเชื่อของการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดโดยสภาพความต้องการของสังคมและนโยบายของชาติ ทั้งนี้หลักสูตรจะเป็นสิ่งกำหนดมาตรฐานของการจัดการศึกษาให้สถาบันการศึกษา สามารถจัดการศึกษาให้อยู่ในระดับเดียวกัน เพื่อเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดความมั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาโดยมีคุณภาพที่เท่าเทียมกัน ขณะเดียวกันการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นมิใช่เพียงแต่เป็นการให้การศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว ด้วยเด็กปฐมวัยยังเป็นเด็กที่ต้องได้รับการดูแลเลี้ยงดูไปด้วย สถานศึกษาสำหรับเด็กจึงจัดการศึกษาควบคู่ไปกับการให้การดูแลเลี้ยงดู ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงมิใช่เพียงเอกสารที่กำหนดกรอบแห่งสาระเนื้อหาประสบการณ์สำหรับการเรียนการสอนเท่านั้น หากยังรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่รวมกันแล้วส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้นสำหรับผู้ที่ใช้หลักสูตร โดยเฉพาะครูปฐมวัย หลักสูตรจึงมีความสำคัญมากกว่าการมีแนวทางของการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะหลักสูตรจะช่วยครูให้เกิดความเข้าใจต่อการนำไปใช้ดังนี้

๑. แสดงถึงความเชื่อด้านปรัชญาการศึกษาปฐมวัย ซึ่งจะนำมาสู่แนวปฏิบัติด้านการจัดประสบการณ์ให้เด็ก
๒. หลักสูตรจะเป็นแนวในการนำสู่การจัดโปรแกรมการศึกษาของสถานศึกษาปฐมวัยที่มีความเฉพาะเจาะจงตามสภาพสังคม และสถานการณ์ที่เป็นอยู่
๓. หลักสูตรจะเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจในการจัดสภาพแวดล้อมที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับเด็ก
๔. หลักสูตรนั้นจะแสดงให้เห็นถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาปฐมวัยในระดับชั้นเรียนที่ครูสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมได้
๕. หลักสูตรนั้นมีความชัดเจนเพียงพอที่ครูสามารถนาทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัยรวมทั้งผลงานวิจัยมาใช้ประกอบในการจัดการศึกษาได้
๖. หลักสูตรจะช่วยครูสามารถประเมินผลจากการใช้หลักสูตรได้ว่า ผลของการจัดการศึกษาสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายทางการศึกษาปฐมวัยหรือไม่

ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจึงมีความสำคัญต่อครูผู้ที่ใช้หลักสูตร ซึ่งเมื่อจัดการศึกษาตามแนวทางของหลักสูตรแล้ว ผลจะปรากฏต่อเด็กปฐมวัยซึ่งจะเติบโตขึ้นเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับต่อไป ขณะเดียวกัน ผลระยะยาวจะเกิดอย่างต่อเนื่อง หากมีการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องสัมพันธ์กันกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่ได้วางฐานรากไว้แล้ว

ตอนที่ ๑.๒ โครงสร้างและองค์ประกอบ และลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๑.๒.๑ โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรจึงมีโครงสร้างที่แสดงถึงส่วนที่เกี่ยวข้องที่ชัดเจนในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับสถานศึกษาและระดับชั้นเรียน ในที่นี้จะเสนอตัวอย่างโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งให้สถานศึกษาและสถานพัฒนาเด็กทุกแห่งใช้จัดการศึกษา โดยมีโครงสร้างของหลักสูตรดังนี้

โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติเพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงกำหนดโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยดังนี้

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐		
ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า ๓ ปี	
	อายุ ๓-๖ ปี	
สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์ที่สำคัญ	สาระที่ควรรู้
	<ul style="list-style-type: none"> ● ด้านร่างกาย ● ด้านอารมณ์และจิตใจ ● ด้านสังคม ● ด้านสติปัญญา 	<ul style="list-style-type: none"> ● เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก ● เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ● ธรรมชาติรอบตัว ● สิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก
ระยะเวลาเรียน	ขึ้นอยู่กับอายุเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและรับการเรียนรู้	

ภาพที่ ๑.๑ โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๖๐ : ๓๕-๔๑

ซึ่งจากภาพโครงสร้างหลักสูตรดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงส่วนประกอบในโครงสร้างดังนี้

๑. ชั้นเรียนหรือกลุ่มเด็ก เป็นการจัดกลุ่มเด็กโดยอาจกำหนดให้เป็นชั้นเรียนเรียกว่าชั้นอนุบาล ๑ - ๓ สำหรับเด็กวัย ๓ - ๖ ปี หรือกำหนดเป็นชั้นบริหาร หรือกลุ่มสำหรับเด็กวัยต่ำกว่า ๓ ปี ทั้งนี้การกำหนดชั้นเรียนหรือกลุ่มเด็กให้ยึดอายุของเด็กเป็นสำคัญ ทั้งนี้หมายถึงการกำหนด ชั้นเรียนหรือกลุ่มตามพัฒนาการของเด็ก

๒. ระยะเวลาเรียน เป็นการกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ ๓ - ๖ ปี ในสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กในหลักสูตร ซึ่งใช้เวลาประมาณ ๑ - ๓ ปี ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้าสู่สถานพัฒนาเด็ก

๓. สาระการเรียนรู้ เป็นการกำหนดขอบข่ายสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ดังนี้

๓.๑ ประสบการณ์สำคัญ เป็นการอธิบายให้ผู้สอนเข้าใจว่าเด็กปฐมวัยต้องทำอะไร เรียนรู้อะไรต่าง ๆ อย่างไร ช่วยแนะผู้สอนในการสังเกต สนับสนุน และวางแผนการจัดกิจกรรมให้เด็กซึ่งมีผลต่อการสร้างองค์ความรู้ และครอบคลุมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้านของเด็กดังนี้

๓.๑.๑ ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนด้านสุขภาพของเด็ก ให้มีสุขนิสัยส่วนตัวและสังคมที่ดี การดูแลความปลอดภัย การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และเล็ก

๓.๑.๒ ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ เป็นการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริง แจ่มใส ได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม การรับรู้ถึงความดี ความงาม ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

๓.๑.๓ ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เป็นการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่ให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและด้านสังคมวัฒนธรรม สนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางสังคม การปฏิบัติตนตามกติกาทางสังคม การแสดงออกตาม ค่านิยม สังคม วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

๓.๑.๔ ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการจัด กิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และมีลักษณะเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียนจากโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ดังที่ได้สรุปมาแสดงถึงโครงสร้างหลักสูตรอันประกอบไปด้วย ชั้นเรียนหรือกลุ่มผู้เรียน ระยะเวลาเรียน สาระการเรียนรู้ของหลักสูตร ซึ่งผู้ใช้หลักสูตรสามารถนำโครงสร้างดังกล่าวไปสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น หรือสังคมต่อไป

เรื่องที่ ๑.๒.๒ องค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เนื่องจากหลักสูตรมีพื้นฐานจากความเชื่อของการจัดการศึกษาและจุดหมายที่คาดหวังที่หลากหลาย เมื่อนำมาสู่การปฏิบัติจึงมีการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรตามโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำไปปฏิบัติและเพื่อเป็นการสนับสนุนให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ดังนั้นหลักสูตรจึงมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะทำให้หลักสูตรมีความชัดเจนและสะดวกต่อการนำไปใช้ดังความเห็นของนักวิชาการดังนี้

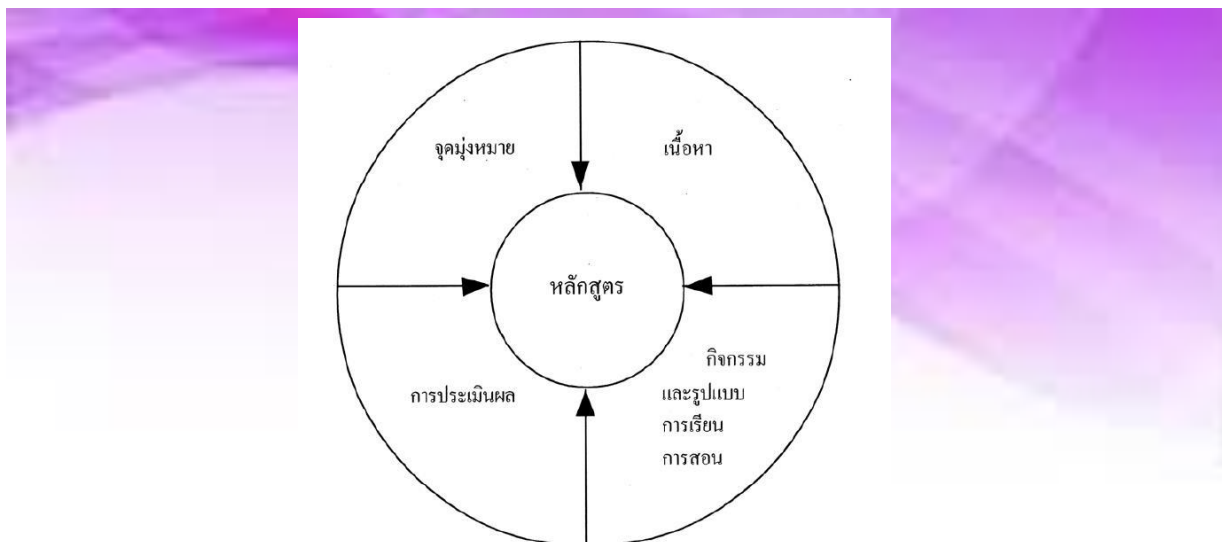
ทาบ (Taba. ๑๙๖๒ : ๑๐) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่ามี ๔ องค์ประกอบดังนี้

๑. จุดมุ่งหมาย (aims and specific objectives) เป็นส่วนที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ

๒. เนื้อหา (content) เป็นส่วนที่กล่าวถึงเนื้อหาสาระวิชาที่จัดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้ ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้จนมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมาย

๓. กิจกรรมและรูปแบบของการเรียนการสอน (learning and teaching implies) เป็นส่วนที่กล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนที่นำมาจัดให้ผู้เรียนได้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตาม เนื้อหาสาระที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. การประเมินผล (evaluation programs) เป็นส่วนที่กล่าวถึงกระบวนการวัด และประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงไร ซึ่งจากความเห็นดังกล่าวสามารถแสดงเป็นภาพได้ดังภาพประกอบ ๑.๒

ภาพที่ ๑.๒ องค์ประกอบของหลักสูตรตามความเห็นของทาบา

โคราเลค โคลเกอร์ และดอร์จ (Koralek, Colker & Dodge. ๑๙๙๓ : ๖ - ๗. อ้างถึงใน อรุณี หรดาล. ๒๕๓๔ : ๖๘ - ๖๙) ได้ระบุถึงองค์ประกอบสำหรับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยว่า ควรประกอบด้วย องค์ประกอบ ๖ ประการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กดังนี้

๑. หลักการหรือปรัชญา เป็นส่วนที่แสดงถึงแนวคิด ทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัย หรือหลักการ พัฒนาเด็กที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

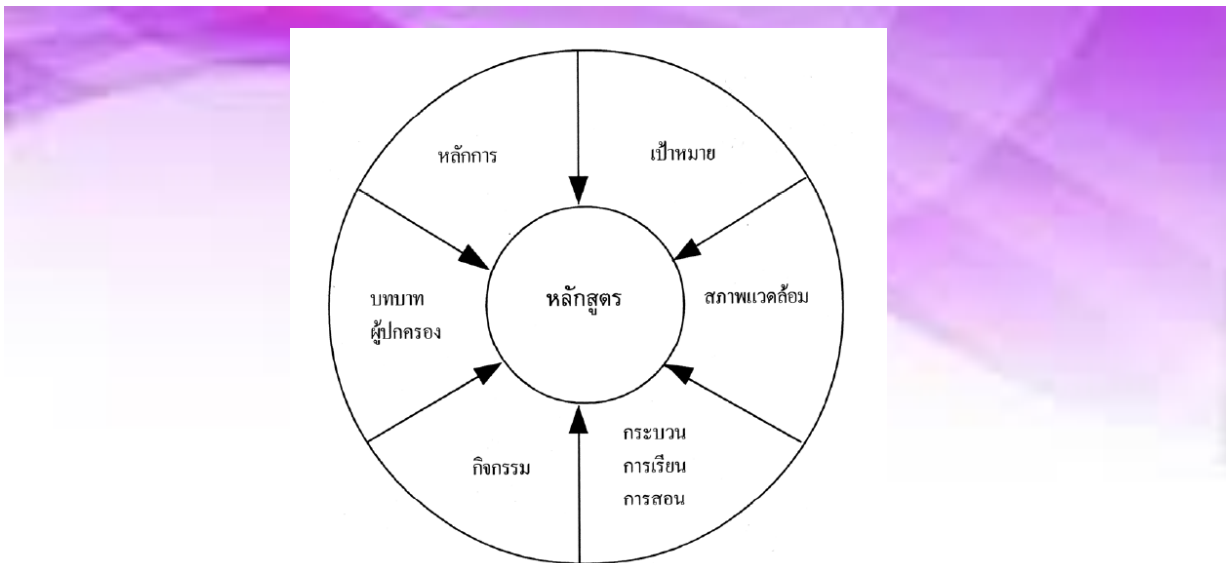
๒. เป้าหมายและจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์หลักสูตร เป็นส่วนที่แสดงถึงเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ที่คาดหวังถึงคุณลักษณะของเด็กซึ่งจาก เป้าหมายนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรมแล้วประสบการณ์การจัดและประเมินผลผู้เรียน

๓. แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงแนวทางการจัดสภาพแวดล้อม ที่สนับสนุนการเรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่สอดคล้องกับหลักสูตร ซึ่งเป็นการจัดสภาพแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอกห้องเรียน

๔. กระบวนการเรียนการสอน เป็นส่วนที่แสดงถึงวิธีการนำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนรู้จาก เป้าหมายสู่จุดมุ่งหมายในชั้นเรียน แสดงถึงบทบาทครูในฐานะผู้สังเกตพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็ก ผู้อำนวยการความสะอาด และผู้ส่งเสริมการเรียนรู้

๕. กิจกรรมที่เหมาะสม เป็นส่วนที่เสนอกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการ ความต้องการ ความ สนใจของเด็กที่เป็นไปตามรูปแบบของหลักสูตร

๖. บทบาทของผู้ปกครอง เป็นส่วนที่แสดงถึงแนวทางที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ประจำวันร่วมกับสถานศึกษา เนื่องจากผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญในการเลี้ยงดู และให้การเรียนรู้แก่เด็ก ซึ่ง นอกจากการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมแล้ว ยังแสดงถึงการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อ หลักสูตรและการนำไปใช้ ทั้งนี้สามารถนำความคิดเห็นดังกล่าวมาแสดงเป็นภาพได้ดังภาพที่ ๑.๓

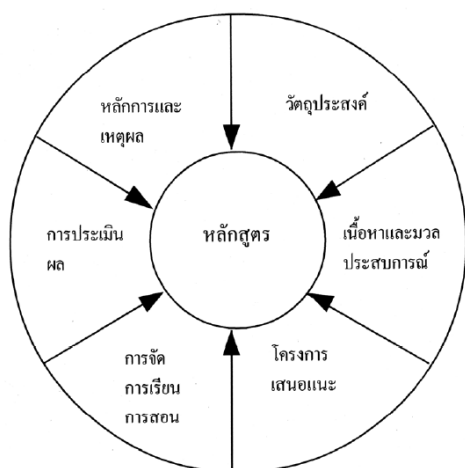

ภาพที่ ๑.๓ องค์ประกอบของหลักสูตรตามความเห็นของโคราเลค โคลเกอร์ และดอร์จ

สำหรับนักวิชาการไทย ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังความเห็นของ สุนทร อมรวิวัฒน์ (๒๕๑๔ : ๖ - ๗) ที่กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย

๑. หลักการและเหตุผล แสดงถึงความจำเป็นที่มาของหลักสูตร
๒. วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งควรมีทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ
๓. เนื้อหาสาระ มวลประสบการณ์ เวลาเรียน ซึ่งควรแสดงถึงไว้ในลักษณะของระดับชั้นเรียน และลักษณะเฉพาะแต่ละรายวิชา
๔. โครงการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การนำหลักสูตรไปใช้ และ กิจกรรมเสริมหลักสูตร
๕. การจัดการเรียนการสอนและแหล่งวิชาการในชุมชน
๖. การประเมินผล

จากแนวคิดดังกล่าว แสดงถึงองค์ประกอบหลักสูตรดังภาพที่ ๑.๔

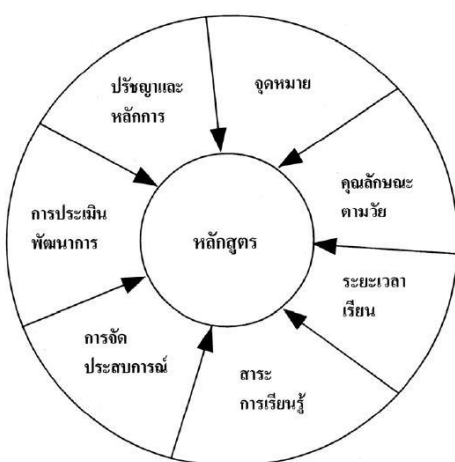

ภาพที่ ๑.๔ องค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของ สุนทร อมรวิวัฒน์

สำหรับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัดนำไปใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ในมีองค์ประกอบดังนี้

๑. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยและหลักการ
๒. จุดหมาย
๓. คุณลักษณะตามวัย
๔. ระยะเวลาเรียน (เฉพาะวัย ๓ - ๖ ปี)
๕. สารการเรียนรู้
๖. การจัดประสบการณ์
๗. การประเมินพัฒนาการ

ซึ่งจากองค์ประกอบของหลักสูตรดังกล่าวสามารถแสดงได้ดังภาพที่ ๑.๕

ภาพที่ ๑.๕ องค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๐ ของกระทรวงศึกษาธิการ

จากความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งจากนักวิชาการและจากหน่วยงานดังกล่าว พบว่ามีความคล้ายคลึงกันในหลายองค์ประกอบ เช่น องค์ประกอบด้านหลักการ ซึ่งแสดงถึงความเชื่อตามปรัชญา แนวคิด ทฤษฎี จนนำมาสู่การกำหนดเป็นหลักการเพื่อการปฏิบัติ องค์ประกอบต่อมาคือ องค์ประกอบด้านจุดหมาย ซึ่งแสดงถึงความเชื่อ ความคาดหวัง ด้านคุณลักษณะของผู้เรียนหลังจากได้รับการจัดการศึกษาตามหลักการนั้น ๆ โดยมีเป้าหมายด้านพัฒนาการ และการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในสังคม องค์ประกอบที่กำหนดตรงกันต่อมาคือ ด้านสารการเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับรูปแบบของหลักสูตร กล่าวได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในแง่ของการปฏิบัติทั้งนี้จะครอบคลุมได้ การจัดสภาพแวดล้อม การจัดประสบการณ์และ กิจกรรมสื่ออุปกรณ์และแหล่งความรู้ ส่วนองค์ประกอบสุดท้ายคือ องค์ประกอบด้านการประเมินผล ซึ่งเป็นการประเมินผู้เรียนซึ่งเป็นพิจารณาจากจุดหมายของหลักสูตร ว่าผู้เรียนมีการพัฒนาเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การประเมินผลหลักสูตรต่อไป ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย สารการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ และกิจกรรม และการประเมินผล

เรื่องที่ ๑.๒.๓ ลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

สำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๔ ที่ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา ระบุในมาตรา ๒๒ ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และในส่วนของหลักสูตรนั้นระบุไว้ในมาตรา ๒๘ ว่า หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ ซึ่งจากข้อกำหนดดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของหลักสูตรในภาพกว้าง ส่วนลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้นมีผู้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

สมาคมผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษานานาชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา (Morrison. ๒๐๐๔ : ๓๑ - ๓๒) ได้เสนอลักษณะของหลักสูตรตามที่ได้รวบรวมจากความเห็นของครู และผู้ปกครอง ดังนี้

๑. หลักสูตรต้องมีคำอธิบายอย่างชัดเจน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับ หรือเป็นทฤษฎีที่ได้รับการพิสูจน์จากการศึกษาวิจัยแล้ว

๒. หลักสูตรต้องมีเป้าหมายที่จะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งช่วยเตรียมให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมแบบประชาธิปไตย

๓. ต้องช่วยให้เด็กมีความรู้สึกรับรู้ทางบวกต่อการเรียนรู้และพัฒนาทั้งทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

๔. ต้องมีเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กับชีวิตและสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมได้อย่างมีความหมาย

๕. เป้าหมายของหลักสูตรต้องมีความเป็นไปได้ที่เด็กส่วนใหญ่จะสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

๖. สาระของหลักสูตรต้องสะท้อนให้เห็นความต้องการและความสนใจของเด็กแต่ละคน

๗. ต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนในความเป็นปัจเจกบุคคลและความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา รวมทั้งส่งเสริมและกระตุ้นให้สถานศึกษามีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัวของเด็ก

๘. ต้องเริ่มจากสิ่งที่เด็กรู้และสามารถกระทำได้ ไปสู่การเรียนรู้มโนภาพและทักษะที่ยากและมีความซับซ้อนมากขึ้น

๙. ต้องกำหนดขอบข่ายของสิ่งที่จะให้เด็กเรียนรู้ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาความสามารถทางสติปัญญา โดยอาศัยรากฐานความรู้และประสบการณ์เดิมไปสู่สิ่งใหม่ที่ยากและซับซ้อนมากขึ้น

๑๐. หลักสูตรจัดในลักษณะของการบูรณาการประสบการณ์การเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ เข้ามาจัดเป็นกลุ่มหรือเรื่อง เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย

๑๑. ต้องช่วยให้เด็กได้พัฒนาสติปัญญาได้อย่างสมบูรณ์และเต็มที่ เนื้อหาสาระประสบการณ์ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ได้รับการพิสูจน์และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ไม่มีความคลุมเครือหรือสับสน

๑๒. เนื้อหาสาระการจัดประสบการณ์ต้องเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก

๑๓. ต้องมุ่งเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้หรือเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น รวมทั้งให้เด็กได้มีโอกาสเลือกทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๑๔. ต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดจากการลองผิดลองถูก สืบค้น ค้นคว้า แสวงหาคำตอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ของเด็กไม่มุ่งเน้นเฉพาะสิ่งที่ถูกหรือคำตอบที่ถูกเท่านั้น

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและองค์ประกอบ หน่วยที่ ๑-๑๕

๑๕. ต้องมุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาความสามารถด้านการคิด การใช้เหตุผล การตัดสินใจ รวมทั้งความสามารถด้านการแก้ไขปัญหา

๑๖. ต้องให้คุณค่าต่อการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ให้เด็กมีโอกาสได้เรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน

๑๗. ต้องสนองตอบต่อความต้องการทางร่างกายของเด็กทั้งการเคลื่อนไหวออกกำลังกาย การใช้ประสาทสัมผัส การรับอากาศที่บริสุทธิ์ การพักผ่อน การขับถ่าย การได้รับสารอาหารที่เหมาะสมกับวัย

๑๘. ต้องช่วยให้เด็กรู้สึกปลอดภัย มีความสุข รู้สึกผ่อนคลาย และมีความสะดวกสบายในการทำกิจกรรม

๑๙. ต้องช่วยให้เด็กได้พัฒนาความรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีความสามารถและประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และเรียนรู้อย่างมีความสุข

๒๐. ต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อที่ครูจะสามารถปรับให้เหมาะสมกับกลุ่ม หรือเด็กแต่ละคน ขณะเดียวกัน อรุณี หรดา (๒๕๓๗ : ๙๕)

ได้สรุปว่า หลักสูตรที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยควรมีลักษณะสำคัญ ๕ ประการ คือ

๑. ต้องมีลักษณะกว้างและยืดหยุ่นได้

๒. ต้องมีความสมดุลระหว่างความรู้ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

๓. ต้องส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างรอบด้าน

๔. ต้องสนองตอบต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก

๕. ต้องมีความหลากหลายในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งวิธีการจัดการเรียนการสอนนอกจากนี้ตามความหมายของหลักสูตรที่ระบุถึงการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตามมาตรฐานที่กำหนด

ซึ่ง มัวร์ (Moore. ๒๐๐๐ : ๑๙๘ - ๑๙๙) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า มาตรฐานการศึกษาเป็นการกำหนดคุณภาพของการศึกษา ที่หน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนดขึ้นจากความคาดหวังด้านนโยบายทางการศึกษา กฎหมายการศึกษา หลักการของวิชาด้านนั้น ๆ และความคาดหวังของสาธารณะ โดยกำหนดถึงระดับความสามารถและพัฒนาการทุกด้านของเด็กที่สอดคล้องกับคุณลักษณะตามวัยของเด็กในแต่ละช่วงอายุ ทั้งนี้ต้องเป็นสิ่งที่แสดงถึงผลที่เกิดจากการได้รับประสบการณ์จากการศึกษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งจากแนวคิดนี้

สรุปได้ว่า หลักสูตรจะต้องแสดงถึงแนวทางการจัดการศึกษาที่เป็นไปตามหลักปรัชญาของสาขาวิชา โดยมีเป้าหมายที่แสดงถึงความเป็นมาตรฐานการศึกษาในระดับปฐมวัย ผู้เรียนต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน และมีความสามารถตามวัย ส่วนลักษณะของการจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและคุณลักษณะตามวัย ส่วนด้านการประเมินผลจะต้องแสดงถึงการประเมินผลผลิตคือผู้เรียน ที่เกิดจากการดำเนินการ และการใช้หลักสูตรว่าเกิดผลตามที่กำหนดไว้ในเป้าหมายของหลักสูตรหรือไม่

จากข้อมูลดังกล่าวจึงแสดงถึงลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะของหลักสูตรที่เป็นไปตามธรรมชาติของสาขาวิชา ซึ่งในที่นี้จะสรุปถึงลักษณะหลักสูตร ที่พิจารณาตามองค์ประกอบดังนี้

๑. หลักสูตรมีการแสดงถึงปรัชญาหรือแนวคิด ทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัย ที่นำมากำหนดเป็นหลักการของการจัดการศึกษาดังนี้

๑.๑ ความสำคัญของการพัฒนาเด็กในระยยะปฐมวัย ซึ่งเป็นวัยพื้นฐานของพัฒนาการทุกด้าน และเป็นวัยของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

๑.๒ การส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่เป็นไปตามหลักพัฒนาการในวัยต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและพัฒนาเด็กโดยองค์รวม

๑.๓ การพัฒนาเด็กเป็นการร่วมมือระหว่างบ้าน ชุมชน และสถานศึกษา

๑.๔ การจัดการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ตามธรรมชาติของวัยและสอดคล้องเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของเด็ก

๒. หลักสูตรมีการแสดงถึงเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามนโยบายของชาติ ตามทิศทางที่สังคมต้องการเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยทั้งนี้เป้าหมายดังกล่าวจะครอบคลุม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

๒.๑ ด้านสติปัญญาที่แสดงถึงความรู้ทักษะเบื้องต้น มีความสามารถตามวัย มีความสนใจใฝ่รู้ มีความกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้ และเรียนรู้อย่างมีความสุข

๒.๒ ด้านอารมณ์จิตใจและสังคม ที่แสดงถึงการมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ รักความเป็นไทย ชื่นชมและมีความรักในชาติ ความงาม และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๒.๓ ด้านร่างกายที่แสดงถึงการมีทักษะทางกายในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่นได้ดี

๓. หลักสูตรมีการแสดงถึงกระบวนการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครอบคลุมองค์ประกอบของการจัดประสบการณ์ระดับการศึกษาปฐมวัยดังนี้

๓.๑ จุดมุ่งหมายการศึกษา ครอบคลุมจุดมุ่งหมายการศึกษาทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะตามวัยของเด็ก

๓.๒ สารการเรียนรู้ที่ครอบคลุมความรู้ในระดับปฐมวัยและสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนในบริบททางสังคม วัฒนธรรมไทยและท้องถิ่น

๓.๓ กิจกรรมและประสบการณ์ ลักษณะของกิจกรรมจะเป็นกิจกรรมที่บูรณาการให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้และได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านไปพร้อม ๆ กันอย่างสมดุลและต่อเนื่อง

๓.๔ การเสนอแนวทางจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายใน ภายนอกห้องเรียน การเสนอแนวทางการจัดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งความรู้จึงนามาสนับสนุนการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเน้นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม

๔. หลักสูตรมีการแสดงถึงการประเมินผลผู้เรียน ทั้งนี้การประเมินผลจะแสดงถึงผลของการนำหลักสูตรไปใช้ที่มีต่อผู้เรียนว่าได้รับการพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้การแสดงการประเมินผลจะแสดงใน ๒ ลักษณะคือ

๔.๑ วิธีการประเมินผล ทั้งนี้วิธีการการประเมินผลจะสอดคล้องกับการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลจึงเป็นการประเมินเชิงประจักษ์ โดยมีหลักการประเมินตามสภาพจริง ประเมินโดยใช้วิธีการที่หลากหลายมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง และเป็นการประเมินในกิจกรรมตามปกติ วิธีที่ประเมินผลเด็กปฐมวัยนิยมใช้ ๕ วิธีดังนี้

๔.๑.๑ การสังเกต ได้แก่ การสังเกตแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

๔.๑.๒ การสนทนา ได้แก่ การสนทนากับเด็กและบันทึกข้อมูลการสนทนาไว้

๔.๑.๓ การสัมภาษณ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับไม่มีโครงสร้าง

๔.๑.๔ การสะสมผลงาน ได้แก่ การเก็บผลงานโดยเด็กเลือกและครูเลือก

๔.๑.๕ การทดสอบ ได้แก่ การทดสอบแบบปฏิบัติ และการทดสอบโดยใช้แบบทดสอบ ซึ่งมักเป็นแบบทดสอบมาตรฐาน (standardized test)

๔.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ทั้งนี้เครื่องมือจะต้องสอดคล้องกับวิธีการประเมินที่ใช้ และมีการหาคุณภาพเพื่อให้ใช้ได้ตรงกับวัตถุประสงค์

๔.๒.๑ แบบสังเกต ได้แก่ แบบสังเกตชนิดต่าง ๆ เช่น แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตรฐานประมาณค่า

๔.๒.๒ แบบบันทึกการสนทนา

๔.๒.๓ แบบบันทึกการสัมภาษณ์

๔.๒.๔ แฟ้มสะสมงาน

๔.๒.๕ แบบทดสอบมาตรฐาน

ดังนั้นลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในแต่ละองค์ประกอบจึงมีความเฉพาะในสาขาวิชา โดยแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสม สอดคล้องกับคุณลักษณะพัฒนาการของเด็กวัยนี้ที่มีธรรมชาติของการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ต่างจากเด็กวัยอื่นการมีหลักสูตรที่เหมาะสม จะเป็นสิ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาได้อย่างถูกต้องและผลของการพัฒนาจะดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้อย่างราบรื่น

บทสรุป

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ที่สถานพัฒนาเด็กได้จัดเตรียมไว้ให้ครูนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการ และธรรมชาติ การเรียนรู้ของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ทั้งนี้หลักสูตรจะแสดงถึงแนวทางการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับปรัชญาความเชื่อทางการศึกษาปฐมวัยที่ได้รับการยอมรับและแสดงถึงผลการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม

เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ให้เด็กจึงมีความสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย และขณะเดียวกันเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถวางแผนการจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กได้อย่างมีทิศทาง ทำให้มีความมั่นใจและสามารถจัดการศึกษาปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับองค์ประกอบของหลักสูตรนั้นประกอบไปด้วย หลักการของหลักสูตร ซึ่งมาจากปรัชญาการศึกษา ความเชื่อ ทฤษฎีที่เป็น พื้นฐานของหลักสูตร องค์ประกอบต่อมาคือ จุดหมาย หรือ เป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งแสดงถึงความเชื่อและความคาดหวังด้านคุณลักษณะของผู้เรียน องค์ประกอบที่สามคือ ด้านกระบวนการจัดประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับความเชื่อด้านปรัชญา และองค์ประกอบสุดท้ายคือ ด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้เป็นการประเมินผลผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่ามีคุณลักษณะตามเป้าหมาย หรือจุดหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

สำหรับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้น จะมีองค์ประกอบของหลักสูตรเช่นเดียวกับ หลักสูตรระดับอื่น แต่มีส่วนที่แสดงถึงความเฉพาะของสาขาวิชาที่เกิดจากปรัชญาการศึกษาในระดับนี้ คือ ความเชื่อด้านการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กที่ให้การพัฒนาอย่างองค์รวม การจัดประสบการณ์และสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการธรรมชาติการเรียนรู้ และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น การประเมินผลที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก ครอบครัว และชุมชน ทั้งนี้

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นไปตามความต้องการของเด็กได้ ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงมิได้มีความสำคัญเฉพาะการเป็นเครื่องนำทางในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่จะแสดงถึงคุณภาพของคนในประเทศในอนาคตอีกด้วย

แบบฝึกหัดท้ายหน่วยที่ ๑

ตอนที่ ๑

คำสั่ง ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ที่สุด

คำชี้แจง แบบฝึกหัดนี้ เป็นแบบปรนัย ๕ ตัวเลือก จำนวน ๑๐ ข้อ (๕ คะแนน)

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

๑. ความหมายของหลักสูตร คือข้อใดกล่าวถูกต้องที่สุด
 - ก. หนังสือคู่มือประกอบการสอนของครู
 - ข. แผนการบริหารจัดการของโรงเรียน
 - ค. ประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน
 - ง. กำหนดการปฏิบัติงานของครูภายในโรงเรียน
 - จ. วัตถุประสงค์การบริหารงานของโรงเรียน
๒. ความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ต่อประเทศชาติอย่างไร
 - ก. แนวทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน
 - ข. ประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ในช่วงอายุต่างๆ ในวัยเรียน
 - ค. ทำให้เพิ่มตำแหน่งงานผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - ง. ลดปัญหา สภาวะ เด็กเร่ร่อน ในสถานที่ต่าง ๆ ที่ต้องเข้าสู่ระบบโรงเรียน
 - จ. เป็นตัวชี้วัดการวางรากฐานการเรียนรู้ และคุณภาพของประชากรในอนาคต
๓. องค์ประกอบของหลักสูตร มีอะไรบ้าง
 - ก. จุดหมาย เนื้อหา กิจกรรม
 - ข. วิสัยทัศน์ พันธกิจ การจัดประสบการณ์
 - ค. สาระการเรียนรู้ แผนการจัดประสบการณ์ การประเมินผล
 - ง. มาตรฐานการเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ แนวทางการจัดกิจกรรม
 - จ. หลักการ จุดหมาย สาระการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์และกิจกรรม การประเมินผล
๔. องค์ประกอบของหลักสูตรว่ามี ๔ องค์ประกอบดังนี้ ข้อใดคือทฤษฎีของ “ทาบา” (Taba)
 - ก. จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม การประเมินผล
 - ข. จุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ เนื้อหา กิจกรรม การประเมินผล
 - ค. หลักการ เป้าหมาย แนวทางการจัดสภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนการสอน
 - ง. หลักการ เป้าหมาย แนวทางการจัดสภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมที่เหมาะสม
 - จ. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา
๕. ถ้าหลักสูตรเปรียบเสมือนรถแล้วความมุ่งหมายของหลักสูตรเปรียบเสมือนอะไร
 - ก. ล้อ
 - ข. ไพร่
 - ค. พวงมาลัย
 - ง. ตัวเครื่อง
 - จ. เกียร์

๖. Child – centered เป็นแนวคิดของปรัชญากลุ่มใด

- ก. จิตนิยม
- ข. สาร์ตถนิยม
- ค. นีรันตรนิยม
- ง. ก้าวหน้านิยม
- จ. พิพัฒน์นิยม

๗. ข้อใดไม่ใช่โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐

- ก. สาระการเรียนรู้
- ข. ช่วงอายุ
- ค. ระยะเวลาเรียน
- ง. สื่อและแหล่งเรียนรู้
- จ. ผิดทุกข้อที่กล่าวมา

๘. ข้อใดไม่ใช่ หลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐

- ก. โรงเรียนเป็นหัวใจในการจัดการศึกษา
- ข. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
- ค. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้
- ง. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก
- จ. ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองของเด็ก

๙. องค์ประกอบของหลักสูตร “๑.ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยและหลักการ ๒. จุดหมาย ๓. คุณลักษณะตามวัย

๔.ระยะเวลาเรียน (เฉพาะวัย ๓ – ๖ ปี) ๕. สาระการเรียนรู้ ๖. การจัดประสบการณ์ ๗. การประเมินพัฒนาการ”เป็นแบบแผนของนักการศึกษาท่านใด

- ก. “ทาบา” (Taba)
- ข. โคราเลค โคลเกอร์ และดอร์จ
- ค. สุมน อมรวิวัฒน์
- ง. กระทรวงศึกษาธิการ
- จ. จอห์น ดิวอี้

๑๐. วิธีที่ประเมินผลเด็กปฐมวัยนิยมใช้กี่วิธี

- ก. ๓ วิธี
- ข. ๔ วิธี
- ค. ๕ วิธี
- ง. ๖ วิธี
- จ. ๗ วิธี

ตอนที่ ๒

คำสั่ง ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ที่สุด

คำชี้แจง แบบฝึกหัดนี้ เป็นแบบอัตนัย จำนวน ๒ ข้อ (๑๐ คะแนน)

๑. จงอธิบายความหมาย และความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (๕ คะแนน)
๒. จงอธิบายโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.๒๕๖๐ (๕ คะแนน)

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๑

๑. ค ๒. จ ๓. จ ๔. ก ๕. ค
๖. ง ๗. ง ๘. ก ๙. ค ๑๐. ข

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๒

แนวทางการตอบข้อ ๑.

คำตอบ: หลักสูตรหมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาที่มีเป้าหมายในการพัฒนาเด็ก ที่มีวิธีการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

คำตอบ: ความสำคัญของหลักสูตร

๑. หลักสูตรเป็นแนวทางให้ครูจัดประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

๒. หลักสูตรเป็นแนวทางที่ช่วยให้ครูสามารถวางแผนการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสม ช่วยให้ความกระจ่างในการสอนแต่ละครั้งว่าจะจัดประสบการณ์เรื่องใด การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหากิจกรรม สื่ออุปกรณ์ รวมทั้งการประเมินผลที่สอดคล้องกัน

๓. หลักสูตรเป็นแนวทางช่วยให้ครูจัดประสบการณ์ให้กับเด็กได้อย่างสมบูรณ์ เพราะเมื่อครูได้วางแผนและสร้างขอบข่ายการจัดประสบการณ์ก่อนสอน เด็กจะได้เรียนรู้ตามความคาดหวัง ที่กำหนดไว้ ทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการตอบข้อ ๒.

คำตอบ: โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐		
ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า ๓ ปี	
	อายุ ๓-๖ ปี	
สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์ที่สำคัญ	สาระที่ควรรู้
	<ul style="list-style-type: none"> ● ด้านร่างกาย ● ด้านอารมณ์และจิตใจ ● ด้านสังคม ● ด้านสติปัญญา 	<ul style="list-style-type: none"> ● เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก ● เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ● ธรรมชาติรอบตัว ● สิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก
ระยะเวลาเรียน	ขึ้นอยู่กับอายุเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและรับการศึกษา	

หน่วยที่ ๒

ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

ชื่อ นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

วุฒิ คบ.(การประถมศึกษา) สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์
สัมฤทธิ์บัตร (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประกาศนียบัตรบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนตราด
สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

หน่วยที่ ๒ ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

แผนบริหารการสอนประจำหน่วยที่ ๒

เนื้อหาประจำหน่วยที่ ๒

ตอนที่ ๒.๑ ปรัชญาการศึกษา ทฤษฎีหลักสูตร และประเภทของหลักสูตร

เรื่องที่ ๒.๑.๑ ปรัชญาการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตร

เรื่องที่ ๒.๑.๒ ทฤษฎีหลักสูตร

เรื่องที่ ๒.๑.๓ ประเภทหลักสูตร

ตอนที่ ๒.๒ ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน

เรื่องที่ ๒.๒.๑ ปรัชญาและความเชื่อพื้นฐานที่มีต่อหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๒.๒.๒ ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาหน่วยที่ ๒ จบแล้ว นักเรียนสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้

๑. อธิบายแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษากับหลักสูตร และประเภทของหลักสูตรได้

๒. อธิบายถึงปรัชญาและความเชื่อพื้นฐานในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำหน่วย

๑. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ ๑ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและองค์ประกอบ

๒. ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ และ Slide Power Point

๓. สรุปเนื้อหาเพิ่มเติม

๔. ทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วย

สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. Slide Power Point
๓. โปรเจคเตอร์
๔. เครื่องคอมพิวเตอร์
๕. แบบฝึกปฏิบัติงานกลุ่มโดยอภิปราย

การวัดและการประเมินผล

๑. การสังเกตความสนใจของนักศึกษาและการมีส่วนร่วมในการทำงาน
๒. การประเมินการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้
๓. การประเมินผลงานจากการทำแบบฝึกหัด
๔. การประเมินจากการอภิปรายผลและการนำเสนอผลการศึกษากลุ่ม
๕. การประเมินจากผลงานการสรุปเนื้อหาเพิ่มเติม

หน่วยที่ ๒

ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

บทนำ

เนื่องจากการเห็นความสำคัญของหลักสูตรว่าเป็นแนวทางของการจัดการศึกษา ซึ่งผลจากการดำเนินการทางการศึกษาจะทำให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในแต่ละหลักสูตรมีคุณลักษณะตามเป้าหมาย ที่หลักสูตรนั้น ๆ ได้กำหนดไว้ การกำหนดเป้าหมายด้านคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละหลักสูตรนั้นจะคำนึงถึงเป้าหมายรวมสุดท้ายในแง่ของทรัพยากรมนุษย์ที่จะช่วยกันพัฒนาประเทศชาติด้านต่าง ๆ ให้มีความเจริญ มีพลังความสามารถทัดเทียมนานาชาติอารยะประเทศ ดังนั้นคุณลักษณะของประชากรจึงเป็นความคาดหวังถึงผลที่ได้จากการศึกษาในหลักสูตรต่างๆ ก่อนจะพัฒนาหลักสูตรจึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สภาพของสังคมโลกและสถานการณ์โลก ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการศึกษา วิชาการ เทคโนโลยี แนวคิดทางด้านปรัชญาการศึกษา กระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่คณะที่มีต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางการเมือง เหตุการณ์จากอดีตและการมองสู่โลกอนาคต เมื่อมองเป็นภาพรวมแล้วจึงนำข้อมูลเหล่านี้มาสู่การกำหนดหลักสูตรที่เหมาะสม ซึ่งตัวแปรที่เกิดจากปัจจัยดังกล่าว ทำให้เกิดการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ขึ้นมาหลายประเภท เพื่อให้ตอบสนองต่อเป้าหมาย ด้านคุณลักษณะของประชากร ทั้งนี้สิ่งที่นำมากำหนดเป้าหมายคือ ความเชื่อด้านปรัชญาการศึกษา และนำมาสู่การกำหนดทฤษฎีหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการ สามารถนำไปเป็นแนวทางของการจัดการศึกษา เพื่อให้ได้ผลตามที่คาดหวังไว้

ตอนที่ ๒.๑ ปรัชญาการศึกษา ทฤษฎีหลักสูตร และประเภทของหลักสูตร

เรื่องที่ ๒.๑.๑ ปรัชญาการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตร

ปรัชญาการศึกษาเป็นแนวความคิด ความเชื่อทางการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสังคม สถานศึกษา ผู้เรียน หลักสูตร สารเนื้อหา และผลผลิตของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ปรัชญาการศึกษาจะแสดงออกมาในรูปของอุดมการณ์หรืออุดมคติ ดังนั้นปรัชญาการศึกษาจึงเป็นสิ่งช่วยกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษาโดยเป็นแนวในการกำหนดหลักการ และจุดหมายของหลักสูตรสำหรับปรัชญาการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ได้แก่ ปรัชญาการศึกษาในแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

(วิจิตร ศรีสะอ้าน. ๒๕๔๔ : ๒๕๕ - ๒๗๐, พิชรี ผลโยธิน. ๒๕๔๘ : ๒ - ๑๐, Estes.๒๐๐๔ : ๑๒๔-๑๓๐)

ปรัชญาจิตนิยม (ideal philosophy)

ผู้นำของปรัชญาลัทธินี้ คือ พลาโต(Plato. ๔๒๗ - ๓๔๗ ก่อนคริสตกาล)นักปรัชญาชาวกรีกมีแนวคิดต้องการจะให้สังคมสมบูรณ์แบบหรือสังคมอุดมคติ(utopia)ซึ่งได้ให้ทัศนะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้ดังนี้

๑. ธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์จะมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ ดังนั้นมนุษย์จึงไม่เท่าเทียมกัน คนแต่ละคนจะประกอบด้วยจิตหรือภาคต่างๆ ๓ ภาค คือ ภาคเหตุผล ภาคน้ำใจ และภาคตัณหา ซึ่งแต่ละคนจะมีส่วนของแต่ละภาคแตกต่างกันไปคือ

๑.๑ ภาคเหตุผล เป็นส่วนที่เกี่ยวกับการคิดใช้เหตุผลในการค้นหาความรู้ ความจริง ผู้ที่มีส่วนของภาคนี้มากก็จะเป็นผู้ที่สามารถใช้เหตุผลในการแสวงหาความรู้ความจริง และเห็นว่าคุณค่าสำคัญที่สุดของมนุษย์ คือ ความรู้ ความจริง และความดีงาม

๑.๒ ภาคน้ำใจ เป็นส่วนที่เกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ อันเป็นความรู้สึกทางใจที่เกิดขึ้นโดยไม่มีสาเหตุทางวัตถุ ผู้ที่มีส่วนของภาคนี้มากจะเป็นผู้ที่กล้าหาญ เสียสละ เต็มใจช่วยเหลือปกป้องผู้อื่น เป็นคนรักเกียรติ รักชื่อเสียง มักกระทำดีเพื่อเกียรติยศชื่อเสียงมิใช่เพราะความอยากได้รับสิ่งตอบแทน

๑.๓ ภาคค้นหา เป็นส่วนที่เกี่ยวกับการหาความสุขทางกาย ผู้ที่มีส่วนของภาคนี้มากก็จะเป็นผู้ที่มีความปรารถนาความสุขทางกาย ทรัพย์สินเงินทองติดอยู่กับโลกียสุข ไม่คิดแสวงหาความจริง ความดีความงาม

๒. ธรรมชาติของความรู้ ความรู้เป็นหัวใจของการศึกษา ซึ่งความรู้นั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ความรู้ที่แท้จริงได้มาด้วยเหตุผล ส่วนความรู้ที่ได้จากการสังเกตด้วยประสาทสัมผัสรับรู้ นั้นอาจไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละคน ความรู้ที่แท้จริงจึงต้องเป็นอิสระจากประสบการณ์ต้องอาศัยการคิดหาเหตุผลตรวจสอบด้วยปัญหา จึงจะทำให้มนุษย์เข้าถึงความจริงได้

๓. หลักการของการศึกษา รัฐมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อให้การอบรมพลเมืองให้เป็นพลเมืองที่ดีของรัฐ การศึกษาจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาท และหน้าที่ของบุคคลให้เป็นไปตามความเหมาะสมตามธรรมชาติและความสามารถของแต่ละคน เมื่อบุคคลได้ทำในสิ่งที่ต้องการและเหมาะกับธรรมชาติและความสามารถ สังคมจะมีระเบียบและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การศึกษาจึงตอบสนองทั้งจุดมุ่งหมายของรัฐและปัจเจกบุคคล

ความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของนักจิตนิยมเห็นว่า การศึกษาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวของแต่ละบุคคล ครูมีหน้าที่ในการจัดเนื้อหา และกิจกรรมอันมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กกระตุ้นให้ผู้เรียนถามคำตอบ ใช้ความคิดหาคำตอบ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ความจริง ตัวครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ มีคุณธรรมที่ควรเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน ลักษณะของปรัชญาการศึกษาแนวจิตนิยม จึงมีลักษณะอนุรักษนิยม มุ่งสงวนรักษาขนบประเพณี เน้นความแข็งแกร่งทางวิชาการและการพัฒนาลักษณะนิสัย มุ่งปลูกฝังคุณธรรมควบคู่ไปกับความรู้

ปรัชญานิรันตรนิยม (perennial philosophy)

ผู้นำที่สำคัญของปรัชญานี้ คือ อริสโตเติล(Aristotle. ๓๘๔- ๓๒๒ ก่อนคริสตกาล)นักปรัชญาชาวกรีก ซึ่งแนวความคิดที่มีผลต่อการจัดการศึกษาดังนี้

๑. ธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์มีความสามารถในการคิดหาเหตุผล ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การอบรมให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านพุทธิปัญญาและคุณธรรม ซึ่งเป็นความดีที่มีคุณค่าในตัวเอง การศึกษาจะเป็นกระบวนการที่ทำให้พุทธิปัญญาก่อรูปขึ้น ส่วนการอบรมทางศีลธรรมคุณธรรมจะเป็นกระบวนการสร้างลักษณะนิสัยที่ดี อันจะทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งความรู้ที่มีเหตุผลและความมีเหตุผลจะส่งเสริมให้มีคุณธรรมในที่สุด

๒. ธรรมชาติของความรู้ แนวคิดของปรัชญากรูมนี้นี้เชื่อว่า การศึกษามีใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ โดยครู เพราะความรู้ข้อเท็จจริงที่ถ่ายทอดโดยครูเหล่านั้นไม่อาจเป็นปัจจุบันอยู่ได้ตลอดไป บางอย่างอาจเป็นความรู้ความจริงหรือความจำเป็นในปัจจุบัน แต่อาจไม่มีประโยชน์ต่อไปในเวลาข้างหน้า เพราะความรู้ข้อมูลต่าง ๆ มีการเพิ่มเติมหรือค้นพบใหม่อยู่เสมอ จึงยากที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งที่เป็ปัจจุบันได้หมด ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการคิดเพื่อหาความรู้ด้วยตนเอง

๓. หลักการของการศึกษาตามแนวคิดนี้ มีความเชื่อใน ๓ ประเด็น คือ

๓.๑ ภารกิจของการศึกษา คือการสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จุดมุ่งหมายของการศึกษาจะมีสองด้าน คือ ด้านพุทธิปัญญาและด้านศีลธรรม ซึ่งการศึกษานั้นจะเกิดจากการมีส่วนร่วมรับผิดชอบระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน และสถาบันศาสนา

๓.๒ ด้านการสอน การสอนจะใช้วิธีการกระตุ้นและชี้แนะให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมทางปัญญาสามารถใช้การคิดใช้เหตุผลที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้ปรากฏออกมาไม่ใช่เป็นการสอนเนื้อหาความรู้

๓.๓ หลักสูตรจะต้องมุ่งทำให้คนเป็นคน คือให้มีทั้งความสามารถในการค้นหาความรู้เชิงเหตุผลและการอบรมให้เป็นคนดีมีคุณธรรม เน้นการศึกษาแบบศิลปะศาสตร์

ลักษณะของปรัชญาการศึกษาแนววิรันตรนิยมจึงมีลักษณะของการให้ผู้เรียนได้รับความรู้ คู่กับความดี ซึ่งความรู้จะเกิดจากการคิดไตร่ตรองของผู้เรียน มิใช่เกิดจากการสั่งสอนอบรม การศึกษาจะทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ปรัชญาสารัตถนิยม (essentialism)

สารัตถนิยมเป็นปรัชญาการศึกษาแนวอนุรักษ์นิยม ซึ่งมีทัศนคติต่อการศึกษาและบทบาทของโรงเรียนที่มีต่อสังคม สรุปได้ ๔ ประเด็น ดังนี้

๑. จุดมุ่งหมายของการศึกษา จะเป็นการถ่ายทอดมรดกทางสังคม และเป็นการช่วยให้ ผู้เรียนเกิดความเจริญทางพุทธิปัญญา การศึกษาจึงมีหน้าที่ในการอบรมให้ผู้เรียนมีความรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตอนาคต

๒. ลักษณะของหลักสูตร เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนโดยการเรียนอย่างหนักในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้พัฒนาการคิดใช้เหตุผลและความสามารถต่าง ๆ วิธีการเรียนใช้วิธีการ ท่องจำและฝึกหัดให้เกิดความแม่นยำ เพื่อนำเนื้อหาวิชาเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในชีวิตทำงาน ดังนั้น ลักษณะของหลักสูตรจึงประกอบไปด้วย เนื้อหาวิชาที่เป็นแกนร่วมกับวิชาทักษะทางปัญญาต่าง ๆ ที่เชื่อกันว่าสำคัญ หลักสูตรจึงเป็นส่วนที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อการจัดการทางสหวิทยาการให้แก่ผู้เรียน

๓. การสอนเป็นศิลปะการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาแกนหลัก โดยมีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และเนื้อหาที่มีคุณค่าต่อนักเรียน ดังนั้นประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของครูในการถ่ายทอดและปลูกฝังความรู้ให้แก่นักเรียน วิธีสอนของครูมักจะใช้บรรยายโดยอาศัยหนังสือและตำราเป็นสื่อสำคัญ ผู้เรียนจะเรียนโดยวิธีท่องจำเพื่อจาเนื้อหาวิชาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตการทำงานต่อไป

๔. บทบาทของโรงเรียน โรงเรียนเป็นสถาบันที่ทรงคุณค่าของสังคมโรงเรียนจะทำหน้าที่สงวนรักษาและถ่ายทอดมรดกทางสังคมและทำหน้าที่ให้การอบรมฝึกฝนทางปัญญาแก่นักเรียน โดยวิธีการสอนเนื้อหาวิชา ความรู้ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ และทักษะที่สำคัญ เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับการประกอบอาชีพเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลเมืองดีของสังคมลักษณะของการจัดการศึกษาตามความเชื่อของปรัชญาลัทธินี้ คือหลักสูตรจะต้องเน้นการจัดการเนื้อหาที่คิดว่ามีความสำคัญให้ผู้เรียนจดจำให้ได้มากที่สุด

ปรัชญาก้าวหน้านิยม (progressivism)

เป็นปรัชญาการศึกษาแนวใหม่โดยมีผู้นำคนสำคัญ คือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey. ๑๘๕๙-๑๙๕๒) นักการศึกษาชาวอเมริกัน ปรัชญาก้าวหน้านิยมนับได้ว่าเป็นปรัชญาการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบันอย่างมาก แนวคิดนี้ได้แพร่หลายไปอย่างกว้างขวางและเป็นพื้นฐานของแนวคิดทางการศึกษาอื่น ๆ ในระยะเวลาต่อมา แนวความเชื่อของปรัชญาก้าวหน้านิยมมีแนวคิดต่อการจัดการศึกษา ดังนี้

๑. แนวคิดทางการศึกษา ปรัชญาการศึกษาแบบก้าวหน้าจะถือเอาเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียน (child – centered education) โดยมีความเชื่อว่า เด็กเป็นผู้มีความสามารถอยู่ภายในและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เด็กแต่ละคนจะพัฒนาไปตามขั้นตอนตามธรรมชาติ ผู้ใหญ่และสังคมต้องร่วมกันในการพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก เด็กจะต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มีเสรีภาพ มีอิสระในการคิดริเริ่ม มีเสรีภาพ มีโอกาสในการแสดงออก โรงเรียนจะเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กได้ทำได้แสดงออกตามความต้องการและสนใจ กระบวนการเรียนการสอนต้องมีความสัมพันธ์กัน เด็กจะเรียนรู้โดยการกระทำ การศึกษาจะต้องพัฒนาเด็กโดยรวม (whole : child) และเป็นกระบวนการที่พัฒนาและต่อเนื่องกันไปโดยตลอด

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับจิตวิทยาและสังคมวิทยา ทั้งนี้เพราะมีความเห็นว่า พื้นฐานด้านจิตวิทยาจะทำให้เข้าใจถึงธรรมชาติและความสามารถของเด็ก อันจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของเด็กส่วนทางด้านสังคมวิทยานั้น การศึกษาจะทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคม อันได้แก่ การสืบทอดวัฒนธรรมของสังคม การอนุรักษ์ การบูรณะสร้างสรรค์สิ่งที่ทรงคุณค่าในสังคม สังคมจะมีหน้าที่ในการเกื้อหนุนการศึกษา ซึ่งเด็กเมื่อผ่านกระบวนการทางการศึกษาแล้วเด็กจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และสร้างสรรค์จรโลงสังคมต่อไป

๓. เป้าหมายของการศึกษาสำหรับเป้าหมายทางการศึกษานั้นระบุว่า การสอนให้คนสามารถปรับตัว และแก้ปัญหาให้เหมาะสมเพื่อความอยู่รอดและมีชีวิตที่ดียิ่งขึ้น การปรับตัวนั้น ได้แก่ การปรับตัวให้เข้ากับสังคมและธรรมชาติ มนุษย์ต้องรู้จักคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อม เพื่อสนองตอบความต้องการพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อความอยู่รอดของชีวิตและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อชีวิตที่มีคุณภาพกว่าเดิม ดังนั้นเป้าหมายของมนุษย์จึงมิใช่เพียงความอยู่รอด แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพอีกด้วย

๔. สารการเรียนรู้ที่ใช้ในการศึกษา การศึกษาเกิดจากประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้พบในชีวิตประจำวัน ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันจึงเป็นสถานการณ์การเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ ประสบการณ์นั้นเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริง ซึ่งสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริงนี้จะครอบคลุมไปถึงทุกสิ่งในสังคมนวมทั้งการกระทำของมนุษย์ด้วย นอกจากสิ่งแวดล้อมแล้วตัวผู้เรียนจะต้องมี

ความต้องการที่เกิดจากตัวผู้เรียนเอง มีความสามารถที่จะหาสิ่งต่าง ๆ ได้ และจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทำให้ต้องมีการปรับตัวหรือปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ได้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่าทางการศึกษา ซึ่งประสบการณ์นี้จะมีความหมายต่อชีวิต และจะมีผลต่อเนื่องจากประสบการณ์เดิม และทำให้ประสบการณ์ใหม่มีคุณภาพทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเจตคติ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีการศึกษา

๕. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่น ทั้งนี้จุดเน้นของหลักสูตรอยู่ที่การทดลองปฏิบัติของผู้เรียน เน้นการเรียนรู้ที่เป็นวิธีการคิดมากกว่าสิ่งที่คิด หลักสูตรจึงไม่ให้ความสำคัญแก่เนื้อหาใดเป็นพิเศษ แต่เน้นประสบการณ์จากชีวิตประจำวัน ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จึงเรียกว่าเป็นการจัดหลักสูตรระบบ “ยึดประสบการณ์เป็นศูนย์กลาง” หรือ “ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” หลักสูตรจะนำรายวิชาต่างๆ มาออกแบบผสมกลมกลืนเข้าหากันอย่างมีความหมาย โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

๖. วิธีการเรียนการสอน ปรัชญาการศึกษาแบบก้าวหน้าเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างใช้เหตุผล กระบวนการศึกษาเล่าเรียนจึงใช้วิธีการแก้ปัญหา โดยให้ผู้เรียนประสบกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา จากนั้นผู้เรียนจะได้คิดแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการไตร่ตรองจาก ข้อมูล ทดลอง ตรวจสอบ ตั้งสมมติฐาน ใช้เหตุผล และทดสอบสมมติฐาน ลักษณะการจัดการศึกษาตามแนวความคิดปรัชญาการศึกษานี้ คือ การให้ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพจะเกิดจากความต้องการภายในของผู้เรียนและความสามารถที่ผู้เรียนมี ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำในสถานการณ์จริง ทำให้รับประสบการณ์และสามารถนำประสบการณ์นี้ไปใช้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ปรัชญาแนวมนุษยนิยม (humanistic education)

ปรัชญาแนวมนุษยนิยมมีความเชื่อว่า การศึกษาจะทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือให้คนได้พัฒนาความสามารถที่แฝงเร้นอยู่ภายในให้เจริญสูงสุด ซึ่งแนวคิดที่มีต่อการจัดการศึกษาของปรัชญากลุ่มนี้ คือ

๑. การศึกษา มีความเห็นว่าการศึกษานอกจากจะสอนคนให้มีความรู้แล้วจะต้องทำให้คนรู้จักตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเอง ผู้เรียนจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรู้สึกที่ไว รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ดังนั้น การศึกษาจะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองต่อ ผู้อื่นและสิ่งต่างๆรอบตัว อันจะทำให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

๒. เป้าหมายทางการศึกษา มีความเห็นว่าการศึกษาที่ให้ความรู้แก่ผู้เรียนนั้น จะช่วยให้ ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาบางประการได้ แต่ปัญหาสำคัญของการอยู่ร่วมกัน คือ ปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคม ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีอาจใช้ความรู้มาแก้ไขหากแต่ต้องใช้ความเข้าใจและความรู้สึกมาช่วยแก้ไข ดังนั้น การศึกษาจึงต้องช่วยสร้างคนให้สามารถคิด มีความรู้สึก มีมนุษยธรรม มีการยอมรับผู้อื่น นับถือตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถศึกษาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องได้ เป้าหมายของการศึกษาจึงมุ่งให้คนอยู่ร่วมกันได้ โดยแต่ละคนต่างทำหน้าที่ของตนอย่างมีความรับผิดชอบ รวมทั้งสถาบันอื่นๆ ในสังคมด้วย เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว สถาบันทางการเมือง ฯลฯ

๓. แนวคิดด้านหลักสูตร หลักสูตรต้องเน้นการให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง รู้จักตัวเอง เข้าใจผู้อื่น การจัดหลักสูตรจึงอยู่บนพื้นฐานทางจิตวิทยา สิ่งที่จัดให้เรียนต้องสัมพันธ์กับระดับพัฒนาการความสนใจ

ความต้องการของผู้เรียน ต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตจริง การเรียนรู้จะไม่เน้นเนื้อหาวิชาแต่เป็นการให้ผู้เรียนค้นหาความหมายของสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง ดังนั้น ครูจะเป็นผู้ที่สอนให้เด็กรู้ว่าอะไรเรียนรู้อย่างไร มิใช่เป็นการสอนเนื้อหาวิชา การจัดตารางเรียนจะเป็นแบบเปิดไม่บังคับให้เรียนตามกำหนดเวลาที่ตายตัว

๔. วิธีการจัดการศึกษา โรงเรียนต้องจัดการศึกษาโดยให้อิสระแก่ผู้เรียน มีเสรีภาพในการคิด การพูด การเคลื่อนไหว โดยต้องมีความไว้วางใจว่า ผู้เรียนจะมีความสามารถในการจัดระเบียบตัวเอง และควบคุมตัวเองได้ ทั้งจะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ไม่ต้องคอยพึ่งพาผู้อื่น และช่วยตนเองได้ในที่สุด การให้อิสระแก่ผู้เรียนนอกจากจะเป็นการสร้างควมมีวินัยในตนเองแล้วเด็กจะได้มีโอกาสในการค้นพบคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจว่าปัญหาต่าง ๆ นั้นมิได้มีเพียงคำตอบเดียว ทำให้เด็กรู้จักคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้การเรียนในโรงเรียนจะต้องลดการแข่งขันโดยเฉพาะด้านวิชาการ เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจว่าความสำเร็จของเด็กคนหนึ่งคือ ความล้มเหลวของเด็กคนอื่น ๆ และต้องเข้าใจถึงศักยภาพของเด็กกว่ามิได้มีเฉพาะด้านวิชาการ แต่เด็กควรได้รับการพัฒนาในทุกๆด้านด้วย

ลักษณะความเชื่อของปรัชญานี้คือ การให้อิสระภาพแก่ผู้เรียน โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนมีความรับผิดชอบในตนเอง ความรู้ไม่ได้เกิดจากเนื้อหาวิชาแต่เป็นการให้ผู้เรียนค้นหาความหมายของสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ ส่วนเป้าหมายการศึกษา คือให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จากแนวคิดของปรัชญาการศึกษาแต่ละกลุ่มดังกล่าวมาข้างต้น จะมีอิทธิพลต่อการจัดหลักสูตรที่จะจัดให้มีลักษณะสอดคล้องกับแนวทางความเชื่อ และเป้าหมายทางการศึกษาของปรัชญาการศึกษาแบบนั้น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นในทิศทางใดทิศทางหนึ่งโดยเฉพาะ หรือเกิดจากการหลอมรวมแนวคิดความเชื่อต่างๆเข้าด้วยกันเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษา

เรื่องที่ ๒.๑.๒ ทฤษฎีหลักสูตร

ทฤษฎีหลักสูตรมีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับปรัชญาการศึกษา ในขณะที่หลักสูตรเป็นแนวทางของสถานศึกษาที่ใช้ในการจัดมวลประสพการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดยมีหลักคิดในการเลือกหรือกำหนดมวลประสพการณ์ โดยหลักคิดนั้นมาจากความเชื่อที่มีต่อเป้าหมายและปัจจัย ตลอดจนแนวทางการจัดการศึกษาที่ได้จากปรัชญาทางการศึกษา ที่นำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรที่สอดคล้องกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ในหลักสูตรที่ได้พัฒนาและกลั่นกรองมาอย่างเป็นระบบ ส่วนทฤษฎีหลักสูตรนั้น หมายถึงแนวคิดของการกำหนดองค์ประกอบต่างๆของหลักสูตร อันได้แก่ จุดหมาย สารของหลักสูตร บทบาทครูในฐานะผู้ใช้หลักสูตร แนวทางการจัดประสพการณ์ และเกณฑ์การประเมินคุณภาพของการจัดประสพการณ์ ทั้งนี้ทฤษฎีหลักสูตรแต่ละทฤษฎีจึงมีความแตกต่างกัน ตามความเชื่อของทฤษฎี นั้น ๆ สำหรับทฤษฎีหลักสูตรนั้น ไอส์เนอร์ (Eisner. ๑๙๘๕, อ้างถึงใน ประพนธ์ เจียรกุล. ๒๕๔๐ : ๘๐ - ๘๕) ได้จำแนกออกดังนี้

๑. หลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางสติปัญญา (development of cognitive process) เป็นทฤษฎีหลักสูตรที่เน้นทักษะกระบวนการทางปัญญา ได้แก่ ทักษะการแสวงหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา ลักษณะของหลักสูตรตามทฤษฎีนี้คือ

๑.๑ กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะกระบวนการแก้ปัญหา

๑.๒ มีกระบวนการจัดประสพการณ์โดยครูเป็นผู้จัดสถานการณ์และสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหา และทำหน้าที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ

๒. หลักสูตรเพื่อการพัฒนาสติปัญญา (academic rationalism) เป็นทฤษฎีหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทางสติปัญญาจากการเรียนวิชาความรู้ต่าง ๆ ลักษณะของหลักสูตรตามทฤษฎีนี้คือ

๒.๑ กำหนดให้ผู้เรียนเรียนในรายวิชาที่เป็นวิชาการ เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาทางสติปัญญา

๒.๒ การเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษา เป็นการเรียนเพื่อหาความรู้ด้านวิชาการ เพื่อให้เด็กได้สำรวจความถนัดและความสนใจเพื่อการเรียนวิชาชีพต่อมาในภายหลัง

๓. หลักสูตรเพื่อเตรียมชีวิตในอนาคต (social adaptation) เป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อว่าหน้าที่ของสถานศึกษาคือการถ่ายทอดค่านิยม วัฒนธรรมของสังคมให้เด็ก เพื่อให้เด็กเติบโตไปอยู่ในสังคม โดยเป็นสมาชิกที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต ลักษณะของหลักสูตรตามทฤษฎีนี้คือ

๓.๑ ความรู้ที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียน ได้แก่ ความรู้ที่เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในฐานะพลเมืองที่มีคุณภาพ

๓.๒ การเรียนสาระรู้อย่างคงวิชาความรู้ที่เป็นวิชาแกนควบคู่กับวิชาทักษะพื้นฐานและวิชาเลือกอื่น ๆ ส่วนการเลือกสิ่งที่น่าสนใจเรียนจะต้องเลือกสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นโดยพิจารณาจากความต้องการของเด็กและความต้องการของสังคม

๔. หลักสูตรเพื่อการปฏิรูปสังคม (social reconstruction) หลักสูตรตามทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าสถานศึกษาเป็นแหล่งสร้างสรรค์บุคคลเพื่อเป็นผู้นำในการปฏิรูปสังคม โดยกำหนดลักษณะของหลักสูตรเป็น ๒ แนวทางคือ

๔.๑ การจัดประสบการณ์แบบสังคมอุดมคติ โดยจัดให้เด็กได้เรียนและใช้ชีวิตในสถานศึกษาในสังคมอุดมคติ ซึ่งมีลักษณะต่างจากสังคมภายนอกอย่างสิ้นเชิง โดยเชื่อว่าเมื่อจบการศึกษาออกไป นักเรียนเหล่านี้จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้มีลักษณะเป็นสังคมอุดมคติตามแบบอย่างที่ได้รับมา แต่แนวคิดนี้ยังไม่มีผู้นำไปสร้างสังคมอุดมคติในสถานศึกษาขึ้นมาได้

๔.๒ การจัดประสบการณ์ที่นำปัญหาสังคมมาสู่การเรียนการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ วิธีการจัดประสบการณ์ ได้แก่ การจัดกิจกรรมให้เด็กมองเห็นปัญหาและหาทางแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่นั้น ๆ โดยคาดหวังว่าผู้เรียนจะมีจิตสำนึกในการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมนั้น ๆ

๕. หลักสูตรเพื่อสนองความเป็นปัจเจกบุคคล (personal relevance) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าผู้เรียนแต่ละคนเป็นปัจเจกบุคคล จึงมีเสรีภาพในการเลือกสิ่งที่จะเรียน หลักสูตรจึงไม่ใช่สิ่งที่กำหนดมาจากส่วนกลาง ลักษณะของหลักสูตรตามทฤษฎีนี้คือ

๕.๑ การจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อเด็กแต่ละคน

๕.๒ หลักสูตรเกิดจากการกำหนดร่วมกันระหว่างเด็กกับครูโดยมีการวางแผนร่วมกัน ครูจะเป็นผู้ส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดทางเลือกต่างๆครูจึงเป็นผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าการเป็น ผู้กำหนดสิ่งที่ให้เด็กเรียน

๕.๓ ผู้เรียนจะได้รับอิสรภาพในการเรียนและมีเสรีภาพในการคิดและการกระทำในสิ่งที่ตนเลือก

จากทฤษฎีหลักสูตรทั้ง ๕ ทฤษฎี ซึ่งได้แก่ทฤษฎีที่ ๑ คือทฤษฎีหลักสูตรที่พัฒนากระบวนการทางสติปัญญา ต่อมาคือทฤษฎีที่ ๒ หลักสูตรเพื่อการพัฒนาสติปัญญา ทฤษฎีที่ ๓ เป็นทฤษฎีหลักสูตรเพื่อเตรียมเด็กสู่ชีวิตในอนาคต ทฤษฎีหลักสูตรที่ ๔ เป็นหลักสูตรเพื่อการปฏิรูปสังคม และ๕ คือทฤษฎีสุดท้ายเป็นหลักสูตรเพื่อตอบสนองปัจเจกบุคคล ทฤษฎีหลักสูตรทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงลักษณะของความสอดคล้องกันในด้านความเชื่อของเป้าหมาย สารการเรียนรู้และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ผู้พัฒนาหลักสูตรจะนำไปเป็นหลักในการดำเนินการต่อไป

เรื่องที่ ๒.๑.๓ ประเภทหลักสูตร

เนื่องจากหลักสูตรเป็นสิ่งที่เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การจัดการศึกษาในทางปฏิบัติ ทั้งนี้สามารถจำแนกประเภทของหลักสูตรตามเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดประเภท มีดังนี้ (หรรษา นิลวิเชียร. ๒๕๕๓: ๕-๖)

๑. ประเภทของหลักสูตรที่จำแนกตามเกณฑ์การพัฒนาหลักสูตร สามารถแบ่งเป็น ๒ ระดับคือ

๑.๑ หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรระดับชาติ

๑.๒ หลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษา

๒. ประเภทของหลักสูตรตามเกณฑ์ของเนื้อหาวิชา มีดังนี้

๒.๑ หลักสูตรแบบรายวิชา (subject curriculum)

๒.๒ หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา (correlated curriculum)

๒.๓ หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (board fields curriculum)

๒.๔ หลักสูตรแบบกิจกรรมหรืออิงประสบการณ์ (activity or experience – based curriculum)

๒.๕ หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (social process and life fuction curriculum)

๒.๖ หลักสูตรแบบบูรณาการ (intergrated curriculum)

๓. ประเภทของหลักสูตรที่จำแนกตามบทบาทผู้สอนและผู้เรียน มีดังนี้

๓.๑ หลักสูตรที่เน้นผู้สอนเป็นสำคัญ (teacher – centered curriculum)

๓.๒ หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child – centered curriculum)

๔. ประเภทของหลักสูตรที่จัดตามมาตรฐานและสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ซึ่งแบ่งเป็น

๔.๑ หลักสูตรอิงมาตรฐานการเรียนรู้ (standards based curriculum)

รายละเอียดของหลักสูตรแต่ละประเภทยังมีดังนี้

๑. หลักสูตรตามระดับของการพัฒนาจำแนกได้ดังนี้

๑.๑ หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรระดับชาติ หมายถึงหลักสูตรที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานของชาติที่ยึดหลักนโยบายการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละระดับการศึกษา มาจัดทำเป็นหลักสูตรให้สถานศึกษาทุกสังกัดนำมาใช้จัดการศึกษาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ตัวอย่างเช่น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งจัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

๑.๒ หลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึงหลักสูตรที่หน่วยงานพัฒนาขึ้นมา ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการและบริบททางวัฒนธรรม สังคม ท้องถิ่น โดยยึดหลักสูตร แกนกลางเป็นหลัก

๒. ประเภทของหลักสูตรตามเกณฑ์ของเนื้อหาวิชา มีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ หลักสูตรแบบรายวิชา เป็นหลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาวิชาออกเป็นรายวิชาต่าง ๆ ที่คิดว่า เป็นวิชาที่มีความสำคัญเป็นพื้นฐานของการเรียนวิชาการต่าง ๆ ซึ่งรายวิชาแต่ละวิชานั้นจะแยกจากกันโดย ไม่มีความสัมพันธ์กัน เช่น รายวิชาภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา เป็นต้น จุดเน้นของหลักสูตร คือการมุ่งถ่ายทอดความรู้ในสาระเนื้อหาของวิชานั้นๆรวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของสังคม การจัดเนื้อหาวิชา มีลักษณะของการจัดเป็นรายวิชาต่างๆ เช่น วิชาภาษา จะแยกเป็นวิชาย่อยๆ อีก เช่น เรียงความ คัด เขียน อ่าน เป็นต้น และมีการลำดับเนื้อหาโดยมีการจัดเนื้อหาวิชาแต่ละวิชาเรียงลำดับจากง่าย ไปยาก จัดลำดับก่อนหลังตามความจำเป็น จัดให้เรียนรู้จากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย การจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนโดยครูเป็นผู้สอนสาระเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ในรายวิชาต่าง ๆ วิธีสอนจะใช้วิธีบรรยาย การเรียนจะเรียนรวมกันเป็นกลุ่ม มีการกำหนดโรงเรียนหรือตารางเรียนที่ตายตัว เด็กจะเรียนจากการฟังครู อธิบาย ต้องมีวินัยปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด การวัดและประเมินผลการเรียน เป็นการวัดที่เน้นความจำที่ เกี่ยวข้องกับสาระเนื้อหาวิชาที่ได้เรียนไป

๒.๒ หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับสาระความรู้ในวิชาการ ต่าง ๆ โดยการถ่ายทอดความรู้เหล่านั้น จุดเน้นของหลักสูตร คือการมุ่งถ่ายทอดความรู้ที่ถือว่าเป็นความรู้หลัก และมีความจำเป็นต่อการเรียนวิชาการต่าง ๆ และความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีจุดเน้นเช่นเดียวกับหลักสูตร แบบรายวิชา การจัดเนื้อหาวิชามีการจัดเนื้อหาวิชาให้เป็นกลุ่มโดยนำวิชาที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กัน มาไว้เป็นกลุ่ม แต่เนื้อหาของแต่ละรายวิชายังคงลักษณะเฉพาะหรือธรรมชาติของวิชานั้น ๆ ไว้ เช่น กลุ่มวิชา สังคมศึกษา จะรวมวิชาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเอาไว้ในกลุ่ม แต่เวลาสอนแม้ จะมีการผนวกเอาความรู้ในวิชาที่สัมพันธ์กันไปสอนด้วย แต่ยังคงเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ของแต่ละ วิชาเป็นหลัก การจัดการเรียนการสอน เนื่องจากลักษณะของหลักสูตรมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ ครูจึงเป็น บุคคลสำคัญที่ต้องมีความรู้ในสาขาวิชานั้น ๆ อย่างดี และทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน

ครูจึงเป็นศูนย์กลาง วิธีสอนใช้วิธีบรรยายเด็กจะเรียนเป็นกลุ่มรับความรู้จากครู เน้นการมีวินัยในการ เรียน การวัดและประเมินผล การประเมินผลจะวัดจากการจดจำความรู้ที่ได้รับไป จึงเป็นการวัดเฉพาะด้าน สติปัญญา โดยเฉพาะความสามารถในการจำ

๒.๓ หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ เป็นหลักสูตรมีลักษณะที่ให้ความสำคัญต่อการถ่ายทอดความรู้ ตามศาสตร์ต่างๆ เช่นเดียวกับหลักสูตร ๒ หลักสูตรข้างต้น จุดเน้นของหลักสูตร มีจุดเน้นเช่นเดียวกับหลักสูตร รายวิชาและหลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา โดยการเน้นความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาที่เป็นความรู้ที่สำคัญและความรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรม การจัดเนื้อหาวิชา มีลักษณะของการนำความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ มาผสมผสานกัน โดยนำ ความรู้ในรายวิชาที่มีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกันมาจัดรวมเป็นหมวดวิชาเดียวกัน

เช่นหมวดวิชาคณิตศาสตร์ จะประกอบด้วยวิชาเลขคณิต เรขาคณิต พีชคณิต ตรีโกณมิติ เป็นต้น ผู้เรียนจะได้เรียนวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน ทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น แต่ยังมีหลักการเน้นความสำคัญของแต่ละรายวิชาอยู่ การจัดการเรียนการสอน ใช้วิธีการในการถ่ายทอดความรู้ ครูยังเป็นศูนย์กลาง เด็กทุกคนเรียนในสาระความรู้เดียวกัน การวัดและประเมินผล จะวัดโดยเน้นการจดจำความรู้ที่ได้รับจากผู้สอน

๒.๔ หลักสูตรแบบกิจกรรมหรืออิงประสบการณ์ ได้มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของ นักปรัชญาการศึกษาที่ต่างไปจากความเชื่อเดิมที่เชื่อเรื่องการถ่ายทอดความรู้ มาเป็นความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น จุดเน้นของหลักสูตร หลักสูตรแบบกิจกรรมหรืออิงประสบการณ์ จะเน้นการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และเกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสนใจ ความสามารถ และความถนัด ซึ่งทำให้หลักสูตรมีจุดเน้นที่คำนึงถึงพัฒนาการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดเนื้อหา ยึดโครงสร้างเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับประสบการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ทั้งนี้เนื้อหาวิชาจะต้องเกิดจากความสนใจ และเป็นประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมที่นำมาจัดลำดับเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน มีลักษณะของการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน การจัดกิจกรรม และการประเมินผล ลักษณะของการเรียนจึงเป็นการเรียนโดยการให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม ทำให้ได้รับประสบการณ์ เกิดเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง (learning by doing) ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ การวัดและประเมินผล เนื่องจากการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กจะได้ทำกิจกรรมและได้รับประสบการณ์จากการลงมือกระทำ ทำให้เกิดผลต่อการพัฒนาการทุกด้านไปพร้อมๆกัน การประเมินผลจึงเป็นการประเมินความสามารถด้านการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และการพัฒนาการทุกด้าน รวมทั้งความสามารถในการนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

๒.๕ หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม มีลักษณะที่เกิดจากความเชื่อว่าการเรียนรู้ เกิดจากการลงมือกระทำ ได้รับประสบการณ์เช่นเดียวกับหลักสูตรแบบกิจกรรม แต่เน้นในเรื่องของการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง จุดเน้นของหลักสูตร เน้นการเรียนในสาระที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ผู้เรียนจะได้เรียนในสิ่งที่มีความหมาย นำไปใช้ได้ การจัดเนื้อหาวิชา เนื้อหาความรู้จะสอดคล้องกับสภาพทางสังคม วัฒนธรรมวิถีชีวิต และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง การจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและทำกิจกรรมด้วยตนเอง (active learning) จากหน่วยการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวก การวัดและประเมินผล การประเมินผลจะประเมินทั้งพัฒนาการทุกด้านของ ผู้เรียน และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

๒.๖ หลักสูตรแบบบูรณาการ เป็นหลักสูตรที่มีแนวความเชื่อว่าการจัดประสบการณ์ ต่อเนื่องกัน สัมพันธ์กัน จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการที่มีทุกพัฒนาการ มีความสัมพันธ์กัน จุดเน้นของหลักสูตรเป็นหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากสิ่งที่มีความหมายที่สัมพันธ์กันไม่แยกส่วน จึงมีลักษณะเหมือนสถานการณ์ในชีวิตจริง ทำให้เกิดการพัฒนาในทุกด้าน และสามารถนำความรู้ไปสู่การใช้ประโยชน์ได้จริง

การจัดเนื้อหาวิชา เป็นการนำสภาพปัญหาในสังคมที่เป็นสถานการณ์จริงมากำหนดเป็นเนื้อหาวิชาที่มีการบูรณาการกัน หลอมรวมความรู้เป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่มีลักษณะของความต่อเนื่องในความรู้และความสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนการสอน มีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การใช้ประโยชน์ การวัดและประเมินผลมีลักษณะของการวัดและประเมินผลตามจุดเน้นของหลักสูตรคือ การประเมินพัฒนาการทุกด้าน และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๓. หลักสูตรที่จำแนกตามบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน สามารถจำแนกได้ดังนี้

๓.๑ หลักสูตรที่เน้นผู้สอนเป็นสำคัญ เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญต่อสาระเนื้อหาวิชา ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้จดจำ ทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จัดเรียงตามลำดับไว้แล้ว จึงให้ความสำคัญต่อผู้สอนที่จะต้องถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าผู้เรียน หลักสูตรที่เน้นผู้สอนเป็นสำคัญได้แก่หลักสูตรชนิดต่อไปนี้

- ๑) หลักสูตรแบบรายวิชา
- ๒) หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา
- ๓) หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์

๓.๒ หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียนที่มีความเชื่อว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดจากการได้รับประสบการณ์ และจากการกระทำด้วยตนเอง การเรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมายและนำไปใช้ประโยชน์ได้ สาระการเรียนรู้จึงเกิดจากความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ลักษณะการเรียนการสอนจะอยู่ในรูปของการทำกิจกรรม และการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อการแก้ปัญหา ลักษณะหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้แก่

- ๑) หลักสูตรแบบกิจกรรมหรืออิงประสบการณ์
- ๒) หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม
- ๓) หลักสูตรแบบบูรณาการ

๔. ประเภทของหลักสูตรที่จัดตามมาตรฐานและสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

๔.๑ หลักสูตรที่อิงมาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรประเภทนี้เกิดจากความเชื่อที่มีแนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยการตั้งเป้าหมายให้ผู้เรียนบรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้เป็นขั้นต่ำ และมุ่งให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นด้วยตนเองจากกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับ ดังนั้นมาตรฐานการเรียนรู้จึงเป็นเสมือนกรอบหรือทิศทางในการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดประสบการณ์ กิจกรรม และการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามมาตรฐานที่กำหนด

๔.๒ หลักสูตรอิงสมรรถนะ หลักสูตรประเภทนี้มีความเชื่อว่าหลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง จึงมีความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กิจกรรม และความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นการกำหนดสมรรถนะหรือความสามารถของผู้เรียนที่จะต้องบรรลุเมื่อจบหลักสูตรนั้นๆ

จากการนำเสนอถึงลักษณะของหลักสูตรแต่ละประเภท จะเห็นได้ว่าหลักสูตรจะจัดขึ้นตามความเชื่อและแนวทางที่คิดว่า การจัดการศึกษาเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่คาดหวัง นั่นคือการมุ่งที่ผลผลิตของการจัดการศึกษา แต่การพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น ต้องอาศัยพื้นฐานปัจจัยหลายอย่างมาสนับสนุนความเชื่อที่ว่าดีและเหมาะสมซึ่งอาจเปลี่ยนไป ถ้าหากสภาพการณ์หรือความต้องการของสังคมเปลี่ยนไป เช่นเดียวกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาในอดีต อาจมีการกำหนดคุณลักษณะของคนที่เป็นที่ต้องการของสังคมในลักษณะหนึ่ง แต่เมื่อเวลาผ่านไปสภาพสังคมเปลี่ยนไป ความก้าวหน้าทางวิชาการ ทางเทคโนโลยี ทางวิทยาศาสตร์ ทำให้การกำหนดคุณลักษณะของการผลิตด้านกำลังคนเปลี่ยนไปด้วย ดังนั้นหลักสูตรที่เคยใช้จึงต้องเปลี่ยนไป จึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีหลักสูตรใดที่มีความเหมาะสมสมบูรณ์ที่สุด ขึ้นอยู่กับความต้องการการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งความต้องการนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่างประกอบกัน หลักสูตรที่จะนำมาใช้จึงอาจจะไม่ใช่หลักสูตรประเภทใดประเภทหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว อาจมีการนำแนวทางและวิธีการมาผสมผสานกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสมต่อความต้องการในขณะนั้น

ตอนที่ ๒.๒ ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน

๒.๒.๑ ปรัชญาและความเชื่อพื้นฐานที่มีต่อหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

สำหรับการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้นนอกจากจะอิงแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของนักปรัชญาการศึกษาที่มีต่อระบบการศึกษาและผลผลิตทางการศึกษากลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วในเรื่องปรัชญาการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตร ขณะเดียวกันการศึกษาปฐมวัยยังมีความเชื่อด้านปรัชญาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่นำมาเป็นแนวคิดในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยดังนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู ทั้งนี้การเลี้ยงดูเด็กจากผู้ใกล้ชิด ทั้งครอบครัวโดยเฉพาะมารดา และครู ที่ดูแลอย่างรักใคร่ใกล้ชิด เอาใจใส่ ตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างพอเพียง เด็กได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นในชีวิตประจำวัน ทำให้เด็กเติบโตอย่างมีความสุข ส่งผลต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ และพัฒนาการด้านการเรียนรู้ แนวคิด ดังกล่าวเป็นพื้นฐานมาจากนักปรัชญาการศึกษา ที่สำคัญคือ รุสโซ สำหรับการนำมาใช้ในการจัดหลักสูตรคือ การจัดหลักสูตรที่ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก และหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่มีความสุข

๒. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก โดยมีทฤษฎีพัฒนาการมาสนับสนุนความเชื่อ ที่อธิบายว่าพัฒนาการทุกด้านของเด็กจะแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เป็นไปทั้งด้านปริมาณและคุณภาพที่มีความสัมพันธ์กันในทุก ๆ ด้าน และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กแต่ละคนจะมีลักษณะพัฒนาการที่ต่างกันไป ทั้งนี้พัฒนาการแต่ละด้านจะมีทฤษฎีที่อธิบายถึงลักษณะของพัฒนาการของด้านนั้น ๆ และความสำคัญในการ ส่งเสริมพัฒนาการแต่ละด้าน โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ และความพร้อม ทั้งความสามารถต่างๆรวมทั้งทางสติปัญญาและการเรียนรู้ของเด็กที่พัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ทฤษฎีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ ยังอธิบายให้เห็นถึงการก่อตัวของบุคลิกภาพทั้งในด้านบวกและด้านไม่พึงประสงค์ ดังนั้นการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจึงต้องนำแนวคิดด้านทฤษฎีพัฒนาการของเด็กเป็นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเข้าใจถึงธรรมชาติของเด็ก

และนำไปสู่การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์ให้เหมาะกับเด็ก โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก

๓. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรม ทั้งนี้ทฤษฎีทางสังคมวัฒนธรรมได้อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งค่านิยม ประเพณีต่าง ๆ ที่อยู่ใน สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กทำให้เด็กได้ปฏิสัมพันธ์ด้วย ผลจากการปฏิสัมพันธ์นั้นทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และซึมซับวิถีทางของวัฒนธรรมไปสู่การปฏิบัติและก่อเกิดเป็นค่านิยม ความคิด การกระทำ การที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเด็ก การเล่นกับเด็กตามสภาพของสังคม การใช้ภาษา การพาเด็กในการร่วมกิจกรรมต่างๆในสังคมการปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น และผู้ใหญ่ทำให้เด็กเกิดการพัฒนาทางด้านการคิด การใช้ภาษา การแก้ปัญหา การนำแนวคิดนี้มาใช้ในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยคือ การกำหนดเป้าหมาย และการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็ก

๔. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และการพัฒนาพฤติกรรม ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ได้อธิบายให้เห็นถึงลักษณะธรรมชาติการเรียนรู้ว่าเกิดจากการที่ได้รับประสบการณ์ ผลจากประสบการณ์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจะเกิดจากการที่เด็ก ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ ทางสังคมวัฒนธรรม เด็กจึงเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๕ สร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง การจัดสภาพแวดล้อมที่让孩子ได้เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมที่น่าสนใจ การจัดประสบการณ์ให้เด็กมีส่วนร่วมและปฏิบัติด้วยตนเอง การสร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกัน ทำงานและเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีอิสระได้แสดงออกทางการคิด จินตนาการ การวางแผนปฏิบัติ การกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าที่เหมาะสม การจัดการชั้นเรียนโดยใช้ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เหมาะสม จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาพฤติกรรมที่ต้องการและการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การนำแนวคิดด้านการเรียนรู้และการพัฒนาพฤติกรรมมาใช้ในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยคือ การนำมาใช้ในการกำหนดประเภทของหลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและประสบการณ์ เพื่อให้เด็กสร้างความรู้ด้วยตนเอง

๕. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก เพรอบเบล นักปรัชญาการศึกษาปฐมวัย ได้ให้แนวคิดว่าการเล่นเป็นกิจกรรมสำคัญตามธรรมชาติของเด็กที่นาเด็กไปสู่การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ทั้งโลกทางกายภาพ และโลกทางสังคมจากการเล่น เด็กจะมีความสุข เพลิดเพลิน สนุกสนาน ได้สืบค้น ทดลองในสิ่งที่สนใจ จากการเล่น ไหว เด็กได้เกิดการพัฒนาร่างกาย จากการทดลอง ลองผิดลองถูก สังเกต ค้นคว้า ทำให้เกิดการพัฒนาร่างสติปัญญา จากการเล่นกับสื่อ สิ่งของ ของเล่น ทำให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อม การเล่นกับผู้อื่น ทำให้เกิดการรับรู้ความคิดความรู้สึกของผู้อื่น เกิดการพัฒนาทางสังคม ค่านิยม การเข้าใจวิถีแห่งวัฒนธรรมจากการละเล่นที่บ้าน การเล่นจึงเป็นหัวใจของวิธีการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก

การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงให้ความสำคัญต่อการเล่นทั้งกับสื่อของเล่น การเล่นที่เป็นวิธีเรียนรู้ การเล่นทางสังคมที่ทำให้เด็กเติบโตทางด้านสังคมภาพ แนวคิดเรื่องการเล่นเป็นการเรียนจึงนำมาใช้ในการจัดหลักสูตรที่เน้นกิจกรรมประสบการณ์ เพื่อให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นหรือการทำกิจกรรม

ดังนั้นการกำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงต้องมีความเชื่อจากแนวคิดของ นักปรัชญาการศึกษา ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติและพัฒนาการของผู้เรียน

ความเชื่อที่มีแนวคิดทฤษฎีของนักทฤษฎีกลุ่มต่างๆ ที่อธิบายถึงเป้าหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย และวิธีส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนวิธีการจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปในทุกๆด้านและได้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับธรรมชาติของเด็ก

เรื่องที่ ๒.๒.๒ ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน

สำหรับประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พบว่าในปัจจุบันมีการกำหนดหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ตามประเภทที่จำแนกตามเกณฑ์ด้านเนื้อหาสาระ ตามที่นักวิชาการหลักสูตรได้จำแนกไว้โดยจัดได้เป็น ๒ ประเภทดังนี้

๑. หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชา หรือหลักสูตรที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ลักษณะของ หลักสูตรดังกล่าวคือ หลักสูตรที่ให้ความสำคัญต่อสาระความรู้ที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียน โดยมีความเชื่อว่าเด็กควรจะได้เรียน ความรู้เบื้องต้นของวิชาการต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งตามความหมาย ของความรู้เบื้องต้น คือ ความรู้ของวิชานั้นๆ ที่ต้องการให้เด็กได้เรียนลักษณะหลักสูตรเช่นนี้ เป็นหลักสูตรที่ใช้ ยึดถือปฏิบัติมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยยึดตามแบบหลักสูตรในระดับอื่นๆ ที่ประเทศเคยจัดมา เนื่องจาก ความคุ้นเคยกับรูปแบบของหลักสูตรชนิดนี้ รวมทั้งผู้ใหญ่ในปัจจุบันต่างก็เคยมีประสบการณ์ได้รับการศึกษา จากหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชา จึงมีความคิดว่าการเรียนของเด็กปฐมวัยคือการเรียนความรู้ในระยะต้นของ รายวิชาต่างๆการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจึงยังนิยมจัดหลักสูตรแบบเน้นเนื้อหาวิชา รวมทั้งการจัด หลักสูตรประเภทนี้ยังได้รับความชื่นชมจากผู้ปกครองที่ต้องการให้เด็กได้เรียนความรู้ เพื่อไปเรียนต่อใน

โรงเรียนประถมที่มีชื่อเสียงซึ่งมักจัดการเรียนการสอนแบบเน้นความรู้ทางด้านวิชาการ หลักสูตร ประเภทนี้ได้แก่ หลักสูตรระบบรายวิชาและหลักสูตรประเภทเน้นสาระวิชาทุกประเภท

๒. หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ นักปรัชญา การศึกษาที่เชื่อว่าผู้เรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด การเรียนรู้จะเกิดจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ความสำเร็จของการเรียนคือการที่ผู้เรียนได้แก้ปัญหาวางแผนและปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้นกิจกรรมและ ประสบการณ์ต่าง ๆ ควรจัดขึ้นตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนจึงมีส่วนร่วมในการเลือกสิ่ง ที่จะเรียน กำหนดจุดมุ่งหมาย วางแผนกิจกรรม และปฏิบัติการ ส่วนครูเป็นผู้เตรียมจัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้ คิดค้น ปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจึงมีความหมาย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นำความรู้ไปสู่การใช้ในชีวิตจริง กิจกรรมที่กำหนดในหลักสูตรจึงมีหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือก ได้รับ ประสบการณ์ที่หลากหลาย ใช้สติปัญญาในการคิด การสร้างความเข้าใจและการแก้ปัญหา ประเภทของ หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ หลักสูตรแบบกิจกรรม หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม และหลักสูตรแบบ บูรณาการเป็นต้น

จากหลักสูตรทั้ง ๒ แบบดังกล่าว เป็นลักษณะหลักสูตรที่สถานศึกษาปฐมวัยของไทยในปัจจุบันนำมา เป็นแนวทางในการจัดทำ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็ก ซึ่งเป็นไปตามความ เชื่อที่มีต่อการจัดการศึกษา

และขณะเดียวกันอีกปัจจัยหนึ่งที่น่ามาประกอบการพิจารณาในการจัดหลักสูตรคือ ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งด้านเทคโนโลยี สภาวะแวดล้อม และสภาพทางสังคม ปัจจัยดังกล่าวทำให้สังคมโลกได้รับผลกระทบ การออกแบบหลักสูตรจึงต้องนำสภาพความต้องการของสังคมมาพิจารณาประกอบด้วยเพื่อเป็น ข้อมูลพื้นฐาน การเลือกแบบของหลักสูตรแบบใดแบบหนึ่ง อาจจะไม่เหมาะสมทั้งนี้เพราะหลักสูตรแต่ละแบบ อาจจะไม่ตอบสนองจุดประสงค์ทางการศึกษาไม่ครบถ้วน ซึ่งสามารถนำหลักสูตรทั้ง ๒ แบบมาเปรียบเทียบให้เห็นถึงข้อดีและข้อจำกัดดังตารางที่ ๒.๑

ตารางที่ ๒.๑ เปรียบเทียบข้อดี ข้อจำกัดของหลักสูตรแบบเน้นเนื้อหาวิชา กับหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แบบของหลักสูตรและลักษณะของหลักสูตร	ข้อดี	ข้อจำกัด
<p>๑. มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านเนื้อหาวิชาที่คาดว่าจะประโยชน์ต่อผู้เรียนในอนาคต</p> <p>๒. ความรู้ที่จัดให้จะเน้นวิชาที่เป็นพื้นฐานของวิชาการในระดับสูงต่อไป</p> <p>๓. เนื้อหาวิชาจัดเรียงอย่างเป็นระบบ และให้ทุกคนเรียนเหมือนกัน</p> <p>๔. สอนเนื้อหาวิชา</p> <p>๕. เด็กเรียนโดยการท่องจำความรู้ต่าง ๆ ที่ครูสอน</p> <p>๖. การประเมินผลจะวัดโดยการสอบให้ผ่านในรายวิชาต่าง ๆ</p>	<p>๑. ผู้สอนเตรียมตัวง่ายเพราะสอนในสาระความรู้ที่จัดเรียงลำดับไว้ ไม่ต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม</p> <p>๒. กำหนดสิ่งที่ต้องการให้เด็กเรียน โดยการคาดการณ์ถึงความจำเป็นและความสำคัญของวิชาจึงไม่ต้องรอให้เด็กเลือกสิ่งที่ต้องการเรียน</p> <p>๓. การวัดประเมินผลไม่ยุ่งยาก วัดแต่ความรู้ ความจำแต่เพียงอย่างเดียว</p>	<p>๑. ต้องใช้ผู้มีความรู้ที่ลึกซึ้ง สามารถจัดลำดับและความสำคัญของสาระวิชา ที่ตรงกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ยาก</p> <p>๒. มีรายวิชามากเกินไปจนความจำเป็น เนื่องจากทุกวิชามีความสำคัญ และมีความจำเป็นอาจทำให้เรียนไม่ทันและความรู้ไม่ครบถ้วนตามความจำเป็นจริง</p> <p>๓. เนื้อหาสาระความรู้ไม่ทันสมัย ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา</p> <p>๔. การจัดการเรียนการสอนไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน</p> <p>๕. ผู้เรียนได้พัฒนาเฉพาะด้านความรู้ ขาดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ</p> <p>๖. ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ขาดการฝึกฝนให้คิด เน้นการจดจำแต่เพียงอย่างเดียว ขาดความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง</p>

แบบของหลักสูตรและลักษณะของหลักสูตร	ข้อดี	ข้อจำกัด
<p>หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>๑. มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวางแผนแก้ปัญหาและปฏิบัติด้วยตนเอง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต</p> <p>๒. ความรู้เกิดจากความต้องการและความสนใจของผู้เรียน</p> <p>๓. ผู้เรียนได้เรียนจากการปฏิบัติจากงานในรูปของการทำกิจกรรม ทำให้ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย</p> <p>๒. สอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียนที่เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น เป็นการจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น</p> <p>๒. ครูต้องมีความสามารถสูงในการจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและฝึกการคิดวางแผน</p> <p>๔. ครูเป็นผู้เตรียมประสบการณ์ให้เด็กได้คิดค้นลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา</p> <p>๕. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือกระทำ(active learning)</p> <p>๓. เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดค้นวางแผนการทำงานแก้ปัญหาด้วยตนเอง จึงทำให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์แก้ปัญหา</p> <p>๓. ใช้เวลาในการเตรียมการสอนมาก</p> <p>๔. ใช้วัสดุอุปกรณ์มากในการให้เด็กใช้ปฏิบัติ</p> <p>๕. ครูต้องติดตามความ</p> <p>๖. การวัดประเมินผล ใช้การประเมินความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล</p>	<p>๑. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ความเข้าใจและจดจำได้นาน เหมาะกับธรรมชาติผู้เรียนระดับปฐมวัย</p> <p>๒. สอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียนที่เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น เป็นการจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น (active learning)</p> <p>๓. เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดค้นวางแผนการทำงานแก้ปัญหาด้วยตนเอง จึงทำให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์</p> <p>๔. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทุกด้าน</p> <p>๕. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการการเรียนรู้</p>	<p>๑. ครูต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ที่ดีและต้องมีความรอบคอบในการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับผู้เรียน</p> <p>๒. ครูต้องมีความสามารถสูงในการจัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและฝึกการคิดวางแผนแก้ปัญหา</p> <p>๓. ใช้เวลาในการเตรียมการสอนมาก</p> <p>๔. ใช้วัสดุอุปกรณ์มากในการให้เด็กใช้ปฏิบัติ</p> <p>๕. ครูต้องติดตามความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อเตรียมจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับเด็ก</p> <p>๖. เนื่องจากผู้เรียนมีความสนใจที่หลากหลาย อาจทำให้สาระการเรียนรู้ไม่สมบูรณ์ครบถ้วน</p>

จากตารางเปรียบเทียบแสดงข้อดีและข้อจำกัดของหลักสูตรแบบเน้นเนื้อหาวิชากับหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นสิ่งที่ผู้พัฒนาหลักสูตรได้พิจารณาและตัดสินใจในการเลือกแบบหรือประเภทของหลักสูตรที่จะพัฒนาต่อไป

สรุปท้ายบท

หลักสูตรแต่ละประเภทยังมีที่มาจากพื้นฐานด้านปรัชญาการศึกษา และทฤษฎีของหลักสูตรโดยปรัชญาการศึกษาจะเป็นแนวความคิด ความเชื่อ เกี่ยวกับบทบาทของสถาบันต่างๆ ในสังคม ที่มีต่อการศึกษา และเป้าหมายของการศึกษา โดยนักปรัชญาการศึกษา กลุ่มต่าง ๆ จะมีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ วิธีการศึกษา สารความรู้ และเป้าหมายของการศึกษาที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ต่อคุณลักษณะของมนุษย์ ทั้งด้านวิชาความรู้ และด้านคุณธรรม กลุ่มนักปรัชญาการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มปรัชญาจิตนิยม ที่เชื่อเรื่องการศึกษาว่าเป็นการพัฒนาคนให้มีความแข็งแกร่งด้านวิชาการ การสงวนรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และปลูกฝังคุณธรรมควบคู่กันไป กลุ่มปรัชญา นิรุตตนิยม เน้นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ที่ทั้งเก่งและดี การศึกษาต้องทำให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ขณะที่กลุ่มปรัชญาสารัตถนิยม เน้นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนมีความรู้ที่สำคัญ เพื่อนำความรู้ไปสู่การประกอบอาชีพ ส่วนกลุ่มปรัชญาก้าวหน้านิยม ให้ความสำคัญว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน ซึ่งการเรียนเกิดจากผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์ จากประสบการณ์จะทำให้ผู้เรียนนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และปรัชญาแนวมนุษยนิยมมีความเห็นว่าผู้เรียนจะค้นหาความรู้จากสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง ทำให้ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จากปรัชญาการศึกษาที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และผลผลิตของการศึกษา จึงนำมาสู่การกำหนดหลักสูตรตามทฤษฎีหลักสูตรเพื่อแสดงแนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของ หลักสูตร ทฤษฎีหลักสูตร ได้แก่ ทฤษฎีหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางปัญญา ทฤษฎีหลักสูตรเพื่อการพัฒนาสติปัญญา ทฤษฎีหลักสูตรเพื่อเตรียมชีวิตในอนาคต ทฤษฎีหลักสูตรเพื่อการปฏิรูประบบสังคม และทฤษฎีหลักสูตรเพื่อสนองความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งทฤษฎีหลักสูตรดังกล่าวนำมาสู่การกำหนดหลักสูตรประเภทต่าง ๆ สำหรับประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่ปรากฏในปัจจุบัน จำแนกได้ ๒ กลุ่มใหญ่ๆด้วยกันคือ หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชา หรือผู้สอนเป็นศูนย์กลาง กับหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยจากทฤษฎีและแนวคิดของนักการศึกษา ทั้งนักจิตวิทยาต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญของหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่เหมาะสมต่อการนำมาสู่การจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย อันจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กอย่างเหมาะสม และมีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก แต่ยังมีสถานศึกษาปฐมวัยอีกจำนวนไม่น้อย รวมทั้งผู้ปกครองที่ยังนิยมให้ใช้หลักสูตรประเภทที่เน้นเนื้อหาวิชาในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก เนื่องจากเป็นหลักสูตรประเภทที่เคยจัดมาตั้งแต่ในอดีต และยังเห็นความสำคัญของการให้เด็กได้เรียนในสาระความรู้ต่างๆ เพื่อเป็นความรู้เบื้องต้นของรายวิชาต่างๆในระดับที่สูงขึ้นไป เนื่องจากการศึกษาในประเทศไทยยังเป็นระบบการศึกษาแบบแข่งขัน เพื่อให้ได้เรียนในสาขาวิชาที่ที่สามารถสร้างรายได้สูงมากกว่าการให้การศึกษาที่มุ่งให้คนเป็นคนดี และร่วมสร้างสรรค์สังคมให้มีคุณภาพและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง หน่วยที่ ๒

ประพนธ์ เจียรกุล. (๒๕๕๐). ประมวลสาระชุดวิชา การวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน.

(หน่วยที่ ๘). (พิมพ์ครั้งที่ ๒). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

พัชรี ผลโยธิน. (๒๕๔๘). ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย. (หน่วยที่ ๑).

นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

วิจิตร ศรีสะอ้าน. (๒๕๔๔). เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา. (หน่วยที่ ๗). (พิมพ์ครั้งที่ ๒๓).

นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

หรรษา นิลวิเชียร. (๒๕๕๓). ปฐมวัยศึกษา หลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

Estes, L.E. (๒๐๐๔). Essentials of child care and early education. Boston : Pearson education, Inc.

Carton, C.E & J. Allen. (๑๙๙๓). Early childhood curriculum. New York : Macmillan.

Morrison. G.S. (๒๐๐๔). Early childhood education today. (๙ th ed). New Jersey :

Pearson Prentice Hall.

แบบฝึกหัดท้ายหน่วย

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ จำนวน ๒ ข้อ (๑๐ คะแนน)

๑. จงอธิบายแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษา กับหลักสูตร และประเภทของหลักสูตร (๕ คะแนน)

๒. อธิบายถึงปรัชญาและความเชื่อพื้นฐานในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน (๕ คะแนน)

ตอนที่ ๒ ให้ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่กล่าวถูกต้อง และ ทำเครื่องหมาย × หน้าข้อที่กล่าวผิด

จำนวน ๑๐ ข้อ (๕ คะแนน)

- ๑. หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรระดับสถานศึกษาคือหลักสูตรเดียวกัน
- ๒. หลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่นคือหลักสูตรเดียวกัน
- ๓. ประเภทของหลักสูตรที่จำแนกตามเกณฑ์การพัฒนาหลักสูตรสามารถแบ่งเป็น๒ระดับคือหลักสูตรระดับชาติและหลักสูตรสถานศึกษา
- ๔. ประเภทของหลักสูตรตามเกณฑ์ของเนื้อหาวิชาคือหลักสูตรแบบรายวิชา
- ๕. ประเภทของหลักสูตรที่จำแนกบทบาทผู้สอนและผู้เรียนคือหลักสูตรแบบสหสัมพันธ์
- ๖. หลักสูตรแบบรายวิชาเป็นหลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาวิชาออกเป็นรายวิชาต่างๆที่คิดว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญ
- ๗. หลักสูตรแบบบูรณาการมีลักษณะที่เกิดความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดการลงมือกระทำได้รับประสบการณ์เช่นเดียวกับหลักสูตรแบบกิจกรรม
- ๘. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันจัดได้เป็น ๑ ประเภทคือหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชาหรือหลักสูตรผู้สอนเป็นสำคัญ
- ๙. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด
- ๑๐. หลักสูตรแต่ละประเภคนั้นมีที่มาจากพื้นฐานด้านปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีของหลักสูตรโดยปรัชญาการศึกษาจะเป็นแนวคิด ความเชื่อ

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๑

แนวทางการตอบข้อ ๑.

ตอบ: แนวคิด ทฤษฎีหลักสูตรทั้ง ๕ ทฤษฎี ซึ่งได้แก่ทฤษฎีที่ ๑ คือทฤษฎีหลักสูตรที่พัฒนากระบวนการทางสติปัญญา ต่อมาคือทฤษฎีที่ ๒ หลักสูตรเพื่อการพัฒนาสติปัญญา ทฤษฎีที่ ๓ เป็นทฤษฎีหลักสูตรเพื่อเตรียมเด็กสู่ชีวิตในอนาคต ทฤษฎีหลักสูตรที่ ๔ เป็นหลักสูตรเพื่อการปฏิรูปสังคม และ ๕ คือทฤษฎีสุดท้ายเป็นหลักสูตรเพื่อตอบสนองปัจเจกบุคคล ทฤษฎีหลักสูตรทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงลักษณะของความสอดคล้องกันในด้านความเชื่อของเป้าหมาย สารการเรียนรู้และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ผู้พัฒนาหลักสูตรจะนำไปเป็นหลักการในการดำเนินการต่อไป

ตอบ: ประเภทของหลักสูตรที่จำแนกตามเกณฑ์การพัฒนาหลักสูตร สามารถแบ่งเป็น ๒ ระดับคือ

๑. หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรระดับชาติ

๒. หลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษา

ประเภทของหลักสูตรตามเกณฑ์ของเนื้อหาวิชา มีดังนี้

๑. หลักสูตรแบบรายวิชา

๒. หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา

๓. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์

๔. หลักสูตรแบบกิจกรรมหรืออิงประสบการณ์

๕. หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม

๖. หลักสูตรแบบบูรณาการ

ประเภทของหลักสูตรที่จำแนกตามบทบาทผู้สอนและผู้เรียน มีดังนี้

๑. หลักสูตรที่เน้นผู้สอนเป็นสำคัญ

๒. หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวทางการตอบข้อ ๒.

ตอบ: ประชาชนการศึกษาที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและผลผลิตของการศึกษา จึงนำมาสู่การกำหนดหลักสูตรตามทฤษฎีหลักสูตรเพื่อแสดงแนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของ หลักสูตร ทฤษฎีหลักสูตรได้แก่ ทฤษฎีหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางปัญญา ทฤษฎีหลักสูตรเพื่อการพัฒนาสติปัญญา ทฤษฎีหลักสูตรเพื่อเตรียมชีวิตในอนาคต ทฤษฎีหลักสูตรเพื่อการปฏิรูปสังคม และทฤษฎีหลักสูตรเพื่อสนองความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งทฤษฎีหลักสูตรดังกล่าวมานำมาสู่การกำหนดหลักสูตรประเภทต่าง ๆ สำหรับประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่ปรากฏในปัจจุบัน

ตอบ: ประเภทของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทดังนี้

๑. หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชา

๒. หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๒

๑. X	๒. ✓	๓. ✓	๔. ✓	๕. X
๖. ✓	๗. X	๘. X	๙. ✓	๑๐. ✓

หน่วยที่ ๓

การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน

นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

ชื่อ นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

วุฒิ คบ.(การประถมศึกษา) สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์
สัมฤทธิ์บัตร (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประกาศนียบัตรบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนตราด
สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน

แผนบริหารการสอนประจำหน่วยที่ ๓

เนื้อหาประจำหน่วยที่ ๓

ตอนที่ ๓.๑ แนวคิดของนักการศึกษาที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๓.๑.๑ จอนห์น เอมอส โคมินิอุส (John Amos Comenius)

เรื่องที่ ๓.๑.๒ จัง จาก รูสโซ (Jean Jacques Rousseau)

เรื่องที่ ๓.๑.๓ โจฮัน ไฮริค เปสตาลอซซี (Johann Heinrich Pestalozzi)

เรื่องที่ ๓.๑.๔ เฟรดดริค วิลเฮล์ม เฟรอบเอล (Friedrich Wilhelm Froebel)

เรื่องที่ ๓.๑.๕ มาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori)

เรื่องที่ ๓.๑.๖ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

เรื่องที่ ๓.๑.๗ รูดอล์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner)

เรื่องที่ ๓.๑.๘ เลฟ เซมิโนวิช ไวกอตสกี (Lev Semenovich Vygotsky)

ตอนที่ ๓.๒ หลักการทางการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๓.๒.๑ จุดหมายของการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๓.๒.๒ สารระความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

เรื่องที่ ๓.๒.๓ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

เรื่องที่ ๓.๒.๔ การจัดสภาพแวดล้อมและสื่ออุปกรณ์

เรื่องที่ ๓.๒.๕ วิธีปฏิบัติกับเด็กปฐมวัย

ตอนที่ ๓.๓ การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐

เรื่องที่ ๓.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของการศึกษาและการวิเคราะห์หลักสูตร

เรื่องที่ ๓.๓.๒ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตร

เรื่องที่ ๓.๓.๓ จุดหมายการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตร

เรื่องที่ ๓.๓.๔ การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาหน่วยที่ ๓ จบแล้ว นักศึกษาสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้

๑. อธิบายถึงความสำคัญของแนวคิดของนักการศึกษาปฐมวัยที่มีต่อหลักสูตรได้

๒. อธิบายถึงหลักการทางการศึกษาปฐมวัยได้

๓. อธิบายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไปเป็นแกนของหลักสูตร

สถานศึกษาได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำหน่วย

๑. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ ๓ การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน
๒. ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ และ Slide Power Point
๓. สรุปรเนื้อหาเพิ่มเติม
๔. ทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วย

สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. Power Point
๓. โปรเจคเตอร์
๔. เครื่องคอมพิวเตอร์
๕. แบบฝึกปฏิบัติงานกลุ่มโดยอภิปราย

การวัดและการประเมินผล

๑. การสังเกตความสนใจของนักศึกษาและการมีส่วนร่วมในการทำงาน
๒. การประเมินการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและพฤติกรรมการเรียน
๓. การประเมินผลงานจากการทำแบบฝึกหัด
๔. การประเมินจากการอภิปรายผลและการนำเสนอผลการศึกษากลุ่ม
๕. การประเมินจากผลงานการสรุปรเนื้อหาเพิ่มเติม

หน่วยที่ ๓

การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน

บทนำ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ระบุไว้ในหมวด ๔ แนวการจัดการศึกษาที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สำหรับการจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญทั้งด้านความรู้และคุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการตามความเหมาะสม ในเรื่องของความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์กับสังคม ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการจัดการ ความรู้ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ด้านทักษะคณิตศาสตร์ ภาษา และการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การจัดการศึกษาให้มีหลักสูตรแกนกลางโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ทั้งนี้กำหนดให้มีสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สำหรับหลักสูตรการศึกษานั้นต้องมีลักษณะหลากหลายและจัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ สาระของหลักสูตรต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้จึงได้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อกำหนดเป็นหลักสูตรแกนกลาง และเป็นมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษาปฐมวัยได้ใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงด้านคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงเป็นหลักสูตรแกนกลางที่เป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาปฐมวัยทุกประเภทใช้เป็นมาตรฐานของหลักสูตรในการพัฒนาผู้เรียน และเพิ่มเติมในส่วนที่สถานศึกษาต้องการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพบริบททางสังคม วัฒนธรรมของชุมชน

ตอนที่ ๓.๑ แนวคิดของนักการศึกษาที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

นักการศึกษาในอดีตมีแนวคิดที่เกี่ยวกับการศึกษาและการพัฒนาเด็กที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งในระยะเวลาเหล่านั้นแนวความคิดเหล่านี้ได้มีการตรวจสอบ ทดลองใช้ และได้ผลปรากฏเป็นที่ยอมรับและนำมาสู่การเป็นพื้นฐานของการศึกษาสำหรับเด็กและเป็นพื้นฐานของการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและเป็นแนวทางเพื่อการศึกษาสำหรับสังคมอนาคต สำหรับแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัยของนักการศึกษาในอดีตที่เป็นพื้นฐานของการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีดังนี้ (Day. ๑๙๙๔ : ๙ -๑๖, Morrison. ๒๐๐๔ : ๘๒ - ๙๖)

เรื่องที่ ๓.๑.๑ จอห์น เอมอส โคมินิอุส (John Amos Comenius) (ค.ศ. ๑๕๙๒ - ๑๖๗๐)

โคมินิอุส เป็นพระและนักการศึกษาชาวเชคโกสโลวาเกีย เป็นผู้เสนอแนวคิดทางการศึกษาที่กล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนความเชื่อทางการศึกษาที่เคยมีมาแต่ดั้งเดิม เนื่องจากในระหว่างที่เขาเข้าไปศึกษาในโรงเรียนเพื่อเรียนภาษาลาติน พบเห็นปัญหาที่ครูสอนเด็กแล้วไม่เข้าใจ เนื่องจากใช้วิธีสอนให้ท่องจำแต่เพียงอย่างเดียว เขามีความเห็นว่าการศึกษาของมนุษย์ช่วงสำคัญที่สุดอยู่ที่วัยต้นของชีวิต เริ่มตั้งแต่แรกเกิดและการศึกษาจะดำเนินต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ดังนั้นมารดาจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่เด็ก ทั้งนี้การศึกษาของเด็กจะแตกต่างไปจากวิธีการเรียนของผู้ใหญ่

วิธีการเลี้ยงดูที่เหมาะสมจากผู้ใหญ่จะส่งเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนาไปเป็นอย่างดี การเรียนของเด็กจะขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ เด็กจะเรียนเมื่อมีความพร้อมที่จะเรียน ครูจะสอนเมื่อสังเกตว่าเด็กมีความพร้อมและการสอนต้องเป็นไปตามธรรมชาติของเด็กที่จะเรียนผ่านการใช้ประสาทสัมผัสกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์และนามธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆโดยรอบ ดังนั้นสื่ออุปกรณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยสอนให้เด็กเข้าใจสิ่งต่างๆหนังสือสำหรับเด็กจะต้องมีรูปภาพเพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจโดยง่าย เด็กจะเรียนผ่านการเล่นในสภาพแวดล้อมที่สะอาด สวยงาม ท่ามกลางธรรมชาติ มีเครื่องเล่น มีสวนดอกไม้ และครูจะสอนเด็กด้วยความรัก เมื่อเด็กทำผิดจะไม่ถูก ลงโทษด้วยการเขี่ยนตี นอกจากนี้โคเมนนิอุสยังเป็นคนแรกที่ทำหนังสือที่มีรูปภาพประกอบสำหรับใช้กับเด็กชื่อ Orbis Picture (the world in picture)

เรื่องที่ ๓.๑.๒ จัง จาก รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) (ค.ศ. ๑๗๑๒ – ๑๗๗๘)

รูสโซ เป็นนักการศึกษาชาวฝรั่งเศส กลุ่มธรรมชาตินิยม (naturalism) เมื่อตอนเป็นเด็กเขาถูกบังคับให้เรียนภาษากรีกและลาติน ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและต่อมาได้มีความสนใจเกี่ยวกับการศึกษา เขาเขียนหนังสือเกี่ยวกับการศึกษาเรื่อง“เอมีล”(emile) ในเนื้อเรื่องเป็นลักษณะของการให้การศึกษาแก่ เอมีล ซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่องตั้งแต่อายุ ๑ ปีถึง ๒๐ ปี ที่แสดงถึงการให้ความสำคัญของการให้อิสระเด็กในการเจริญเติบโตตามธรรมชาติ ไม่ถูกบังคับปรุงแต่งจากผู้ใหญ่ นอกจากนี้เขายังเป็นผู้เน้นความสำคัญของการฝึกประสาทสัมผัสที่เป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ โดยเด็กจะมีวิธีการเรียนรู้ที่ต่างจากผู้ใหญ่ โดยการใช้ประสาทสัมผัสกับของจริง ดังนั้นวิธีสอนเด็กจึงไม่ใช้วิธีบรรยาย เด็กจะเรียนรู้โดยการลองผิดลองถูก ซึ่งผลที่ได้คือความรู้ ทั้งนี้เด็กจะเรียนเมื่อมีความพร้อมการเร่งให้เรียนเมื่อยังไม่พร้อมหรือไม่ต้องการ จะไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด การศึกษาจึงต้องจัดให้สอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการและความสนใจของเด็ก นอกจากนี้เด็กควรจะได้เรียนรู้ตามธรรมชาติจากแหล่งความรู้ที่อยู่รอบตัวเด็ก ได้แก่ ธรรมชาติ ผู้คน และสิ่งต่างๆรอบตัว แนวคิดของรูสโซจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการเรียนรู้ตามธรรมชาติของผู้เรียน อันเป็นแนวคิดพื้นฐานของการศึกษาในปัจจุบัน

เรื่องที่ ๓.๑.๓ โจฮัน ไฮริคเปสตาลอซซี่(Johann Heinrich Pestalozzi)(ค.ศ.๑๗๔๖- ๑๘๒๗)

เปสตาลอซซี่ เกิดที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เขาเติบโตขึ้นมาจากการเลี้ยงดูของมารดา ทำให้เห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของมารดาที่มีต่อการพัฒนาเด็ก ในขณะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเขาได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของรูสโซจากหนังสือ “เอมีล” ที่รูสโซ เขียนภายหลังเขาได้จัดโรงเรียนขึ้นและนำประสบการณ์จากการสอนมาเขียนหนังสือเกี่ยวกับการศึกษาและวิธีสอน โดยเขาเชื่อว่า การศึกษาของเด็กนั้นต้องเป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทำให้มีความสนใจ ความต้องการและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นครูจะต้องรู้จักเด็ก เป็นรายบุคคล และสอนเด็กให้เรียนในสิ่งที่สนใจ ให้โอกาสได้ทำตามความต้องการและความสามารถของเด็ก ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ในที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กมีวิธีการเรียนที่ต่างจากผู้ใหญ่คือจะเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรงจากการสังเกต การสัมผัส จากของจริงในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิธีเรียนจึงไม่ใช่การให้ท่องจำ ส่วนสาระเรื่องที่เรียนนั้นจะเริ่มจากเรื่องที่ย่างไปสู่เรื่องที่ยากตามระดับความสามารถและความเจริญทางสมอง เด็กควรจะได้เรียนรู้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อชีวิตและสถานการณ์ทางจริยธรรมโดยการสังเกตจาก ผู้ใหญ่ ลักษณะการเรียนการสอนจึงเป็นการสอนที่ให้เด็กได้พัฒนาทั้งการคิด การปฏิบัติ และรู้สึกนึกคิด ครูและผู้ใหญ่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันในการสอนเด็กด้วยความรัก ความเมตตา เด็กควรได้รับการดูแลอบรมจากผู้ใหญ่ในบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นสุข ปลอดภัย

เรื่องที่ ๓.๑.๔ เฟรดทริค วิลเฮล์มเฟรอบเอล(Friedrich Wilhelm Froebel)(ค.ศ.๑๗๘๒-๑๘๕๒)

เฟรอบเอล เป็นนักการศึกษาชาวเยอรมัน ที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นบิดาแห่งการอนุบาลศึกษา (father of the kindergarten) เนื่องจากเป็นนักการศึกษาคนแรกที่เปิดโรงเรียนอนุบาลสำหรับเด็กขึ้นเป็นแห่งแรกของโลก และตลอดชีวิตของเขาอุทิศให้กับการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กเล็ก เฟรอบเอลเคยทำงานสอนในสถาบันฝึกหัดครูของเปสตาลอชชี และมีความเชื่อทางการศึกษาเช่นเดียวกับบรูสโซและเปสตาลอชชี โดยมีความเห็นว่าการศึกษาระดับขั้นที่สำคัญที่สุดของมนุษย์คือในระยวัยเด็กเล็กก่อนเข้าเรียน สำหรับวิธีการเรียนของเด็กจะแตกต่างจากผู้ใหญ่เพราะเด็กจะเรียนจากการเล่นซึ่งเป็นธรรมชาติของเด็ก เฟรอบเอลได้เขียนหนังสือชื่อ “The education of man” ซึ่งกล่าวถึงวิธีการเรียนของเด็กปฐมวัย เฟรอบเอลเปิดโรงเรียนอนุบาลของเด็กขึ้นเป็นแห่งแรก ในปี ค.ศ. ๑๘๓๗ ได้ชื่อว่า “universal german kindergarten” ในโรงเรียนนี้เฟรอบเอลใช้วิธีสอนที่ใช้การเล่นเป็นเครื่องมือใน ๓ หมวดคือ การเล่นกับของเล่น เพื่อให้รู้จักธรรมชาติของสิ่งของ การเล่นทำสวน เพื่อให้ความรักในธรรมชาติและสัตว์ และการเล่นกีฬาและร้องเพลง เพื่อให้รู้จักชีวิต โดยเขาได้สร้างสื่อของเล่นขึ้น ๒ ชุด คือ ชุดของขวัญ (gifts) ที่เป็นวัตถุรูปทรงต่าง ๆ จากการเล่นกับเครื่องเล่นชุดนี้ เด็กจะเรียนรู้จากการสัมผัสและภายใต้คำแนะนำของครู ส่วนของเล่นชุดที่ ๒ เรียกว่า ชุดอาชีพ (occupations) เป็นเครื่องมืออาชีพต่างๆที่让孩子เล่นสมมติตามจินตนาการ นอกจากนี้ เฟรอบเอลยังเป็นผู้ริเริ่มการสอนในโรงเรียนที่ต่างไปจากแบบเดิม ๆ คือการสอนโดยใช้ดนตรี เพลง นิทาน การเต้นรำ วาดรูป เล่นบล็อก สสำรวจธรรมชาติ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ทำให้เด็กเติบโตในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เป็นอิสระ มีความสุข และความเพลิดเพลินใจ นอกจากนี้เปิดโรงเรียนสำหรับเด็กแล้ว เขายังเปิดสถาบันการสอนสำหรับครูปฐมวัยอีกด้วย

เรื่องที่ ๓.๑.๕ มาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori) (ค.ศ. ๑๘๗๐ - ๑๙๕๒)

มอนเตสซอรี เป็นนักจิตวิทยาและนายแพทย์หญิงชาวอิตาลี โดยสำเร็จการศึกษาเป็นแพทย์หญิงคนแรกของมหาวิทยาลัยแห่งกรุงโรม และได้ทำงานในภาควิชาจิตวิทยาคลินิกของคณะแพทยศาสตร์ จากการทำงานกับคนไข้ซึ่งเป็นเด็กปัญญาอ่อนที่มอนเตสซอรีเชื่อว่า การรักษาเด็กเหล่านี้ไม่ใช้การรักษาโดยการให้ยา แต่รักษาได้ด้วยการศึกษา และจากวิธีสอนและอุปกรณ์ของมอนเตสซอรี ทำให้เด็กในความดูแลของเธอสามารถเกิดการเรียนรู้และอ่านเขียนได้ ผลจากการทำงานนี้มอนเตสซอรีจึงสนใจการสอนสำหรับเด็กปกติและให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กผ่านการเล่นในชุดอุปกรณ์ทักษะที่ผลิตขึ้น และได้จัดตั้งศูนย์เด็กสำหรับเด็กอายุ ๓ - ๖ ปี เรียกว่า “บ้านเด็ก”(children’s house) วิธีสอนคือการให้เด็กเลือกเล่นกับชุดอุปกรณ์ของเล่นที่จัดไว้ให้จากง่ายไปหายากตามลำดับ ผลของการสอนพบว่า เด็กจะเป็นผู้ที่มีสมาธิ มีกิจกรรมยาที่ตี มีวินัยในตนเอง ตั้งใจเรียน และมีความสุข สำหรับแนวคิดของมอนเตสซอรี คือ การจัดสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนให้เหมือนบ้าน ให้มีบรรยากาศที่อบอุ่น ให้เล่นกับชุดอุปกรณ์ของเล่น ซึ่งเป็นการเล่นฝึกประสาทสัมผัส เพื่อให้พัฒนาประสาทสัมผัสการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆทำให้เกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่เป็นนามธรรม จากการเล่นชุดอุปกรณ์นี้สามารถวัดผลและแก้ไข ข้อผิดพลาดด้วยตนเอง และได้เรียนรู้โดยการสังเกต การปฏิบัติเกิดเป็นความรู้และทักษะในการปฏิบัติ เด็กเองจะเลือกทำสิ่งต่างๆด้วยแรงจูงใจภายในที่ทำให้เกิดความต้องการที่จะทำและทำในสิ่งที่ตนมีความสามารถ สื่ออุปกรณ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาตามแนวคิดของมอนเตสซอรี จากอุปกรณ์นี้เด็กจะเข้าใจเรื่องขนาด รูปร่าง สี พื้นผิว เสียง อุณหภูมิ สัญลักษณ์ (ตัวเลขและตัวอักษร) การฝึกฝนประสบการณ์ชีวิตจากกิจวัตรประจำวัน การช่วยเหลือตนเอง การมีวินัย การรู้หน้าที่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งกล่าวได้ว่า เด็กจะได้รับทั้งความรู้และเรียนรู้สิ่งที่มีประโยชน์ต่อตัวเด็กทั้งในชีวิตปัจจุบันและอนาคต

เรื่องที่ ๓.๑.๖ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) (ค.ศ. ๑๘๕๙ - ๑๙๕๒)

นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงชาวอเมริกา เมื่อจบการศึกษาปริญญาเอกทางปรัชญาการศึกษา เขาได้เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และที่มหาวิทยาลัยชิคาโกได้จัดตั้งโรงเรียนเพื่อทดลองจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาปฏิบัตินิยม เรียกว่า โรงเรียนทดลอง (laboratory school) ที่มีแนวคิดที่ว่าโรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นตัวอย่างตามหลักการประชาธิปไตย มีการบริหารงานโดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม เช่น การเข้าร่วมวางแผนกิจกรรมของโรงเรียน การศึกษาต้องให้เด็กมีเสรีภาพในการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สารที่เรียนรู้จะต้องเป็นสารที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงที่เด็กเผชิญอยู่และนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ผู้เรียนจึงต้องเรียนรู้จากการปฏิบัติ (learning by doing) ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการลงมือกระทำ การสังเกต ค้นคว้า ทดลอง อภิปราย และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การทำงานกับผู้อื่นทั้งในหมู่เด็กด้วยกันและกับผู้ใหญ่ เป้าหมายของการศึกษาคือทำให้เด็กได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม เป็นกระบวนการเพื่อชีวิตในปัจจุบัน ไม่ใช่การเตรียมเด็กเพื่ออนาคต สิ่งที่เด็กเรียนรู้จึงอยู่ในรูปของหน่วยบูรณาการที่มีการผสมผสานความรู้สาขาต่างๆเข้าด้วยกัน เพราะเชื่อว่าชีวิตในสังคมนั้นทุกเรื่องอยู่รวมกันไม่ได้แยกส่วน เรื่องที่นำมาเรียนจึงเป็นเรื่องของชีวิตในสังคม เรื่องความรับผิดชอบ หน้าที่ของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย การเรียนรู้ทักษะชีวิต เรื่องเกี่ยวกับสังคมที่แวดล้อม ดังนั้นชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดการศึกษา เด็กจึงเป็นศูนย์กลางของการศึกษา ครูจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการแนะนำ และอำนวยความสะดวก ไม่ใช่ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้บอกเนื้อหาวิชาความรู้ เด็กไม่เรียนโดยการท่องจำ การเรียนรู้ของเด็กจะเกิดจากการทำงานร่วมกัน และการทำหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกของสังคม

เรื่องที่ ๓.๑.๗ รูดอล์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner) (ค.ศ. ๑๘๖๑ - ๑๙๒๕)

นักการศึกษาชาวออสเตรีย-โครเอเชีย ในขณะที่ทำงานเป็นบรรณาธิการวารสารทาง วิทยาศาสตร์ของกองจดหมายเหตุ เขาได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องทฤษฎีของความรู้ และได้พิมพ์หนังสือชื่อ ปรัชญาของเสรีภาพ ซึ่งมีชื่อเสียงมากได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่หลายภาษา สไตเนอร์มีความสนใจในเรื่องการศึกษาและการสอนเด็กเล็กๆเป็นพิเศษ ซึ่งสไตเนอร์เสนอความคิดว่า การสอนเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง และการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนามนุษย์และสังคม หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ เขาได้รับเชิญให้ไปบรรยายเกี่ยวกับการศึกษาให้แก่คนงานในโรงงานยาสูบวอลดอร์ฟ (Waldorf - Astoria Cigarette Factory) ในประเทศเยอรมัน คนงานให้ความสนใจมาก และต้องการให้มีโรงเรียนตามแนวคิดของสไตเนอร์ เจ้าของโรงงานจึงลงทุนซื้อที่ดินอาคารเก่าแก่แห่งหนึ่งมาดัดแปลง และเปิดเป็นโรงเรียนสอนลูกหลานคนงาน โดยเชิญสไตเนอร์มาเป็นผู้อำนวยการ สไตเนอร์ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนมาก โดยอบรมครูผู้สอนด้วยตนเอง โรงเรียนแห่งนี้มีชื่อว่า โรงเรียนวอลดอร์ฟ (Waldorf School) ได้เปิดสอนตั้งแต่ปี ๑๙๑๙ และมีชื่อเสียงแพร่หลายอย่างมาก รวมทั้งมีการเผยแพร่ไปในหลายๆประเทศในปัจจุบัน สำหรับแนวการจัดการศึกษานั้น สไตเนอร์ได้กำหนดการศึกษาออกเป็น ๓ ระดับตามอายุ แต่แต่ละระดับจะมีอายุอยู่ในช่วง ๗ ปี ซึ่ง ผู้เรียนในแต่ละระดับจะมีวิธีการเรียนรู้และสาระที่ควรเรียนรู้ต่างกันออกไปคือ ในระดับที่ ๑ เด็กอายุแรกเกิดถึง ๒ ปี จะเรียนรู้ด้วยวิธีเล่นและการลงมือปฏิบัติ โดยเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว และในระดับต่อ ๆ มาจะมีวิธีเรียนและสาระการเรียนที่มีความซับซ้อนขึ้นจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม แต่โดยภาพรวมเขาให้ความสำคัญของการพัฒนาของเด็กที่จะต้องพัฒนาเป็นองค์รวม และพัฒนาอย่างสมดุลในทุกด้านไปพร้อมๆกัน ทั้งทางด้าน ร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ และด้านสติปัญญาความคิด (the hands, the heart and the head)

เรื่องที่ ๓.๑.๘ เลฟ เซมีโนวิชไวทอตสกี(Lev Semenovich Vygotsky)(ค.ศ.๑๘๗๖ – ๑๙๓๔)

นักจิตวิทยาชาวรัสเซีย ผู้กำเนิดทฤษฎีวัฒนธรรมทางสังคม (socialcultural theory) โดยมีความเห็นว่าเด็กวัยเริ่มต้นคือ วัยทารกและวัยเตาะแตะจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการพัฒนาทางสติปัญญาของเด็กจะเป็นผลที่เกิดจากประสบการณ์ทางสังคมร่วมกับ วุฒิภาวะของเด็กและความฉลาดทางภาษาของเด็กจะพัฒนาขึ้นด้วย แม้เด็กจะยังไม่พูดหรือพูดไม่ได้แต่ถ้าหากมารดาหรือผู้เลี้ยงดูมีการสนทนาพูดคุย และจัดประสบการณ์ทางภาษาให้กับเด็กจากประสบการณ์พื้นฐานทางภาษาที่ได้รับในวัยนี้ รวมทั้งการได้รับประสบการณ์ทางภาษาจากผู้ใหญ่ที่เหมาะสม จะทำให้เด็กมีการพัฒนาทางภาษาสูงขึ้นเป็นลำดับในวัยต่อไป ดังนั้นจากแนวคิดตามทฤษฎีดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กทั้งด้านสติปัญญา ภาษา และพัฒนาการทางสังคม สถานศึกษาจึงมีหน้าที่จัดการศึกษาที่让孩子ได้รับประสบการณ์ทางสังคมทั้งจากการเล่นกับกลุ่มเพื่อน การทำกิจกรรมร่วมกับครูและผู้ใหญ่ รวมทั้งการได้รับประสบการณ์จริงในบริบททางวัฒนธรรม และพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของตน แนวคิดของนักปรัชญาการศึกษา นักจิตวิทยา และนักการศึกษาทั้งหลายตามที่ได้กล่าวมา ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาที่เป็นสิ่งช่วยพัฒนาคน โดยมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การให้การศึกษที่เหมาะสมที่สุดคือการจัดในระยะวัยต้นของชีวิต ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

ตอนที่ ๓.๒ หลักการทางการศึกษาปฐมวัยกับองค์ประกอบหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาด้านการศึกษาสำหรับเด็ก พบว่ามีแนวคิดที่สอดคล้องกันที่สามารถนำมาสรุป เป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในองค์ประกอบต่างๆ ได้ดังนี้

เรื่องที่ ๓.๒.๑ จุดหมายของการศึกษาปฐมวัย

๑. การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก เนื่องจากระยะปฐมวัยเป็นวัยที่พัฒนาการทุกด้านเจริญและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และเป็นพื้นฐานของพัฒนาการในวัยต่อมา และเป็นฐานของการศึกษาตลอดชีวิตของบุคคล

๒. การศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กได้พัฒนาทั้งด้านการคิดบุคลิกภาพ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะพื้นฐานชีวิตที่จำเป็น

๓. เด็กต้องได้รับการพัฒนาภายใต้สภาพบริบททางสังคมวัฒนธรรม เป็นผู้สืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณี ความดี ความงาม สุนทรียภาพ ค่านิยมของสังคม เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมโลก

๔. เด็กต้องได้รับการพัฒนาด้านการคิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การคิด แก้ปัญหา และข้อขัดแย้ง การทำงานร่วมกับผู้อื่น รักการทำงานและการใฝ่รู้ใฝ่เรียน

๕. เด็กต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เพื่อเป็นผู้สามารถในการพัฒนาสังคม การรู้หน้าที่ของตนต่อบ้าน ต่อชุมชน ต่อสังคม ต่อสิ่งแวดล้อม

เรื่องที่ ๓.๒.๒ สาระความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

๑. ความรู้เรื่องของตนเอง และเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตนกับสิ่งแวดล้อม

๒. ความรู้เรื่องชีวิตและทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต

๓. ความรู้ในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจและมีความหมายต่อผู้เรียน

๔. ความรู้ในสิ่งที่เป็นสภาพปัญหาของสังคม

๕. ความรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวทั้งทางกายภาพ สังคมภาพ และด้านตรรกศาสตร์

๖. ความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ความดี ความงามต่าง ๆ

๗. ความรู้ทั้งหลายจะบูรณาการ รวมกันไม่แยกเป็นส่วนๆ

เรื่องที่ ๓.๒.๓ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

๑. การจัดประสบการณ์บนพื้นฐานของวิธีการให้การอบรมเลี้ยงดูควบคู่ไปกับการให้การศึกษา โดยผู้ดูแลเลี้ยงดูเด็กต้องปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ มีเมตตากรุณาต่อเด็ก

๒. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติด้านการเรียนรู้ของเด็กที่ให้อิสระในการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสในการจัดกระทำเพื่อให้เกิดประสบการณ์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

๓. จัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย คำนึงถึงวุฒิภาวะ และความพร้อมทางการเรียนของเด็ก เรียนรู้จากสิ่งที่ย่างไปสู่ที่ยากและจากสิ่งใกล้ตัวออกไป

๔. ให้เด็กเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่น ปฏิสัมพันธ์กับสื่อวัสดุ กับกลุ่มเพื่อน และ ผู้ใหญ่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ และการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจากผู้คนในสังคม

๕. ไม่ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ท่องจำ หรือใช้วิธีสอนแบบสอนเด็กโต

๖. การสอนด้านทักษะให้เรียนจากการฝึกปฏิบัติจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม กับสื่อของจริง ส่วนการสอนด้านคุณธรรมให้สังเกตจากตัวแบบ เช่น ครู และผู้ใหญ่

๗. การจัดกิจกรรมให้กับเด็กต้องสมดุลทั้งกิจกรรมในร่ม กับกิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมที่ทำเป็นกลุ่มกับกิจกรรมที่หาตามลำพัง กิจกรรมที่เคลื่อนไหวกับกิจกรรมที่สงบ กิจกรรมที่ใช้การคิดและกิจกรรมที่ผ่อนคลาย

๘. จัดประสบการณ์ที่กระตุ้นให้ได้คิดแก้ปัญหาการออกแบบและวางแผน การค้นหาคำตอบ การสืบค้น การทดลอง การสรุปผล การใช้ประสบการณ์เดิม การนำความรู้ไปใช้

เรื่องที่ ๓.๒.๔ การจัดสภาพแวดล้อมและสื่ออุปกรณ์

๑. การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่让孩子รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ผ่อนคลาย มีความสุข มีกิจกรรมประจำวันที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชีวิต ฝึกฝนการช่วยเหลือตนเอง การทำงานที่เหมาะสมกับวัยเพื่อให้รู้จักบทบาทหน้าที่ และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับกิจกรรมดังกล่าว

๒. การจัดสื่ออุปกรณ์ที่สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก น่าสนใจและเข้าใจให้เด็กมี ปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้ทั้งกายภาพและทางสังคม

๓. จัดสื่ออุปกรณ์ที่让孩子ได้เรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ที่สามารถสัมผัสได้และรับรู้จากการใช้ประสาทสัมผัส

เรื่องที่ ๓.๒.๕ วิธีปฏิบัติกับเด็กปฐมวัย

๑. ไม่เร่งรัดให้เด็กเรียนเมื่อยังไม่พร้อม

๒. ไม่ทำโทษเด็กทั้งทางกายและทางจิตใจ

๓. จัดบรรยากาศให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข ไม่เครียด

๔. ให้อิสระกับเด็กในการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจ

๕. ให้โอกาสเด็กเลือกวิธีการเรียนรู้และใช้เวลาในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับตน

๖. ให้เด็กได้แสดงออกซึ่งความคิด ความรู้สึกผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย

๗. ผู้ใหญ่ทั้งครู พ่อแม่ และชุมชนมีบทบาทสำคัญในการให้การอบรมเลี้ยงดู เด็กปฐมวัยโดยการทำงานประสานร่วมกันอย่างใกล้ชิด

จากแนวคิดของนักการศึกษาปฐมวัย และวิธีปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าวจะนำมาสู่การจัดการศึกษา โดยนำมากำหนดประเภทของหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางให้ครูนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย

ตอนที่ ๓.๓. การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐

การศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยได้มีการจัดการศึกษามาเป็นเวลายาวนาน นับแต่ในอดีต เป็นการให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยโดยการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว ต่อมาเมื่อประเทศไทยมีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการเปิดโรงเรียนในระดับต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนพลเมืองได้รับการศึกษาตามระบบการศึกษาจากต่างประเทศ การศึกษาปฐมวัยในระบบโรงเรียนจึงเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้มีโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลเปิดขึ้นเป็นแห่งแรกที่โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ซึ่งใช้หลักการจัดการศึกษาตามแนวคิดของเฟรเดอริค ต่อมาโรงเรียนอนุบาล ซึ่งเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง มีหน่วยงานและเอกชนเข้ามาจัดการศึกษาสำหรับเด็กอย่างหลากหลาย และเนื่องจากการศึกษาปฐมวัยมิใช่การศึกษาภาคบังคับ ดังนั้นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่สังกัดหน่วยงานและเอกชนต่าง ๆ ต่างก็มีแนวทางและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กแตกต่างกันไป รวมทั้งการใช้หลักสูตรที่เป็นแนวทางของการจัดการศึกษานั้น ในระยะแรกยังไม่มีหลักสูตรที่ใช้เป็นแนวทาง แต่จะใช้แนวการสอนตาม โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศเป็นหลัก และปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับจุดมุ่งหมายของหน่วยงาน ขณะที่สถานศึกษาหลายแห่งใช้แนวทางการสอนที่มีลักษณะคล้ายกับหลักสูตรระดับประถมศึกษา เนื่องจากคุ้นเคยกับระบบการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ สถานศึกษาที่ใช้แนวทางการสอนเช่นนี้นิยมสอนเนื้อหาวิชา เพื่อให้เด็กเตรียมตัวเข้าสอบแข่งขันเข้าเรียนใน โรงเรียนที่เน้นวิชาการสูง ส่วนโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลได้มีการพัฒนาแนวการจัดการศึกษาขึ้นมามีเป็นแนวทางการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทุกด้าน

ทั้งนี้แนวการจัดการศึกษาดังกล่าวหมายถึงหลักสูตรการศึกษา ต่อมากรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๔๐ ขึ้นมาเป็นหลักสูตรสำหรับสถานศึกษาปฐมวัยใช้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับแรกของประเทศ และเมื่อมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ระบุให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยด้วย จึงมีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ปรับปรุง แก้ไข พุทธศักราช ๒๕๖๐ ขึ้นเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้เป็นหลักสำหรับให้สถานศึกษานำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และความต้องการพัฒนาเด็กในทิศทางที่ชุมชนต้องการจึงมีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ ปรับปรุง แก้ไข พุทธศักราช ๒๕๖๐ ขึ้นเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้เป็นหลักสำหรับให้สถานศึกษานำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และความต้องการพัฒนาเด็กในทิศทางที่ชุมชนต้องการ

เรื่องที่ ๓.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร

การศึกษาหลักสูตร หมายถึงการทำความเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อให้เกิดเป็นพื้นฐานความคิดในเรื่องนั้น ๆ ที่ชัดเจน ถูกต้อง สามารถนำไปใช้สู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ทั้งนี้ได้แก่การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรที่สถานศึกษาพัฒนาขึ้น การวิเคราะห์หลักสูตร หมายถึงการจำแนกแยกแยะรายละเอียดขององค์ประกอบของหลักสูตรกลางเพื่อนำมาสู่การกำหนดเป็นรายละเอียดของหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับนำไปสู่การนำหลักสูตรไปใช้ในระดับชั้นเรียน

โดยมีความตรงตามหลักสูตรกลาง และสอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม โดยมีความเป็นมาตรฐานตามหลักสูตรกลางที่กำหนดไว้

ความสำคัญของการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางเป็นหลักสูตรระดับชาติที่จัดทำขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัด ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพตามที่ประเทศกำหนด และให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ความสำคัญของการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางจึงมีความสำคัญสำหรับสถานศึกษาดังนี้

๑. ทำให้เข้าใจถึงหลักการสำคัญ ๆ ตลอดจนนโยบายและจุดหมายของการศึกษาปฐมวัยของประเทศ เพื่อนามาเป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

๒. นำมาเป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละองค์ประกอบที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้มีความเป็นมาตรฐานและเป็นไปตามนโยบายชาติ

๓. สามารถนาแนวคิด ทฤษฎี หลักการของหลักสูตรมาอธิบายถึงการปฏิบัติในการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้

๔. สามารถนาสู่การกำหนดจุดเน้นของหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นไปตามกรอบของการพัฒนาเด็กในหลักสูตรแกนกลางได้

จากความหมายและความสำคัญของการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรดังกล่าว สามารถนำมาสู่การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรได้ในประเด็นดังต่อไปนี้

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตร

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง ๖ ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตาม ศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

๑. การศึกษาทำความเข้าใจปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

๑.๑ การจัดการศึกษาปฐมวัย ใช้วิธีการให้การศึกษาโดยการอบรมเลี้ยงดูไปพร้อม ๆ กับการจัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก

๑.๒ การจัดการศึกษาเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างบ้าน สถานศึกษาและชุมชน ทั้งนี้ผู้ใหญ่จะต้องปฏิบัติกับเด็กโดยยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความรัก ความเมตตา

๑.๓ จุดหมายของการศึกษาปฐมวัย คือการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กให้เป็นรากฐานชีวิตและพัฒนาสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สร้างประโยชน์ตนและสังคม

๒. การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

๒.๑ ลักษณะของการจัดการศึกษาโดยให้ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทุกด้าน และเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

๒.๒ ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ทำงานร่วมกันการพัฒนาเด็ก ด้วยการปฏิบัติที่เอื้ออาทรรัก เข้าใจ มีเมตตาต่อเด็ก และพัฒนาเด็กโดยมีทิศทางและจุดหมายที่สอดคล้องกัน

๒.๓ การเรียนรู้ของเด็กจะต้องสอดคล้องกับบริบทของสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ และนาความรู้ไปสู่การพัฒนาตนเองให้มีคุณค่า

เรื่องที่ ๓.๓.๒ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตร

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตรคือ เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยมีหลักการดังนี้

๑. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
๒. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบท ของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
๓. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
๔. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
๕. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

การศึกษาทำความเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

๑. สถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยทุกประเภทที่มีความประสงค์เข้ารับการศึกษามาในสถานศึกษาได้ และได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม
๒. จัดการศึกษาโดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจของเด็ก และสอดคล้องกับสภาพบริบทสังคม วัฒนธรรม
๓. การเรียนรู้ของเด็กเป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม การเล่น ที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ภายใต้การดูแลของครู ผู้ปกครอง และชุมชน สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

๑. สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยหลักสูตรนั้นจะต้องตอบสนองความต้องการความสนใจของเด็ก โดยคำนึงถึงธรรมชาติ พัฒนาการและความแตกต่างระหว่างบุคคล
๒. ในการจัดประสบการณ์ของเด็กต้องเป็นไปเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก และเพื่อให้เด็กได้มีอิสระในการเลือกตัดสินใจทำกิจกรรมในวิธีการที่เหมาะสม และเกิดผลการเรียนรู้ที่มีความหมาย นำไปใช้ในชีวิตประจำวันในบริบทสังคม วัฒนธรรมของตนได้
๓. ให้ครอบครัว ชุมชน มีส่วนร่วมในการทำงานกับสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่น ความศรัทธาเลื่อมใสในศาสนา และให้เติบโตอย่างมีคุณภาพตามจุดหมายของสังคม และประเทศชาติ
๔. การจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นเน้นการเรียนรู้ในบรรยากาศแห่งความสุข ไม่เครียด ภายใต้การอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาจากผู้ใหญ่ด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และความปรารถนาดี

เรื่องที่ ๓.๓.๓ จุดหมายการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า ๓ ปี

๑. จุดหมาย
๒. คุณลักษณะที่พึงประสงค์
๓. การอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้
๔. สาระการเรียนรู้
๕. การอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์
๖. การประเมินพัฒนาการ
๗. การใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

๘. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม

๙. การเชื่อมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

จุดหมาย

๑. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขภาพดี

๒. สุขภาพจิตดีและมีความสุข

๓. มีทักษะชีวิตและสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัว และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๔. มีทักษะการใช้ภาษาสื่อสารและสนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี

๑. จุดหมาย

๒. มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๓. การจัดเวลาเรียน

๔. สาระการเรียนรู้

๕. การจัดประสบการณ์

๖. การประเมินพัฒนาการ

๗. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

๘. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม

๙. การสร้างรอยเชื่อมต่อการศึกษาระดับประถมศึกษา

๑๐. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

จุดหมาย

๑. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขภาพดี

๒. มีสุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจดีงาม

๓. มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย และอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ได้อย่างมีความสุข

๔. มีทักษะ การคิด การใช้ภาษาสื่อสารและการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย

การศึกษาทำความเข้าใจจุดหมายตามหลักสูตร

จุดหมายของหลักสูตรแสดงถึง การพัฒนาเด็กตามหลักสูตรเพื่อให้เกิดคุณลักษณะตามมาตรฐานที่พึงประสงค์ตามพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ที่เป็นไปตามหลักปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่มีแนวคิดพื้นฐานจากนักจิตวิทยาพัฒนาการ นักการศึกษา และนักทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัยดังนี้

๑. พัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งการพัฒนากาย สุขนิสัย การใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ การมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี เป็นผู้มีความสุข รักความสะอาด และการดำเนินชีวิตที่ปราศจากโรคภัย การดูแลตนเองให้มีสุขภาพที่ดี รักการออกกำลังกาย

๒. พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ เป็นการให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมทางด้านอารมณ์-จิตใจที่เป็นผู้มีความสุข มองโลกในแง่ดี มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรมพื้นฐาน มี จริยธรรมที่เป็นรากฐานของจริยธรรมที่ดีงาม มีจิตใจดี มีการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม รักและชื่นชมในความดี ความงาม ทางศิลปะ วัฒนธรรม

การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน หน่วยที่ ๓-๖๐

๓. พัฒนาการทางด้านสังคม เป็นการให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม ให้สามารถปฏิบัติตนตามแนวทางที่สังคมนิยมยอมรับยกย่อง สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เคารพและปฏิบัติตามข้อตกลง เข้าใจและปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสาธารณะ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย

๔. พัฒนาการทางสติปัญญา เป็นการให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางการคิด การสื่อสาร จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

การวิเคราะห์จุดหมาย

การจัดการศึกษาจะต้องมีจุดหมายที่สนับสนุนพัฒนาการทุกด้านของเด็กดังนี้

๑. การกำหนดจุดหมายที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายในการสร้างเสริมการเจริญเติบโต การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของกล้ามเนื้อและอวัยวะ สถานศึกษาจึงควรจัดกิจกรรมผ่านการทำกิจกรรมประจำวันและกิจวัตรประจำวันให้เด็กได้เคลื่อนไหว ออกกำลังกาย เล่น พักผ่อน ทั้งกลางแจ้งและในร่ม ได้รับอาหารที่มีคุณค่า พัฒนาสุขนิสัยในชีวิตประจำวัน รู้จักการดูแลความปลอดภัยของตนเอง

๒. การกำหนดจุดหมายที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ และกำหนดกิจกรรมประจำวันให้เด็กได้รับประสบการณ์ผ่านการเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อเรียนรู้และรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น รับรู้ผลการกระทำที่มีต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น และการฝึกฝน การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม

๓. การกำหนดจุดหมายที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม และจัดกิจกรรมให้เด็กได้รับการพัฒนาตนไปสู่ทิศทางที่สังคม ชุมชนต้องการ ด้วยมีจุดเน้นด้านสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย เน้นการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาด้านความมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ตามแบบอย่างที่เหมาะสม โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน

๔. การกำหนดจุดหมายที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านการคิดและสติปัญญา โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้รับรู้ปัญหาที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมรอบตัว ฝึกให้ใช้วิธีการที่หลากหลายในการสืบค้นหาวิธีการแก้ปัญหาได้ ทดลอง ปฏิบัติเพื่อหาข้อมูลมาสู่การแก้ปัญหา ให้ได้คิด ได้ใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ได้ฝึกฝนการใช้ภาษาและการสื่อสารให้ผู้อื่นได้เข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิด

คุณลักษณะตามวัยตามหลักสูตร

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัย หรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ พัฒนาการแต่ละวัยอาจเกิดขึ้นตามวัยมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ที่เด็กได้รับ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ ๓ – ๖ ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ หรือช่วยเหลือเด็กได้ ทันทีที่ ในกรณีที่พัฒนาการของเด็กไม่เป็นไปตามวัย ผู้สอนจำเป็นต้องหาจุดบกพร่อง และรีบแก้ไขโดยจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก ถ้าเด็กมีพัฒนาการสูงกว่าวัย ผู้สอนควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการเต็มตามศักยภาพ

เรื่องที่ ๓.๓.๔ การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ในเอกสารคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (สำหรับเด็กอายุ ๓ - ๖ ปี) ได้สรุปให้เห็นคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ ๓ - ๖ ปี โดยแสดงให้เห็นถึงความสามารถของแต่ละอายุในพัฒนาการด้านต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ๒๕๖๐ : ๒๖-๓๔)

ตารางที่ ๓.๑ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ ๓-๖ ปี ทั้ง ๑๒ มาตรฐาน

มาตรฐานที่ ๑ ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและสุขนิสัยที่ดี

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๑.๑ น้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์	๑.๑.๑ น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย	๑.๑.๑ น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย	๑.๑.๑ น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย
๑.๒ มีสุขภาพอนามัยสุขนิสัยที่ดี	๑.๒.๑ ยอมรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และดื่มน้ำสะอาดเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๑.๒.๑ ยอมรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และดื่มน้ำสะอาดด้วยตนเอง	๑.๒.๑ ยอมรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้หลายชนิดและดื่มน้ำสะอาดด้วยตนเอง
	๑.๒.๒ ล้างมือก่อนรับประทานอาหารและหลังจากใช้ห้องน้ำห้องส้วมเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๑.๒.๒ ล้างมือก่อนรับประทานอาหารและหลังจากใช้ห้องน้ำห้องส้วมด้วยตนเอง	๑.๒.๒ ล้างมือก่อนรับประทานอาหารและหลังจากใช้ห้องน้ำห้องส้วมด้วยตนเอง
	๑.๒.๓ นอนพักผ่อนเป็นเวลา	๑.๒.๓ นอนพักผ่อนเป็นเวลา	๑.๒.๓ นอนพักผ่อนเป็นเวลา
	๑.๒.๔ ออกกำลังกายเป็นเวลา	๑.๒.๔ ออกกำลังกายเป็นเวลา	๑.๒.๔ ออกกำลังกายเป็นเวลา
๑.๓ รักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น	๑.๓.๑ เล่นและทำกิจกรรมอย่างปลอดภัยเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๑.๓.๑ เล่นและทำกิจกรรมอย่างปลอดภัยด้วยตนเอง	๑.๓.๑ เล่น ทำกิจกรรมและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างปลอดภัย

มาตรฐานที่ ๒ กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๒.๑ เคลื่อนไหวร่างกายอย่างคล่องแคล่ว ประสานสัมพันธ์และทรงตัวได้	๒.๑.๑ เดินตามแนวที่กำหนดได้	๒.๑.๑ เดินต่อเท้าไปข้างหน้าเป็นเส้นตรงได้โดยไม่ต้องกางแขน	๒.๑.๑ เดินต่อเท้าถอยหลังเป็นเส้นตรงได้โดยไม่ต้องกางแขน
	๒.๑.๒ กระโดดสองขาขึ้นลงอยู่กับที่ได้	๒.๑.๒ กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้โดยไม่ต้องเสียการทรงตัว	๒.๑.๒ กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องเสียการทรงตัว
	๒.๑.๓ วิ่งแล้วหยุดได้	๒.๑.๓ วิ่งหลบหลีกสิ่งกีดขวางได้	๒.๑.๓ วิ่งหลบหลีกสิ่งกีดขวางได้อย่างคล่องแคล่ว
	๒.๑.๔ รับลูกบอลโดยใช้มือและลำตัวช่วย	๒.๑.๔ รับลูกบอลโดยใช้มือทั้งสองข้าง	๒.๑.๔ รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้
๒.๒ ใช้มือ-ตาประสานสัมพันธ์	๒.๒.๑ ใช้กรรไกรตัดกระดาษขาดจากกันได้โดยใช้มือเดียว	๒.๒.๑ ใช้กรรไกรตัดกระดาษตามแนวเส้นตรงได้	๒.๒.๑ ใช้กรรไกรตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งได้
	๒.๒.๒ เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้	๒.๒.๒ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้อย่างมีมุมชัดเจน	๒.๒.๒ เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้อย่างมีมุมชัดเจน
	๒.๒.๓ ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑ ซม. ได้	๒.๒.๓ ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๐.๕ ซม. ได้	๒.๒.๓ ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๐.๒๕ ซม. ได้

มาตรฐานที่ ๓ มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๓.๑ แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม	๓.๑.๑ แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์	๓.๑.๑ แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ตามสถานการณ์	๓.๑.๑ แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
๓.๒ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น	๓.๒.๑ กล้าพูดกล้าแสดงออก	๓.๒.๑ กล้าพูดกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมบางสถานการณ์	๓.๒.๑ กล้าพูดกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมบางสถานการณ์
	๓.๒.๒ แสดงความพอใจในผลงานตนเอง	๓.๒.๒ แสดงความพอใจในผลงานและความสามารถของตนเอง	๓.๒.๒ แสดงความพอใจในผลงานและความสามารถของตนเองและผู้อื่น

มาตรฐานที่ ๔ ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๔.๑ สนใจ มีความสุขและแสดงออกผ่านงานศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว	๔.๑.๑ สนใจ มีความสุขและแสดงออกผ่านงานศิลปะ	๔.๑.๑ สนใจ มีความสุขและแสดงออกผ่านงานศิลปะ	๔.๑.๑ สนใจ มีความสุขและแสดงออกผ่านงานศิลปะ
	๔.๑.๒ สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านเสียงเพลง	๔.๑.๒ สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านเสียงเพลง ดนตรี	๔.๑.๒ สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านเสียงเพลง ดนตรี
	๔.๑.๓ สนใจ มีความสุข และแสดงท่าทาง/เคลื่อนไหว ประกอบเพลง จังหวะ และดนตรี	๔.๑.๓ สนใจ มีความสุข และแสดงท่าทาง/เคลื่อนไหว ประกอบเพลง จังหวะ และดนตรี	๔.๑.๓ สนใจ มีความสุข และแสดงท่าทาง/เคลื่อนไหว ประกอบเพลง จังหวะ และดนตรี

มาตรฐานที่ ๕ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจดีงาม

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๕.๑ ซื่อสัตย์สุจริต	๕.๑.๑ บอกหรือชี้ได้ว่าสิ่งใดเป็นของผู้อื่น	๕.๑.๑ ขออนุญาตหรือรอคอยเมื่อต้องการสิ่งของของผู้อื่นเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๕.๑.๑ ขออนุญาตหรือรอคอยเมื่อต้องการสิ่งของของผู้อื่นด้วยตนเอง
๕.๒ มีความเมตตา กรุณา มีน้ำใจ และช่วยเหลือแบ่งปัน	๕.๒.๑ แสดงความรักเพื่อนและเมตตาสัตว์เลี้ยง	๕.๒.๑ แสดงความรักเพื่อนและเมตตาสัตว์เลี้ยง	๕.๒.๑ แสดงความรักเพื่อนและเมตตาสัตว์เลี้ยง
	๕.๒.๒ แบ่งปันผู้อื่นได้เมื่อมีผู้ชี้แนะ	๕.๒.๒ ช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นได้เมื่อมีผู้ชี้แนะ	๕.๒.๒ ช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นได้ด้วยตนเอง
๕.๓ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	๕.๓.๑ แสดงสีหน้าและท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่น	๕.๓.๑ แสดงสีหน้าและท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่น	๕.๓.๑ แสดงสีหน้าและท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่นอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์
๕.๔ มีความรับผิดชอบ	๕.๔.๑ ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จเมื่อมีผู้ช่วยเหลือ	๕.๔.๑ ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๕.๔.๑ ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ ๖ มีทักษะชีวิต และปฏิบัติตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๖.๑ ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน	๖.๑.๑ แต่งตัวโดยมีผู้ช่วย	๖.๑.๑ แต่งตัวด้วยตนเอง	๖.๑.๑ แต่งตัวด้วยตนเองได้อย่างคล่องแคล่ว
	๖.๑.๒ รับประทานอาหารด้วยตนเอง	๖.๑.๒ รับประทานอาหารด้วยตนเอง	๖.๑.๒ รับประทานอาหารด้วยตนเองอย่างถูกวิธี
	๖.๑.๓ ใช้ห้องน้ำห้องส้วมโดยมีผู้ช่วย	๖.๑.๓ ใช้ห้องน้ำ ห้องส้วมด้วยตนเอง	๖.๑.๓ ใช้และทำความสะอาด หลังใช้ห้องน้ำ ห้องส้วมด้วยตนเอง
๖.๒ มีวินัยในตนเอง	๖.๒.๑ เก็บของเล่นของใช้เข้าที่เมื่อมีผู้ชี้แนะ	๖.๒.๑ เก็บของเล่นของใช้เข้าที่ด้วยตนเอง	๖.๒.๑ เก็บของเล่นของใช้เข้าที่อย่างเรียบร้อยด้วยตนเอง
	๖.๒.๒ เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังได้เมื่อมีผู้ชี้แนะ	๖.๒.๒ เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังได้ด้วยตนเอง	๖.๒.๒ เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังได้ด้วยตนเอง
๖.๓ ประหยัดและพอเพียง	๖.๓.๑ ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัดและพอเพียงเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๖.๓.๑ ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัดและพอเพียงเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๖.๓.๑ ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัดและพอเพียงด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ ๗ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๗.๑ ดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๗.๑.๑ มีส่วนร่วมดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๗.๑.๑ มีส่วนร่วมดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๗.๑.๑ ดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง
	๗.๑.๒ ทิ้งขยะได้ถูกที่	๗.๑.๒ ทิ้งขยะได้ถูกที่	๗.๑.๒ ทิ้งขยะได้ถูกที่
๗.๒ มีมารยาทตามวัฒนธรรมไทย และรักความเป็นไทย	๗.๒.๑ ปฏิบัติตามมารยาทไทยได้เมื่อมีผู้ชี้แนะ	๗.๒.๑ ปฏิบัติตามมารยาทไทยได้ด้วยตนเอง	๗.๒.๑ ปฏิบัติตามมารยาทไทยได้ตามกาลเทศะ
	๗.๒.๒ กล่าวคำขอบคุณและขอโทษเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๗.๒.๒ กล่าวคำขอบคุณและขอโทษด้วยตนเอง	๗.๒.๒ กล่าวคำขอบคุณและขอโทษด้วยตนเอง
	๗.๒.๓ หยุดเมื่อได้ยินเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมี	๗.๒.๓ ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมี	๗.๒.๓ ยืนตรงและร่วมร้องเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมี

มาตรฐานที่ ๘ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๘.๑ ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล	๘.๑.๑ เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กที่แตกต่างไปจากตน	๘.๑.๑ เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กที่แตกต่างไปจากตน	๘.๑.๑ เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กที่แตกต่างไปจากตน
๘.๒ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น	๘.๒.๑ เล่นร่วมกับผู้อื่น	๘.๒.๑ เล่นหรือทำงานร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่ม	๘.๒.๑ เล่นหรือทำงานร่วมกับเพื่อนอย่างมีเป้าหมาย
	๘.๒.๒ ยิ้มทักทาย ผู้ใหญ่และบุคคลที่คุ้นเคยเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๘.๒.๒ ยิ้มทักทาย ผู้ใหญ่และบุคคลที่คุ้นเคยได้ด้วยตนเอง	๘.๒.๒ ยิ้มทักทาย ผู้ใหญ่และบุคคลที่คุ้นเคยได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
๘.๓ ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม	๘.๓.๑ ปฏิบัติตามข้อตกลงเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๘.๓.๑ มีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงและปฏิบัติตามข้อตกลง เมื่อมีผู้ชี้แนะ	๘.๓.๑ มีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงและปฏิบัติตามข้อตกลง ด้วยตนเอง
	๘.๓.๒ ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๘.๓.๒ ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้ด้วยตนเอง	๘.๓.๒ ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้เหมาะสมกับสถานการณ์
	๘.๓.๓ ยอมรับประนีประนอมแก้ไขปัญหาเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๘.๓.๓ ประนีประนอมแก้ไขปัญหาโดยปราศจากการใช้ความรุนแรงเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๘.๓.๓ ประนีประนอมแก้ไขปัญหาโดยปราศจากการใช้ความรุนแรงด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ ๙ ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะกับวัย

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๙.๑ สนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ	๙.๑.๑ ฟังผู้อื่นพูดจนจบและพูดโต้ตอบเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง	๙.๑.๑ ฟังผู้อื่นพูดจนจบและสนทนาโต้ตอบสอดคล้องกับเรื่องที่ฟัง	๙.๑.๑ ฟังผู้อื่นพูดจนจบและสนทนาโต้ตอบอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงกับเรื่องที่ฟัง
	๙.๑.๒ เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ	๙.๑.๒ เล่าเรื่องด้วยประโยคอย่างต่อเนื่อง	๙.๑.๒ เล่าเป็นเรื่องราวต่อเนื่องด้วย
๙.๒ อ่าน เขียน ภาพ และสัญลักษณ์ได้	๙.๒.๑ อ่านภาพ และพูดข้อความด้วยภาษาของตน	๙.๒.๑ อ่านภาพ สัญลักษณ์ พร้อมทั้งชี้หรือกวาดตามองข้อความตามบรรทัด	๙.๒.๑ อ่านภาพ สัญลักษณ์ คำ ด้วยการชี้หรือกวาดตามองจุดเริ่มต้นและจุดของข้อความ
	๙.๒.๒ เขียนขีดเขียนอย่างมีทิศทาง	๙.๒.๒ เขียนคล้ายตัวอักษร	๙.๒.๒ เขียนชื่อของตนเองตามแบบ เขียนข้อความด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง

มาตรฐานที่ ๑๐ มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๑๐.๑ มีความสามารถในการคิดรวบยอด	๑๐.๑.๑ บอกลักษณะของสิ่งต่างๆจากการสังเกตโดยใช้ประสาทสัมผัส	๑๐.๑.๑ บอกลักษณะและส่วนประกอบของสิ่งต่างๆจากการสังเกตโดยใช้ประสาทสัมผัส	๑๐.๑.๑ บอกลักษณะและส่วนประกอบ การเปลี่ยนแปลงหรือความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆจากการสังเกตโดยใช้ประสาทสัมผัส
	๑๐.๑.๒ จับคู่หรือเปรียบเทียบสิ่งต่างๆโดยใช้ลักษณะหรือหน้าที่การใช้งานเพียงลักษณะเดียว	๑๐.๑.๒ จับคู่ และเปรียบเทียบความแตกต่างหรือความเหมือนของสิ่งต่างๆโดยใช้ลักษณะที่สังเกตเพียงลักษณะเดียว	๑๐.๑.๒ เปรียบเทียบความแตกต่างหรือความเหมือนของสิ่งต่างๆโดยใช้ลักษณะที่สังเกตพบสองลักษณะขึ้นไป
	๑๐.๑.๓ คัดแยกสิ่งต่างๆตามลักษณะหรือหน้าที่การใช้งาน	๑๐.๑.๓ จำแนกและจัดกลุ่มสิ่งต่างๆโดยใช้อย่างน้อยหนึ่งลักษณะเป็นเกณฑ์	๑๐.๑.๓ จำแนกและจัดกลุ่มสิ่งต่างๆโดยใช้ตั้งแต่สองลักษณะขึ้นไปเป็นเกณฑ์
	๑๐.๑.๔ เรียงลำดับสิ่งของหรือเหตุการณ์อย่างน้อย ๓ ลำดับ	๑๐.๑.๔ เรียงลำดับสิ่งของ ๔ ลำดับ	๑๐.๑.๔ เรียงลำดับสิ่งของ ๕ ลำดับ

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๑๐.๒ มีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล(ต่อ)	๑๐.๒.๑ ระบุผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๑๐.๒.๑ ระบุสาเหตุหรือผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๑๐.๒.๑ อธิบายเชื่อมโยงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำด้วยตนเอง
	๑๐.๒.๒ คาดเดาหรือคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้น	๑๐.๒.๒ คาดเดาหรือคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นหรือมีส่วนร่วมในการลงความเห็นจากข้อมูล	๑๐.๒.๒ คาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้น และมีส่วนร่วมในการลงความเห็นจากข้อมูล อย่างมีเหตุผล
๑๐.๓ มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ	๑๐.๓.๑ ตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ	๑๐.๓.๑ ตัดสินใจในเรื่องง่ายๆและเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น	๑๐.๓.๑ ตัดสินใจในเรื่องง่ายๆและยอมรับผลที่เกิดขึ้น
	๑๐.๓.๒ แก้ปัญหาโดยลองผิดลองถูก	๑๐.๓.๒ ระบุปัญหาและแก้ปัญหาโดยลองผิดลองถูก	๑๐.๓.๒ ระบุปัญหาสร้างทางเลือกและเลือกวิธีแก้ปัญหา

มาตรฐานที่ ๑๑ มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๑๑.๑ ทำงานศิลปะตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	๑๑.๑.๑ สร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิดความรู้สึกของตนเอง	๑๑.๑.๑ สร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิดความรู้สึกของตนเองโดยมีการตัดแปลง และแปลกใหม่จากเดิมหรือมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น	๑๑.๑.๑ สร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิดความรู้สึกของตนเองโดยมีการตัดแปลง และแปลกใหม่จากเดิมหรือมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
๑๑.๒ แสดงท่าทาง/เคลื่อนไหวตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์	๑๑.๒.๑ เคลื่อนไหวท่าทางเพื่อสื่อสารความคิดความรู้สึกของตนเอง	๑๑.๒.๑ เคลื่อนไหวท่าทางเพื่อสื่อสารความคิดความรู้สึกของตนเองอย่างหลากหลายหรือแปลกใหม่	๑๑.๒.๑ เคลื่อนไหวท่าทางเพื่อสื่อสารความคิดความรู้สึกของตนเองอย่างหลากหลายและแปลกใหม่

มาตรฐานที่ ๑๒ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ ๓-๔ ปี	อายุ ๔-๕ ปี	อายุ ๕-๖ ปี
๑๒.๑ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้	๑๒.๑.๑ สนใจฟังหรืออ่านหนังสือด้วยตนเอง	๑๒.๑.๑ สนใจซักถามเกี่ยวกับสัญลักษณ์หรือตัวหนังสือที่พบเห็น	๑๒.๑.๑ สนใจหยิบหนังสือมาอ่านและเขียนสื่อความคิดด้วยตนเองเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง
	๑๒.๑.๒ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม	๑๒.๑.๒ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม	๑๒.๑.๒ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ
๑๒.๒ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้	๑๒.๒.๑ ค้นหาคำตอบของข้อสงสัยต่างๆตามวิธีการที่มีผู้ชี้แนะ	๑๒.๒.๑ ค้นหาคำตอบของข้อสงสัยต่างๆตามวิธีการของตนเอง	๑๒.๒.๑ ค้นหาคำตอบของข้อสงสัยต่างๆโดยใช้วิธีการที่หลากหลายด้วยของตนเอง
	๑๒.๒.๒ ใช้ประโยคคำถามว่า"ใคร" "อะไร"ในการค้นหาคำตอบ	๑๒.๒.๒ ใช้ประโยคคำถามว่า"ที่ไหน" "ทำไม"ในการค้นหาคำตอบ	๑๒.๒.๒ ใช้ประโยคคำถามว่า"เมื่อไร" "อย่างไร"ในการค้นหาคำตอบ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๖๐ : ๒๖ - ๓๔

การวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์

จากสภาพที่พึงประสงค์กล่าวสถานศึกษาจะนำไปจัดทำรายละเอียดเพื่อการปฏิบัติในแนวทางดังนี้

- กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถ ธรรมชาติ และพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละระดับอายุ เพื่อให้เกิดผลในทางส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และเพื่อไม่ให้จัดกิจกรรมที่ยากหรือง่ายเกินกว่าความสามารถในช่วงวัย
- กำหนดสื่อวัสดุ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและเอื้ออำนวยตามคุณลักษณะตามวัย
- เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลพัฒนาการที่สอดคล้องกับคุณลักษณะตามวัยของเด็ก

โครงสร้างของหลักสูตร		
โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีดังนี้		
โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐		
ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า ๓ ปี	
	อายุ ๓-๖ ปี	
สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์ที่สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
	<ul style="list-style-type: none"> ● ด้านร่างกาย ● ด้านอารมณ์ จิตใจ ● ด้านสังคม ● ด้านสติปัญญา 	<ul style="list-style-type: none"> ● เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก ● เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ● ธรรมชาติรอบตัว ● สิ่งต่างๆรอบตัวเด็ก
ระยะเวลาเรียน	ขึ้นอยู่กับอายุเด็กที่เริ่มเข้ารับราชการอบรมเลี้ยงดูและรับการศึกษา	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.๒๕๖๐: ๑๗-๑๘

การศึกษาทำความเข้าใจโครงสร้างหลักสูตร

การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ๒๕๖๐ : ๑๔ - ๒๔)

๑. ช่วงอายุ เป็นการนำมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดจัดชั้นเรียนเด็ก โดยยึดอายุเป็นหลัก เช่น อนุบาล ๑ หมายถึง เด็กอายุ ๓ ปี อนุบาล ๒ หมายถึงชั้นเรียนของเด็กอายุ ๔ ปี และ อนุบาล ๓ หมายถึง ชั้นเรียนเด็กอายุ ๖ ปี เป็นต้น

๒. ระยะเวลาเรียน เป็นการกำหนดระยะเวลาที่จัดประสบการณ์ในโรงเรียนให้กับเด็กในชั้นเรียนละ ๑ ปีการศึกษา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เข้าสู่สถานศึกษา อาจใช้เวลา ๒ - ๓ ปี การศึกษา

๓. สาระการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ ๓ - ๖ ปี ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ทั้งสองส่วนใช้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ สติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษาอาจจัดในรูปแบบหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยรวมทั้งต้องสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

การวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตร

สถานศึกษานำโครงสร้างหลักสูตรมาสู่การปฏิบัติดังนี้

๑. กำหนดการจัดชั้นเรียนโดยพิจารณาถึงความจำเป็น ความต้องการ และความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยอาจจัดชั้นเรียนตามระดับอายุ หรือคละอายุ ทั้งนี้รวมทั้งการพิจารณาการจัดชั้นเรียนกรณีมีเด็กพิเศษ ซึ่งอาจจัดในลักษณะของการเรียนรวมชั้น

๒. การกำหนดหลักสูตรที่สอดคล้องกับชั้นเรียน โดยคำนึงถึงพัฒนาการตามวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กในชั้นเรียนแต่ละระดับชั้น

การศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน หน่วยที่ ๓-๖๙

๓. กำหนดสาระที่ควรเรียนรู้ โดยจำแนกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๑) กำหนดประสบการณ์สำคัญเป็นจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน จัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะสำหรับการสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาเจตคติปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่กันไป ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับคุณลักษณะตามวัยของผู้เรียนในแต่ละวัย

๒) สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นการนำเสนอสาระที่ควรเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อม ในเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทั้งนี้สาระที่ควรเรียนรู้ควรเป็นเรื่องที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น และวิถีชีวิต รวมทั้งสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสังคม ชุมชน สาระดังกล่าวใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้ลงมือกระทำ และเกิดประสบการณ์สำคัญที่สอดคล้องกับวัย ความต้องการ ความสนใจ ในรูปของหน่วยบูรณาการ หรือวิธีการจัดกิจกรรมที่เป็นไปตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

๓) กำหนดการจัดประสบการณ์ โดยเลือกวิธีการจัดประสบการณ์ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติด้วยตนเอง ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ในการรับรู้ และการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่พึงประสงค์

๔) กำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่กำหนด โดยเน้นการใช้สื่อวัสดุที่เป็นของจริง สื่อท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งความรู้

๕) กำหนดการวัดและประเมินผลที่เป็นการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และประเมินพัฒนาการโดยจัดให้เป็นการประเมินที่ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ทำการประเมินอย่างต่อเนื่อง และเป็นการประเมินในกิจกรรมปกติที่จัดให้ในแต่ละวัน และนำผลมาสรุปเพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของเด็ก เพื่อนำผลไปสู่การพัฒนาสนับสนุนเด็กต่อไป การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กสามารถนำไปเป็นพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรระดับชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง เข้าใจและมีหลักในการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับเด็กที่สถานศึกษารับผิดชอบ

สรุปท้ายหน่วย

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดหลักสูตรแกนกลางสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๕ ปรับปรุงแก้ไข พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นหลักสูตรแกนกลางระดับการศึกษาปฐมวัย เพื่อเป็นมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษาปฐมวัยได้ใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงด้านคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในความรับผิดชอบของตน รวมทั้งแสดงถึงแนวทางในการเพิ่มเติมในส่วนที่สถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ต้องการ เพื่อให้เกิดผลต่อผู้เรียนตามจุดหมายของนโยบายชาติและชุมชน

การจัดการศึกษาที่จะให้เกิดผลตามจุดหมายที่คาดหวังไว้นั้น เครื่องมือที่สำคัญคือหลักสูตรของการศึกษาที่สถานศึกษานำมาสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ในการจัดหลักสูตรจะต้องมีพื้นฐานแนวคิดความเชื่อของการจัดการศึกษาในระดับนั้น ๆ มาเป็นฐานของการจัดทำ สำหรับการศึกษาปฐมวัย ซึ่งได้มีนักการศึกษาที่เห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยระบุว่าเป็นการวางรากฐานของชีวิต

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

เพื่อคุณภาพและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จากความเห็นของนักการศึกษาได้นำมาสู่การจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๓๗ (พ.ศ. ๒๓๘๐) และได้แพร่หลายไปทั่วโลกในเวลาต่อมา สำหรับประเทศไทยได้จัดการศึกษาปฐมวัยในระบบโรงเรียนอย่างเป็นทางการ โดยกระทรวงศึกษาธิการใน พ.ศ. ๒๔๘๓ และได้รับความนิยมนจากผู้ปกครอง ทำให้การศึกษาปฐมวัยแพร่หลายไปทั่วประเทศ ทั้งนี้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีหลักการจัดการศึกษาที่มีจุดหมายเพื่อ ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยใช้วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการอบรมเลี้ยงดูควบคู่ไปกับการจัดการ การเรียนรู้ ในสาระความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ ตัวเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อม ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนทั้งด้านบรรยากาศ ด้านสื่อวัสดุ แหล่งความรู้ การปฏิสัมพันธ์กับสื่อของจริง สื่อบุคคล และบริบทสังคม วัฒนธรรมของเด็ก

นอกจากหลักการทางการศึกษาปฐมวัยแล้ว สิ่งที่หลักสูตรแกนกลาง นำมาเป็นหลักเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาคือ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานด้านคุณภาพเด็ก มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นตามที่กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีหลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก และเพิ่มเติมในส่วนของความต้องการของชุมชนในการพัฒนาเด็ก เพื่อให้เกิดความเป็นมาตรฐานดังกล่าว สถานศึกษาจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจ และวิเคราะห์หลักสูตรในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการกำหนดถึงปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ การจัดสาระการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเด็กให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายต่อไป

เอกสารอ้างอิงหน่วยที่ ๓

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๔๕). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. โรงพิมพ์พิมพ์ลักษณ์ .กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๖๐). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (สำหรับเด็กอายุ ๓ – ๖ ปี). โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๖๐). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ.

Day, B. (๑๙๙๔). Early childhood education developmental/experimental teaching and learning. New York. Macmillan College Publishing.

Morrison, G.S. (๒๐๐๔). Early childhood education today. (๙th ed). New Jersey : Pearson Prentice Hall.

แบบฝึกหัดท้ายหน่วย

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ จำนวน ๓ ข้อ (๑๐ คะแนน)

๑. จงอธิบายถึงความสำคัญของแนวคิดของนักการศึกษาปฐมวัยที่มีต่อหลักสูตร (๓ คะแนน)
๒. จงอธิบายถึงหลักการทางการศึกษาปฐมวัย (๓ คะแนน)
๓. จงวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยปี พ.ศ.๒๕๖๐ (๔ คะแนน)

ตอนที่ ๒ ให้ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่กล่าวถูกต้อง และทำเครื่องหมาย x หน้าข้อที่กล่าวผิด
จำนวน ๑๐ ข้อ (๕ คะแนน)

- ๑. เพรอบเบล เป็นนักการศึกษาชาวเยอรมันที่ได้ได้รับการขนานนามว่าเป็นบิดาแห่งการอนุบาล
- ๒. เด็กต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ คือสาระความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
- ๓. ความรู้เรื่องของตนเองและเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างตนกับสิ่งแวดล้อมคือจุดหมายของการศึกษาปฐมวัย
- ๔. ไม่ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ท่องจำ หรือใช้วิธีสอนแบบเด็ดยึด คือการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
- ๕. ไม่เร่งรัดให้เด็กเรียนเมื่อยังไม่พร้อมเป็นวิธีปฏิบัติกับเด็กปฐมวัย
- ๖. การวิเคราะห์หลักสูตรหมายถึง การจำแนกแยกแยะรายละเอียดขององค์ประกอบของหลักสูตรกลางเพื่อนำมาสู่การกำหนดเป็นรายละเอียดของหลักสูตรสถานศึกษา
- ๗. การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย ครู ผู้ปกครอง และชุมชนไม่จำเป็นต้องทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาเด็กเป็นหน้าที่ของครู และบุคลากรในสถานศึกษา
- ๘. การสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างการศึกษาปฐมวัยระดับประถมศึกษาเป็นองค์ประกอบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า ๓ ปี
- ๙. การกำกับติดตามประเมินและรายงานเป็นองค์ประกอบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี
- ๑๐. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปีมีทั้งหมด ๑๒ มาตรฐาน

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๑

แนวทางการตอบข้อ ๑.

ตอบ: ๑. โคมินิอุส เป็นพระและนักการศึกษาชาวเซกโกสโลวาเกีย เป็นผู้เสนอแนวคิดทางการศึกษาที่กล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนความเชื่อทางการศึกษาที่เคยมีมาแต่ดั้งเดิม เนื่องจากในระหว่างที่เขาเข้าไปศึกษาในโรงเรียนเพื่อเรียนภาษาลาติน พบเห็นปัญหาที่ครูสอนเด็กแล้วไม่เข้าใจ เนื่องจากใช้วิธีสอนให้ท่องจำแต่เพียงอย่างเดียว เขามีความเห็นว่าการศึกษาของมนุษย์ช่วงสำคัญที่สุดอยู่ที่วัยต้นของชีวิต เริ่มตั้งแต่แรกเกิดและการศึกษาจะดำเนินต่อไปตลอดชีวิต นอกจากนี้ โคมินิอุสยังเป็นคนแรกที่ทำหนังสือที่มีรูปภาพประกอบสำหรับใช้กับเด็กชื่อ Orbis Picture (the world in picture)

๒. เพรอบเบล เป็นนักการศึกษาชาวเยอรมัน ที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นบิดาแห่งการอนุบาลศึกษา (father of the kindergarten) เนื่องจากเป็นนักการศึกษาคนแรกที่เปิดโรงเรียนอนุบาลสำหรับเด็กขึ้นเป็นแห่งแรกของโลก และตลอดชีวิตของเขาอุทิศให้กับการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กเล็ก เพรอบเบลเคยทำงานสอนในสถาบันฝึกหัดครูของเปสตาลอชชี และมีความเชื่อทางการศึกษาเช่นเดียวกับรุสโซและเปสตาลอชชี โดยมีความเห็นว่าการศึกษาระดับสำคัญที่สุดของมนุษย์คือในระยะเวลาวัยเด็กเล็กก่อนเข้าเรียน สำหรับวิธีการเรียนของเด็กจะแตกต่างจากผู้ใหญ่เพราะเด็กจะเรียนจากการเล่นซึ่งเป็นธรรมชาติของเด็ก เพรอบเบลได้เขียนหนังสือชื่อ “The education of man” ซึ่งกล่าวถึงวิธีการเรียนของเด็กปฐมวัย เพรอบเบลเปิดโรงเรียนอนุบาลของเด็กขึ้นเป็นแห่งแรก ในปี ค.ศ. ๑๘๓๗ ได้ชื่อว่า “universal german kindergarten”

๓. มอนเตสซอริ เป็นนักจิตวิทยาและนายแพทย์หญิงชาวอิตาลี โดยสำเร็จการศึกษาเป็นแพทย์หญิงคนแรกของมหาวิทยาลัยแห่งกรุงโรม และได้ทำงานในภาควิชาจิตวิทยาคลินิกของคณะแพทยศาสตร์ จากการทำงานกับคนไข้ซึ่งเป็นเด็กปัญญาอ่อนที่มอนเตสซอริเชื่อว่า การรักษาเด็กเหล่านี้ไม่ใช่การรักษาโดยการให้ยาแต่รักษาได้ด้วยการศึกษา และจากวิธีสอนและอุปกรณ์ของมอนเตสซอริ ทำให้เด็กในความดูแลของเธอสามารถเกิดการเรียนรู้และอ่านเขียนได้ ผลจากการทำงานนี้มอนเตสซอริจึงสนใจการสอนสำหรับเด็กปกติและให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กผ่านการเล่นในชุดอุปกรณ์ทักษะที่ผลิตขึ้น และได้จัดตั้งศูนย์เด็กสำหรับเด็กอายุ ๓ – ๖ ปี เรียกว่า “บ้านเด็ก” (children’s house) วิธีสอนคือการให้เด็กเลือกเล่นกับชุดอุปกรณ์ของเล่นที่จัดไว้ให้จากง่ายไปหายากตามลำดับ ผลของการสอนพบว่า เด็กจะเป็นผู้ที่มีสมาธิ มีกิจกรรมยามาที่ดี มีวินัยในตนเอง ตั้งใจเรียน และมีความสุข

แนวทางการตอบข้อ ๒.

ตอบ: หลักการทางการศึกษาปฐมวัยรายละเอียดดังนี้

๑. จุดหมายของการศึกษาปฐมวัย
๒. สาระความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย
๓. การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
๔. การจัดสภาพแวดล้อมและสื่ออุปกรณ์
๕. วิธีปฏิบัติกับเด็กปฐมวัย

แนวทางการตอบข้อ ๓.

ตอบ: การวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษานาโครงสร้างหลักสูตรมาสู่การปฏิบัติดังนี้

๑. กำหนดการจัดชั้นเรียนโดยพิจารณาถึงความจำเป็น ความต้องการ และความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยอาจจัดชั้นเรียนตามระดับอายุ หรือคละอายุ ทั้งนี้รวมทั้งการพิจารณาการจัดชั้นเรียนกรณีมีเด็กพิเศษ ซึ่งอาจจัดในลักษณะของการเรียนรวมชั้น

๒. การกำหนดหลักสูตรที่สอดคล้องกับชั้นเรียน โดยคำนึงถึงพัฒนาการตามวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กในชั้นเรียนแต่ละระดับชั้น

๓. กำหนดสาระที่ควรเรียนรู้ โดยจำแนกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๑) กำหนดประสบการณ์สำคัญ

๒) สาระที่ควรเรียนรู้

๓) กำหนดการจัด

๔) กำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้

๕) กำหนดการวัดและประเมินผลที่

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๒

๑. ✓	๒. X	๓. X	๔. ✓	๕. ✓
๖. ✓	๗. X	๘. X	๙. ✓	๑๐. ✓

หน่วยที่ ๔

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

ชื่อ นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร
วุฒิ คบ.(การประถมศึกษา) สถาบันราชภัฏราชนครินทร์
สัมฤทธิ์บัตร (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประกาศนียบัตรบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนตราด
สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

หน่วยที่ ๔ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

แผนบริหารการสอนประจำหน่วยที่ ๔

เนื้อหาประจำหน่วยที่ ๔

ตอนที่ ๔.๑ ความหมาย ความสำคัญของการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๔.๑.๑ ความหมายของการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๔.๑.๒ ความสำคัญของการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ตอนที่ ๔.๒ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๔.๒.๑ การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler)

เรื่องที่ ๔.๒.๒ การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba)

เรื่องที่ ๔.๒.๓ การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของสกีลเบ็ค (Skillbeck)

เรื่องที่ ๔.๒.๔ การพัฒนาหลักสูตรโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

เรื่องที่ ๔.๒.๕ การพัฒนาหลักสูตร ของนักวิชาการไทย

เรื่องที่ ๔.๒.๖ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ

ตอนที่ ๔.๒.๗ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

เรื่องที่ ๔.๒.๘ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย แบบมีส่วนร่วม

เรื่องที่ ๔.๒.๙ ตัวอย่างการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบมีส่วนร่วม

ตอนที่ ๔.๓ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

เรื่องที่ ๔.๓.๑ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาหน่วยที่ ๔ จบแล้ว นักเรียนสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้

๑. อธิบายถึงความหมายและความสำคัญของการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้

๒. สังเคราะห์ภาพรวมของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตรได้

๓. อธิบายกระบวนการและแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมได้

๔. อธิบายการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำหน่วย

๑. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ ๔ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
๒. ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ และ Slide Power Point
๓. สรุปรเนื้อหาเพิ่มเติม
๔. ทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วย

สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. Power Point
๓. โปรเจคเตอร์
๔. เครื่องคอมพิวเตอร์
๕. แบบฝึกปฏิบัติงานกลุ่มโดยอภิปราย

การวัดและการประเมินผล

๑. การสังเกตความสนใจของนักศึกษาและการมีส่วนร่วมในการทำงาน
๒. การประเมินการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและพฤติกรรมการเรียน
๓. การประเมินผลงานจากการทำแบบฝึกหัด
๔. การประเมินจากการอภิปรายผลและการนำเสนอผลการศึกษากลุ่ม
๕. การประเมินจากผลงานการสรุปรเนื้อหาเพิ่มเติม

หน่วยที่ ๔ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

บทนำ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายและหลักการศึกษาไว้ในมาตรา ๖ ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และกำหนดไว้ในมาตรา ๘ การจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้เป็นการศึกษาตลอดชีพสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันในด้านของการจัดการศึกษา ระบุไว้ในมาตราที่ ๒๗ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทยและจัดทำสาระหลักสูตรที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งในมาตราที่ ๒๘ ที่กล่าวถึง หลักสูตรการศึกษา ระดับต่างๆ ที่ให้ความหลากหลายและเหมาะสมกับระดับ สำหรับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้น เนื่องจากตั้งแต่เริ่มจัดการศึกษาปฐมวัยในระบบโรงเรียนที่เป็นของรัฐมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๓ และได้ขยายโอกาสให้มีการจัดการศึกษาไปในพื้นที่อย่างกว้างขวาง จึงมีหน่วยงาน องค์กรเอกชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและต่างได้พัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้ เพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตามเป้าหมาย ความเชื่อ และความต้องการของเฉพาะขององค์กร ทำให้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่ผ่านมาในอดีตมีความหลากหลายทิศทางในการพัฒนาเด็กต่างกันไปจนในพ.ศ.๒๕๔๐ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดหลักสูตรก่อนประถมศึกษาขึ้นมาเพื่อให้สถานศึกษาปฐมวัย ใช้เป็นหลักสูตรในการพัฒนาเด็กในทิศทางเดียวกัน และต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ แทนหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๐ และสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๖๐ ขึ้นมา เพื่อให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกสังกัดนำไปใช้โดยปรับปรุงให้เหมาะสมกับเด็กและสภาพท้องถิ่น ดังนั้นสถานศึกษาและสถานพัฒนาเด็กจึงสามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นมา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งนี้ผู้พัฒนาหลักสูตรจึงควรมีความเข้าใจและสามารถพัฒนาหลักสูตรตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้มีแนวทางที่เหมาะสม และได้หลักสูตรที่มีคุณภาพเหมาะกับการนำมาใช้ในการพัฒนาเด็กตามความต้องการของสถานศึกษาและชุมชนต่อไป

ตอนที่ ๔.๑ ความหมาย ความสำคัญของการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๔.๑.๑ ความหมายของการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีความหมายในทางปฏิบัติที่ใกล้เคียงกันดังความหมายต่อไปนี้

การสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่อย่างเป็นกระบวนการ ในกรณีที่ไม่มียุทธศาสตร์เดิมใช้อยู่ ทั้งนี้เพื่อให้มีเครื่องมือในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กตามปรัชญา ความเชื่อ และความต้องการ ตามหลักการของการศึกษาปฐมวัย

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การดำเนินการหรือการกระทำอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้มีความสมบูรณ์ หรือดียิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสมการตอบสนอง ความต้องการ และความสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป

จากความหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นความแตกต่างกันใน ๒ ลักษณะคือ ลักษณะของกระบวนการในการปฏิบัติกับลักษณะความกว้างหรือขอบเขตของหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นในกรณีของการสร้างเป็นการจัดทำหลักสูตรที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบในขอบเขตที่กว้างขวาง โดยจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ในทุกองค์ประกอบ ส่วนการพัฒนาหลักสูตรจะเป็นการปรับปรุงในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง หรือในบางส่วนของแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ยิ่งขึ้น

สำหรับการพัฒนาหลักสูตรนั้นสามารถจำแนกออกเป็น ๒ ระดับตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๗ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ดังนี้

๑. หลักสูตรระดับประเทศ ซึ่งหมายถึงหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตรที่มีเป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาในทุกระดับให้ได้คุณลักษณะผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาในระดับนั้นๆซึ่งเป้าหมายของการจัดการศึกษาคือทำให้ได้ประชากรที่มีคุณภาพตามนโยบายชาติ

๒. หลักสูตรระดับสถานศึกษา หมายถึงหลักสูตรที่นำหลักสูตรระดับประเทศ หรือที่เรียกว่าหลักสูตรกลาง นามาพัฒนาปรับปรุง ประยุกต์ให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้จริงที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติในที่สุด

ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันจึงเป็นการพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษาเพื่อให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้ ซึ่งเป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ระบุไว้ในคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (สำหรับเด็กอายุ ๓ – ๖ ปี) ที่กล่าวถึงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดปรัชญาการศึกษาให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้ทราบถึงแนวคิด หลักการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของตน และนำสู่การปฏิบัติให้เด็กปฐมวัยมีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดในจุดหมายของหลักสูตร

เรื่องที่ ๔.๑.๒ ความสำคัญของการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีความสำคัญในทางปฏิบัติที่ใกล้เคียงกันดังต่อไปนี้ (รุ่งทิวา จันทน์วัฒนวงษ์. ๒๕๕๗ : ๙-๑๐)

๑. ช่วยให้ได้หลักสูตรที่เป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและนโยบาย

๒. ช่วยให้ได้หลักสูตรที่เป็นหลักหรือแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดและการบริหาร การศึกษา การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร การจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรมการเรียนการสอน งบประมาณ อาคารสถานที่ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความ คาดหวังของหลักสูตร

๓. ช่วยให้ได้หลักสูตรที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละ ท้องถิ่น

๔. ช่วยให้ได้หลักสูตรที่เป็นเครื่องมือบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพและ

สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมของประเทศ

๕. ช่วยให้ได้ระบบหลักสูตรที่จะกำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายเนื้อหา แนวทางการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอน แหล่งทรัพยากร และการประเมินผล สำหรับการจัดการศึกษาของผู้สอนและ ผู้บริหาร จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นของนักการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญในการจัดการศึกษา ๓ ระดับ

๑. ระดับประเทศ เป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาโดยภาพรวมและเป็นตัว บ่งชี้ให้เห็น แนวโน้มสังคมกับการจัดการศึกษาในอนาคต

๑.๑ หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็น เครื่องมือในการ พัฒนาคคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันท่วงทีเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

๑.๒ หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล หรือเป็นธรรมนูญ ในการจัดการศึกษา เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

๑.๓ หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนใน สถานศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ

๑.๔ หลักสูตรเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล

๑.๕ หลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดและลักษณะรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปในรูปแบบใด

๑.๖ หลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังคนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

๒. ระดับสถานศึกษา ซึ่งนับได้ว่าหลักสูตรเป็นหัวใจและจุดเด่นของการจัดการเรียน การสอนในสถานศึกษานั้นๆ

๒.๑ หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษา ที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแลติดตามให้เป็นไปตามคุณภาพมาตรฐานหลักสูตร

๒.๒ หลักสูตรกำหนดกรอบคุณภาพมาตรฐานผู้เรียน โครงสร้างเวลาเรียน เนื้อหาวิชา กิจกรรม และแนวทางการวัดประเมินผลสำหรับสถานศึกษานำไปปรับให้สอดคล้องกับบริบทของ สถานศึกษาและความต้องการของท้องถิ่น

๓. ระดับห้องเรียน หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อจัดการเรียนรู้ ที่เกิดกับผู้เรียนโดยตรง

๓.๑ หลักสูตรเป็นเอกสารที่ให้รายละเอียดและเอกสารประกอบที่กำหนดแนวทางว่า จะสอนในเรื่องใด เพื่ออะไร

๓.๒ หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็น แนวทางการปฏิบัติ

๓.๓ หลักสูตรกำหนดวิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและมีความสุข

๓.๔ หลักสูตรกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและ เจตคติในอันที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศ

จากแนวคิดของนักการศึกษาอธิบายถึงความสำคัญของหลักสูตรว่าจะสรุปได้ดังนี้ ความสำคัญของหลักสูตรระดับชาติ เป็นหลักสูตรแม่บทที่ใช้เป็นแนวทางและเกณฑ์มาตรฐานทาง การศึกษาสำหรับควบคุม การเรียนการสอนในแต่ละระดับการศึกษาและเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ

ตอนที่ ๔.๒ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ในการพัฒนาหลักสูตร จะต้องดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ ซึ่งได้มีนักพัฒนาหลักสูตรเสนอ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรไว้อย่างหลากหลายดังนี้

เรื่องที่ ๔.๒.๑ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler)

๑. ไทเลอร์ได้เสนอหลักการและเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตร โดยให้พิจารณาถึงคำตอบจาก คำถามพื้นฐาน ๔ ประการ ดังนี้ (Tyler. ๑๙๔๙ : ๓ อ้างถึงใน วิชัย วงษ์ใหญ่. ๒๕๓๗ : ๑๑)

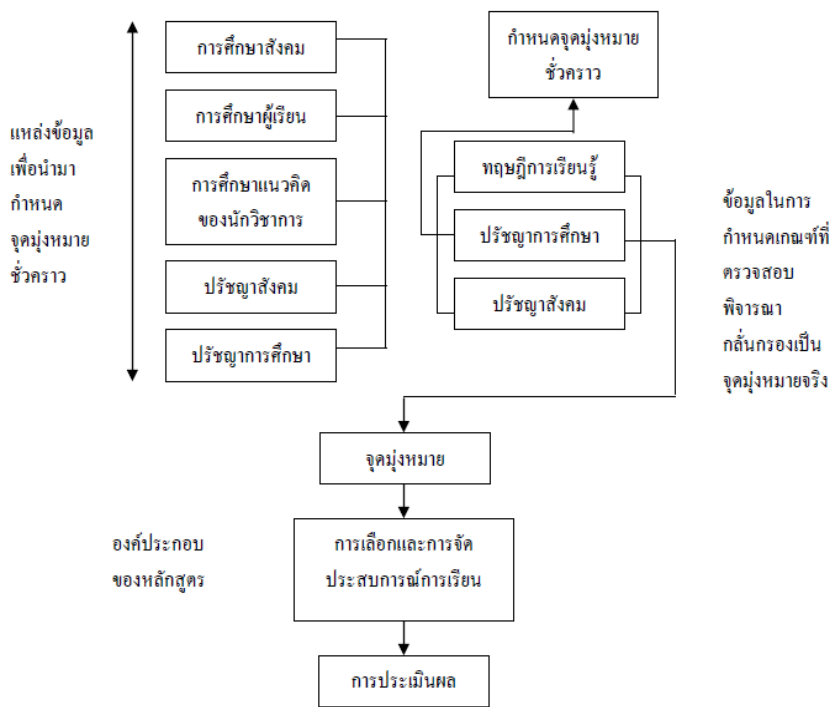
๑.๑ สถานศึกษามีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร

๑.๒ สถานศึกษาต้องจัดประสบการณ์การศึกษาอะไรที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

๑.๓ สถานศึกษาจะจัดประสบการณ์การศึกษาอย่างไรที่จะทำให้กระบวนการเรียนการสอนมี ประสิทธิภาพ

๑.๔ สถานศึกษาจะประเมินประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์ที่จะทำให้ทราบถึงการ บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของผู้เรียนอย่างไร

ทั้งนี้ไทเลอร์ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่. ๒๕๓๗ : ๑๐ - ๑๑)

ภาพที่ ๔.๑ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์

ที่มา : วิชัย วงษ์ใหญ่. ๒๕๓๗ : ๑๑

๒. ลักษณะสำคัญของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและองค์ประกอบ ทั้งนี้จากภาพประกอบแสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตรดังนี้

๒.๑ จุดมุ่งหมาย เป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงความต้องการที่จะให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา ดังนั้นจุดมุ่งหมายจึงเป็นเครื่องกำหนด ควบคุมการเลือกและการจัดประสบการณ์ โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายมี ๒ ขั้นตอน คือ

๑) จุดมุ่งหมายชั่วคราว เป็นการนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลด้านต่างๆ เช่น ความคาดหวังของสังคม ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน แนวคิดและปรัชญาทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง บริบททางสังคมและวัฒนธรรม นำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายชั่วคราว

๒) จุดมุ่งหมายจริง เป็นการนำจุดมุ่งหมายชั่วคราวมาตรวจสอบ กลั่นกรองโดยใช้เกณฑ์ทฤษฎีการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ ปรัชญาการศึกษาและสังคม

๒.๒ การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งประกอบไปด้วย ๒ ส่วน ดังนี้

๑) การเลือกและจัดประสบการณ์เพื่อให้ดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมาย ดังนี้

(๑) การเลือกประสบการณ์ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่จะพัฒนาพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ

(๒) เลือกประสบการณ์และกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องการสนใจ มีความหมาย นำไปใช้ได้

(๓) เลือกกิจกรรมและประสบการณ์ที่ปฏิบัติได้

(๔) กิจกรรมและประสบการณ์เพียงหนึ่งอย่างอาจตอบสนองจุดมุ่งหมายได้หลาย

จุดมุ่งหมายและกิจกรรมและประสบการณ์หลายอย่าง อาจจะนำไปสู่การตอบสนอง จุดมุ่งหมายใดจุดมุ่งหมายเดียวกันก็ได้

๒) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีเกณฑ์ดังนี้

(๑) ความต่อเนื่อง โดยประสบการณ์นี้จะต่อเนื่องจากระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

(๒) ความเป็นช่วงลำดับ โดยประสบการณ์นี้จะต้องมีความเป็นลำดับขั้นจากสิ่งที่ควรรู้อ่อนไปสู่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง หรือจากสิ่งที่ง่ายไปสู่สิ่งที่ยาก

(๓) การบูรณาการ โดยการนำสาระต่างๆมาหลอมรวมสัมพันธ์กันให้ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สอดคล้อง สัมพันธ์หรือผสมผสานกันไม่แยกออกเป็น ส่วน ๆ

๓) การประเมินผล เป็นการตรวจสอบและประเมินว่าการจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยพิจารณาจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

(๑) กำหนดจุดมุ่งหมายที่จะวัดและพฤติกรรมที่คาดหวัง

(๒) วัดและวิเคราะห์สถานการณ์ที่ทำให้เกิดพฤติกรรม

(๓) สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวัดพฤติกรรม

(๔) นำผลการประเมินมาอธิบายผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และข้อดี ข้อด้อยของหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงต่อไป

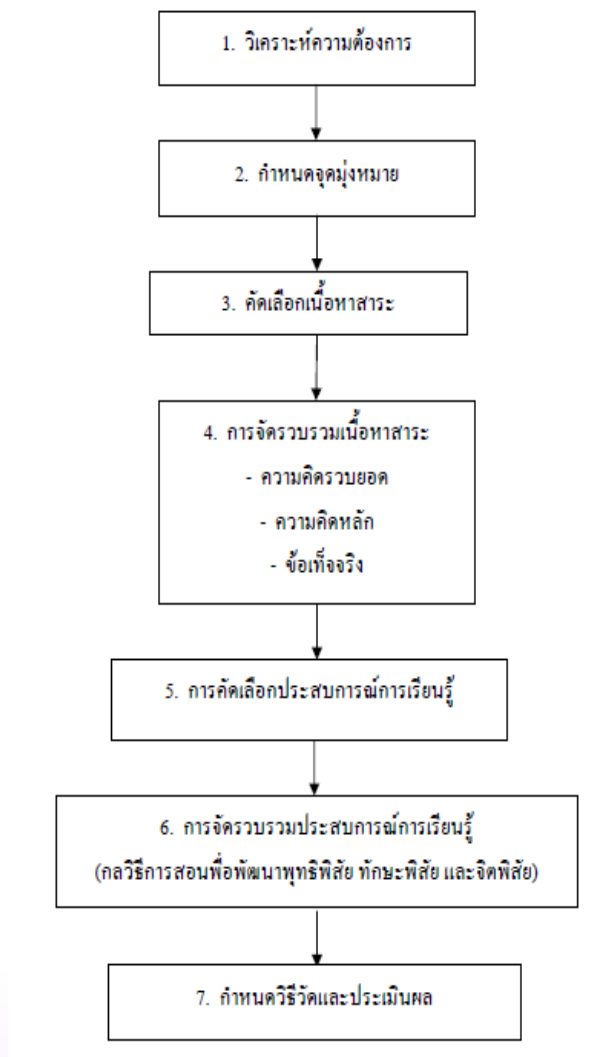
เรื่องที่ ๔.๒.๒ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา (Taba)

ทาบาได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้วิธีแบบรากหญ้า (grass – roots approach) ที่ครูผู้สอนควรเป็นผู้ออกแบบหลักสูตรมากกว่าการออกแบบจากองค์กรเบื้องสูง (Taba. ๑๙๖๒ : ๔๕๖ – ๔๕๙) โดยมีกระบวนการดังนี้

๑. วิเคราะห์ความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียนและสังคมโดยการสำรวจปัญหา และข้อมูล

๒. กำหนดจุดมุ่งหมาย โดยนำข้อมูลวิเคราะห์ได้ในข้อ ๑

๓. คัดเลือกเนื้อหาสาระ เป็นการคัดเลือกเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด
๔. การจัดรวบรวมนเนื้อหาสาระ เป็นการนำเนื้อหาสาระมาจัดให้เป็นลำดับต่อเนื่องกัน และเหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของผู้เรียน
๕. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและธรรมชาติของเนื้อหาวิชา
๖. การจัดรวบรวมนประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการนำประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องตามลำดับของเนื้อหาสาระ
๗. กำหนดวิธีวัดและประเมินผล เป็นการกำหนดวิธีการ เครื่องมือในการประเมินการจัดประสบการณ์ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้สามารถแสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดดังนี้

ภาพที่ ๔.๒ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบามา
ที่มา : Tabata. ๑๙๖๒ : ๔๕๖ - ๔๕๙

เรื่องที่ ๔.๒.๓ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของสทิลเบ็ก (Skillbeck)

สทิลเบ็กได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรที่พัฒนาโดยสถานศึกษาที่นำเอาการวิเคราะห์สถานการณ์และปรากฏการณ์ของสังคมมาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ (Skillbeck. ๑๙๘๔ : ๒๓๐ - ๒๓๙)

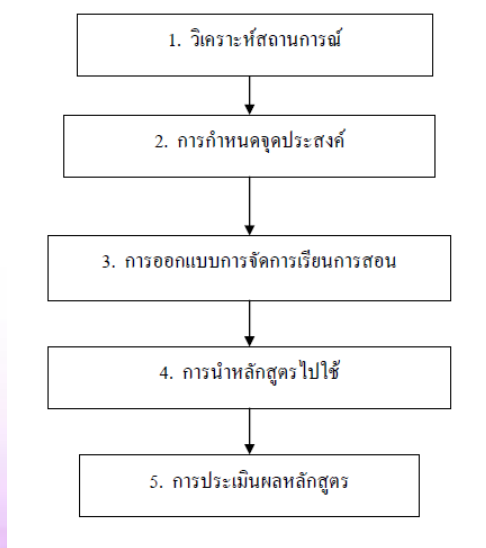
ขั้นตอนที่ ๑ การวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ซึ่งได้แก่ปัจจัยภายใน อันประกอบด้วยลักษณะของผู้เรียน ลักษณะของครู ความคาดหวังของสถานศึกษา งบประมาณและสิ่งเกื้อหนุน ส่วนปัจจัยอีกประการหนึ่งคือปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความต้องการและความคาดหวังของสังคม นโยบายการศึกษาของชาติ การเปลี่ยนแปลงของสภาวะ และการใช้ทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดจุดมุ่งหมาย หลังจากวิเคราะห์สถานการณ์แล้วจะนำ ข้อมูลไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นการสะท้อนความเป็นจริงของสถานการณ์ ความสอดคล้องกับความต้องการ และผลลัพธ์ที่คาดหวัง ซึ่งการกำหนดจุดมุ่งหมายนี้ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน นักวิชาการ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๓ การออกแบบกระบวนการเรียนการสอน เป็นการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยตอบคำถามที่เกี่ยวข้องคือ สอนใคร สอนเพื่ออะไร สอนอะไร สอนอย่างไร และจะประเมินอย่างไร

ขั้นตอนที่ ๔ การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้มักเป็นการประเมินผลว่าการเรียนการสอนเป็นไปตามที่วางแผนและกำหนดเป้าหมายไว้หรือไม่ ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเพราะเป็นผู้นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ ๕ การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินในสองส่วน คือ การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลที่เกิดกับผู้เรียนหลังจากได้รับจากหลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตรซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลหลักฐานมาตัดสินคุณค่าของหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาต่อไปทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดนี้จึงให้ความสำคัญต่อครู ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อหลักสูตรในฐานะของผู้นำหลักสูตรไปใช้ และเป็นส่วนที่จะนำมาแสดงผลด้านคุณค่าของหลักสูตร สำหรับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดภาพดังนี้

ภาพที่ ๔.๓ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดสทิลเบ็ก

ที่มา : Skillbeck. ๑๙๘๔ : ๒๓๐ - ๒๓๙

เรื่องที่ ๔.๒.๔ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับประเทศที่รับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตรในทุกระดับ เพื่อให้เป็นหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรระดับชาติ และเพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้ในการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐาน โดยให้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรดังนี้ (อุมาพร หล่อสมฤติ : ๔๘-๕๕)

๑. การพัฒนาหลักสูตร โดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เกิดจากการศึกษาคําอธิบายรายวิชาที่ประกอบด้วยกิจกรรม เนื้อหา จุดประสงค์ ผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้เข้าใจถึงลักษณะของกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามจุดประสงค์ จากนั้นสถานศึกษาจึงพิจารณาว่ากิจกรรมดังกล่าวควรจัดโดยวิธีใด จัดอย่างไรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น เนื้อหาสาระและผู้เรียน แล้วจึงกำหนดกิจกรรมลงในหลักสูตร โดยมีจุดเน้นว่ากิจกรรมที่จัดนั้น ต้องเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และให้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา และไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไป

๒. การพัฒนาหลักสูตรโดยการปรับรายละเอียดของเนื้อหา การพัฒนาหลักสูตรแบบนี้เป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากการที่สถานศึกษาได้วิเคราะห์เนื้อหาสาระ / คำอธิบายรายวิชามาแล้ว มาวิเคราะห์ว่าต้องเพิ่มเติมรายละเอียดอะไรอีก ทั้งนี้ในการเพิ่มเติมนั้นจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมสอดคล้องของสภาพความต้องการของท้องถิ่น และจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของเวลาและผู้เรียนด้วย โดยต้องไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไป

๓. การพัฒนาหลักสูตรโดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาหลักสูตร โดยการเลือก ปรับปรุง หรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ ได้แก่หนังสือเรียน คู่มือครู แผนการสอน แนวการสอน หนังสือประกอบการเรียนการสอน หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด และสื่อการเรียนการสอนต่างๆ โดยมีหลักการที่ต้องการปรับปรุงหรือจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม นอกจากการปรับปรุงหรือทำขึ้นมาใหม่แล้ว ยังครอบคลุมถึงการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อนำมากำหนดสิ่งที่มีประสิทธิภาพจากนั้นจึงสำรวจรวบรวมสื่อการเรียนการสอนจากแหล่งต่างๆ นำมาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาตามความเหมาะสมในการนำมาใช้ นอกจากนั้นอาจนำข้อมูลมาสู่การกำหนด เลือก ปรับปรุง หรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนตามความเหมาะสมและความจำเป็น

๔. การพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำวิชา / รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรหลังจากที่ศึกษาแล้วพบว่า สิ่งที่ต้องพัฒนานั้นไม่มีปรากฏอยู่ในหลักสูตร ทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรแบบนี้ควรดำเนินการในลักษณะของคณะทำงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ ๑ ศึกษาจุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหา รายวิชาต่างๆจากหลักสูตรแกนกลาง

ขั้นที่ ๒ ศึกษาวิเคราะห์สภาพที่ควรจะเป็นของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ที่ได้จากการวางแผนยุทธศาสตร์ มาใช้กำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา

ขั้นที่ ๓ กำหนดจุดประสงค์ของวิชา / รายวิชาที่จะจัดทำขึ้นใหม่

ขั้นที่ ๔ กำหนดเนื้อหา ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้ และส่วนที่เป็นทักษะ

ขั้นที่ ๕ กำหนดคาบเวลาเรียน

ขั้นที่ ๖ เขียนคำอธิบายรายวิชา

ขั้นที่ ๗ จัดทำเอกสารชี้แจงรายละเอียดประกอบการจัดทำวิชาหรือรายวิชาใหม่

ขั้นที่ ๘ เสนอขออนุมัติจากหน่วยงาน

๕. การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น กำหนดขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ ๑ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การสื่อสาร คมนาคม ประชากร ของท้องถิ่น

ขั้นที่ ๒ ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

ขั้นที่ ๓ วางแผนและจัดทำหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น

ขั้นที่ ๔ กำหนดแนวทางจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ ๕ จัดทำแผนการสอน

เมื่อพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นแล้ว สถานศึกษาจะต้องนำเสนอหน่วยงานให้อนุมัติแล้วจึงนำไปใช้

เรื่องที่ ๔.๒.๕ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของนักวิชาการไทย

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โดยใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (๒๕๓๙ : ๑๒๔ – ๑๓๕) นักวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ที่พัฒนารายวิชาขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นการนำหลักสูตรแกนกลางมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้เรียน โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ จัดตั้งคณะทำงาน โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถด้านการสอน ด้านความรู้ท้องถิ่น และด้านพัฒนาหลักสูตร ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักวิชาการในระดับการศึกษานั้น

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชน ซึ่งการศึกษาอาจจะศึกษาจากเอกสารข้อมูล และจากการสำรวจชุมชน

๒. สสำรวจสภาพและความต้องการของผู้เรียน

๓. ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรแกนกลาง

๔. วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตร เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลังจากจบหลักสูตร ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง สภาพความต้องการของท้องถิ่น สามารถปฏิบัติได้

ขั้นตอนที่ ๔ การกำหนดเนื้อหา เป็นการนำจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มา คัดเลือกเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยให้สัมพันธ์กับความรู้ในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ ๕ การกำหนดกิจกรรม เป็นการนำจุดมุ่งหมายและสาระการเรียนรู้มาสู่การกำหนดเป้าหมายกิจกรรมแนวทางการจัดประสบการณ์

ขั้นตอนที่ ๖ การกำหนดคาบเวลา เป็นการนำโครงสร้างหลักสูตรมากำหนดเวลาของการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ ๗ การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล เป็นการกำหนด วิธีการ เครื่องมือ และเกณฑ์ในการประเมินผลผู้เรียน

ขั้นตอนที่ ๘ การจัดทำเอกสารหลักสูตร เป็นการจัดทำหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

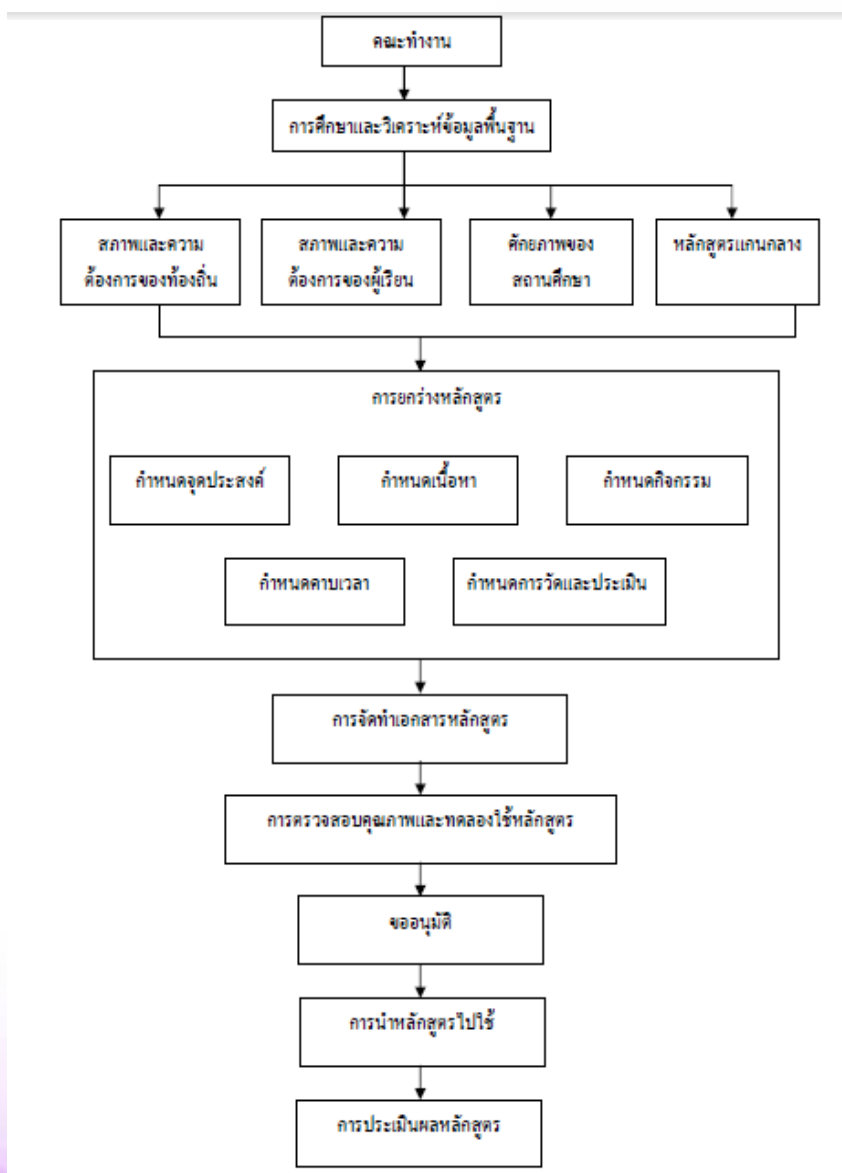
ขั้นตอนที่ ๙ การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบจากการประชุมหรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบต่าง ๆ ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ ๑๐ การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร เป็นการเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุมัติการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ ๑๑ การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ โดยครูผู้สอน และมีผู้นิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ ๑๒ การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาคุณค่าของหลักสูตรว่าให้ผลตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อนำสู่การปรับปรุงให้สมบูรณ์ต่อไป

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว สามารถแสดงได้ดังภาพที่ ๔.๔

ภาพที่ ๔.๔ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โดย ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์

ที่มา : ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. ๒๕๓๙ : ๑๓๕

เรื่องที่ ๔.๒.๖ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภาระหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตรแกนกลางในระดับการศึกษาปฐมวัย และกำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาเด็ก ทั้งนี้หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึงแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละคนพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย เป็นหลักสูตรที่เกิดจากการนาสภาพที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระตามความถนัด ความสนใจของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของสถานศึกษาและชุมชน โดยมีขั้นตอนดังนี้ (กรมวิชาการ. ๒๕๖๐ : ๔๓-๔๔)

ขั้นที่ ๑ ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐ เอกสารหลักสูตรอื่นๆ ข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวเด็ก ครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

ขั้นที่ ๒ ร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ในหัวข้อต่อไปนี้

๑. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย จุดหมาย (มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์)

๑.๑ วิสัยทัศน์ เป็นการกำหนดภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่อยู่บน พื้นฐานความจริง มีเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ซึ่งเป็นการกำหนดร่วมกันระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ภารกิจ เป็นการกำหนดงานหลัก หรือวิดิดาเนินงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่มีระยะเวลาที่แน่นอน

๑.๒ เป้าหมาย เป็นการกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนและการดำเนินงานของสถานศึกษา

๑.๓ จุดหมาย หรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นการกำหนดความคาดหวังที่จะเกิดกับเด็กหลังจากจบหลักสูตร

๒. โครงสร้างหลักสูตร กำหนดเป็นหัวข้อดังนี้

๒.๑ สาระการเรียนรู้รายปี เป็นการนำจุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากำหนดสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยสาระที่ควรเรียนรู้ และประสบการณ์สำคัญ โดยวางแผนการจัดสาระการเรียนรู้ให้กับเด็กแต่ละวัย เพื่อให้บรรลุมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ แล้วนำมาจัดเป็นหน่วยประสบการณ์ตลอดทั้งปี

๒.๒ กำหนดเวลาเรียน เป็นการกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาตามหลักสูตร ทั้งนี้ มักกำหนด ๒ ภาคเรียนใน ๑ ปีการศึกษา

๒.๓ การจัดประสบการณ์ เป็นการกำหนดการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับผู้เรียน ทั้งด้านวัยวุฒิภาวะ ลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก และสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

๒.๔ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เป็นการกำหนดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและนอกห้องเรียน ที่ช่วยสนับสนุนและให้บรรยากาศการเรียนรู้ทั้งด้านกายภาพและจิตภาพ

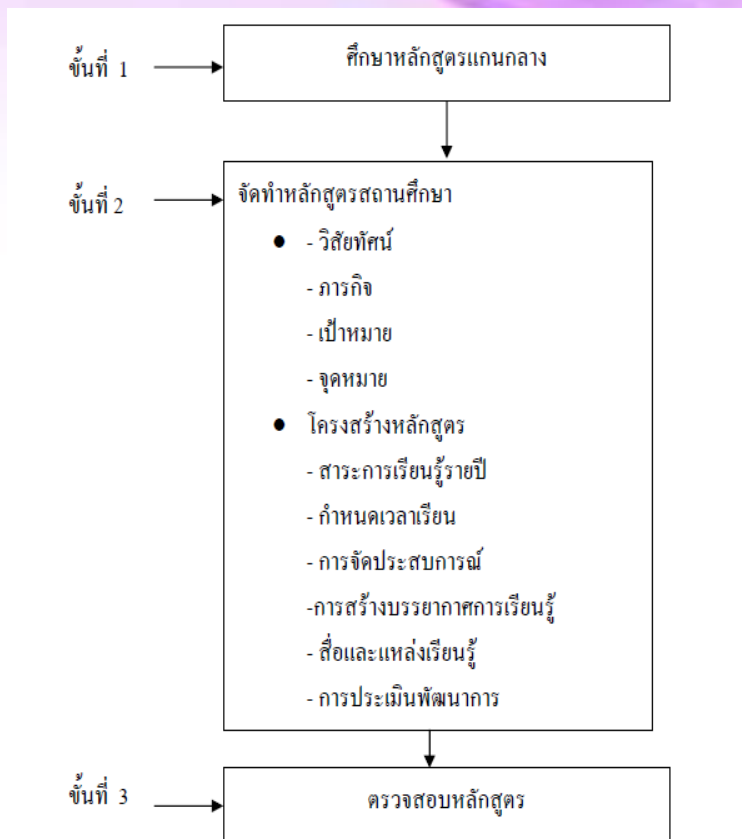
๒.๕ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เป็นการกำหนดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กที่หลากหลายที่มีในท้องถิ่น และที่เหมาะสมกับวัยตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

๒.๖ การประเมินพัฒนาการ เป็นการจัดทำแนวปฏิบัติในการประเมินพัฒนาการเด็กที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและการประเมินที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลาง

๒.๗ การบริหารจัดการหลักสูตร เป็นการกำหนดวิธีการนาหลักสูตรไปใช้ รวมทั้งการกำหนดแนวทางการสนับสนุน การจัดการศึกษาให้บรรลุผล

วป๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

ขั้นที่ ๓ ตรวจสอบหลักสูตรของสถานศึกษาปฐมวัย โดยหลังจากจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว ให้ประเมินก่อนนำไปใช้ และเมื่อมีการปรับปรุงนำไปใช้แล้วให้มีการประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร และประเมินหลังใช้หลักสูตร เพื่อสรุปผลและนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จากแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยดังกล่าว สามารถแสดงให้เห็น กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังภาพประกอบ ๔.๕

ภาพที่ ๔.๕ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่องที่ ๔.๒.๗ การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ระบุถึงหลักการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา ๘ ประการหนึ่งคือ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อีกทั้งใน มาตรา ๙ ที่กล่าวถึงหลักการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน และสถาบันสังคมต่าง ๆ

ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย กระทรวงศึกษาธิการ จึงกล่าวไว้ชัดเจนว่าการ พัฒนาหลักสูตรนั้นนอกจากจะยึดพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลางแล้ว สถานศึกษาต้องได้รับความร่วมมือจาก ชุมชน และสอดคล้องกับความเห็นของนักพัฒนาหลักสูตรที่ระบุว่า การจัดทำหลักสูตรนั้นนอกจากศึกษา องค์ประกอบต่างๆของหลักสูตรแกนกลางแล้วต้องพิจารณาถึงส่วนที่หลักสูตรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วน ร่วม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้น หมายถึงการจัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรจาก บุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร บุคลากร ครู และผู้เรียน ร่วมกับบุคลากรภายนอก สถานศึกษา ซึ่งได้แก่ นักวิชาการ ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งแตกต่างจากในอดีต

วป๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

ทั้งนี้เดิมหลักสูตรจะถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง สถานศึกษาเป็นผู้นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ แม้จะมีการปรับให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นแล้ว แต่ก็ยังเป็นการปรับตามความเห็นของฝ่ายสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องจากภายนอกสถานศึกษายังไม่มีส่วนร่วมในการปรับหลักสูตรดังกล่าว ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้นมีหลักการเบื้องต้นคือ การที่บุคคลที่มีผลที่เกิดจากการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมใดๆ ได้มีโอกาสในการร่วมตัดสินใจในการทำกิจกรรมนั้นๆ ทั้งนี้เพราะเป็นสิทธิในการกำหนดให้เหตุการณ์เป็นไปอย่างที่เขาต้องการ เพื่อให้ได้ผลตามที่คาดหวังไว้ นอกจากนี้การพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมต้องเน้นให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดร่วมกันค้นหาปัญหา หาวิธีการแก้ไข วางแผนงาน ตัดสินใจและร่วมปฏิบัติ (ศิริกาญจน์ โกสมภ. ๒๕๔๒ : ๑๕)

ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้หลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้หลักสูตรที่เป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตรแกนกลาง ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นและชุมชน ที่เกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา และบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ทั้งนี้การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะเกี่ยวข้องใน ๓ มิติ คือ มิติด้านการมีส่วนร่วม มิติด้านกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วม และมิติด้านลักษณะของการมีส่วนร่วม

ในที่นี้จะเสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย แบบมีส่วนร่วม

เรื่องที่ ๔.๒.๘ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นที่ ๒ การยกร่างหลักสูตรและการหาคุณภาพก่อนใช้

ขั้นที่ ๓ การนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นที่ ๔ การประเมินผลหลักสูตร

ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล นำผลมาสู่การตัดสินใจในการกำหนดองค์ประกอบต่างๆของหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานได้แก่

๑. การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางคือ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา หลักการ จุดหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นหลักสำคัญของหลักสูตรที่จะพัฒนาขึ้น และพิจารณาถึงส่วนที่เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเสนอความเห็น ความต้องการและมีส่วนร่วม

๒. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงสภาพสังคม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่าสิ่งเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและทัศนคติของคนในท้องถิ่นอย่างไร ซึ่งการศึกษาอาจเป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน หรือเกิดจากการสำรวจโดยตรงกับชุมชน ผลที่ได้นำมาสู่การพิจารณาเพื่อพัฒนาหลักสูตรในสองลักษณะคือ หากพบว่าสภาพที่พบเป็นสภาพที่เป็นปัญหา หลักสูตรจะถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ส่วนในลักษณะที่สอง หากพบว่าสภาพที่ปรากฏแสดงถึงลักษณะทางสังคมในอนาคต หลักสูตรจะถูกกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมคนให้สอดคล้องกัน เพื่อให้สามารถเผชิญกับอนาคตได้อย่างมั่นคงและเป็นสุข

๓. การศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับผู้เรียน ซึ่งจำแนกออกเป็น ๒ ด้านคือด้านธรรมชาติของผู้เรียน ซึ่งจะทำความเข้าใจถึงความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ วิธีการเรียนรู้ พัฒนาการของเด็ก ส่วนอีกด้านหนึ่งคือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน คือ ข้อมูลด้านครอบครัว วิถีชีวิต สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ ระดับความรู้ของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก

๔. การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ เป็นการศึกษาค้นคว้าความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น เกี่ยวกับ สาระการเรียนรู้ และประสบการณ์สำคัญที่ชุมชน ท้องถิ่น ต้องการให้เด็กของตนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ในท้องถิ่น เจตคติที่มีต่อท้องถิ่น ทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิต ซึ่งจากการวิเคราะห์นี้จะนำมาสู่ การพัฒนาหลักสูตรในส่วนของสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม ประสบการณ์สำหรับเด็ก

๕. การวิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษาและชุมชนท้องถิ่น เป็นการช่วยให้เห็นแนวทางว่า หลักสูตรนั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และจะเกิดประสิทธิผลตามที่คาดหวังเพียงใด รวมทั้งการทำให้เห็นแนวทางในการดำเนินงานตามที่ยกแบบไว้การศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานดังกล่าว จะเป็น ประโยชน์ต่อการวางแผนหลักสูตร และช่วยให้ตัดสินใจในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมทั้งการ กำหนดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ อันจะทำให้หลักสูตรเกิดประสิทธิผลในการนำไปใช้

ขั้นที่ ๒ การยกร่างหลักสูตรและการหาคุณภาพก่อนใช้

หลังจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนท้องถิ่นแล้ว ข้อมูล ดังกล่าวจะนำมาสู่ การยกร่างหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้

๑. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งนี้การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะนำ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางมาเป็นหลัก แล้วจึงกำหนดจุดมุ่งหมายเพิ่มเติมที่เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐาน เช่น สภาพปัญหาของชุมชนท้องถิ่น ความคาดหวังและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการกำหนด จุดมุ่งหมายดังกล่าวมีแนวทางพิจารณาเพิ่มเติมดังนี้

๑.๑ จุดมุ่งหมายจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและของชุมชนท้องถิ่นอย่าง แท้จริง สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

๑.๒ มีลักษณะที่สอดคล้องกับปรัชญา หลักการการจัดการศึกษาปฐมวัย ค่านิยมไทย และค่านิยมอันดีงามของสังคม ชุมชน ท้องถิ่นทั้งนี้การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นอกจากการนำข้อมูล พื้นฐานมาสนับสนุนแล้วควรให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย ทั้งนี้เพื่อแสดงถึงความต้องการ หรือความคาดหวังที่แท้จริง

๒. การกำหนดสาระการเรียนรู้ กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ทั้งนี้มีหลักในการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรดังกล่าวดังนี้

๒.๑ การกำหนดสาระการเรียนรู้ ให้กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง กำหนดได้แก่ สาระที่ควรเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับเรื่องตัวเด็ก บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว สิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยนำสาระท้องถิ่นที่ได้ผ่านการวิเคราะห์มาแล้วมาจัดเป็นสาระเพิ่มเติมลง ไปในสาระที่ควรเรียนรู้ทั้ง ๔ เรื่อง ส่วนประสบการณ์สำคัญที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดไว้ ๔ ด้าน คือ ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา และเพิ่มเติมประสบการณ์สำคัญในส่วนทรายละเอียดในแต่ละด้านที่ชุมชนท้องถิ่น คาดหวังที่จะให้เด็ก ปฐมวัยได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะการส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ได้รับการส่งเสริมให้มี การสร้างปัญญาที่เข้าถึงความดีความงามของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาบซึ่งต่อความงามตามธรรมชาติ ทั้งนี้การกำหนดสาระการเรียนรู้ดังกล่าวควรเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น และ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมเลือกและ ตัดสินใจ เพื่อให้ได้สาระความรู้ที่ตรงกับความต้องการ หลังจากนั้นนำสาระการเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญ มาจัดทำเป็นหน่วยบูรณาการตลอดทั้งปี

๒.๒ การกำหนดกิจกรรมและประสบการณ์ การประเมินผล ทั้งนี้การกำหนดกิจกรรม การจัดประสบการณ์ การประเมินผล เป็นการจัดโดยยึดหลักตามการจัดในหลักสูตรแกนกลาง แต่ขณะเดียวกัน เมื่อมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

จึงต้องมีการกำหนดกิจกรรม และประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนด รวมทั้งการกำหนดวิธีการประเมินผลและเครื่องมือ เพื่อประเมินผลที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งเป็นข้อมูลนำไปสู่การประเมินผลหลักสูตรด้วย สำหรับข้อเสนอแนะในการกำหนดกิจกรรมและประสบการณ์ ซึ่งนอกเหนือจากการเลือกกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้แล้ว กิจกรรมดังกล่าวควรเป็น กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงในสถานการณ์จริง ได้ฝึกปฏิบัติ ได้เรียนรู้จากผู้รู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่น และเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ซึ่งทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม การดำเนินชีวิตให้แก่เด็กของชุมชน และขณะเดียวกันจะทำให้เด็กๆเกิดความเข้าใจถึงความคาดหวังของ ชุมชนที่มีต่อตน

๒.๓ การหาคุณภาพก่อนใช้ เมื่อยกร่างหลักสูตรตามองค์ประกอบของหลักสูตร โดยการ ร่วมมือระหว่างฝ่ายสถานศึกษา นักวิชาการและชุมชนท้องถิ่นแล้ว จะพบว่าหลักสูตรที่ยกร่างได้มีการหา คุณภาพในตัวเองในทุกขั้นตอนของการยกร่าง คือเป็นการยกร่างโดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและให้ ข้อคิดเห็นในทุกองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น และเมื่อยกร่างหลักสูตร เรียบร้อยแล้ว ก่อนนำไปใช้จะมีการหา คุณภาพก่อนนำไปใช้ เพื่อความมั่นใจต่อการนำไปปฏิบัติ ซึ่งการหาคุณภาพจะมีดังนี้

๒.๓.๑ การหาคุณภาพโดยการประเมินเอกสารจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้อาจเป็นการ ประเมินโดยคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร หรือการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกก็ได้ การประเมิน ดังกล่าว มักเป็นการประเมินความสอดคล้องกันในองค์ประกอบของหลักสูตร และประเมินความเหมาะสมใน การนำไปใช้ในระดับชั้นเรียน ซึ่งได้แก่การประเมินหน่วยและแผนการจัดประสบการณ์ เป็นต้น

๒.๓.๒ การหาคุณภาพโดยการทดลองใช้หลักสูตรในระดับชั้นเรียน เป็นการทดลองนำ หลักสูตรฉบับร่างที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิในการหาคุณภาพครั้งแรก แล้วนำมาสุ่มทดลอง ใช้ เพื่อหาคุณภาพด้านความเหมาะสมในการใช้จริง โดยจะประเมินผลจากความสะดวกในการนำไปใช้ ประสิทธิภาพของหลักสูตร ความเหมาะสมของกิจกรรม การจัดประสบการณ์ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การ ประเมินผลและเครื่องมือ ซึ่งในระหว่างการทดลอง ครูซึ่งเป็นผู้ทดลองใช้ จะบันทึกข้อมูลเพื่อนำไปสู่การ ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การหาคุณภาพในขั้นตอนนี้จึงประเมินจากความคิดเห็นของผู้ใช้และผล จากผู้เรียน

ขั้นที่ ๓ การนำหลักสูตรไปใช้

เป็นการนำหลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงจนมีความเหมาะสมนำไปใช้โดยครูเรียกว่าเป็นหลักสูตร ระดับชั้นเรียน ซึ่งครูเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่ขั้นตอนแรก จนถึงการนำหลักสูตรสู่ชั้นเรียน ซึ่งจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ครูจะนำหลักสูตรนั้นไปสู่การจัดรายละเอียดเพื่อการปฏิบัติ นั่นคือการจัดทำ แผนการจัดประสบการณ์ และเตรียมวางแผนการสอน การเตรียมกิจกรรม สื่ออุปกรณ์ แหล่งการเรียนรู้ เครื่องมือในการประเมินผลผู้เรียน นอกจากครูแล้วผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้คือ ผู้บริหารหรือผู้ดูแล ด้านวิชาการที่จะให้คำแนะนำ การช่วยเหลือให้การนิเทศในการใช้หลักสูตรของครู และอีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่าย บริการหลักสูตร เป็นการบริการและสนับสนุนให้การใช้หลักสูตรมีความสะดวกและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นกล่าว ได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้จะเกี่ยวข้องกับฝ่ายต่างๆ ๓ ฝ่ายดังนี้

๑. ครูผู้สอน นำหลักสูตรมาสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน โดยจัดทำแผนการจัดประสบการณ์รายวันที่ เหมาะสมกับสภาพของเด็ก สถานการณ์จริงและวิถีชีวิต และจัดประสบการณ์ตามกระบวนการที่ออกแบบไว้ ซึ่งในการสอนแต่ละวัน ครูจะบันทึกผลหลังสอน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดกับผู้เรียนและผลการใช้ หลักสูตรของครู

วป๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

๒. ผู้บริหารหรือผู้ทำหน้าที่บริหารหลักสูตร เป็นผู้คอยให้คำนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร ให้คำแนะนำ ปรึกษาด้านหลักสูตรและการใช้แก่ครู ผู้บริหารหลักสูตรจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารและการใช้หลักสูตรในระบบของสถานศึกษา

๓. ผู้บริการหรือสนับสนุนการใช้หลักสูตร เป็นผู้คอยสนับสนุนให้การใช้ หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ การอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม การประสานงานระหว่างฝ่ายต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ฝ่ายบริการจะเป็นผู้เก็บข้อมูลถึงการให้การสนับสนุนและกิจกรรมที่จัดทำในการสนับสนุนการใช้หลักสูตร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

ขั้นที่ ๔ การประเมินผลหลักสูตร

ขั้นนี้ นักพัฒนาหลักสูตรได้ระบุถึงการประเมินผลหลักสูตรไว้ ๓ ระยะคือ

ระยะที่ ๑ เป็นการประเมินก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินดังกล่าวจะประเมินโดยนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ นักพัฒนาหลักสูตร นักจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ ผู้เชี่ยวชาญสาระท้องถิ่น และนักวิชาการด้านเด็กปฐมวัย ผลจากการประเมินเอกสารจะนำมาปรับปรุง และนำไปทดลองใช้ในระดับปฏิบัติ และนำผลมาสู่การปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

ระยะที่ ๒ เป็นการประเมินระหว่างใช้หลักสูตร การประเมินดังกล่าวจะประเมินโดยผู้นำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหารหลักสูตร ฝ่ายบริการหลักสูตร นอกจากการเก็บข้อมูลจากฝ่ายปฏิบัติแล้ว ยังมีการประเมินไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวผู้เรียน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผลผลิตของหลักสูตร รวมทั้งความคิดเห็นจากผู้ปกครองที่มีต่อการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำมาเป็นข้อมูลในการประเมินภาพรวมหลักสูตรต่อไป

ระยะที่ ๓ การประเมินหลังใช้ เป็นการประเมินเมื่อใช้หลักสูตรจนครบตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ส่วนมากจะเป็นการประเมินเมื่อครบปีการศึกษา โดยประเมินผลการใช้หลักสูตรของแต่ละระดับชั้น การประเมินดังกล่าวจะแสดงให้เห็นผลผลิตของหลักสูตรที่ครบตามระยะเวลาที่ระบุไว้ และรวมถึงการใช้หลักสูตรจนครบเวลาที่กำหนดของครู ผลที่ได้จะนำมาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่ามีความสมบูรณ์หรือไม่ ต้องปรับปรุงอย่างไรบ้าง

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน ของการพัฒนาหลักสูตรและขณะเดียวกันการพัฒนาหลักสูตรจะมีลักษณะของการเป็นวงจร เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีผลกระทบต่อหลักสูตรมากขึ้นแล้วแต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกำหนดให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรจึงเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และชุมชนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร และมีโอกาสมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาใน ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรด้วย ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ ๔.๑

วป๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

ตารางที่ ๔.๑ แสดงความสัมพันธ์ของขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

พัฒนาหลักสูตร	กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	การนำหลักสูตรไปใช้
<p>ขั้นที่ ๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและครอบครัว - ความต้องการ และความคาดหวังด้านคุณลักษณะผู้เรียน - ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อการศึกษา - การร่วมกับสถานศึกษาในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน <p>ขั้นที่ ๒ การยกร่างหลักสูตรและการหาคุณภาพก่อนใช้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้เชี่ยวชาญในการประเมินก่อนใช้ - ให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้ <p>ขั้นที่ ๓ การนำหลักสูตรไปใช้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยม เจตคติที่มีต่อท้องถิ่น การซึมซับความดีความงาม คุณค่าของท้องถิ่นและวิถีชีวิต รับผิดชอบต่อความต้องการและความคาดหวังของชุมชนท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญ ของตนในฐานะสมาชิกท้องถิ่น - เป็นผู้ให้ข้อคิดเห็นในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ - เป็นผู้เชี่ยวชาญในการประเมินหลักสูตรระหว่างใช้ - เป็นผู้มีส่วนร่วมในการประเมินผลผู้เรียน <p>ขั้นที่ ๔ การประเมินผลหลักสูตร</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การให้ข้อมูลท้องถิ่นเกี่ยวกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา ค่านิยม อาชีพ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น (องค์ความรู้และบุคคล) แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น - ร่วมกับสถานศึกษาในการกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ - ได้หลักสูตรฉบับร่าง - หลักสูตรฉบับร่างได้รับการปรับปรุงก่อนนำไปทดลองใช้ - ร่วมเป็นวิทยากร และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์แก่ผู้เรียน - เป็นผู้เชี่ยวชาญประเมินผลการใช้หลักสูตร 	<ul style="list-style-type: none"> - นำมาสู่การวิเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อการตัดสินใจ - ได้จุดมุ่งหมายและสาระการเรียนรู้ - ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบุคคลในท้องถิ่นได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริง และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น - นำไปปรับปรุงกิจกรรมและประสบการณ์ - นำไปปรับปรุงหลักสูตรให้มีความเหมาะสม - นำไปปรับปรุงหลักสูตร - นำไปเป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงหลักสูตรครั้งต่อไป

จากตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้สถานศึกษาได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เด็กจึงได้รับการศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย และความต้องการของสังคมอย่างแท้จริง

วป๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

ขณะเดียวกันประโยชน์ที่ได้รับอีกทางหนึ่งคือ เด็กได้รับการพัฒนาด้านจิตพิสัยให้เห็นคุณค่าของท้องถิ่น วิถีชีวิต ค่านิยม และรักบ้านเกิด ส่วนชุมชนท้องถิ่นได้รับรู้ถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสมให้แก่เด็กของตนให้เติบโตขึ้นมาอย่างมีคุณภาพ ที่ชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กด้วย

เรื่องที่ ๔.๒.๙ ตัวอย่างการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบมีส่วนร่วม

ได้มีผู้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและชุมชนท้องถิ่นไว้หลายเรื่อง โดยผู้เขียนทำหน้าที่เป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังตัวอย่างที่จะแสดงให้เห็นใน

ตารางที่ ๔.๒ ตัวอย่างงานวิจัยการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างมีส่วนร่วม

ชื่อ/งานวิจัย/ปี	ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักสูตร	ผลที่ได้
วิมลลักษณ์ ติระมาศวนิช การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ระดับปฐมวัยศึกษา จังหวัด อุบลราชธานี (๒๕๔๕)	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย นักเรียนอนุบาล	-หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยหลักสูตรประกอบด้วย เนื้อหา ๖ ด้าน ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา และบุคคลสำคัญ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน การประกอบอาชีพและสถานที่ที่สำคัญ -ผลการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่าเนื้อหาและกิจกรรมสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพท้องถิ่นและส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น
กาญจนา เลิศจำรัสพงศ์ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ระดับปฐมวัยศึกษา จังหวัด นราธิวาส (๒๕๔๕)	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู ผู้สอน นักเรียนอนุบาล ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลท้องถิ่น	-หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยประกอบด้วยเนื้อหา ๕ ด้านคือ สภาพทางภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน การประกอบอาชีพและสถานที่ที่สำคัญ -ผลการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่าเนื้อหาและกิจกรรมเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ทำให้เกิดความเข้าใจและมี เจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น

-ต่อ-

ชื่อ/งานวิจัย/ปี	ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักสูตร	ผลที่ได้
<p>ยุพิน เอียยะบุตร การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับ ปฐมวัยศึกษา จังหวัดอุดรธานี (๒๕๔๘)</p>	<p>ผู้บริหาร ครูผู้สอน เด็กอนุบาล ผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูล ท้องถิ่น</p>	<p>-หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น เนื้อหา ประกอบด้วย สภาพทางภูมิศาสตร์ และ เอกลักษณ์ทางธรรมชาติ ประวัติ ความเป็นมาและบุคคลสำคัญของ ท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน การประกอบ อาชีพ และสถานที่สำคัญ -ผลการนำไปใช้พบว่าเนื้อหาและ กิจกรรมเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ผู้เรียนมีความเข้าใจและมีเจตคติที่ ดีต่อท้องถิ่น</p>
<p>มารยาท กลิ่นจันทร์ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ระดับปฐมวัยศึกษา โรงเรียนวัด โพธิ์เกษตร จังหวัดลพบุรี (๒๕๔๖)ตามวัย ระยะเวลา สาร การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรม การประเมินผล</p>	<p>ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ สถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน</p>	<p>-ได้หลักสูตรสถานศึกษา การศึกษา ปฐมวัยที่เหมาะสมประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ภารกิจ หลักสูตร จุดหมาย คุณลักษณะ</p>
<p>สุพัตรา หรั่งเพชร การพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัย ศึกษาโดยใช้สาระ ท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี (๒๕๕๐)</p>	<p>ผู้บริหาร ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญด้าน ข้อมูลท้องถิ่น ผู้ปกครอง นักเรียนอนุบาล กรรมการสถานศึกษา</p>	<p>หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น หลักสูตรประกอบด้วย เนื้อหา ๕ กลุ่มเนื้อหา ได้แก่ สภาพ ทั่วไปทางภูมิศาสตร์ ประวัติความ เป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะพื้นบ้าน บุคคลสำคัญท้องถิ่น การดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น</p>

-ต่อ-

ชื่อ/งานวิจัย/ปี	มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร	ผลที่ได้
<p>สมร คำน้อย การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ระดับปฐมวัยศึกษา จังหวัด อุตรดิตถ์ (๒๕๔๘)</p>	<p>ผู้บริหาร ครูผู้สอน เด็ก อนุบาล ผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญข้อมูล ท้องถิ่น</p>	<p>-ผลการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่าเนื้อหา กิจกรรมและการ ประเมินผลเหมาะสมกับวัยและ พัฒนาการของเด็กและสามารถ ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน ผู้เรียนมีความเข้าใจเรื่องราวท้องถิ่น ส่งเสริมให้ ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อ ท้องถิ่น</p> <p>-หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น เนื้อหาประกอบด้วยสภาพ ภูมิศาสตร์และเอกลักษณ์ ทาง ธรรมชาติ ประวัติความเป็นมาและ บุคคลสำคัญของท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ชาวบ้าน การประกอบอาชีพและ สถานที่สำคัญผลการนำไปใช้พบว่า เนื้อหาและ กิจกรรมเหมาะสมกับวัย ของผู้เรียน ผู้เรียนมีความเข้าใจและมี เจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น</p>

จากตัวอย่างที่นำเสนอในตารางที่ ๔.๒ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่เกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง เด็ก และชุมชนท้องถิ่น ทำให้ได้หลักสูตรที่ตรงตามความต้องการ และยังช่วยส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่นด้วย จึงน่าจะเป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่นำไปใช้ได้
อย่างเหมาะสม

ตัวอย่างการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมดังที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะจัดการศึกษาปฐมวัยโดยให้ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของทั้งนักการศึกษา สถานศึกษา ผู้ปกครอง คนในท้องถิ่นและตัวผู้เรียน ขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นจะเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กอย่างถูกต้องเหมาะสมกับวัย เป็นไปตามเป้าหมายในการพัฒนาเด็กตามนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (๐ - ๖ ปี) ระยะยาว พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙ ของประเทศที่เสนอแนวทาง / มาตรการให้ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง
กับเด็ก มีความรู้ความเข้าใจ จิตวิทยาเด็กปฐมวัย และวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทุกคนในสถานะต่างกันอย่าง
ถูกต้องเหมาะสมกับวัย

วป๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

รวมทั้งสร้าง จิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของการพัฒนาเด็ก รับผิดชอบ อบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ สามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ของการพัฒนาเด็ก และมีทักษะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ปกครองที่อยู่ในชนบท หรือชุมชนที่ห่างไกล

ตอนที่ ๔.๓ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

๔.๓.๑ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับปฐมวัย แต่ละแห่งวางแผน หรือกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กบรรลุมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้และ สภาพที่พึงประสงค์ ตามที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนด สถานศึกษานั้นต้องคำนึงถึงวิสัยทัศน์ จุดเน้น ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น สภาพบริบทและความต้องการของชุมชน มาออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา(สำนักงานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน : หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ :๔๔-๕๖)

ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

๑. สร้างความเข้าใจในเอกสารหลักสูตร และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
๒. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของสถานศึกษา และท้องถิ่น
๓. วิเคราะห์ข้อมูลเด็ก ครอบครัว จุดเด่น จุดด้อย วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์
๔. ตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๔.๑ ตรวจสอบองค์ประกอบครบถ้วน ชัดเจน

๔.๒ ตรวจสอบความสอดคล้องภายใน

๔.๓ ตรวจสอบการตอบสนองความต้องการของสถานศึกษา

๔.๔ ตรวจสอบความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ได้ไหม ตรวจสอบโดยการสนทนากลุ่ม

หรือใช้เครื่องมือ

๕. ร่างหลักสูตรสถานศึกษา
๖. จัดวิพากษ์หลักสูตร โดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
๗. นำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

๗.๑ ผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาไปวางแผน และออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

(เขียนแผนฯ)

๗.๒ ผู้บริหารสถานศึกษา สนับสนุน(สื่อใน-นอกห้องเรียน) ส่งเสริม(การจัดประสบการณ์)

และนิเทศติดตาม และประเมินผล

องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๑. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย
๒. วิสัยทัศน์
๓. หลักการ
๔. จุดมุ่งหมาย
๕. คุณลักษณะที่พึงประสงค์
๖. ตัวบ่งชี้
๗. สภาพที่พึงประสงค์

โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย

๑. การวิเคราะห์สารการเรียนรู้รายปี
๒. ระยะเวลาเรียน
๓. การจัดประสบการณ์
๔. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
๕. สื่อและแหล่งเรียนรู้
๖. การประเมินพัฒนาการ
๗. การบริหารจัดการหลักสูตร

แต่สถานศึกษาอาจกำหนดโครงสร้างหลักสูตรได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของท้องถิ่น และสถานศึกษาแต่ละแห่ง

การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษาปฐมวัย

การกำหนดปรัชญา คือการอธิบาย แนวคิด ทฤษฎี และความเชื่อในการพัฒนาเด็กปฐมวัย สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดปรัชญาการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยปี ๒๕๖๐ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องยึดเป็นอุดมการณ์ หรือหลักการในการจัดการศึกษาปฐมวัย

ตัวอย่างการเขียนปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

โรงเรียน.....เชื่อว่าเด็กเรียนรู้จากการกระทำ สำรวจผ่านประสบการณ์ตรง โรงเรียนจะส่งเสริมให้เด็กคิดสร้างสรรค์ผ่านงานศิลปะ การเล่าเรื่อง และเคลื่อนไหว มีทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับวัย ได้เล่น เรียนรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกลอดภัย มีความสุข ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความรักและอบอุ่น...

การกำหนดวิสัยทัศน์ คือการแสดงเจตนารมณ์ อุดมการณ์ อนาคตที่พึงประสงค์ บนพื้นฐานความจริง แสดงอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ของสถานศึกษา เพื่อจุดประกายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความศรัทธา ให้ความร่วมมือในการพัฒนาเด็กปฐมวัยร่วมกัน

ตัวอย่างการเขียนวิสัยทัศน์การศึกษาปฐมวัย

ภายในปี พ.ศ.๒๕๖๔ โรงเรียน.....จะมีบุคลากรที่จัดประสบการณ์และอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาเด็กให้สมบูรณ์ตามวัย ทั้ง ๔ ด้าน มีทักษะชีวิตสามารถช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตร และเรียนรู้กิจกรรมประจำวันอย่างมีความสุข ปลอดภัย มีวินัย และมารยาทที่ดีงาม โดยเน้นการมีส่วนร่วม ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน

การกำหนดเป้าหมาย คือการกำหนดปริมาณและคุณภาพที่เกิดขึ้นจากพันธกิจหรือภาระงาน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ และปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา(ไม่ใช่เขียนแบบนิกเอาเอง)

ตัวอย่างการเขียนเป้าหมายการศึกษาปฐมวัย

๑. เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาให้พัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ
๒. บุคลากรทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้อง

สรุปท้ายหน่วย

การพัฒนาหลักสูตรตามที่นักพัฒนาหลักสูตรได้อธิบายไว้ว่าเป็นการปรับปรุงหรือจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสม หรือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงในบางส่วนเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนา หากจัดทำขึ้นใหม่ในกรณีที่ยังไม่มีหลักสูตรอยู่เดิมจะหมายถึงการสร้างหลักสูตร สำหรับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้น มีแนวทางการพัฒนาโดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักสูตรกลางมาเป็นหลักและปรับเปลี่ยนใน รายละเอียดขององค์ประกอบให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการพัฒนานั้นจะต้องยึดหลักการการศึกษาปฐมวัย ปรัชญาแนวการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ตามหลักสูตรแกนกลาง แต่สามารถเพิ่มเติมส่วนต่าง ๆ ได้ตามความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนา หลักสูตรจึงต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การยกร่างหลักสูตร การนำไปใช้ และการประเมินผล หลักสูตร ทั้งนี้มีตัวอย่างจากผลงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบมีส่วนร่วม เป็นจำนวนมาก ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ที่สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ที่ต้องการพัฒนาเด็กไปในส่วนที่ชุมชนท้องถิ่นต้องการ ขณะเดียวกันเด็กซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตร นอกจากการได้รับการพัฒนาตามที่กำหนดไว้จากหลักสูตรแกนกลาง เด็กยังได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวท้องถิ่น และได้รับการส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาของชาติ และประโยชน์อีกทางหนึ่งคือชุมชนท้องถิ่นได้รับความรู้ ความเข้าใจในการส่งเสริมและการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิงบทที่ ๔

- กาญจนา เลิศจารีสงพงค์. (๒๕๔๕). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษา จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (๒๕๓๙). การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. อลีนเพรส.กรุงเทพฯ.
- ใจมารยาท กลิ่นจันทร์. (๒๕๔๖). หลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา โรงเรียนวัดโพธิ์เกษตร จังหวัดลพบุรี.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาหลักสูตรและการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. กรุงเทพฯ.
- รุ่งทิภา จันทน์วัฒนวงษ์. (๒๕๕๗). การพัฒนาหลักสูตร จังหวัดอุดรธานี.เอกสารการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ยุพิน เอียยะบุตร. (๒๕๔๘). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษา จังหวัดอุดรธานี.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย.นนทบุรี.
- วิชัย วงษ์ใหญ่.(๒๕๓๗). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนการปฏิบัติ.สุวีริยาสาส์น.กรุงเทพฯ.
- ศิริกาญจน์ โกสมภ์. (๒๕๔๒). การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.ปริญญา นิพนธ์ดุขฎิบัณฑิตสาขาพัฒนาศึกษาศาสตรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๔๘). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐. (สำหรับเด็กอายุ ๓ – ๕ ปี) .ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด จตุจักร กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๔๕). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๖๐). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด จตุจักร.กรุงเทพฯ .
- สมร คำน้อย. (๒๕๔๘). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัย.จังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย.นนทบุรี.
- สุภัตรา หริ่งเพ็ชร. (๒๕๕๐). การพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัยศึกษาโดยใช้สาระท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี. เอกสารการสอน คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยรำไพพรรณี.จันทบุรี.
- วิมลลักษณ์ ตีระมาศฉวนิช. (๒๕๔๕). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี วิทยานิพนธ์ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย.นนทบุรี.
- อุทุมพร หล่อสมฤดี. (๒๕๔๕). รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน.ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ.
- Skillbeck, Malcolm. (๑๙๘๔). School-Based Curriculum Development.London : Haper and Row.Publishers.Marsh.Colin and other.(๑๙๙๐).Re conceptualizing School.
- Taba, H. (๑๙๖๒). Curriculum theory : theory and practice. New York : Harcourt Brace and World Inc.

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ จำนวน ๓ ข้อ (๑๐ คะแนน)

๑. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญอย่างไร (๓ คะแนน)
๒. จากแนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตร นักศึกษาสามารถสรุปเป็นผังความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างไรบ้าง (๔ คะแนน)
๓. ให้นักศึกษาแสดงภาพขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามความเห็นของนักศึกษา (๓ คะแนน)

ตอนที่ ๒ ให้ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่กล่าวถูกต้อง และ ทำเครื่องหมาย x หน้าข้อที่กล่าวผิด
จำนวน ๑๐ ข้อ (๕ คะแนน)

- ๑. การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยหมายถึง การดำเนินการหรือการกระทำอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์หรือดียิ่งขึ้น
- ๒. หลักสูตรระดับสถานศึกษาหมายถึงหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาโดยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำหลักสูตรที่มีเป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางจัดการศึกษาในทุกๆระดับ
- ๓. ความสำคัญของการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยช่วยให้ได้หลักสูตรที่เป็นหลักหรือแนวทางในการจัดการหลักสูตรการศึกษาของชาติ
- ๔. ความสำคัญของการสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมี ๒ ระดับคือระดับประเทศและระดับสถานศึกษา
- ๕. หลักสูตรระดับประเทศเป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาโดยภาพรวมและเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นแนวโน้มสังคมกับแนวโน้มกับการจัดการศึกษาในอนาคต
- ๖. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจะต้องดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ
- ๗. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ่า (Taba) มีทั้งหมด ๙ ขั้นตอน
- ๘. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของสกีลเบ็ค(Skillbeck) มีทั้งหมด ๕ ขั้นตอน
- ๙. การพัฒนาหลักสูตรโดยการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยไม่จำเป็นต้องเลือก ปรับปรุง หรือจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่
- ๑๐. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมมี ๔ ขั้นตอน

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๑

แนวทางการตอบข้อ ๑.

ตอบ: ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรมีดังนี้

๑. ช่วยให้ได้หลักสูตรที่เป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและนโยบาย

๒. ช่วยให้ได้หลักสูตรที่เป็นหลักหรือแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดการและการบริหาร การศึกษา การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร การจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรม การเรียนการสอน งบประมาณ อาคารสถานที่ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความ คาดหวังของหลักสูตร

๓. ช่วยให้ได้หลักสูตรที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละ ท้องถิ่น

๔. ช่วยให้ได้หลักสูตรที่เป็นเครื่องมือบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมของประเทศ

๕. ช่วยให้ได้ระบบหลักสูตรที่จะกำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายเนื้อหา แนวทางการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอน แหล่งทรัพยากร และการประเมินผล สำหรับการจัดการศึกษาของผู้สอนและ ผู้บริหาร

แนวทางการตอบข้อ ๒.

ตอบ: แนวทางการพัฒนาหลักสูตร สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. สร้างความเข้าใจในเอกสารหลักสูตร และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

๒. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของสถานศึกษา และท้องถิ่น

๓. วิเคราะห์ข้อมูลเด็ก ครอบครัว จุดเด่น จุดด้อย วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์

๔. ตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๔.๑ ตรวจสอบองค์ประกอบครบถ้วน ชัดเจน

๔.๒ ตรวจสอบความสอดคล้องภายใน

๔.๓ ตรวจสอบการตอบสนองความต้องการของสถานศึกษา

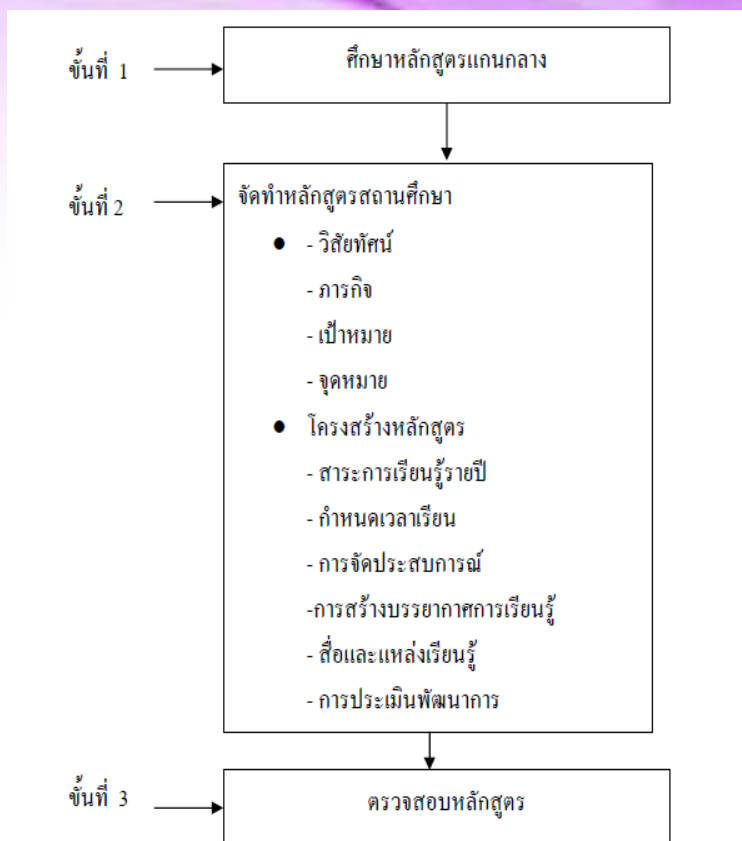
๔.๔ ตรวจสอบความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ได้ไหม ตรวจสอบโดยการ สนทนากลุ่ม หรือใช้เครื่องมือ

๕. ร่างหลักสูตรสถานศึกษา

๖. จัดวิพากษ์หลักสูตร โดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๗. นำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

ตอบ:ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๒

๑. ✓	๒. X	๓. ✓	๔. X	๕. ✓
๖. ✓	๗. X	๘. ✓	๙. X	๑๐. ✓

หน่วยที่ ๕

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

ชื่อ นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

วุฒิ คบ.(การประถมศึกษา) สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์
สัมฤทธิ์บัตร (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประกาศนียบัตรบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนตราด
สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

หน่วยที่ ๕

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

แผนบริหารการสอนประจำหน่วยที่ ๕

เนื้อหาประจำหน่วยที่ ๕

- ตอนที่ ๕.๑ ความหมาย ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา
 - เรื่องที่ ๕.๑.๑ ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา
 - เรื่องที่ ๕.๑.๒ ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา
- ตอนที่ ๕.๒ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
 - เรื่องที่ ๕.๒.๑ แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
 - เรื่องที่ ๕.๒.๒ การจัดทำหลักสูตรหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

- เมื่อศึกษาหน่วยที่ ๕ จบแล้ว นักเรียนสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้
- ๑. อธิบายความหมาย ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาได้
 - ๒. อธิบายการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่นได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำหน่วย

- ๑. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ ๕ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
- ๒. ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ และ Slide Power Point
- ๓. สรุปเนื้อหาเพิ่มเติม
- ๔. ทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วย

สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. Slide Power Point
๓. โปรเจคเตอร์
๔. เครื่องคอมพิวเตอร์
๕. แบบฝึกปฏิบัติงานกลุ่มโดยอภิปราย

การวัดและการประเมินผล

๑. การสังเกตความสนใจของนักศึกษาและการมีส่วนร่วมในการทำงาน
๒. การประเมินการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้
๓. การประเมินผลงานจากการทำแบบฝึกหัด
๔. การประเมินจากการอภิปรายผลและการนำเสนอผลการศึกษากลุ่ม
๕. การประเมินจากผลงานการสรุปเนื้อหาเพิ่มเติม

หน่วยที่ ๕

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

บทนำ

นโยบายของรัฐบาลได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันเป็นเงื่อนไขสู่การพัฒนาเศรษฐกิจให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้เรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ นำประเทศให้อยู่รอดจากระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ผันแปรอยู่ตลอดเวลา โดยยึดหลักว่า “การศึกษาสร้างคน สร้างงาน และสร้างชาติ”

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งเน้นที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน และของสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งจุดมุ่งหมายปลายทางของการปฏิรูปการศึกษา ก็คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ถูกต้องย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ผู้เรียนต้องนำทางให้ผู้เรียนเป็นคนดี และการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ต้องทำให้ผู้เรียนเป็นคนมีปัญญาด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้สถานศึกษาต้องจัดทำสาระของหลักสูตรและต้องบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาด้วยตนเอง มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกด้านร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งในภาพรวมจะก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีข้อกำหนดให้ดำเนินตามนโยบายเดียวกัน กรมวิชาการจึงได้จัดทำแนวทางการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้แนวคิด แนวทางการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาและการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้นๆ

ตอนที่ ๕.๑ ความหมาย ความสำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

เรื่องที่ ๕.๑.๑ ความหมายของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้จึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง คือหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน หลักสูตรสถานศึกษาจึงประกอบด้วยการเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่นๆที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของคน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

เรื่องที่ ๕.๑.๒ ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา คือ

๑. หลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลมีโอกาสใช้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น สร้างความมั่นใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้ และเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

๒. หลักสูตรสถานศึกษา ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระ เข้าใจในความรับผิดชอบ ที่มีต่อสังคมโดยรวม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรม มีความเสมอภาค มีความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

หลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่เกิดจาก การที่สถานศึกษานำสภาพต่างๆที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หรือรายวิชาได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องเป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากข้อมูลสารสนเทศด้านต่างๆ ของสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการระดมทรัพยากร ทั้งของสถานศึกษา และชุมชนมาใช้อย่างคุ้มค่า เต็มตามศักยภาพ

บทบาทของหลักสูตรสถานศึกษามีหลายประการคือ

๑. เป็นข้อกำหนดที่ทุกคนในสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และพัฒนาให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๒. เป็นเอกสารที่บุคคลภายนอกหรือหน่วยงานต่างๆ มีไว้ใช้ประโยชน์ในกรณีที่ต้องการศึกษาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

๓. เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติจริงของสถานศึกษา

ตอนที่ ๕.๒ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

เรื่องที่ ๕.๒.๑ แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษารวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา เพื่อระดมความคิด ประสพการณ์มาใช้ในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีข้อควรคำนึง ๒ ประการ คือ

๑. หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องเชื่อมโยงกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นกรอบสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศ ส่วนสำคัญที่ต้องยึดคือ มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวเป็นคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนทั้งประเทศ หลังจากที่ยุบการศึกษาแต่ละช่วงชั้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวเป็นคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนทั้งประเทศ หลังจากที่ยุบการศึกษาแต่ละช่วงชั้น หรือยอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ซึ่งจะเป็นส่วนที่เพิ่มเติมจากข้อ ๑ หลักสูตรจะต้องตอบสนองต่อความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาถึงขีดสูงสุด

สถานศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตรของตนเองได้อย่างอิสระ โดยยึดนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลักวิชาการที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีความถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น และมีความเป็นไปได้

ก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น

- ๑) การสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและยอมรับ
- ๒) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- ๓) การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาคณะต่างๆ ตามระเบียบการทรวงศึกษาธิการ และตามความจำเป็นของสถานศึกษา
- ๔) การจัดทำระบบสารสนเทศใช้ในสถานศึกษา
- ๕) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

ฯลฯ

กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

มีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางการจัดทำ ดังต่อไปนี้

๑. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
๒. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
๓. การจัดทำสาระของหลักสูตร

๔. การออกแบบการเรียนรู้
๕. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
๖. การกำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การตัดสินใจ
๗. การวัดและประเมินผลและเอกสารหลักฐานการศึกษา
๘. การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน
๙. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

๑. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบๆ จะเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่ง หรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญๆ ของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย แผนปฏิบัติการและการติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงานแจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรสถานศึกษา และจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดัน ให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทางก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ดีงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยงานสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่าย เพียงพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงาน ฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วมมีระบบสนับสนุน ครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

วิสัยทัศน์

- เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์
- สามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุด

ภารกิจ

- แสดงวิธีการดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

เป้าหมาย

- กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนั้น สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นสามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัยเพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๒. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจน เพื่อสถานศึกษาจะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

- ๑) สาระการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายวิชา หน่วยการเรียนรู้ครบ ๘ กลุ่มสาระ รายปีหรือรายภาค ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น
- ๒) มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน
- ๓) เวลาแต่ละกลุ่มสาระหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือรายภาค

๓. การจัดทำสาระของหลักสูตร

๑) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น

การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ให้สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

๒) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อที่ ๑) และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภุธร

๓) กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ดังนี้

- ช่วงชั้น ป.๑-๓ ป.๔-๖ และม.๑-๓ กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนคาบ เวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้

- ช่วงชั้น ม.๔-๖ กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้

ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิตของสาระการเรียนรู้รายภาคสำหรับช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ -๖ ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ ๔๐ ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ ๑ หน่วยกิต

สำหรับสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะของสายอาชีพหรือโปรแกรมเฉพาะทางอื่นๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ระหว่าง ๔๐-๖๐ ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ ๑ หน่วยกิต ทั้งสถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสมและใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

๔) จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด ตามข้อ ๑) ๒) และ๓) มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ ซึ่งสามารถเขียนคำอธิบายรายวิชาได้หลายรูปแบบ เช่น

รูปแบบที่ ๑ เขียนเป็นความเรียงเสนอภาพรวมของผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ทั้ง ๓ ด้าน

รูปแบบที่ ๒ เขียนแยกเป็น ๒ ส่วน ประกอบด้วย

- ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง : เขียนเป็นความเรียง สรุปภาพรวมของผลการเรียนรู้ทั้ง ๓ ด้าน
- สาระการเรียนรู้ : เขียนเป็นความเรียงของขอบข่ายเนื้อหา

รูปแบบที่ ๓ เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ

- ขอบข่ายกิจกรรมที่กำหนดกว้างๆ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ของรายวิชา
- ขอบข่ายเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของรายวิชา
- ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างกว้างๆ

รูปแบบที่ ๔ เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย ๔ ส่วน คือ

- จุดประสงค์ของรายวิชาที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้รายวิชา
- ขอบข่ายสาระการเรียนรู้
- กิจกรรมการเรียนรู้
- วิธีการวัดและประเมินผล

รูปแบบที่ ๕ เขียนแยกเป็น ๒ ส่วน ประกอบด้วย

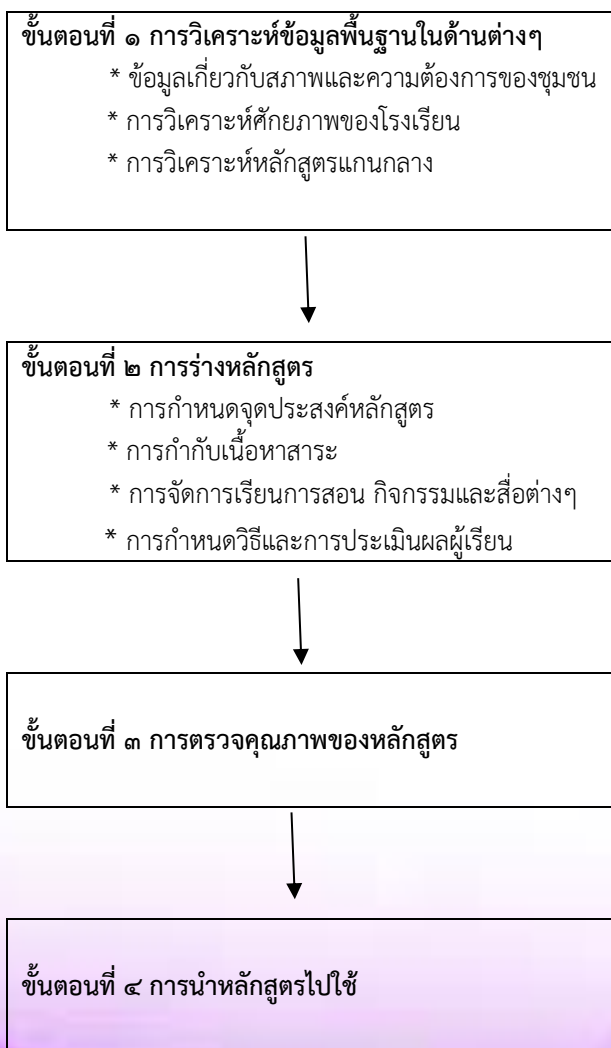
- ผลการเรียนรู้ : เขียนให้สอดคล้องครอบคลุมทั้ง ๓ ด้านเป็นข้อๆ โดยไม่แยกด้าน
- สารการเรียนรู้ เขียนเป็นข้อๆ

เรื่องที่ ๕.๒.๒ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแต่ละแห่ง ต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และสภาพท้องถิ่น เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนา บรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสามารถออกแบบการจัดประสบการณ์ได้หลากหลาย ตามแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องตามหลักการในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งมีแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยตามแผนภาพ ดังนี้

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ๔ ขั้นตอน

ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยจะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

สร้างความเข้าใจในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา

๑. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ ภาพตัวเด็ก ครอบครัว ความต้องการ ปัญหา จุดเด่น จุดด้อย ตลอดจนนโยบาย จุดเน้น วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ ของสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้วยวิธีการต่างๆ เช่น จัดประชุมหรือศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน ฯลฯ

๒. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยมีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางการจัดทำดังนี้

๒.๑ แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย คณะบุคคลดังตัวอย่างต่อไปนี้

๒.๒ คณะกรรมการที่ปรึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานปฐมวัย ผู้ทรงคุณวุฒิ หรืออื่นๆตามความเหมาะสม

๒.๓ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานปฐมวัย ครูผู้สอนปฐมวัย ตัวแทนครูชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน หรืออื่นๆ ตามความเหมาะสม

๒.๔ คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ คู่มือ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัจจุบันความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น ตลอดจนนโยบาย จุดเน้น วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๒.๕ ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ตามองค์ประกอบดังนี้

๒.๕.๑ ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา

๒.๕.๒ วิสัยทัศน์ ภารกิจ หรือพันธกิจ เป้าหมาย

๒.๕.๓ จุดหมาย

๒.๕.๔ มาตรฐานคุณลักษณะพึงประสงค์

๒.๕.๕ การจัดเวลาเรียน

๒.๕.๖ สารการเรียนรู้รายปี

๒.๕.๗ การจัดประสบการณ์

๒.๕.๘ การจัดสภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งเรียนรู้

๒.๕.๙ การประเมินพัฒนาการ

๒.๕.๑๐ การบริการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๒.๕.๑๑ การเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ ๑

๒.๕.๑๒ ภาคผนวก

๓. ประเมินและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย เมื่อสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยเรียบร้อยแล้ว ควรกำหนดให้มีการประเมินตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยก่อนนำไปใช้ โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้ใช้หลักสูตร ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ ตรวจสอบองค์ประกอบของหลักสูตร ว่าครบถ้วน ชัดเจน สอดคล้อง และมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด สนองความต้องการของสถานศึกษาโดยแท้จริงหรือไม่ ความเป็นไปได้ ทันเวลาในการนำไปใช้หรือไม่ มีจุดอ่อนหรือจุดบกพร่องอย่างไร เพื่อตรวจสอบว่าสามารถนำไปใช้ได้ดี หรือควรปรับปรุงแก้ไขเรื่องใด โดยวิธีสนทนากลุ่มหรือใช้เครื่องมือในการตรวจสอบ เพื่อให้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยมีความเหมาะสมและมีคุณภาพ

๔. ขออนุมัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหน่วยงานต้นสังกัด

๕. ประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้สอนปฐมวัย ผู้ปกครอง ชุมชน รับทราบและดำเนินการตามบทบาทของตนเองต่อไป

๖. นำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยไปใช้ โดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ไปใช้ในการวางแผนและออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุน ส่งเสริม นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

การจัดทำองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๑. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา เป็นการอธิบายแนวความคิด ทฤษฎี และความเชื่อในการพัฒนาเด็กปฐมวัย สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องกำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องยึดเป็นอุดมการณ์หรือเป็นหลักในการจัดการศึกษาปฐมวัย

การกำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา ควรเริ่มจากการพิจารณาร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องว่า สถานศึกษามีความเชื่อว่าการเรียนรู้อย่างไร ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนปฐมวัย ครอบครัวยุทธศาสตร์ เห็นความสำคัญร่วมกันในการจัดการศึกษาและการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างไร ครูผู้สอนมีบทบาทอย่างไรในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อจะนำไปสู่การกำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

โรงเรียน..... จัดการพัฒนาเด็กอายุ ๓-๖ ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนให้เต็มศักยภาพ ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติ ด้วยความรัก ความเข้าใจของทุกคน และพัฒนาเด็กโดยองค์รวมเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตที่ดี

๒. วิสัยทัศน์ ภารกิจหรือพันธกิจ เป้าหมาย

๒.๑ วิสัยทัศน์ สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นการแสดงเจตนารมณ์ อนาคตที่พึงประสงค์ ที่อยู่บนพื้นฐานความจริงและแสดงอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของสถานศึกษา เพื่อสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาเด็ก ทั้งนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์ ควรเป็นกำหนดเจตนารมณ์ร่วมกันระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา พ่อ แม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่า เด็กจะได้รับการพัฒนาคุณลักษณะสำคัญเป็นพิเศษ ที่สะท้อนให้เห็นตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา เช่น คนดี สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยหมายถึงคนดีลักษณะใด มีวินัยลักษณะใด เพื่อนำไปสู่การเขียน ภารกิจหรือพันธกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจน และใครมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ วิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีความชัดเจน เหมาะสม และมีระยะเวลาที่แน่นอนจะเกิดขึ้นภายในปีการศึกษาใด

ตัวอย่างการเขียนวิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์

ภายในปี.....โรงเรียน.....มุ่งพัฒนาเด็กอายุ ๓-๖ ปี ให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมกับวัย เน้นให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น และการลงมือปฏิบัติ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างเหมาะสมกับวัยและบริบทของตน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กให้มีการพัฒนาการรอบด้านอย่างสมดุล เต็มศักยภาพ มีเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น สนใจใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างมีความสุข

๒.๒ ภารกิจหรือพันธกิจ สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจำเป็นต้องกำหนดกิจกรรมภาระงานที่สำคัญ ทั้งนี้การกำหนดภารกิจหรือพันธกิจของสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องคำนึงถึงวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ว่าจะต้องทำอะไร จึงจะทำให้วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้เป็นจริงตามกำหนดเวลานั้นๆ หรือวิธีดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ในระยะที่แน่นอน การกำหนดภารกิจหรือพันธกิจของสถานศึกษาหรือสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยควรคำนึง ถึงการมุ่งพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ในขณะที่เดียวกับผู้สอนต้องมีคุณภาพ ทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กในทิศทางเดียวกัน

ตัวอย่างการเขียนภารกิจหรือพันธกิจ

ภารกิจหรือพันธกิจ

๑. พัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ มีเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น สนใจใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างมีความสุข
๒. พัฒนาคูและบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติที่หลากหลาย สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก
๓. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างวัยเหมาะสมกับวัยและบริบทของสถานศึกษา
๔. นำสื่อ เทคโนโลยี ภูมิปัญญา มาพัฒนาเด็กปฐมวัย
๕. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กปฐมวัย

๒.๓ เป้าหมาย เป็นการกำหนดความคาดหวังที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามพันธกิจ สามารถกำหนดได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพของเด็กปฐมวัย ผู้สอน และบุคลากร การจัดทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

ตัวอย่างการเขียนเป้าหมาย

เป้าหมาย

๑. เด็กปฐมวัยทุกคนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุล และเต็มศักยภาพ มีเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น สนใจใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างมีความสุข
๒. ครูและบุคลากรทุกคนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติที่หลากหลาย สอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก
๓. ครูและบุคลากรทุกคนน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมกับวัยและบริบทของสถานศึกษา
๔. สถานศึกษามีสภาพแวดล้อม สื่อ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก
๕. มีเครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และมีความต่อเนื่องในทิศทางเดียวกับสถานศึกษา

๓. จุดมุ่งหมาย

เป็นการกำหนดความคาดหวังที่จะเกิดกับเด็กหลังจากจบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแล้ว โดยนำจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มากำหนดเป็นจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๔. มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยนำมาตราฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ทุกมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทุกตัวบ่งชี้ และทุกสภาพที่พึงประสงค์ มากำหนดเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ ของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย และสามารถเพิ่มเติมตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาตามความเหมาะสมได้

๕. การจัดเวลาเรียน

สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องกำหนดกรอบโครงสร้างเวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ๑ – ๓ ปีการศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้าสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย เวลาเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยขึ้นอยู่กับสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๑๘๐ วันต่อปีการศึกษา อาจแบ่งออกเป็น ๒ ภาคเรียน หรือ ๓ ภาคเรียน ใน ๑ ปีการศึกษา และแต่ละวันต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๕ ชั่วโมง โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

๖. สารการเรียนรู้รายปี

สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี โดยยึดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ ประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรรู้ ให้ครบทั้ง ๑๒ มาตรฐาน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และครอบคลุมทุกช่วงอายุหรือช่วงชั้นปีที่จัดการศึกษา และอาจเพิ่มเติมสาระที่ควรเรียนรู้ได้ตามอัตลักษณ์ หรือเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถออกแบบวิธีการนำเสนอการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายปีในรูปแบบตารางที่หลากหลาย โดยอาจนำชื่อหน่วยการจัดประสบการณ์/โครงการ มาระบุเชื่อมต่อให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ได้ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องของทุกองค์ประกอบ วิธีการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายปีมีแนวทางดังนี้

คำอธิบายการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายปี

พัฒนาการ	มาตรฐาน คุณลักษณะที่พึง ประสงค์	ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึง ประสงค์	สาระการเรียนรู้รายปี	
				ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
ระบุพัฒนาการ ว่าเป็นด้าน ร่างกายหรือ ด้านอารมณ์ จิตใจ หรือด้าน สังคม หรือด้าน สติปัญญา	ระบุมตรฐาน คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ให้ สอดคล้องกับ พัฒนาการด้านร่าง การ ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม หรือ ด้านสติปัญญา โดยนำมาจาก หลักสูตรการศึกษา ปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐	ระบุตัวบ่งชี้ที่ เป็นตัวชี้วัด ตามมาตรฐาน คุณลักษณะที่ พึงประสงค์ โดยนำมาจาก หลักสูตร การศึกษา ปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ทั้งนี้ สถานศึกษา สามารถ กำหนดตัวบ่งชี้ เพิ่มเติมได้ ตามอัตลักษณ์ ของ สถานศึกษา	ระบุสภาพที่พึง ประสงค์ซึ่งเป็น พฤติกรรมหรือ ความสามารถที่ คาดหวังในแต่ละ ช่วงวัย โดยนำมาจากหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ทั้งนี้ สถานศึกษา สามารถกำหนด สภาพที่พึง ประสงค์เพิ่มเติม ได้ตามอัตลักษณ์ ของสถานศึกษา	กำหนดประสบการณ์ สำคัญที่คาดว่าจะ เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมให้เด็ก เกิดพฤติกรรมหรือมี ความสามารถตาม มาตรฐานคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ ตัวบ่งชี้และ สภาพที่พึงประสงค์ที่ สถานศึกษากำหนดโดย เลือกจากประสบการณ์ สำคัญ ที่ระบุไว้ใน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐	กำหนดสาระที่ควร เรียนรู้ซึ่งเป็นสื่อกลาง ในการจัด ประสบการณ์ให้เด็กมี พฤติกรรมและ ความสามารถตาม มาตรฐานคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์โดยนำ จากสาระที่ควรเรียนรู้ ทั้ง ๔ เรื่องที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรการศึกษา ปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐ และ สอดคล้องกับ มาตรฐานคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถ เพิ่มเติมสาระที่ควรรู้ ให้สอดคล้องกับ ความสนใจ ความต้องการ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความ เหมาะสมตามวัยของ เด็ก

ข้อสังเกต เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดจุดมุ่งหมายไว้แล้วสถานศึกษาหรือ
สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องใช้ตาม แต่สามารถเพิ่มตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์จากที่หลักสูตรหลักสูตร
การศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐

ตัวอย่างการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

มาตรฐานที่ ๑ ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์			ตัวอย่างสาระการเรียนรู้รายปี	
	ชั้นอนุบาล ๑ (๓ - ๔)	ชั้นอนุบาล ๒ (๔ - ๕)	ชั้นอนุบาล ๓ (๕ - ๖)	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
๑.๑ น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์	๑.๑.๑ น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย	๑.๑.๑ น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย	๑.๑.๑ น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย	การปฏิบัติตามสุขอนามัย สุขนิสัยที่ดีในกิจวัตรประจำวัน	อาหารที่ช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต
๑.๒ มีสุขภาพอนามัย สุขนิสัยที่ดี	๑.๒.๑ ยอมรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และดื่มน้ำสะอาดเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๑.๒.๑ ยอมรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และดื่มน้ำสะอาดได้ด้วยตนเอง	๑.๒.๑ ยอมรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้หลายชนิดและดื่มน้ำสะอาดได้ด้วยตนเอง	๑.การประกอบอาหารไทย ๒.การปฏิบัติตามสุขอนามัย สุขนิสัยที่ดีในกิจวัตรประจำวัน	๑.อาหารที่มีประโยชน์และไม่ที่มีประโยชน์ ๒.อาหารหลัก๕หมู่ ๓.การมีเจตคติที่ดีต่อการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ๔.มารยาทในการรับประทานอาหาร

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

พัฒนาการด้านร่างกาย

มาตรฐานที่ ๑ ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์			ตัวอย่างสาระการเรียนรู้รายปี	
	ชั้นอนุบาล ๑ (๓ - ๔)	ชั้นอนุบาล ๒ (๔ - ๕)	ชั้นอนุบาล ๓ (๕ - ๖)	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
๑.๒ มีสุขภาพอนามัย สุขนิสัยที่ดี (ต่อ)	๑.๒.๒ ล้างมือก่อน รับประทานอาหารและ หลังจากใช้ห้องน้ำ ห้อง ส้วมเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๑.๒.๒ ล้างมือก่อน รับประทานอาหารและ หลังจากใช้ห้องน้ำ ห้อง ส้วมด้วยตนเอง	๑.๒.๒ ล้างมือก่อน รับประทานอาหารและ หลังจากใช้ห้องน้ำ ห้อง ส้วมด้วยตนเอง	๑.การปฏิบัติตามสุขอนามัย สุขนิสัยที่ดีใน กิจวัตรประจำวัน ๒.การช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน ๓.การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยในกิจวัตร ประจำวัน	๑. อวัยวะต่างๆของร่างกายและ การรักษา ๒. วิธีระมัดระวังร่างกายให้ สะอาดและมีสุขอนามัยที่ดี
	๑.๒.๓ นอนพักผ่อน เป็นเวลา	๑.๒.๓ นอนพักผ่อนเป็น เวลา	๑.๒.๓ นอนพักผ่อนเป็น เวลา	การปฏิบัติตามสุขอนามัย สุขนิสัยที่ดีในกิจวัตร ประจำวัน	ประโยชน์ของการนอนพักผ่อน
	๑.๒.๔ ออกกำลังกาย เป็นเวลา	๑.๒.๔ ออกกำลังกายเป็น เวลา	๑.๒.๔ ออกกำลังกายเป็น เวลา	๑.การเล่นอิสระ ๒.การเคลื่อนไหวข้ามสิ่งกีดขวาง ๓.การเล่นเครื่องเล่นอย่างปลอดภัย ๔.การละเล่นพื้นบ้านไทย ๕.การเล่นนอกห้องเรียน ๖. การเล่นเครื่องเล่นสนาม	ประโยชน์ของการนอนพักผ่อน

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะกับสภาพท้องถิ่น หน่วยที่ ๕-๑๒๑

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

พัฒนาการด้านร่างกาย

มาตรฐานที่ ๑ ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์			ตัวอย่างสาระการเรียนรู้รายปี	
	ชั้นอนุบาล ๑ (๓ - ๔)	ชั้นอนุบาล ๒ (๔ - ๕)	ชั้นอนุบาล ๓ (๕ - ๖)	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
๑.๓ รักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น	๑.๓.๑ เล่นและทำกิจกรรมอย่างปลอดภัยเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๑.๓.๑ เล่นและทำกิจกรรมอย่างปลอดภัยด้วยตนเอง	๑.๓.๑ เล่นและทำกิจกรรมและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างปลอดภัย	๑. การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยในชีวิตประจำวัน ๒. การฟังนิทานเรื่องราว เหตุการณ์เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาความปลอดภัย ๓. การบทบาทสมมติเหตุการณ์ต่างๆ ๔. การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเองหรือพูดเล่าเรื่องนวนเกี่ยวเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ๕. การเล่นเครื่องเล่นอย่างปลอดภัย ๖. การเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น	๑. การรักษาความปลอดภัยของตนเองและการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างปลอดภัยในชีวิตประจำวัน ๒. การปฏิบัติอย่างเหมาะสมเมื่อเจ็บป่วย ๓. การระวังภัยจากคนแปลกหน้าและอุบัติเหตุต่างๆ

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะกับสภาพท้องถิ่น หน่วยที่ ๕-๑๒๒

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

มาตรฐานที่ ๕ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจดีงาม

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์			ตัวอย่างสาระการเรียนรู้รายปี	
	ชั้นอนุบาล ๑ (๓ - ๔ปี)	ชั้นอนุบาล ๒ (๔ - ๕ปี)	ชั้นอนุบาล ๓ (๕ - ๖ปี)	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
๕.๑ ซื่อสัตย์ สุจริต	๕.๑.๑ บอกหรือ ชี้ได้ว่าสิ่งใดเป็น ของตนเอง และ สิ่งใดเป็นของ ผู้อื่น	๕.๑.๑ ขออนุญาต หรือรอคอยเมื่อ ต้องการสิ่งของ ผู้อื่นเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๕.๑.๑ ขอ อนุญาตหรือรอ คอยเมื่อต้องการ สิ่งของผู้อื่นด้วย ตนเอง	๑.การฟังนิทานเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ๒.การร่วมสนทนาและแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นเชิงจริยธรรม ๓.การเล่นบทบาทสมมติ ๔.การเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ๕.การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียน	๑.คุณธรรม จริยธรรม - ความซื่อสัตย์สุจริต - ความเกรงใจ ๒.การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น
๕.๒ มีความ เมตตา กรุณา มีน้ำใจและ ช่วยเหลือ	๕.๑.๒ แสดง ความรักเพื่อน และมีเมตตาต่อ สัตว์เลี้ยง	๕.๑.๒ แสดงความ รักเพื่อนและมี เมตตาต่อสัตว์เลี้ยง	๕.๑.๒ แสดง ความรักเพื่อน และมีเมตตาต่อ สัตว์เลี้ยง	๑.การฟังนิทานเกี่ยวกับความเมตตากรุณา ๒.การเล่นบทบาทสมมติ ๓.การเลี้ยงสัตว์	คุณธรรม จริยธรรม - ความเมตตา กรุณา
แบ่งปัน	๕.๒.๒ แบ่งปัน ผู้อื่นได้ เมื่อมีผู้ ชี้แนะ	๕.๒.๒ ช่วยเหลือ และแบ่งปันผู้อื่น ได้ เมื่อมีผู้ชี้แนะ	๕.๒.๒ ช่วยเหลือ และแบ่งปันผู้อื่น ได้ ด้วยตนเอง	๑.การฟังนิทานเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ๒.การเล่นบทบาทสมมติ ๓.การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียน	คุณธรรม จริยธรรม - ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือแบ่งปัน

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น หน่วยที่ ๕-๑๒๓

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

มาตรฐานที่ ๕ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจดีงาม(ต่อ)

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์			ตัวอย่างสาระการเรียนรู้รายปี	
	ชั้นอนุบาล ๑ (๓ - ๔ ปี)	ชั้นอนุบาล ๒ (๔ - ๕ ปี)	ชั้นอนุบาล ๓ (๕ - ๖ ปี)	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
๕.๓ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	๕.๓.๑แสดงสีหน้าหรือท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่น	๕.๓.๑แสดงสีหน้าหรือท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่น	๕.๓.๑แสดงสีหน้าหรือท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่นอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์	๑.การเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ๒.การเล่นบทบาทสมมติ	คุณธรรม จริยธรรม - ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
๕.๔ มีความรับผิดชอบ	๕.๔.๑ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จเมื่อมีผู้ช่วยเหลือ	๕.๔.๑ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๕.๔.๑ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จด้วยตนเอง	๑.การทำกิจกรรมศิลปะต่างๆ ๒.การดูแลห้องเรียนร่วมกัน ๓.การมีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ๔.การร่วมกำหนดข้อตกลงของห้องเรียน	คุณธรรม จริยธรรม - ความรับผิดชอบ - ความอดทน มุ่งมั่น

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะกับสภาพท้องถิ่น หน่วยที่ ๕-๑๒๔

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

พัฒนาการด้านสังคม

มาตรฐานที่ ๗ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์			ตัวอย่างสาระการเรียนรู้รายปี	
	ชั้นอนุบาล ๑ (๓ - ๔ ปี)	ชั้นอนุบาล ๒ (๔ - ๕ ปี)	ชั้นอนุบาล ๓ (๕ - ๖ ปี)	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
๗.๑ ดูแลรักษา ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	๗.๑.๑ มีส่วนร่วมดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๗.๑.๑ มีส่วนร่วมดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๗.๑.๑ ดูแลรักษาธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง	๑.การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ๒.การสนทนาข่าวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ๓.การเพาะปลูกและดูแลต้นไม้ ๔.การอธิบาย เชื่อมโยงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำ ๕.การตัดสินใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา	๑.สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และการดูแลรักษา ๒.สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ๓.การรักษาสาธารณสุขสมบัติในห้องเรียน
	๗.๑.๒ ทิ้งขยะได้ถูกที่	๗.๑.๒ ทิ้งขยะได้ถูกที่	๗.๑.๒ ทิ้งขยะได้ถูกที่	๑.การคัดแยก การจัดกลุ่มและจำแนกสิ่งต่างๆตามลักษณะและรูปร่าง รูปทรง ๒.การใช้วัสดุและสิ่งของเครื่องใช้อย่างคุ้มค่า ๓.การทำงานศิลปะที่นำวัสดุหรือสิ่งของเครื่องใช้ที่มาใช้ซ้ำ หรือแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ ๔.การสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยใช้รูปร่าง รูปทรงจากวัสดุที่หลากหลาย ๕.การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียน	๑.ขยะและการคัดแยกขยะ ๒.การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะกับสภาพท้องถิ่น หน่วยที่ ๕-๑๒๕

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภุธร

พัฒนาการด้านสังคม

มาตรฐานที่ ๗ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย (ต่อ)

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์			ตัวอย่างสาระการเรียนรู้รายปี	
	ชั้นอนุบาล ๑ (๓ - ๔ ปี)	ชั้นอนุบาล ๒ (๔ - ๕ ปี)	ชั้นอนุบาล ๓ (๕ - ๖ ปี)	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
๗.๒ มีมารยาทตามวัฒนธรรมไทยและรักความเป็นไทย	๗.๒.๑ปฏิบัติตนตามมารยาทไทยได้เมื่อมีผู้ชี้แนะ	๗.๒.๑ปฏิบัติตนตามมารยาทไทยได้ด้วยตนเอง	๗.๒.๑ปฏิบัติตนตามมารยาทไทยได้ตามกาลเทศะ	๑.การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยและประเพณีไทย ๒.การเล่นบทบาทสมมติการปฏิบัติตนในความเป็นคนไทย	การปฏิบัติตนตามมารยาทและวัฒนธรรมไทย - การแสดงความเคารพ - การพูดสุภาพ - การกล่าวคำขอบคุณและขอโทษ
	๗.๒.๒กล่าวคำขอบคุณและขอโทษเมื่อมีผู้ชี้แนะ	๗.๒.๒กล่าวคำขอบคุณและขอโทษด้วยตนเอง	๗.๒.๒กล่าวคำขอบคุณและขอโทษด้วยตนเอง	๑.การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยและประเพณีไทย ๒.การเล่นบทบาทสมมติการปฏิบัติตนในความเป็นคนไทย ๓.การพูดสะท้อนความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น	การปฏิบัติตนตามมารยาทและวัฒนธรรมไทย - การพูดสุภาพ - การกล่าวคำขอบคุณและขอโทษ
	๗.๒.๓หยุดยืนเมื่อได้ยินเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมี	๗.๒.๓ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมี	๗.๒.๓ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมี	๑.การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยและประเพณีไทย ๒.การเล่นบทบาทสมมติการปฏิบัติตนในความเป็นคนไทย ๓.การร่วมกิจกรรมวันสำคัญ	๑.วันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ๒.สัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย ๓.การแสดงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะกับสภาพท้องถิ่น หน่วยที่ ๕-๑๒๖

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภุธร

พัฒนาการด้านสติปัญญา

มาตรฐานที่ ๑๑ มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์			ตัวอย่างสาระการเรียนรู้รายปี	
	ชั้นอนุบาล ๑ (๓ - ๔ ปี)	ชั้นอนุบาล ๒ (๔ - ๕ ปี)	ชั้นอนุบาล ๓ (๕ - ๖ ปี)	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
๑๑.๑ทำงานศิลปะตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	๑๑.๑.๑สร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเอง	๑๑.๑.๑สร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเองโดยมีการเปลี่ยนแปลง และแปลกใหม่จากเดิมหรือมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น	๑๑.๑.๑สร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเองโดยมีการเปลี่ยนแปลง และแปลกใหม่จากเดิมหรือมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น	๑.การแสดงออกความคิดสร้างสรรค์ผ่านศิลปะ ๒.การเขียนและการเล่นกับสี ๓.การปั้น ๔.การประดิษฐ์สิ่งต่างๆด้วยเศษวัสดุ ๕.การทำงานศิลปะที่นำวัสดุหรือสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้แล้วมาใช้ซ้ำหรือแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ ๖.การหยิบจับ การใช้กรรไกร การฉีก ตัดปะและการร้อยวัสดุ ๗.การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านงานศิลปะ ๘.การสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยใช้รูปร่าง รูปทรงจากวัสดุที่กลากหลาย	การใช้เครื่องมือเครื่องใช้ใน การทำงานศิลปะอย่างปลอดภัย เช่น กรรไกร
๑๑.๒แสดงท่าทาง/เคลื่อนไหวตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์	๑๑.๑.๒ เคลื่อนไหวท่าทางเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเอง	๑๑.๑.๒เคลื่อนไหวท่าทางเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเองอย่างหลากหลายหรือแปลกใหม่	๑๑.๑.๒เคลื่อนไหวท่าทางเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเองอย่างหลากหลายและแปลกใหม่	๑.การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ ๒.การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ ๓.การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์ ๔.การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านภาษา ท่าทาง การเคลื่อนไหว และศิลปะ ๕.การเคลื่อนไหวโดยควบคุมตนเองไปในทิศทางระดับ และพื้นที่ ๖.การเคลื่อนไหวตามเสียงเพลง/ดนตรี ๗.การฟังเพลง การร้องเพลง และการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี	๑.การเคลื่อนไหวร่างกายภายในทิศทาง ระดับและพื้นที่ต่างๆ ๒.การแสดงท่าทางต่างๆตามความคิดของตนเอง
<i>การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะกับสภาพท้องถิ่น หน่วยที่ ๕-๑๒๗</i>					

๗. การจัดประสบการณ์

สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องอธิบายแนวทางหรือรูปแบบการจัดประสบการณ์หรือนวัตกรรม และการจัดกิจกรรมประจำวันที่สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยกำหนด โดยคำนึงถึงปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ ภารกิจหรือพันธกิจ เป้าหมายรวมทั้งอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีรูปแบบแนวทางและวิธีการที่หลากหลาย เมื่อสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยกำหนดแนวทางหรือรูปแบบการจัดประสบการณ์ใดควรอธิบายขั้นตอนหรือวิธีการที่เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก กรณีที่สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเลือกใช้นวัตกรรมตามความต้องการของสถานศึกษา ควรระบุหลักการและแนวทางในการจัดประสบการณ์ตามนวัตกรรมเพิ่มเติม ทั้งนี้ นวัตกรรมที่เลือกมาใช้ควรสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

ในกรณีที่สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยใช้การจัดประสบการณ์แบบหน่วยการจัดประสบการณ์ เมื่อกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีแล้ว สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องนำสาระการเรียนรู้รายปีที่วิเคราะห์ไว้พร้อมกับมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ในแต่ละพัฒนาการมาจัดเป็นหน่วยการจัดประสบการณ์โดยศึกษารายละเอียดการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

นอกจากนี้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยควรกำหนดขอบข่ายการจัดกิจกรรมประจำวันและตารางกิจกรรมประจำวันของสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้สอดคล้องกับหลักการจัดกิจกรรมประจำวันทีระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๘. การจัดสภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งเรียนรู้

สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องระบุแนวทางการในการจัดสภาพแวดล้อม โดยควรคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศที่ครอบคลุมด้านกายภาพ ซึ่งได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีการจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร ที่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เด็ก โดยสามารถเขียนเป็นแผนผังสภาพแวดล้อมและคำอธิบายประกอบให้ชัดเจน ส่วนด้านจิตภาพ สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยมีการกำหนดแนวทางอย่างไร ที่ทำให้ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องสร้างบรรยากาศเพื่อให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย กล้าแสดงออกมีความมั่นใจในตนเอง ได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก

ทั้งนี้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องกำหนดสื่อและแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เด็กได้พัฒนาตามจุดหมาย และครอบคลุมมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยเน้นสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่คำนึงถึงวัย พัฒนาการ และความแตกต่างของเด็ก รวมทั้งบริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก พร้อมทั้งอธิบายแนวทางการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนได้ถือเป็นหลักปฏิบัติในสถานศึกษา

๙. การประเมินพัฒนาการ

สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจัดทำแนสปฏิบัติและเครื่องมือในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักการประเมินพัฒนาการที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรเขียนแนวทางการดำเนินการประเมินพัฒนาการให้มีรายละเอียดชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ ประกอบด้วย

๙.๑ หลักการประเมินพัฒนาการเด็ก

๙.๒ ขอบเขตของการประเมินพัฒนาการ มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

๙.๒.๑ พัฒนาการต่างๆ

๙.๒.๒ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์

๙.๒.๓ วิธีการและเครื่องมือการประเมินพัฒนาการ

๙.๒.๔ เกณฑ์การประเมินพัฒนาการและระดับคุณภาพ

๙.๒.๕ การสรุปผลการประเมินพัฒนาการ

๙.๒.๖ การรายงานผลการประเมินพัฒนาการ

๑๐. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมาก ดังนี้

๑๐.๑ กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนปฐมวัย ผู้ดูแลเด็กหรือพี่เลี้ยงเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนท้องถิ่น

๑๐.๒ เตรียมความพร้อมในการนำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยไปสู่การปฏิบัติ โดยพิจารณาถึงการพัฒนาบุคลากรปฐมวัย การจัดเตรียมงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น อาคารสถานที่ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอและมีความปลอดภัย

๑๐.๓ ส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม เช่นการจัดเตรียมเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยและแนวทางการจัดประสบการณ์ รวมถึงข้อมูลสารสนเทศอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำหลักสูตรไปใช้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการเด็กได้อย่างรอบด้านได้เหมาะสมกับวัย และมีประสิทธิภาพ

๑๐.๔ นิเทศติดตามการนำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง มีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย และนำผลมาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

๑๐.๕ ประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อนำข้อมูลจากรายงานผลมาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

๑๑. การสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างการศึกษาาระดับปฐมวัยกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องนำเสนอรายละเอียดในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการสร้างรอยเชื่อมต่อของการศึกษาปฐมวัยกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ โดยกำหนดบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง วิธีการและสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นความสำคัญ และให้การช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อให้เด็กปฐมวัยปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เช่น ผู้สอนระดับปฐมวัยมีการเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ อย่างไร และผู้สอนระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ ได้วางแผนเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่ขึ้นมาจากระดับปฐมวัยอย่างไร ผู้บริหารสถานศึกษามีการสนับสนุนช่วยเหลืออย่างไร ผู้ปกครองส่งเสริมช่วยเหลือบุตรหลานอย่างไร เพราะการสร้างรอยเชื่อมต่อของการศึกษาาระดับปฐมวัยกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของเด็ก หากเด็กสามารถปรับตัวให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ เด็กจะสามารถเรียนรู้และมีพัฒนาการที่ก้าวหน้า ถ้าหากเด็กจะสามารถเรียนรู้และมีพัฒนาการที่ก้าวหน้า ถ้าหากเด็กไม่สามารถปรับตัวได้ อาจกลายเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ได้ เนื่องจากรูปแบบและลักษณะในการจัดการเรียนรู้ของทั้งสองระดับชั้น มีความแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือที่เหมาะสมจากผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สรุปท้ายหน่วย

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นในภาพรวมอย่างเป็นระบบมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ๑. การจัดทำวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ๒.การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ๓.การจัดทำรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๔. การจัดทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของหลักสูตรสถานศึกษา ๕.การจัดทำองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ ๖.การจัดทำการเทียบโอน ๗.การจัดทำเกณฑ์การวัดผลประเมินผล และ ๘.การจัดทำการจบหลักสูตร ส่วนองค์ประกอบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยประกอบด้วย ๑.ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ ภารกิจ หรือพันธกิจ ๒.เป้าหมาย ๓.จุดมุ่งหมาย ๔.มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ๕.การจัดเวลเรียน ๖.สาระการเรียนรู้รายปี ๗. การจัดประสบการณ์ ๘.การจัดสภาพแวดล้อม สื่อ และแหล่งเรียนรู้ ๙.การประเมินพัฒนาการ ๑๐.การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย และ ๑๑.การสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างการศึกษาาระดับปฐมวัยกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ แต่ถึงอย่างไรทุกข้อที่กล่าวมาให้ยึดบริบทและความต้องการของท้องถิ่นเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิงหน่วยที่ ๕

กรมวิชาการ. (๒๕๔๔). รางคู่มือการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรมศาสนา. กรุงเทพฯ
กรมวิชาการ. (๒๕๔๔). แนวทางการจัดทำระบบสารสนเทศสถานศึกษา. เอกสารอัดสำเนา.
กรมวิชาการ. (๒๕๔๔). แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. คุรุสภาลาดพร้าว. กรุงเทพฯ .
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๖๐). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐.
ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด. จตุจักร. กรุงเทพฯ.

Jones , Daisy M. ๑๙๗๗. Curriculum Targets In the Elementary School. Englewood Cliffs, New
Jersey : Prentice-Hall. inc.

Lavatchli, Colia S, and others. ๑๙๗๒. Elementary School Curriculum. New York : Holt.
Rinchart and Winston.

แบบฝึกหัดท้ายหน่วย

ตอนที่ ๑

คำสั่ง ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ที่สุด

คำชี้แจง แบบฝึกหัดนี้ เป็นแบบปรนัย ๕ ตัวเลือก จำนวน ๑๐ ข้อ (๕ คะแนน)

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

๑. หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง

- ก. รายละเอียดเอกสารแผนการจัดประสบการณ์
- ข. ข้อมูลแผนการปฏิบัติงานการดำเนินโครงการ
- ค. รายละเอียดมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- ง. การนำข้อมูลจากหลักสูตรแกนกลาง จัดทำเป็นแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
- จ. การนำหลักสูตรแกนกลางมาพัฒนา ปรับปรุง ประยุกต์ใช้เหมาะสมต่อการนำไปใช้จริงที่

๒. ข้อใดไม่ใช่บทบาทของหลักสูตรสถานศึกษา

- ก. เป็นข้อกำหนดที่ทุกคนในสถานศึกษาต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- ข. เป็นเอกสารจุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ค. เป็นเอกสารที่บุคคลภายนอกหรือหน่วยงานต่างๆมิได้ใช้ประโยชน์ในกรณีที่ต้องจัดการศึกษา
- ค. เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการ

ปฏิบัติจริงของสถานศึกษา

- จ. ทุกข้อคือบทบาทของหลักสูตรสถานศึกษา

๓. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีข้อควรคำนึงกี่ประการ

- ก. ๒ ประการ ข. ๓ ประการ
- ค. ๔ ประการ ง. ๕ ประการ จ. ๖ ประการ

๔. ก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆยกเว้นข้อใด

- ก. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ
- ข. การจัดทำระบบสารสนเทศใช้ในสถานศึกษา
- ค. การสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและยอมรับ
- ง. การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- จ. การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาคณะต่างๆ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามระเบียบ

กระทรวงศึกษาธิการ ควรแต่งตั้งตามความจำเป็นของสถานศึกษา

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

๕. ข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาข้อใดไม่ถูกต้อง

- ก. การจัดทำสาระหลักสูตร
- ข. การออกแบบการเรียนรู้
- ค. การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
- ง. การสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและยอมรับ
- จ. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๖. “เป็นเจตนาธรรม์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์” จากคำกล่าวข้างต้นเป็นการกำหนดตามข้อใด

- ก. เป้าหมาย
- ข. วิสัยทัศน์
- ค. ภารกิจ
- ง. อัตลักษณ์
- จ. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา

๗. “แสดงวิธีการดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป” จากคำกล่าวข้างต้นเป็นการกำหนดตามข้อใด

- ก. เป้าหมาย
- ข. วิสัยทัศน์
- ค. ภารกิจ
- ง. อัตลักษณ์
- จ. ถูกทุกข้อที่กล่าวมา

๘. โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ยกเว้นข้อใด

- ก. ผลการเรียนรู้
- ข. สาระการเรียนรู้
- ค. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- ง. เวลาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
- จ. ทุกข้อคือโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา

๙. การนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาครวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดเพื่อจะมาเขียนตามข้อใด

- ก. คำอธิบายรายวิชา
- ข. เวลาและจำนวนหน่วยกิต
- ค. สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
- ง. การเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค
- จ. ผิดทุกข้อที่กล่าวมา

๑๐. “การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย บทบาทสำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น” จากคำกล่าวข้างต้นข้อใดไม่ถูกต้อง

- ก. การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน
- ข. กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

ค. เตรียมความพร้อมในการนำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยไปสู่การปฏิบัติโดยพิจารณาถึงการพัฒนาบุคลากรปฐมวัย

ง. ส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม

จ. นิเทศติดตามการนำเสนอหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

ตอนที่ ๒ จงบอกคำตอบต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ จำนวน ๓ ข้อ (๑๐ คะแนน)

๑. จงอธิบายความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา (๓ คะแนน)

๒. จงอธิบายความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา (๓ คะแนน)

๓. จงบอกและอธิบายขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (๔ คะแนน)

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๑

๑. จ	๒. จ	๓. ก	๔. จ	๕. ง
๖. ข	๗. ค	๘. จ	๙. ก	๑๐. ก

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๒

แนวทางการตอบข้อ ๑.

ตอบ : หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึงแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของคน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

แนวทางการตอบข้อ ๒.

ตอบ : ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่างๆที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หรือรายวิชาได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องเป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากข้อมูลสารสนเทศด้านต่างๆ ของสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการระดมทรัพยากร ทั้งของสถานศึกษาและชุมชนมาใช้อย่างคุ้มค่า เต็มตามศักยภาพ

แนวทางการตอบข้อ ๓.

ตอบ : ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้

๑. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการโดยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพตัวเด็ก ครอบครัว ความต้องการ ปัญหา จุดเด่น จุดด้อย ตลอดจนนโยบาย จุดเน้น วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ ของสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยด้วยวิธีการต่างๆ

๒. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๓. ประเมินและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

๔. ขออนุมัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหน่วยงานต้นสังกัด

๕. ประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้สอนปฐมวัย ผู้ปกครอง ชุมชน รับทราบและดำเนินการตามบทบาทของตนเองต่อไป

๖. นำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยไปใช้ โดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ไปใช้ในการวางแผนและออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษานับสนุน ส่งเสริม นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

การบริหารจัดการและการนำหลักสูตรไปใช้

นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

ชื่อ นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

วุฒิ คบ.(การประถมศึกษา) สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์
สัมฤทธิ์บัตร (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประกาศนียบัตรบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนตราด
สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

หน่วยที่ ๖ การบริหารจัดการและนำหลักสูตรไปใช้

แผนบริหารการสอนประจำหน่วยที่ ๖

เนื้อหาประจำหน่วยที่ ๖

ตอนที่ ๖.๑ การบริหารจัดการหลักสูตร

- เรื่องที่ ๖.๑.๑ ความหมายการบริหารจัดการหลักสูตร
- เรื่องที่ ๖.๑.๒ ความสำคัญของการบริหารจัดการหลักสูตร
- เรื่องที่ ๖.๑.๓ การบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพการสอน

ตอนที่ ๖.๒ การนำหลักสูตรไปใช้

- เรื่องที่ ๖.๒.๑ ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้
- เรื่องที่ ๖.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้
- เรื่องที่ ๖.๒.๓ กระบวนการในการเริ่มนำหลักสูตรไปใช้
- เรื่องที่ ๖.๒.๔ การปรับใช้หลักสูตร

ตอนที่ ๖.๓ บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

- เรื่องที่ ๖.๓.๑ บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาหน่วยที่ ๖ จบแล้ว นักเรียนสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้

๑. อธิบายความหมาย ความสำคัญของการบริหารจัดการหลักสูตรได้
๒. อธิบายความหมาย แนวคิด การนำหลักสูตรไปใช้ได้
๓. อธิบายกระบวนการในการเริ่มนำหลักสูตรไปได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำหน่วย

๑. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ ๖ การบริหารจัดการและการนำหลักสูตรไปใช้
๒. ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ และ Slide Power Point
๓. สรุปรเนื้อหาเพิ่มเติม
๔. ทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วย

สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. Slide Power Point
๓. โพรเจคเตอร์
๔. เครื่องคอมพิวเตอร์
๕. แบบฝึกปฏิบัติงานกลุ่มโดยอภิปราย

การวัดและการประเมินผล

๑. การสังเกตความสนใจของนักศึกษาและการมีส่วนร่วมในการทำงาน
๒. การประเมินการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและพฤติกรรมกรเรียน
๓. การประเมินผลงานจากการทำแบบฝึกหัด
๔. การประเมินจากการอภิปรายผลและการนำเสนอผลการศึกษาของกลุ่ม
๕. การประเมินจากผลงานการสรุปรเนื้อหาเพิ่มเติม

หน่วยที่ ๖

การบริหารจัดการและการนำหลักสูตรไปใช้

บทนำ

การจัดการศึกษาจะต้องอาศัยหลักสูตรซึ่งถือว่าเป็นหัวใจ าคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการ ๑๖ เรียนการ สอน คุณภาพการเรียนการสอนที่ดีส่งผลในเชิงบวกต่อการพัฒนาคุณภาพคนในประเทศนั้นๆ ๑๗ ประเทศใดมี หลักสูตรที่เหมาะสม คนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้และศักยภาพในการพัฒนาประเทศ ๑๘ ได้อย่างเต็มที่ วิธีการ ที่จะช่วยให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายและมีคุณภาพนั้นต้องใช้กระบวนการบริหาร ๑๙ หลักสูตร ซึ่งกรมวิชาการก าหนดให้ประกอบด้วย ๗ ภารกิจ คือการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ๒๐ การจัดท าหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนท าเนิกรการใช้หลักสูตร การด าเนิกรบริหารหลักสูตร ๒๑ การนิเทศ ก ากับ ติดตาม ประเมินผล การสรุปผลการด าเนิกรงานของสถานศึกษา และการปรับปรุง ๒๒ พัฒนาระบบการบริหารจัดการหลักสูตร (กรมวิชาการ, ๒๕๔๕: ๗)

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นการนำอุดมการณ์ จุดหมาย ของหลักสูตร เนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ที่คัดสรรอย่างดีแล้วไปสู่ผู้เรียน นักพัฒนาหลักสูตรทุกคนต่าง ก็ยอมรับความสำคัญของขั้นตอนในการนำหลักสูตรไปใช้ ว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าขั้นตอนอื่นใดทั้งหมด เป็นตัวบ่งชี้ ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง หลักสูตรแม้จะได้สร้างไว้ดีเพียงใดก็ตาม ยังไม่สามารถจะ กล่าวได้ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าหากว่าการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรจะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะฉะนั้นการนำหลักสูตรไปใช้จึงมีความสำคัญที่ บุคคลผู้เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้ความสามารถนำ หลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดสมความมุ่งหมายทุกประการ

ตอนที่ ๖.๑ การบริหารจัดการหลักสูตร

เรื่องที่ ๖.๑.๑ ความหมายการบริหารจัดการหลักสูตร

ความหมายการบริหารจัดการหลักสูตร

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ ให้ความหมายของคำว่าการบริหารและการจัดการไว้ดังนี้

คำว่าบริหาร (administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูงโดยเน้นที่ การกำหนดนโยบายที่สำคัญและ การกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำนิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (public administration) หรือใช้ใน หน่วยงานราชการ

คำว่าจัดการ (management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย แผนที่วางไว้ นิยมใช้ในการ จัดการธุรกิจ

สุรัสดี ราชกุลชัย ให้ความหมายคำว่า การบริหาร (administration) และ การจัดการ (management) แตกต่างกันอย่างเล็กน้อยโดยการบริหารจะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนด

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการหมายถึง การดำเนินงานของบุคคลในองค์กรร่วมกันทำกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคคลเข้าทำงาน การประสานงาน และการควบคุมงาน

ใจทิพย์ เชื้อรัตพงศ์ ให้ความเห็นเกี่ยวกับ การบริหารหลักสูตรว่าเป็น การบริการและดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรผู้บริหาร จะเป็นแกนนำโดยมีผู้ช่วยในฝ่ายต่าง ๆ วิชาการ ครูผู้สอนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตร เช่น กรรมการสถานศึกษา กรรมการบริหารหลักสูตร เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกล่าวถึงการบริการ การจัดหลักสูตร เป็นการบริหารงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุม หลายมิติที่เกี่ยวข้อง กับบุคคลหลายฝ่าย และต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆมากมาย เปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการหลักสูตรหมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุน เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เริ่มตั้งแต่การวางแผนใช้หลักสูตร การนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตร โดยใช้ทรัพยากรการบริหารให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด

เรื่องที่ ๖.๑.๒ ความสำคัญของการบริหารจัดการหลักสูตร

อำภา บุญช่วย (๒๕๓๓ : ๒๐ - ๒๑) สรุปได้ดังนี้

๑. เป็นเอกสารของทางราชการ หรือเป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐบาลหรือเอกชน ดังนั้นหลักสูตรจึงเปรียบเสมือน “คำสั่ง” หรือ “ข้อบังคับ” ของทางราชการชนิดหนึ่งนั่นเอง

๒. เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการที่จะจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาของรัฐบาลให้แก่โรงเรียน

๓. เป็นแผนการดำเนินงานของนักบริหารการศึกษาที่จะต้องอำนวยความสะดวกดูแล และติดตาม ประเมินผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล

๔. เป็นแผนการปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางในการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะเสนอแนะ จุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอนซึ่งครูควรจะต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง

๕. เป็นเครื่องมือของรัฐในอันที่จะพัฒนาคนและพัฒนากำลังคนซึ่งจะเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติตามแผนของรัฐบาล

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

๖. เป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ถ้าประเทศชาติได้มีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้คนในประเทศของตนมีคุณภาพ

สำหรับ สันต์ ธรรมบำรุง (๒๕๒๗ : ๙ - ๑๐) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า

๑. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

๒. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

๓. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการเป็นบัญญัติของทางรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

๔. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาของรัฐบาลด้วย

๕. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวกและควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

๖. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการศึกษา

๗. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นไปได้ในรูปแบบใด

๘. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะและความสามารถความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

๙. หลักสูตรจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันท่วงที และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

สุนีย์ ภูพันธ์ (๒๕๔๖ : ๑๖) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรสรุปได้ดังนี้

๑. หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ

๒. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา

๓. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

๔. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง

๕. หลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดว่าเนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

๖. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่าวิธีการดำเนินการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร

๗. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติทักษะและเจตคติของผู้เรียนในอันที่อยู่ร่วมกันในสังคมและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

เรื่องที่ ๖.๑.๓ การบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพการสอน

ประสิทธิภาพของการสอนไม่ได้ขึ้นอยู่กับคะแนนที่ประเมินด้านความรู้และทักษะแต่จะต้องรวมถึงความคิดสร้างสรรค์ และการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ด้วย และในการนำหลักสูตรไปใช้นั้นถึงแม้หัวใจสำคัญคือการจัดการเรียนการสอนก็ตาม ระบบการจัดการเรียนการสอนอย่างเดียวไม่สามารถทำให้มีประสิทธิภาพได้โดยลำพังต้องมีระบบการบริหารและการจัดการหลักสูตรเข้ามาช่วยเสริมให้สมบูรณ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. ความร่วมมือกันในการใช้หลักสูตร

- ๑) สถานศึกษามีการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังร่วมกันและเผยแพร่ให้ครูทุกคน
- ๒) สถานศึกษาสร้างเครื่องมือสำหรับประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง แนะนำวิธีการตรวจให้คะแนนแก่ครู อาจารย์ใหญ่ และผู้บริหารท้องถิ่น
- ๓) ครูต้องให้ความสำคัญกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในการสอนทุกครั้ง มีการรวมกลุ่ม ปรึกษาเกี่ยวกับการเตรียมการสอน การเตรียมเนื้อหาและเอกสารเทคนิคการสอน การประเมินผลการเรียน และการปรับปรุงแผนการสอน
- ๔) สถานศึกษาเผยแพร่เป้าหมายการสอนและผลการสอนให้สาธารณชนเข้าใจและยอมรับ
- ๕) ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- ๖) จัดการปกครองในสถานศึกษาให้ทุกคนมีส่วนร่วม
- ๗) จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่ส่งเสริมการเรียน

๒. การแลกเปลี่ยนสิ่งที่มีคุณค่า

- ๑) ครูปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการสอน ตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับวิธีสอนเนื้อหา สื่อ และการเตรียมการสอน
- ๒) ครูยอมรับที่จะปรับปรุงการสอนโดยการวิเคราะห์ ประเมิน และทดลอง
- ๓) ครูร่วมกันพิจารณาภูมิหลังของนักเรียน และเจตคติของชุมชน
- ๔) ครูแลกเปลี่ยนกันสังเกตการสอน และให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน

๓. บทบาทของผู้บริหาร

- ๑) มุ่งพัฒนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง
- ๒) แสดงความคาดหวังให้ครูทุกคนพัฒนาความรู้และพัฒนากการสอนและเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาการสอน

- ๓) ตัวผู้บริหารเองเข้าร่วมในกิจกรรมเพื่อพัฒนาการสอนด้วย
 - ๔) ส่งเสริม และสนับสนุนงบประมาณ เวลา และวัสดุอุปกรณ์เพื่อพัฒนาการเป็นผู้นำในการทดลองใช้นวัตกรรมทางด้านหลักสูตรและการสอน
 - ๕) ทำงานร่วมกับครูและผู้อื่นได้อย่างดี ช่วยแก้ไขปัญหาการสอน ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเอาชนะอุปสรรคต่างๆได้
 - ๖) เน้นการร่วมงานกันและเรียนรู้ด้วยกันมากกว่าการออกคำสั่ง
๓. บทบาทของครูเพื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายของหลักสูตรได้เปลี่ยนไปจากเดิม คือเน้นการสอนที่ก่อให้เกิดการคิดอย่างเป็นลำดับ ดังนั้นการสอนที่มีประสิทธิภาพจึงเปลี่ยนไปจากเดิม คือเน้นการสอนที่ก่อให้เกิดการคิดอย่างเป็นลำดับ ดังนั้นการสอนที่มีประสิทธิภาพจึงเปลี่ยนไป แทนที่ครูจะเตรียมการยสอนอธิบายรายละเอียด เนื้อหา ให้ตัวอย่าง ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติสอนตามเอกสารหลักสูตรทุกประการ และเตรียมผู้เรียนสำหรับการสอน ครูจะต้องเปลี่ยนทิศทางการสอน คือจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยความเต็มใจและสนุก ให้ผู้เรียนคิดนอกเหนือจากแก้ปัญหาได้ ให้ผู้เรียนรู้จักสงสัยและวิเคราะห์ได้นอกเหนือจากการหาคำตอบเท่านั้น และทำให้ผู้เรียนสามารถคิดและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

๔. การวิจัยเพื่อพัฒนา

การศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและระบบการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนควรมีการดำเนินการเพื่อพัฒนางาน และการนำผลการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมาประยุกต์ใช้ก็เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการเช่นกัน เรื่องที่ควรจะศึกษาวิจัยได้แก่เรื่องที่ยังมีความสงสัยในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตร เรื่องที่เป็นปัญหาและเรื่องที่ต้องการพัฒนา เช่นทำอย่างไรจึงจะทำให้ครูทุกคนประสบความสำเร็จในทุกสถานการณ์ เป็นต้น

หลักการบริหารจัดการหลักสูตร

การทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างชัดเจน และถูกต้องถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ โดยมีหลักและแนวคิดที่สำคัญ

๔ ประการ ดังนี้

๑. การวางแผนงานหลักสูตร ในช่วงระยะเปลี่ยนผ่านของการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกโรงเรียนจะมีทั้งหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเก่า หลักสำคัญในการบริหารหลักสูตรคือจะต้องทำให้ผู้เรียนสูญเสียประโยชน์น้อยที่สุด เพราะฉะนั้นจะต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนหลักสูตรให้น้อยและสั้นที่สุด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดี ต้องจัดระบบให้ดี มีข้อมูลที่ชัดเจน และเตรียมทุกอย่างให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

๒. การจัดระบบข้อมูลโรงเรียน นับเป็นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการบริหารหลักสูตร ระบบข้อมูลโรงเรียนประกอบด้วยข้อมูลต่างๆ ดังนี้

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

- ๑) หลักสูตร - ระบบการสร้างหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการประเมินผล
 - ๒) การบริหารจัดการ - มีข้อมูลด้านผู้เรียน ผู้สอน ว่ามีความพร้อมหรือไม่เพียงใด
 - ๓) ระบบข้อมูล - ครูอาจารย์ นักเรียน บุคลากร ผู้รู้ในชุมชน อาชีพในพื้นที่
 - ๔) การวางแผนกลยุทธ์ ๓-๕ ปี - แสดงถึงวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย และขั้นตอนการปฏิบัติงาน
 - ๕) ระบบงบประมาณ - การบริหารงบประมาณจะต้องมีความชัดเจนตรวจสอบได้ มุ่งผลงาน และเพื่อพัฒนาการศึกษาเป็นสำคัญ
- ๖) การพัฒนาการเรียนรู้ - สื่อและข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล การศึกษาอบรมของครู
 - ๗) ระบบช่วยเหลือ - มีข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล จำแนกเด็กเก่ง เด็กปกติ และเด็กด้อยโอกาส เพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลืออย่างสอดคล้องกับความต้องการของเด็กแต่ละกลุ่ม
 - ๘) บริหารบุคคล - ข้อมูลเกี่ยวกับครูอาจารย์ ทั้งในด้านการศึกษา การอบรม การจัดหา บรรจุ และเลิกจ้าง เพื่อช่วยในการพัฒนาครูให้เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่
 - ๙) การประเมินภายใน - จัดเตรียมข้อมูลการพัฒนาหลักสูตร บุคลากร และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กและโรงเรียน
๓. เอกสารหลักสูตร จะต้องชี้แนวการสอนอย่างถูกต้อง ชัดเจน และทันสมัย เอกสารประกอบหลักสูตร และรายวิชาที่ละเอียดประณีต จะช่วยให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปโดยง่าย สามารถติดตามการทำงานได้อย่างใกล้ชิดและเป็นขั้นเป็นตอน
 ๔. คณาจารย์มีคุณภาพ เข้าใจหลักสูตรอย่างดี เมื่อครูเป็นผู้เขียนหลักสูตรเองแล้ว ย่อมจะทำให้การศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรเป็นไปโดยง่าย สามารถปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในห้องเรียนได้
 ๕. ผู้เรียนมีความพร้อมด้านความรู้พื้นฐานและคุณธรรม ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษา จะต้องจัดเตรียมระบบข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียน โดยครูผู้สอนทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียนทุกๆ ด้าน
 ๖. มีทรัพยากรสนับสนุนที่ดีและเพียงพอ การบริหารการศึกษาในอนาคตอันใกล้เป็นการกระจายอำนาจ ในหลายๆ ด้าน ท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรในการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมทั้งเรื่อง งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน การระดมทรัพยากรจะต้องกระทำอย่างหลากหลายและกว้างขวางขึ้น
 ๗. ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาและมีประสิทธิภาพ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จุดเน้นอีกเรื่องหนึ่งคือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะมีสอดแทรกอยู่เป็นระยะๆ ตลอดเวลา บทบาทในเรื่องนี้ไม่ใช่ภาระหน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่ง แต่ครูทุกคนจะมีบทบาทเป็นครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวได้ โดยเฉพาะครูที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก
 ๘. มีบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ ทุกจุดทุกมุมของโรงเรียนและชุมชนเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ไม่ใช่จะต้องเรียนจากตำราอย่างเดียว หากครูเข้าใจก็จะสามารถดึงประสบการณ์ของผู้เรียนเข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ได้ การสร้างบรรยากาศทางวิชาการเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องอาศัยความเอาใจใส่อย่างสูงจากผู้เกี่ยวข้อง

เช่น การจัดแสดงนิทรรศการหรือข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในโรงเรียน หากทำให้เป็นปัจจุบันและให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำ ก็จะเป็นกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัวเด็กได้อีกแหล่งหนึ่ง เช่น นำผลงานของเด็กที่ดีเด่นมาแสดง ทั้งด้านศิลปะ หรือในโรงอาหาร ติดป้ายให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับโภชนาการ เป็นต้น

๙. มีระบบการติดตามและประเมินผล คณะกรรมการบริหารหลักสูตรรายวิชาจะต้องมาพูดคุยกันในแต่ละภาคการศึกษา และทุกสิ้นปีการศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาก็จะต้องจัดการประเมินผล คูภาพรวม และเขียนรายงานออกมา เป็นการประเมินภายในไปในตัว เป็นการทำงานที่ผลการปฏิรูปการเรียนการสอนจะไปสู่ตัวผู้เรียนโดยตรง และควรเน้นการประเมินตามสภาพจริง

ระบบบริหารจัดการหลักสูตรที่ดีจึงต้องเป็นระบบที่มีคุณธรรม อันเป็นคุณสมบัติที่ดีทางจิตใจมีความรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนการสอนให้ดีที่สุดเมื่อนำไปประยุกต์ปฏิบัติจริง ถือได้ว่ามีจริยธรรม มีการควบคุมกวดขันเป็นศีลธรรมของผู้สอน ทำให้เกิดความชอบธรรมในการจัดการเรียนการสอน และทุกคนทุกฝ่ายจะต้องมีความสมานฉันท์ ช่วยกันทำงานเพื่อพัฒนาผู้เรียน เติมเต็มผู้เรียนในทุกๆ ด้าน เมื่อประกอบกับโรงเรียนมีโครงสร้างและทำงานอย่างมีคุณภาพ ก็จะทำให้โรงเรียนเป็นระบบที่มีปัญญาเป็นพื้นฐานสามารถเรียนรู้ และปรับตัวได้ต่อเนื่อง

ตอนที่ ๖.๒ การนำหลักสูตรไปใช้

เรื่องที่ ๖.๒.๑ ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งเป็นขั้นตอนที่นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง ทำให้การให้ความหมายของคำว่า การนำหลักสูตรไปใช้แตกต่างกันออกไป นักการศึกษาหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นหรือให้คำนิยามของคำว่า การนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

โบแชมป์ (Beauchamp, ๑๙๗๕: ๑๖๔) ได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยการระบวนการที่สำคัญที่สุด คือการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีพัฒนาการเรียนการสอน

สันติ ธรรมบำรุง (๒๕๒๗: ๑๒๐) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มนั้นไปปฏิบัติให้บังเกิดผล รวมถึงการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูและนักเรียนสามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จันทร์หา (Chandra, ๑๙๗๗: ๑) ได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ว่าเป็นการทดลองใช้เนื้อหาวิชาวิธีการสอน เทคนิคการประเมิน การใช้อุปกรณ์การสอน แบบเรียนและทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน โดยมีครูและผู้ร่างหลักสูตรเป็นผู้ปัญหาแล้วหาคำตอบให้ได้จากการประเมินผล

เรื่องที่ ๖.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

โบแชมป์ (Beauchamp, ๑๙๗๕: ๑๖๔) กล่าวว่า สิ่งแรกๆ ที่ควรทำคือ การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ครูผู้นำหลักสูตรไปใช้มีหน้าที่แปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โดยใช้หลักสูตรเป็นหลักในการพัฒนาวิธีการสอน

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผลตามเป้าหมาย

๑. ครูผู้สอนควรมีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตร

๒. ผู้บริหารต้องเห็นความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จได้ ผู้นำที่สำคัญที่จะ

รับผิดชอบได้ดี คือครูใหญ่

หลักการที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้

๑. จะต้องมีการวางแผนและเตรียมการ

๒. จะต้องมียุทธศาสตร์บุคคลทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประสานงานกัน

๓. ดำเนินการอย่างเป็นระบบ

๔. คำนึงถึงปัจจัยที่จะช่วยในการนำหลักสูตรไปใช้

๕. ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ดังนั้น ครูจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และจริงจัง

๖. จัดตั้งให้มีหน่วยงานที่มีผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อให้การสนับสนุนและพัฒนาครู

๗. หน่วยงานและบุคคลในฝ่ายต่างๆ ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ

๘. มีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ

กิจกรรม/งานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

สังัด อุทรานันท์ (๒๕๓๒ : ๒๖๓-๒๗๑) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้มีงานหลัก ๓ ประการ คือ

๑. งานบริหารและบริการหลักสูตร จะเกี่ยวข้องกับ งานเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน

๒. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๓. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรประกอบด้วย การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรและการตั้งศูนย์บริการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้

๑. ขั้นตอนการเตรียมการใช้หลักสูตร

- การตรวจสอบลักษณะหลักสูตร
- การวางแผนและการทำโครงการศึกษานำร่อง
- การประเมินโครงการศึกษานำร่อง
- การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
- การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

๒. ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้

- การบริหารและบริการหลักสูตร
- การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
- การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

๓. ขั้นตอนติดตามและประเมินผล

- การนิเทศและการใช้หลักสูตรในโรงเรียน
- การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนการประเมินการใช้หลักสูตร

๑. การตรวจสอบประสิทธิผลและความตกต่ำของคุณภาพของหลักสูตร
๒. การตรวจสอบหาเหตุที่ทำให้คุณภาพตกต่ำ
๓. แก้ไขและตรวจสอบประสิทธิผลของวิธีการที่นำมาแก้ไข

เรื่องที่ ๖.๒.๓ กระบวนการในการเริ่มนำหลักสูตรไปใช้

๑. กระบวนการในการเริ่มนำหลักสูตรไปใช้โดยทั่วไป

ในการนำหลักสูตรไปใช้ควรเริ่มโดยการใช้กลวิธีหลายรูปแบบในการกระตุ้นผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะครูให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงให้เข้าใจเจตนารมณ์ของหลักสูตร และให้หมดข้อสงสัยต่างๆ เกี่ยวกับหลักสูตรที่จะนำมาใช้ กระบวนการที่จะทำให้เกิดเช่นนี้ได้ประกอบด้วย(Sowell ๑๙๙๖,๒๕๔๕-๒๕๔๗)

๑.๑ ขั้นริเริ่ม ได้แก่การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะครูได้เข้าใจหลักสูตรใหม่หรือหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่ อาจจะทำในรูปแบบของการประชุมเพื่อพัฒนาทางวิชาชีพ หรือการประชุมเพื่อพัฒนาครูประจำการ จุดมุ่งหมายหลักของกิจกรรมเหล่านี้เพื่อให้ข้อมูลและปฐมนิเทศให้ครูและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจบทบาทของตนเองในฐานะเป็นผู้ใช้หลักสูตร

๑.๒ ขั้นกลาง เป็นขั้นที่จัดกิจกรรมหลากหลายให้กับครูในระหว่างการใช้หลักสูตร ผู้บริหารเป็นบุคคลหลักในการที่จะจัดหาสิ่งสนับสนุนการใช้หลักสูตร จัดหาทรัพยากรสนับสนุนการปรับใช้หลักสูตร นำครู และติดตามดูแลครู กระตุ้น ผลักดัน และให้ข้อมูลแก่บุคลากรในชุมชนและอาจมีคณะบุคคลที่อำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมารวบรวมให้คำแนะนำ ดูแล จัดฝึกอบรม ช่วยครูในด้านการผลิตสื่อและเอกสารการสอน ชี้แจงทำความเข้าใจแก่บุคคลที่ยังไม่เข้าใจความจำเป็นในการใช้หลักสูตรนี้ ช่วยครูในการเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแนวคิดใหม่ในหลักสูตรใหม่ พยายามทำให้กระบวนการใช้หลักสูตรก้าวหน้าไปในทางที่ดี

๑.๓ ขั้นคุ้นเคย เป็นขั้นที่เกี่ยวข้องกับครูเป็นรายบุคคลใน ขั้นนี้ความรู้สึกกังวลของครูเมื่อแรกเริ่มจะต้องลดลงถึงระดับที่ใช้หลักสูตรได้อย่างสะดวกสบายถึงขั้นนี้ครูจะเฝ้าดูผลของหลักสูตรใหม่หรือหลักสูตรปรับปรุงใหม่ ครูจะมีประสบการณ์เพียงพอในการใช้หลักสูตรใหม่แล้ว และครูมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่คาดหวัง ซึ่งการใช้หลักสูตรกว่าจะมาถึงขั้นนี้ต้องใช้ระยะเวลา

๑) ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้

๑. ขั้นการเตรียมการใช้หลักสูตร

- การตรวจสอบลักษณะหลักสูตร
- การวางแผนและการทำโครงการศึกษานำร่อง
- การประเมินโครงการศึกษานำร่อง

วป ๑๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

- การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
 - การเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
๒. ขั้นตอนดำเนินการใช้หลักสูตร
- การบริหารและบริการหลักสูตร
 - การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
 - การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
๓. ขั้นตอนติดตามและประเมินผล
- การนิเทศและการใช้หลักสูตรในโรงเรียน
 - การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

๒. กระบวนการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู และสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จะนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กปฐมวัย ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่มุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ควรนำเนินการดังนี้

๒.๑ การใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู

พ่อ แม่ หรือผู้เลี้ยงดูมีความเชื่อและวิธีการในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันไปตามแนวคิดและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่ตนเองอยู่อาศัย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจะเป็นแนวทางให้พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูใช้ในการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กซึ่งมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑) ศึกษาปรัชญาการศึกษา หลักการ จุดมุ่งหมาย เพื่อทำความเข้าใจกับแนวทางการพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพ

๒) ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมกับวัย ในกรณีการอบรมเลี้ยงดูเด็กช่วงอายุแรกเกิด-๒ ปี ให้ใช้แนวปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวันเป็นกรอบการพัฒนาเด็ก และหากมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กช่วงอายุ ๒-๓ ปี ให้ใช้แนวทางการปฏิบัติการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้

๓) ติดตามประเมินพัฒนาการทุกด้านของเด็ก โดยการสังเกตและบันทึกการเจริญเติบโตและพัฒนาการตามช่วงอายุที่กำหนด หากพบว่าเด็กมีพัฒนาการช้ากว่าปกติ ควรปรึกษาแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อช่วยเหลือเด็กต่อไป

๔) ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการเร็วช้าต่างกัน พ่อ แม่ หรือผู้เลี้ยงดูหลีกเลี่ยงการเปรียบเทียบเด็ก หรือเลือกปฏิบัติต่อเด็กเฉพาะคน แต่ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านที่บกพร่องหรือด้านที่เด็กขาดโอกาสในการพัฒนา

๒.๒ การใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่หรือบุคคลในครอบครัว แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ประกอบกับครอบครัวส่วนใหญ่มักจะเป็นครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่จึงนำเด็กไปรับบริการเลี้ยงดูในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนั้น สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแต่ละแห่งควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยวางแผนหรือกำหนดแนวทางการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพตรงตามปรัชญาการศึกษาและหลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยควรดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย/หลักสูตรสถานศึกษา ร่วมกับพ่อแม่ ครอบครัว บุคลากรทางสาธารณสุข ผู้เลี้ยงดูหรือผู้สอน คณะกรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชน เพื่อพัฒนาเด็กให้บรรลุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรและคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย รวมทั้งข้อมูลต่างๆ เช่นวิธีการอบรมเลี้ยงดู ความต้องการของพ่อแม่ ผู้ปกครอง วัฒนธรรมท้องถิ่น และความพร้อมของศึกษา แล้วนำหลักสูตรมาเขียนแผนการจัดประสบการณ์เพื่อจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

เรื่องที่ ๒.๒.๔ การปรับใช้หลักสูตร

การปรับใช้หลักสูตร

ในการนำหลักสูตรไปใช้ มิใช่จะเป็นการนำหลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้วไปใช้จัดการเรียนการสอนตามนั้นทุกประการเหมือนกันในทุกๆชั้นเรียน อาจมีการปรับปรุงหลักสูตรไปใช้ต่างกันบ้างในบางเรื่อง เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมและผู้เรียนที่แตกต่างกัน

การปรับใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น อาจดำเนินการได้ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะต่อไปนี้

๑. ปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา อาจจะลดหรือเพิ่มรายละเอียดจากขอบเขตเนื้อหาวิชาที่หลักสูตรกำหนดไว้ แต่ยังคงจุดประสงค์ของวิชา และขอบเขตเนื้อหาใหญ่ๆไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตน

๒. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับท้องถิ่นที่ได้ปรับไว้ในข้อ๑)

๓. การสร้างวิชาใหม่เพิ่มเติมการปรับใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและภาวะแวดล้อมของสถานศึกษาอาจดำเนินการในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะดังนี้

๔. เลือกเปิดสอนรายวิชาเลือกให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและภาวะแวดล้อมของโรงเรียน เช่น ความพร้อมด้านบุคลากร ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ความพร้อมด้านงบประมาณ เป็นต้น

๕. สร้างวิชาใหม่เพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและภาวะแวดล้อมของสถานศึกษา

๖. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับรายวิชาที่เปิดสอนหรือรายวิชาที่สร้างใหม่

๗. จัดทำแผนการสอนระยะยาวหรือโครงการสอนของสถานศึกษาในแต่ละภาคเรียนหรือแต่ละปีการศึกษา

การปรับใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน ซึ่งรวมถึงผู้เรียนและบรรยากาศในชั้นเรียน ควรดำเนินการดังนี้

๑. ปรับเนื้อหาวิชาที่สอน กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับภูมิหลัง ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน

๒. ค้นคว้าเนื้อหาวิชาเพิ่มเติมและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียน

๓. จัดทำแผนการสอนสำหรับการสอนแต่ละคาบเพื่อเป็นแนวทางให้จัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับผู้เรียน

ตอนที่ ๖.๓ บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

เรื่องที่ ๖.๓.๑ บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

เมื่อพูดถึงการนำหลักสูตรไปใช้โดยนำไปจัดการเรียนการสอนนั้น คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรในอันดับแรก คือ ครู และบางครั้งจะนึกถึงครูกับนักเรียนเท่านั้นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร แต่ในสภาพการณ์ของการนำหลักสูตรไปใช้นั้นยังมีบุคลากรอีกหลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

๑. บทบาทของครู

๑.๑ ศึกษาหลักสูตร

๑.๒ ปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนและนักเรียน

๑.๓ ตัดสินใจว่าจะสอนอะไร สอนอย่างไร

๑.๔ ออกแบบการสอนและจัดกระบวนการเรียนการสอน

๑.๕ ปรับเนื้อหาวิชา

๑.๖ สร้างวิชา

๑.๗ ศึกษา คิดค้น และใช้เทคนิคการสอน และวิธีการประเมินผลการเรียน

๑.๘ พัฒนาสื่อการเรียนการสอน หนังสือเรียน และหนังสืออ่านประกอบ

๑.๙ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรระดับท้องถิ่นและระดับโรงเรียน

๑.๑๐ ทำวิจัยปฏิบัติการ เกี่ยวกับนักเรียน และการจัดการเรียนการสอน

ครูที่เกี่ยวข้องมี ๓ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ เลียนแบบและคงไว้ หมายถึงครูที่ทำงานประจำไปเรื่อยๆมองหลักสูตรเป็นส่วน

ระดับที่ ๒ สายกลาง หมายถึงครูที่ตระหนักว่าการสอนต้องเป็นงานที่มากกว่างานประจำวัน ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอควรนำนวัตกรรมมาปรับใช้

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

ระดับที่ ๓ ริเริ่มสร้างสรรค์ รับรู้หลักสูตรในภาพรวม ปฏิบัติตามแนวคิดโดยรวมของหลักสูตร ปรับหลักสูตร โดยนำแหล่งข้อมูลนอกโรงเรียนและในท้องถิ่นมาใช้ ใช้จินตนาการและศิลปะในการจัดการเรียนการสอน มีความตระหนัก มีความคิด ทดสอบความคิดของตนเองอยู่เสมอ ครูทุกคนควรอยู่ในระดับที่ ๓

๒. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๑ ทำความเข้าใจหลักสูตร

๒.๒ นิเทศและติดตามผล

๒.๓ บริการวัสดุและสื่อการเรียนการสอน

๒.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนครูในการใช้หลักสูตร

๓. บทบาทของนักวิชาการและศึกษานิเทศน์

๓.๑ จัดกิจกรรมพัฒนาครูและส่งเสริมสนับสนุน

๓.๒ จัดกิจกรรมพัฒนาครูและส่งเสริมสนับสนุน

๓.๓ ให้ความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร

๓.๔ นิเทศและติดตามผล

๓.๕ ห้บริการวัสดุและสื่อการเรียนการสอน

๔. บทบาทของบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง (นักวัดผล นักแนะแนว นักเทคโนโลยีการศึกษา ฯลฯ)

๔.๑ ให้ความรู้และข้อมูลที่สนับสนุนการใช้หลักสูตร

๔.๒ ช่วยเหลือในการใช้วัสดุและสื่อการเรียนการสอน

๔.๓ บริการให้คำแนะนำและแก้ปัญหา

สรุปท้ายหน่วย

การจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องมีงานบริหารและการจัดการหลักสูตรเข้ามาส่งเสริม สนับสนุนด้วยการจัดการเรียนการสอนจึงจะการนำหลักสูตรไปใช้เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และเป็นกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนการปฏิบัติหลายขั้นตอน วิธีการของกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้น่าจะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรมีผู้กล่าวว่า แม้เราจะมีหลักสูตรที่ดีแสนดี แต่ถ้านำหลักสูตรไปใช้อย่างไม่ถูกต้องแล้วหลักสูตรนั้นก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะฉะนั้นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องศึกษา ทำความเข้าใจกับการนำหลักสูตรไปใช้ตามบทบาทหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ที่สุด เพื่อให้การใช้หลักสูตรนั้น สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนต้องทำเป็นระบบครบถ้วนตามขั้นตอนของระบบ นอกจากนี้ยังต้องมีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น สถานศึกษา และชั้นเรียน

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และเป็นกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนการปฏิบัติหลายขั้นตอน วิธีการของกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ น่าจะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรมีผู้กล่าวว่า แม้เราจะมีหลักสูตรที่ดีแสนดี แต่ถ้านำหลักสูตรไปใช้อย่างไม่ถูกต้องแล้วหลักสูตรนั้นก็ไม่มีประโยชน์อะไร เพราะฉะนั้นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ จะต้องศึกษา ทำความเข้าใจกับการนำหลักสูตรไปใช้ตามบทบาทหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ที่สุด เพื่อให้การใช้หลักสูตรนั้น สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิงหน่วยที่ ๖

- กรมวิชาการ. (๒๕๔๕). เอกสารนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตน์พงษ์. (๒๕๓๙). การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. อีสันเพรส. กรุงเทพฯ.
- จันทร์หา ตันติพงศานุรักษ์. (๒๕๔๓). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning),วารสารวิชาการ, ๓(๑๒),๓๖-๕๕
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (๒๕๔๑). การบริหารเชิงกลยุทธ์,โรงพิมพ์พัฒนาศึกษา. กรุงเทพฯ.
- สงัด อุทรานันท์. (๒๕๓๒). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. โรงพิมพ์มิตรสยาม. กรุงเทพฯ.
- สันต์ ธรรมบำรุง. (๒๕๒๗). หลักการนิเทศการสอน. โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต. กรุงเทพฯ.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (๒๕๔๖). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่: The Knowledge Center.
- สุรัสดี ราชกุลชัย. (๒๕๔๓). การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร. โรงพิมพ์จามจุรี. กรุงเทพฯ.
- อำภา บุญช่วย. (๒๕๓๓). การบริหารงานในโรงเรียน. โอ.เอส.ปริ้นเตอร์. กรุงเทพฯ.
- Beauchamp . Research in Education. ๔th ed. New Delhi. Prentice-Hall. Beauchamp. G.A.
(๑๙๗๕). Curriculum Theory. ๓rd ed. Wilmete Illinoid. The Kagg Press. Good, C.V.
- Sowell. E. J. (๑๙๙๖). Curriculum. An Integrative Introduction. United States of America.
Merrill. Prentice Hall.

แบบฝึกหัดท้ายหน่วย

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน ๔ ข้อ (๑๐ คะแนน)

๑. จงบอกและอธิบายความหมายและความสำคัญของการบริหารจัดการหลักสูตร(๔ คะแนน)
๒. จงบอกและอธิบาย แนวคิดการนำหลักสูตรไปใช้ (๒ คะแนน)
๓. ในการนำหลักสูตรไปใช้ ทำไมจึงต้องมีการปรับใช้หลักสูตร (๒ คะแนน)
๔. ครูสามารถปรับหลักสูตรใช้เองได้หรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด (๒ คะแนน)

ตอนที่ ๒ ให้ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่กล่าวถูกต้อง และ ทำเครื่องหมาย x หน้าข้อที่กล่าวผิด
จำนวน ๑๐ ข้อ (๕ คะแนน)

- ๑. การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึงกระบวนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุน เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาผู้เรียน
- ๒. การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เพื่อควบคุมผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ ในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ
- ๓. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมาย ตามแผนการศึกษาชาติ
- ๔. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติทักษะและเจตคติของผู้เรียน
- ๕. สถานศึกษาไม่จำเป็นต้องกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังร่วมกันและเผยแพร่ให้ครูทราบก็ได้
- ๖. สถานศึกษาจำเป็นต้องเผยแพร่เป้าหมายการสอนและผลการสอนให้สาธารณชนเข้าใจ และยอมรับ
- ๗. บทบาทของผู้บริหาร มุ่งพัฒนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง
- ๘. ควรให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละประเภท
- ๙. ครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตร สิ่งจำเป็นคือการมีส่วนร่วมคือการจัดประสบการณ์ ให้กับเด็ก
- ๑๐. กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ควรเริ่มต้นโดยการใช้กลวิธี รูปแบบเดียว เพราะจะได้เป็นอัตลักษณ์ เดียวกันในแต่ละสถานศึกษา

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๑

แนวทางการตอบข้อ ๑.

ตอบ: การบริหารจัดการหลักสูตรหมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุน เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เริ่มตั้งแต่การวางแผนใช้หลักสูตร การนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตร โดยใช้ทรัพยากรการบริหารให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด

ตอบ: ความสำคัญของการบริหารหลักสูตร

๑. หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ เป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษ และพัฒนาการของเด็กตามจุดหมายของการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง

๒. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติทักษะและเจตคติของผู้เรียนในอันที่อยู่ร่วมกันในสังคมและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

แนวทางการตอบข้อ ๒.

ตอบ: แนวคิดการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

๑. งานบริหารและบริการหลักสูตร จะเกี่ยวข้องกับ งานเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน

๒. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๓. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรประกอบด้วย การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรและการตั้งศูนย์บริการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

แนวทางการตอบข้อ ๓.

ตอบ: การจำเป็นในการปรับหลักสูตรหลังจากการนำไปใช้

๑. ปรับเนื้อหาวิชาที่สอน กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับภูมิหลัง ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ให้เป็นปัจจุบัน และหลังการประเมินหลักสูตร

๒. เพิ่มเติมและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนในปัจจุบันให้ทันสมัยมากขึ้น หลังการประเมินหลักสูตร

แนวทางการตอบข้อ ๔.

ตอบ: ครูสามารถปรับหลักสูตรได้ตามความเหมาะสม เช่น เนื้อบางส่วนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น รวมทั้งการปรับเวลาให้เหมาะสม และแผนการสอนในบางหน่วยตามสถานการณ์ปัจจุบัน

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๒

๑. ✓

๒. ✗

๓. ✓

๔. ✓

๕. ✗

๖. ✓

๗. ✓

๘. ✓

๙. ✗

๑๐. ✗

การประเมินหลักสูตร

นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

ชื่อ นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

วุฒิ คบ.(การประถมศึกษา) สถาบันราชภัฏราชนครินทร์

สัมฤทธิ์บัตร (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประกาศนียบัตรบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนตราด

สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

หน่วยที่ ๗ การประเมินหลักสูตร

แผนบริหารการสอนประจำหน่วยที่ ๗

เนื้อหาประจำหน่วยที่ ๗

- ตอนที่ ๗.๑ ความหมายและความสำคัญของการประเมินผลหลักสูตร
- ตอนที่ ๗.๒ แนวคิดพื้นฐานในการประเมินผลหลักสูตร
- ตอนที่ ๗.๓ รูปแบบการประเมินผลหลักสูตรและการตัดสินใจ
- ตอนที่ ๗.๔ การวางแผนการประเมินผลหลักสูตร
- ตอนที่ ๗.๕ ผลกระทบที่เกิดจากการใช้หลักสูตร
- ตอนที่ ๗.๖ วิธีการประเมินผลหลักสูตรและเครื่องมือที่ใช้

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

- เมื่อศึกษาหน่วยที่ ๗ จบแล้ว นักศึกษาสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้
- ๑. อธิบายถึงความหมายและความสำคัญของการประเมินผลหลักสูตรได้
 - ๒. อธิบายถึงระดับและแนวคิดพื้นฐานเพื่อนำไปเป็นหลักการของการประเมินผลหลักสูตรได้
 - ๓. อธิบายถึงรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรได้
 - ๔. อธิบายถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้หลักสูตรได้
 - ๕. อธิบายวิธีการประเมินผลหลักสูตรของสถานศึกษา

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำหน่วย

- ๑. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ ๗ การประเมินหลักสูตร
- ๒. ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ และ Slide Power Point
- ๓. สรุปรเนื้อหาเพิ่มเติม
- ๔. ทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วย

สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. Slide Power Point
๓. โปรเจคเตอร์
๔. เครื่องคอมพิวเตอร์
- ๕ .แบบฝึกปฏิบัติงานกลุ่มโดยอภิปราย

การวัดและการประเมินผล

๑. การสังเกตความสนใจของนักศึกษาและการมีส่วนร่วมในการทำงาน
๒. การประเมินการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและพฤติกรรมการเรียน
๓. การประเมินผลงานจากการทำแบบฝึกหัด
๔. การประเมินจากการอภิปรายผลและการนำเสนอผลการศึกษากลุ่ม
๕. การประเมินจากผลงานการสรุปเนื้อหาเพิ่มเติม

หน่วยที่ ๗

การประเมินหลักสูตร

บทนำ

ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะดำเนินการเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจะทำให้ความรู้เกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียนของชุมชนท้องถิ่นของสถานศึกษา และรวมทั้งทำให้รู้ถึงศักยภาพของสถานศึกษา เพื่อนำมาสู่การเตรียมจัดทำหลักสูตรฉบับร่าง ทำให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ผู้เรียนและความเหมาะสมในการพัฒนาเด็ก โดย ยึดหลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก หลักสูตรฉบับร่างนี้จะมีการหาคุณภาพก่อนนำไปใช้จริง ทั้งนี้การหาคุณภาพจะเป็นการขอความคิดเห็น เพื่อหาความสอดคล้องในข้อความเห็นตามองค์ประกอบของหลักสูตร จาก ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งที่เป็นนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาระท้องถิ่นรวมทั้งตัวแทนชุมชน จากนั้นจึงนำหลักสูตร มาปรับปรุงตามความเห็นและนำไปทดลองใช้ผลจากการทดลองจะนำมาปรับปรุงและได้หลักสูตรที่คาดหวังว่า น่าจะมีความสมบูรณ์เพียงพอที่จะนำไปใช้ แล้วจึงนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งเสมือนกับการนำแนวคิดสู่การปฏิบัติ การนำหลักสูตรไปใช้นี้เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะแสดงถึงประสิทธิภาพของหลักสูตร ทั้งด้านวิธีการใช้และผลที่เกิด กับผู้เรียน ระหว่างขั้นตอนการใช้หลักสูตรนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ จะเก็บข้อมูลเพื่อนำไปสู่ ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และนำมาสู่การตัดสินใจในการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตร ให้ดียิ่งขึ้น เป็นการปฏิบัติที่ทำให้ครบวงจรของการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นการประเมินผลหลักสูตรจึงเป็น ขั้นตอนที่มีความสำคัญในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ตอนที่ ๗.๑ ความหมายและความสำคัญของการประเมินผลหลักสูตร

นักวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร อธิบายถึงความหมายและความสำคัญของการประเมินผลหลักสูตรที่คล้ายคลึงกันดังนี้ โอลิวา (Oliva.๑๙๙๒ ,อ้างถึงใน สุนีย์เหมะประสิทธิ์. ๒๕๓๗ : ๕๕) อธิบายความหมายตามกระบวนการ ของการประเมินผลหลักสูตรว่า เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ทำให้วงจรการพัฒนาหลักสูตรครบถ้วน ทั้งนี้จะต้องเข้าใจว่าการประเมินผลไม่ใช่การประเมินผู้เรียนหรือผู้สอน แต่เป็นการประเมินหลักสูตรที่จัดทำขึ้น

เซอร์เลอร์อเล็ก ซานเดอร์และ เลวิส (Saylor, Alexander and Lewis ๑๙๘๑, อ้างถึงใน ใจทิพย์เข็วรัตน์พงศ์. ๒๕๓๙ : ๒๒) อธิบายถึงผู้ประเมินหลักสูตรคือครูและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันประเมินว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาเมื่อ นำมาปฏิบัติแล้วได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ ทั้งนี้การประเมินผลหลักสูตรจะเป็นข้อมูลสำคัญที่บอกผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องได้ว่าควรที่จะปรับปรุงหลักสูตรในจุดใดเพื่อประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการใช้หลักสูตรในอนาคต

สกีลเบ็ก (Skillbeck. ๑๙๘๔ : ๓๙) อธิบายความหมายของการประเมินผลควบคู่ไปกับการประเมิน การเรียนรู้ทั้งนี้เหมาะระหว่างให้นำหลักสูตรไปใช้ผู้เรียนเป็นผู้ได้รับผลในทางปฏิบัติซึ่งแสดงออกให้เห็นผล การเรียนรู้การประเมินผลจึงเป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้รวมทั้งผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเกิดจากการประเมิน อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และใช้วิธีการที่หลากหลาย ผลดังกล่าวจะนำมาสู่การปรับปรุงในแง่ของการปรับปรุง หลักสูตรและปรับปรุงการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (๒๕๕๑ : ๙-๕) อธิบายว่า การประเมินหลักสูตรหมายถึง การรวบรวมและศึกษาข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบหลักสูตรและตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณค่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือไม่ ทั้งนี้การประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร โดยกำหนดออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะแรกการประเมินหลักสูตรฉบับร่างก่อนนำไปใช้จริง ระยะที่ ๒ คือ การประเมินหลักสูตรระหว่างการใช้ซึ่ง รวมถึงกระบวนการใช้หลักสูตร ระยะที่ ๓ การประเมินหลักสูตรภายหลังการใช้หลักสูตรเป็นการประเมิน หลักสูตรทั้งระบบ

จากความเห็นของนักวิชาการด้านหลักสูตร จึงสรุปได้ว่าการประเมินผลหลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร มาตรวจสอบโดยครูผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปสู่การตัดสินคุณค่าหรือประสิทธิภาพของหลักสูตร เพื่อนำผลไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระดับของการประเมินหลักสูตร เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตร ได้แบ่งเป็น ๒ ระดับดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ดังนั้นลักษณะของการ ประเมินหลักสูตรจึงมี ๒ ระดับ ตามระดับของการพัฒนาหลักสูตรคือ

๑. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินหลักสูตรที่เรียกว่าหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรระดับประเทศที่พัฒนาโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ การประเมินผลหลักสูตรดังกล่าวจึงเป็นการประเมินตั้งแต่แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรสาระหลักสูตร และกระบวนการของหลักสูตร

๒. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินหลักสูตรที่สถานศึกษานำหลักสูตรแกนกลาง หรือ หลักสูตรระดับประเทศมาปรับให้เหมาะสมกับสถานศึกษาเพื่อนำไปใช้ให้สอดคล้อง กับสภาพปัญหา ความ ต้องการและศักยภาพของสถานศึกษา การประเมินจึงไม่ต้องประเมินแนวคิดพื้นฐาน ให้ประเมินเฉพาะหลักสูตรที่สถานศึกษาได้พัฒนาขึ้นในแต่ละองค์ประกอบและในภาพรวม ทั้งนี้การประเมินหลักสูตรระดับสถานศึกษาจึงเป็นการประเมินโดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการนำไปใช้ เนื่องจากหลักสูตรของสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในสถานศึกษา การประเมินผลจึงมีลักษณะที่ต่างจากหลักสูตรระดับชาติ คือการประเมินจะประเมินเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กระบวนการจัด ประสบการณ์ผลผลิตและรวมทั้งการประเมินสภาพแวดล้อมและทิศทางในอนาคต เพื่อนำมาตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

จะเห็นได้ว่าระดับการประเมินผลหลักสูตรนั้น จะแตกต่างกันตามความกว้างของหลักสูตรในการนำไปใช้หลักสูตรระดับชาติจะเป็นการประเมินทั้งระบบ และประเมินโดยบุคลากรหลายฝ่าย ส่วนการประเมินระดับสถานศึกษาเป็นการประเมินผลหลักสูตรที่ได้พัฒนาหรือปรับปรุงมาจากหลักสูตรแกนกลางให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสภาพสังคมและความคาดหวัง ความต้องการของชุมชน การประเมินผลจึงประเมินโดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและผู้ใช้หลักสูตร เพื่อนำผลไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

ตอนที่ ๗.๒ แนวคิดพื้นฐานในการประเมินผลหลักสูตร

ในการประเมินหลักสูตรนั้น เช่นเดียวกับการพัฒนาหลักสูตรในขั้นตอนต่าง ๆ คือการทำความเข้าใจให้ตรงกันเกี่ยวกับงานที่จะทำเนื่องจากเป็นการทำงานร่วมกันของบุคลากรหลายฝ่าย การเข้าใจที่ตรงกัน จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเรียบร้อยในแนวทางที่ตกลงกัน และได้ผลตามที่คาดหวังไว้สำหรับแนวคิดพื้นฐานในการประเมินหลักสูตรเพื่อการดำเนินการมีดังนี้

๑. การทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินผลหลักสูตร ทั้งนี้กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นวงจร คือเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาหลักสูตร หากคุณภาพนำมาใช้และประเมินผลหลักสูตร หากมีข้อปรับปรุงหรือ สถานการณ์ปรับเปลี่ยนไป ก็จะเริ่มเข้าสู่กระบวนการพัฒนาหลักสูตรในขั้นตอนเดิมใหม่ ดังนั้นควรมีการ ประชุมทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินผลหลักสูตรให้ตรงกันว่า เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มิใช่เป็นการประเมินครูหรือประเมินผู้เรียน การประเมินหลักสูตรนั้นได้แก่ การประเมิน กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประเมินกระบวนการนำมาใช้ประเมินองค์ประกอบของหลักสูตร และประเมินผล ผลผลิตของหลักสูตรว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ เป็นการประเมินภาพรวมของ หลักสูตรที่เกิดจากข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมไว้และนำเสนอเพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ปัญหาและอุปสรรคที่มี วิธีการแก้ปัญหาที่ดำเนินการไป ข้อดีและข้อเสียของหลักสูตรและการคาดการณ์อนาคตของสังคม เพื่อนำไปสู่ การปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนต่อไป ดังนั้นการทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตรให้ตรงกันจะทำให้รู้ถึงผลลัพธ์ที่ต้องการ เป้าหมายที่ชัดเจนทำให้ได้แนวทางวิธีการทำงานที่ชัดเจน

๒. การทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และการรับผิดชอบ เนื่องจากการประเมินผล หลักสูตรเป็นการ ประเมินที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนา กระบวนการบริหารจัดการ การนำไปใช้และทำให้เกิดผลต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรดังนั้นจึงเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่าย เกี่ยวข้องกับระยะเวลาดำเนินการ และ เกี่ยวข้องกับงานที่ต้องทำ จึงต้องทำความเข้าใจถึงลักษณะของการประเมินผลหลักสูตรว่าจะประเมินในเรื่องใด การประเมินเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับใครบ้าง ใครจะเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ดีที่สุด และในการประเมินด้านนั้น ๆ จะใช้วิธี ประเมินหรือเก็บข้อมูลอย่างไร ทำในช่วงเวลาใดเป็นต้น ตัวอย่างเช่นการประเมินหลักสูตรอาจเริ่มจากการ ประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ผู้ประเมินอาจเป็นผู้บริหาร ประเมินโดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้ร่วมพัฒนา โดยการประเมินกำหนดเป็น ๓ ระยะเวลาคือ ระยะเวลาพัฒนาหลักสูตร ระยะเวลานำหลักสูตรไปใช้และระยะหลังการใช้หลักสูตรเป็นต้น หรือการประเมินการบริหารจัดการหลักสูตร และการบริการหลักสูตร ผู้รับผิดชอบคือ ผู้บริหารหรือผู้ที่มอบหมายเช่นฝ่ายวิชาการและบริการ หรือการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้รับผิดชอบคือ ครูเป็นต้น ดังนั้นจึงต้องเข้าใจให้ตรงกันเกี่ยวกับบทบาทและงานที่ต้องรับผิดชอบ โดยกำหนดบุคลากรและวิธีการที่ชัดเจน เพื่อให้ได้งานตามความต้องการ

๓. การกำหนดสิ่งที่จะประเมิน วิธีการประเมินและเครื่องมือที่จะใช้ในการประเมิน เมื่อเข้าใจตรงกัน เกี่ยวกับวัตถุประสงค์การประเมิน บทบาทหน้าที่และการรับผิดชอบในเรื่องการประเมินผลหลักสูตร ต้อง ร่วมกันกำหนดถึงสิ่งที่จะประเมิน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลว่ารายการประเมินนั้นแสดงถึงคุณค่าและประสิทธิภาพ ของหลักสูตรได้อย่างแท้จริง การกำหนดรายการที่จะประเมินนั้น จะเกี่ยวเนื่องมาจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่าต้องการอะไร ซึ่งเป็นการประเมินจากผลผลิตของหลักสูตร ขณะเดียวกันจะพิจารณาเฉพาะผลผลิตของ หลักสูตรคงไม่ได้คงต้องพิจารณาจากวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีการดำเนินการอย่างเหมาะสมหรือไม่ เพราะ วิธีการเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อผลผลิตของกระบวนการ ดังนั้นจะต้องร่วมกันกำหนดสิ่งที่ประเมิน เพื่อเป็นรายการที่จะบ่งบอกถึงคุณค่าของหลักสูตรได้ตรงตามความเป็นจริง รวมทั้งกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ ในการประเมินแต่ละรายการจากการทำความเข้าใจพื้นฐานด้านวัตถุประสงค์การประเมิน การรับทราบถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ การร่วมกันกำหนดรายการ วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ทำให้การประเมินผลหลักสูตร มีความชัดเจน สามารถนำไปสู่การตัดสินใจในการปฏิบัติได้และเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ตอนที่ ๗.๓ รูปแบบการประเมินผลหลักสูตรและการตัดสินใจ

การประเมินผลหลักสูตรต้องมีการกำหนดแนวทางโดยอาศัยรูปแบบของการประเมินที่เหมาะสม และสามารถประเมินได้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตรไว้หลากหลาย มีทั้งรูปแบบการประเมินที่จะนำไปใช้ประเมินหลักสูตรทั้งระบบหรือการประเมินหลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรที่กว้าง และรูปแบบการประเมินที่ประเมินเฉพาะองค์ประกอบที่ต้องการ เช่น การประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่าได้ผลผลิตตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดหรือไม่สำหรับรูปแบบการประเมินมีดังนี้

๑. การประเมินเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายหรือการประเมินผลผลิต การประเมินเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายหรือบางครั้งเรียกว่าเป็นการประเมินผลผลิตเนื่องจากมีแนวคิดพื้นฐานว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการหรือ คาดหวังของสถานศึกษาและชุมชนท้องถิ่น นอกเหนือจากจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง วิธีการ ประเมินมักใช้วิธีประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ตามที่กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ทั้งด้านพุทธิพิสัย ด้านจิต พิสัย และทักษะพิสัย การประเมินจะประเมินในระหว่างเรียนและหลังจบหลักสูตร ทั้งนี้ข้อดีของการประเมิน รูปแบบนี้คือทำได้ง่าย สะดวก แต่จุดอ่อนคือเป็นการให้ผลข้อมูลเพียงเรื่องเดียวไม่ได้แสดงให้เห็นถึงภาพด้าน อื่นของหลักสูตร ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งด้านดีและด้านที่ไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร อาจไม่ได้เกิด จากการนำหลักสูตรไปใช้แต่เพียงอย่างเดียว อาจเกิดจากปัจจัยอื่นประกอบด้วยก็ได้ดังนั้นการประเมินผลผลิต ของหลักสูตรจึงเป็นการประเมินที่แคบ และตอบเพียงคำถามเดียวว่าผู้เรียนที่คุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรหรือไม่ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรได้น้อย ดังนั้นหากจะประเมินเพื่อนำผลไปสู่การ ปรับปรุงหลักสูตรโดยหาจุดอ่อนของหลักสูตรจะใช้รูปแบบอื่นแทน

๒. การประเมินผลการศึกษา การประเมินรูปแบบนี้เป็นรูปแบบการประเมินผลโดยสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, ๑๙๗๕ : ๑๒๘ - ๑๓๐) ที่เรียกว่า CIPP Model โดยพิจารณาถึงจุดประสงค์ทางการศึกษาที่ประเมินโดยพิจารณาทั้งทางด้าน บริบท (context) ด้านปัจจัยนำเข้า (input) ด้านกระบวนการ (process) และด้านผลผลิต (product) การ ประเมินดังกล่าวจะนำไปสู่การตัดสินใจต่อหลักสูตรดังนี้

๒.๑ ด้านบริบท เป็นการประเมินบริบทที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรและรวมทั้งสภาพ ที่นำมาสู่การเป็นปัญหา สภาพทางสังคม ศักยภาพของท้องถิ่น สถานศึกษาและทรัพยากรที่จะนำมาใช้ทั้งนี้การประเมินบริบทเป็นการประเมินเพื่อการวางแผน

๒.๒ ด้านปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าหรือตัวป้อนเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษา เช่น ศักยภาพของบุคลากร ทรัพยากร เครื่องมือเครื่องใช้สิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งสนับสนุน ข้อมูลที่นำมาประเมินจะเป็นการประเมินเพื่อตัดสินใจในการกำหนดการออกแบบการจัดประสบการณ์

๒.๓ ด้านกระบวนการ เป็นการประเมินข้อมูลที่เกิดจากการนำผลการตัดสินใจไปสู่การจัดประสบการณ์ที่ไปทดลองใช้ทำให้ได้ข้อมูลด้านกระบวนการ ท าให้ทราบว่ามีวิธีการหรือกิจกรรมที่ออกแบบและนำมาใช้นั้นใช้ได้ดีหรือมีปัญหาอย่างไรบ้าง เป็นการนำมาใช้ตัดสินใจด้านการใช้หลักสูตร

๒.๔ ด้านผลผลิต เป็นการประเมินข้อมูลที่เป็นผลของการใช้หลักสูตรที่ผู้เรียนว่าเกิดการ พัฒนาไปตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ เป็นการนำข้อมูลนี้มาใช้ประเมินเพื่อตัดสินใจความสำเร็จของหลักสูตรหรือ เพื่อปรับปรุงหลักสูตร

๓. การประเมินผลที่เกิดจากความสอดคล้องและความสัมพันธ์ การประเมินความสอดคล้องและความสัมพันธ์เป็นรูปแบบการประเมินที่มีแบบแผน เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ที่ได้จากการประเมิน ๓ ด้าน คือ ด้านปัจจัยก่อนดำเนินการ ด้านการกระทำระหว่างดำเนินการ และ ด้านผลผลิตที่ได้โดยการประเมินนี้จะนำมาสู่การหาความสอดคล้องกันใน ๓ ด้าน โดยนำมาเปรียบเทียบระหว่างจุดมุ่งหมายกับมาตรฐาน

๓.๑ ปัจจัยก่อนดำเนินการ (antecedents) เป็นสิ่งที่มีก่อนนำมาจัดหลักสูตรที่อาจจะส่งผลผลิต เช่น สภาพทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น ศักยภาพของสถานศึกษา ภูมิหลังของเด็ก ความสามารถของครู สาระการเรียนรู้ที่เป็นสาระในวิถีชีวิต ทรัพยากรสนับสนุน สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เป็นต้น

๓.๒ การกระทำระหว่างดำเนินการ (transactions) เป็นการกระทำร่วมกันที่ทำให้เกิดกระบวนการทางการศึกษา เช่น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับเพื่อน นักเรียนกับชุมชน ครูกับผู้ปกครอง เป็นต้น รวมทั้งกิจกรรมสนับสนุนที่เข้าร่วมกัน

๓.๓ ผลผลิต (outcome) ซึ่งเป็นผลจากการใช้หลักสูตรที่มีต่อผู้เรียนและผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ เช่น ครูผู้บริหาร ชุมชน งบประมาณ สิ่งแวดล้อม

๔. การประเมินผลหลักสูตรตามกระบวนการ

การประเมินผลตามกระบวนการเป็นรูปแบบการประเมินความต้องการการศึกษา (needs assessment) โดยพิจารณาถึงความต้องการที่จะพัฒนา ปัจจัยพื้นฐานของการประเมินความต้องการนี้โดยการนำวัตถุประสงค์ของรูปแบบหลักสูตรมาพิจารณาว่าสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของหลักสูตรของสถานศึกษาหรือไม่ จากนั้นจึงพิจารณากระบวนการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และส่วนสุดท้ายคือการนำผลผลิตมาพิจารณาว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นจึงประเมินสภาพในอนาคตเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

การเลือกรูปแบบการประเมินหลักสูตรจึงเป็นการเลือกรูปแบบที่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการประเมิน เพื่อนำผลไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรในโอกาสต่อไป

ตอนที่ ๗.๔ การวางแผนการประเมินหลักสูตร

การวางแผนการประเมินผลหลักสูตร ในการประเมินผลหลักสูตรมักจะเป็นการประเมินเพื่อนำผลมาสู่การตัดสินใจที่จะปรับปรุงหลักสูตรให้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้การประเมินจะเกิดอยู่ ๓ ระยะคือ การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้การประเมิน ระหว่างนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลังจากใช้หลักสูตรครบตามระยะเวลา การประเมินในระยะแรก เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำมาใช้การประเมินในระยะที่สอง เป็นการประเมินเพื่อเก็บข้อมูล สำหรับการสรุปประเมินผลและปรับปรุง หลักสูตรให้เหมาะสมกับการปฏิบัติจริงในขณะนั้นส่วนการประเมิน ระยะที่สาม การประเมินเมื่อใช้หลักสูตรครบเป็นการประเมินที่ทำให้เห็นประสิทธิภาพของหลักสูตรที่ครบถ้วน ทุกองค์ประกอบ และเห็นภาพของกระบวนการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเห็นภาพผลผลิตของหลักสูตร การประเมินผลหลักสูตรจึงมีการวางแผนเพื่อการประเมินที่เกี่ยวข้อง ช่วงเวลาการประเมิน รายการที่จะประเมิน วิธีการและเครื่องมือการประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. กำหนดกรอบเวลาของการประเมินผล ตามที่ได้กล่าวแล้วในเรื่องที่เกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานการประเมินผลหลักสูตรที่ต้องมีการกำหนดกรอบ เวลาของการประเมิน ทั้งนี้จะรวมถึงการประเมินระหว่างการใช้หลักสูตรไปใช้ซึ่งเป็นการประเมินรายการย่อย ๆ ระหว่างทางในการดำเนินการและนำมาประเมินผลรวมกับการประเมินผลเมื่อครบระยะเวลาการใช้หลักสูตร การกำหนดกรอบเวลาจึงกำหนดเป็นระยะ ๆ และกำหนดการประเมินเมื่อครบวงจรของการใช้หลักสูตร ทั้งนี้ มักจะประเมินเมื่อครบรอบปีการศึกษาการประเมินสามารถกำหนดตามภารกิจดังนี้

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

โดยประเมินผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดและเปรียบเทียบกับมาตรฐาน การศึกษา สำหรับการกำหนดกรอบเวลาการประเมิน สามารถกำหนดตามภารกิจดังนี้

๑.๑ การประเมินการบริหารจัดการหลักสูตร เป็นงานความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารโดยกำหนดการประเมินเป็น ๒ รายการคือ การประเมินรายภาคการศึกษากับการประเมินรายปีการศึกษา

๑.๒ การประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียน เป็นงานความรับผิดชอบของครูแบ่งการประเมิน เป็น ๒ ด้านคือ ด้านการใช้หลักสูตรกับด้านผลที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งอาจกำหนดการประเมินเป็น ๒ รายการ เช่นเดียวกับฝ่ายบริหาร คือประเมินรายภาคการศึกษาและการประเมินรายปีการศึกษา

๒. กำหนดรายการประเมิน การกำหนดรายการประเมินเป็นการกำหนดสิ่งที่จะประเมินที่สามารถบ่งบอกถึง คุณค่าของหลักสูตรได้ รายการที่จะประเมินประกอบด้วย

๒.๑ การประเมินกระบวนการทั้งนี้แบ่งการประเมินกระบวนการได้ ๓ ประการคือ

๒.๑.๑ การประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่มีผลต่อคุณภาพของหลักสูตร หากพบว่ากระบวนการพัฒนาการในส่วนใดมีจุดอ่อน อาจทำให้คุณภาพของ หลักสูตรด้อยลงไป

๒.๑.๒ การประเมินกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร เป็นการประเมินการนำหลักสูตรไปสู่การ นำไปใช้โดยการบริหาร จัดการประสานงาน และสนับสนุนโดยฝ่ายบริหาร ซึ่งรวมทั้งการนิเทศกำกับติดตาม การใช้หลักสูตร การประเมินกระบวนการนี้จะท าให้ทราบถึงการบริหารจัดการหลักสูตรที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของหลักสูตรอีกทางหนึ่ง

๒.๑.๓ การประเมินการนำไปใช้ในชั้นเรียน เป็นการประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรในชั้นเรียน หรือการประเมินหลักสูตรในด้านการปฏิบัติของครูท ำให้ทราบถึงความสะดวก ความเป็นไปได้ ในทางปฏิบัติว่าเหมาะสมมากน้อยเพียงใด มีปัญหาหรือจุดอ่อนอย่างไร เนื่องจากการนำหลักสูตรไปใช้จะเป็นเครื่องบ่งบอกถึง คุณภาพของหลักสูตรที่ส่งผลต่อผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของหลักสูตร

การประเมินกระบวนการทั้ง ๓ จึงเป็นการประเมินที่แสดงถึงปัจจัยประการหนึ่งที่สนับสนุนให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลจากการประเมินสามารถนำไปอธิบายเพื่อการ ตัดสินคุณค่าของหลักสูตรในภาพรวมได้และสามารถนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงในโอกาสต่อไป

๒.๒ การประเมินองค์ประกอบของหลักสูตร การประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรจะประเมินในส่วน ที่นำมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นจึงประเมินองค์ประกอบ ด้านจุดมุ่งหมาย สาระ การเรียนรู้กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล การประเมินองค์ประกอบเหล่านี้จะประเมินทั้งจากการปฏิบัติของครูและผลที่เกิดกับผู้เรียน เพื่อดูความสอดคล้องและผลที่แสดงความสัมพันธ์กัน

๒.๓ การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งไปปรากฏที่ผู้เรียนการประเมินดังกล่าว เป็นการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละครั้งที่สอน รวมทั้งการประเมินภาพรวมที่แสดงถึงคุณภาพที่เกิดขึ้น อันเป็นผลจากการจัดประสบการณ์ของหลักสูตร ที่เรียกว่าการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

ตอนที่ ๗.๕ ผลกระทบที่เกิดจากการใช้หลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรจะทำให้ทราบเกี่ยวกับคุณค่าและประสิทธิภาพของหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งนี้โดยอาศัยข้อมูลที่รวบรวมทั้งข้อมูลรายย่อย และข้อมูลที่เป็นผลรวมในระยะเวลาดังต่าง ๆ ตามกำหนดไว้ในแผน แต่ขณะเดียวกันจะมีผลที่ปรากฏออกมาให้เห็นในรูปของพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้อยู่ในรายการประเมิน

เช่น การปรับเปลี่ยนเจตคติของครู ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน หรือการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของผู้บริหารที่เปิดโอกาสให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วม ร่วมในการทำงานเป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแม้จะไม่แสดงถึงการประเมินผลหลักสูตรโดยตรง แต่เป็น ข้อมูลที่บ่งบอกถึงคุณภาพของหลักสูตรได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นส่วนที่นำมาอธิบายเพิ่มเติม เพื่อชี้ให้เห็นจุดเด่น จุดด้อยของหลักสูตรได้ผลกระทบบ้างกล่าว อาจแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลง ของกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

๑. ผลกระทบที่มีต่อผู้เรียน นอกเหนือจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ได้รับการประเมินจากการเรียน การสอนแล้ว ยังมีพฤติกรรมอื่นที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าเป็นผลกระทบที่เกิดจากหลักสูตรที่ เกิดต่อผู้เรียนในเรื่องต่างๆ ดังนี้

๑.๑ พฤติกรรมการเรียน ได้แก่

๑.๑.๑ วิธีการเรียนและวิธีแสวงหาความรู้

๑.๑.๒ ความรู้สึที่มีต่อการเรียน

๑.๑.๓ ทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และทักษะด้านการเรียน

๑.๑.๔ การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น

๑.๒ ด้านความรู้ได้แก่

๑.๒.๑ การแสดงถึงความรู้ในเรื่องของชุมชนท้องถิ่น

๑.๒.๒ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิต

๑.๒.๓ ได้รับความรู้จากสภาพแวดล้อม สิ่งใกล้ตัวตรงกับความจริงและมีความหมาย

๑.๓ ด้านเจตคติได้แก่

๑.๓.๑ เจตคติที่มีต่อการเรียน ต่อวิธีการเรียนรู้และต่อสถานศึกษา

๑.๓.๒ ความรู้สึกที่มีต่อความรู้ความดีความงาม ค่านิยมของท้องถิ่น

๑.๓.๓ ความรัก ความศรัทธา ความชื่นชมต่อภูมิปัญญาและบุคคลที่น่ายกย่อง

๑.๓.๔ การเลียนแบบจากแบบอย่างที่ดีในสังคม

๑.๓.๕ การมีค่านิยมที่มั่งงาม การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม

ของท้องถิ่น

๑.๓.๖ การแสดงถึงความรัก ชื่นชม ในการดำเนินชีวิตตามวิถีของชุมชน

๑.๓.๗ จิตสำนึกที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและท้องถิ่น

๑.๔ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น

๑.๔.๑ การประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นทั้งเด็กและผู้ใหญ่

๑.๔.๒ การแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ

๑.๔.๓ วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

๑.๔.๔ การพัฒนาบุคลิกภาพแห่งความเป็นมิตร

๒. ผลกระทบที่มีต่อครูครูเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับหลักสูตรที่สุดในฐานะที่เป็นทั้ง ผู้พัฒนา ผู้ใช้และผู้ ประเมินผลหลักสูตร ดังนั้นการนำหลักสูตรไปใช้จึงมีผลกระทบต่อครูค่อนข้างมาก ซึ่งอาจจะพิจารณา ดังต่อไปนี้

๒.๑ ด้านบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

๒.๑.๑ การปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน คือผู้ใช้หลักสูตรแต่เพียงอย่างเดียวมาเป็น ผู้พัฒนาหลักสูตร ผู้ใช้หลักสูตรที่ตนมีส่วนร่วม การประเมินหลักสูตรทั้งหมดนี้ทำให้ครูตระหนักถึงบทบาทที่

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

เปลี่ยนไปจากเคยทำหน้าที่สอนมาเป็นทั้งนักพัฒนาหลักสูตร นักคิดและนักแสวงหาความรู้เพื่อนำความรู้มาใช้กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับกระบวนการของหลักสูตร

๒.๑.๒ การปรับวิธีการสอน จากการสอนที่เคยใช้แบบเดิม ๆ มาสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ที่ให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม เช่นครูคนอื่น ฝ่ายต่างๆ ในสถานศึกษา เด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ยังมีการปรับเปลี่ยนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอนอีกเช่น

- ๑) การใช้ยุทธศาสตร์และเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับหลักสูตร
- ๒) การเลือกใช้สื่อ อุปกรณ์วัสดุและแหล่งความรู้มาใช้ในการจัดประสบการณ์
- ๓) การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้
- ๔) การเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือ
- ๕) การเป็นนักสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก
- ๖) การเป็นนักรวบรวมสะสมข้อมูล

๒.๑.๓ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตการทำงาน จากการทำงานแบบเดิม ๆ มาสู่การทำงานที่มีลักษณะแสดง ถึงการพัฒนาตนและพัฒนาการทำงาน เช่น

- ๑) การแสวงหาความรู้ในการทำงานแบบใหม่ ๆ
- ๒) การนำความรู้มาจัดทำนวัตกรรมทางการศึกษา
- ๓) การวิจัยในชั้นเรียนในสภาพที่ตรงกับความเป็นจริงและการ แก้ปัญหาที่เกิดกับ

การทำงาน

- ๔) การเตรียมการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและสภาพแวดล้อม
- ๕) การใช้แหล่งข้อมูลในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา
- ๖) การทำงานเพื่อให้เกิดผลตามมาตรฐานการศึกษา

๒.๑.๔ การตระหนักถึงความสำคัญในการปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมของเด็ก ทั้งนี้ครูอาจจะทำหน้าที่ ดังกล่าวอยู่แล้ว แต่การนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ทำให้ครูเข้าใจถึงความ ต้องการของชุมชนท้องถิ่น ได้รับรู้ค่านิยมที่ดีงาม ตลอดจนการทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นจะทำให้ครูเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญต่อการพัฒนาด้านเจตคติของเด็ก เช่น

- ๑) การปลูกฝังให้เด็กรู้วิธีการแสวงหาความรู้จากข้อมูลในท้องถิ่น
- ๒) การพัฒนาความรักความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตและท้องถิ่น
- ๓) การปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม ความดีงามของชุมชนท้องถิ่น
- ๔) การให้รู้จักชื่นชม ศรัทธาในความดีความงาม คุณค่าของบุคคลในชุมชนท้องถิ่น

๒.๑.๕ การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ครูได้เรียนรู้เรื่องการทำงานแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น การทำงาน เปลี่ยนจากการทำงานแต่เพียงลำพัง เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ฝึกการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการปรับเปลี่ยนท่าทีในการยอมรับและแสวงหาวิธีที่ดีในการทำงานเพื่อให้เกิดความราบรื่นและผลสำเร็จของงาน การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เช่น

๑) การปรับตัวในการทำงานร่วมกับเด็กจากเดิมเคยเป็นแต่ผู้สอน มีการปรับเปลี่ยนบทบาท เป็นการทำงานร่วมกับเด็ก ครูต้องปรับท่าทีและทัศนคติที่มองเด็กที่ต่างไปจากผู้เรียนที่คอยรับความรู้ แต่เป็นผู้ที่ เรียนรู้ร่วมกันกับครูในแผนงานที่ออกแบบร่วมกัน

๒) การปรับตัวในการทำงานกับบุคลากรในหน่วยงาน เช่น การทำงานร่วมกับผู้บริหาร กับผู้ประสานงาน กับฝ่ายบริการ กับผู้นิเทศกำกับติดตามดูแลการใช้หลักสูตร

การประเมินหลักสูตร หน่วยที่ ๗-๑๖๖

การทำงานร่วมกับครูคนอื่น รวมทั้ง เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ จากการเคยทำงานตามลำพัง หรือการทำงานตามคำสั่ง การรับผิดชอบเฉพาะสอนในห้องของตน เปลี่ยนเป็นการทำงานแบบบูรณาการในทุกส่วน ครูจึงต้องปรับปรุงพัฒนาด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพกับคน ที่เกี่ยวข้อง

๓) การปรับตัวในการทำงานกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งก่อนหน้าครูจะทำงานกับผู้ปกครองและ ชุมชนท้องถิ่นในบางโอกาส เช่นการขอความร่วมมือ ลักษณะของการทำงานแบบเป็นส่วนร่วมในการจัด ประสบการณ์ยังมีน้อย แต่จากลักษณะของหลักสูตรที่เกิดจากการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กมากขึ้น ครูจึงต้องปรับตัว ปรับเจตคติที่มีต่อการ ทำงานที่รับฟังความคิดเห็นและให้โอกาสผู้อื่นมีส่วนร่วมตามแนวทางของหลักสูตร

๓. ผลกระทบที่มีต่อผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตรเดิมการบริหาร หลักสูตรนั้นจะดำเนินการตามคู่มือการบริหารที่หน่วยงานให้แนวทางมา แต่เมื่อต้องพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาใช้เอง นอกจากการพัฒนาหลักสูตรแล้วผลกระทบจากการบริหารจัดการหลักสูตร ยังมีผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารหลายประการ เช่น

๓.๑ การเป็นผู้นำทางวิชาการซึ่งเดิมผู้บริหารอาจมอบหมายงานวิชาการให้ผู้ช่วยเหลือหรือหัวหน้างาน วิชาการเป็นผู้รับผิดชอบ แต่เมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาเป็นการกำหนดให้หลักสูตรนั้น ๆ จะต้องให้ผลผลิตตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหารจึงต้องบริหารจัดการหลักสูตรอย่างใกล้ชิดรวมทั้งการเป็นผู้ที่ต้องมีความรู้ทางวิชาการที่สามารถให้คำแนะนำแก่ครูได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการใช้หลักสูตร

๓.๒ การปรับบทบาทจากผู้สั่งการเป็นผู้ประสานงาน เนื่องจากการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพขึ้น ต้องเกิดจากการร่วมมือหลายฝ่าย ผู้บริหารจึงต้องทำหน้าที่ในการบริการและประสานงานให้การใช้หลักสูตรเป็นการทำงานร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

๓.๓ การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรจากเดิมบุคลากรแต่ละฝ่ายจะทำหน้าที่ของตนตามที่ งานกำหนดไว้แต่การนำหลักสูตรของสถานศึกษามาสู่การใช้ทุกฝ่ายจะต้องทำหน้าที่ไม่ใช่เฉพาะในส่วนของตน แต่จะร่วมประสานงานกันในหลายฝ่ายจึงต้องมีความรู้ในการทำงานในส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะครูจะต้องได้รับการพัฒนาในด้านวิชาการสู่ความเป็นครูมืออาชีพผู้บริหารจึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรมากขึ้น

๔. ผลกระทบที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น จากเดิมชุมชนท้องถิ่นจะมีความรู้สึว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของฝ่ายสถานศึกษาไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว และขณะเดียวกันสถานศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ให้โอกาสชุมชนท้องถิ่น เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ในปัจจุบันจากพระราชบัญญัติการศึกษา กำหนดให้ชุมชนท้องถิ่นมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ผลจากการมีส่วนร่วม ดังกล่าวทำให้ผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่น มีการเปลี่ยนแปลงไปในหลาย ๆ ด้าน เช่น

๔.๑ ชุมชนท้องถิ่นกล้าที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะการให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษา

๔.๒ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการดูแลเด็กที่เป็นไปตาม หลักการและสอดคล้องกับแนวทางของสถานศึกษา

๔.๓ มีการรับรู้ว่าสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนของตน มิได้เป็นหน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกัน อย่างเช่นเคยเป็นมาในอดีต กรณีตัวอย่างของการใช้หลักสูตรและผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

อุมาพร หล่อสมฤดี(๒๕๔๕ : ๓๑๖ - ๓๑๘) ได้ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียน ซึ่งผู้วิจัย ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน ที่กลุ่มตัวอย่างได้พัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบที่เสนอ

และนำไปทดลองใช้โดยผลการทดลองนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยถึงชั้นประถม ๖ โดยใช้ หน่วยการเรียนรู้เรื่องเดียวกัน คือ หน่วยเรื่องขนม พบว่าผลที่เกิดกับผู้เรียนในด้านเนื้อหาสาระและด้าน จุดประสงค์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด แต่มีผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ แสดงถึงพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปโดยจำแนกเป็นกลุ่มต่างๆดังนี้ พฤติกรรมของครูเปลี่ยนไปดังนี้

๑. ครูมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ใฝ่หาความรู้
 ๒. ครูมีความรัก ความสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น คนที่มีความสามารถมากจะช่วยคนที่ด้อยกว่าคนที่ด้อยกว่าจะใฝ่หาความรู้ซักถาม ศึกษา เพิ่มเติมอย่างน่าชื่นใจ จะช่วยเหลือกันในการจัดทำหลักสูตรเขียนแผนการสอน ใบความรู้ใบงาน และแบบประเมินผลงาน
 ๓. ครูอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น หนังสือที่อ่านเป็นหนังสือที่เกี่ยวกับการศึกษา
 ๔. บรรยากาศการทำงานในโรงเรียนดีมาก มีลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัย ช่วยกันทำงานและทำงานตาม ความถนัด เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่มีอยู่
 ๕. ครูเตรียมตัวในการสอน
 ๖. ครูคิดถึงเด็กแต่ละคน ที่ตนเองรับผิดชอบ การสอนจึงเป็นไปตามความสามารถของนักเรียน นักเรียนจึงเรียนอย่างมีความสุข
 ๗. ครูติดตาม กำกับ ดูแล ในขณะที่ทำกิจกรรม
 ๘. ครูสังเกต และประเมินผลนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม
 ๙. ครูช่วยเหลือและสรุปความรู้ที่นักเรียนได้รับ
 ๑๐. การประเมินผลเป็นไปตามสภาพจริง เป็นการประเมินผลจากการปฏิบัติจริงตาม ขั้นตอนอย่าง ถูกต้อง ที่สำคัญที่สุดทำให้ครูได้มีโอกาสสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ได้ทราบถึง คุณลักษณะพฤติกรรมที่ แสดงถึงความมีคุณธรรมในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน
 ๑๑. ครูสามารถนำนักเรียนหลายชั้นเรียนรวมกันได้เช่น นักเรียนชั้นอนุบาลเรียนทำ ขนมอบร่วมกับปี ๕ และ ปี ๖ ได้อย่างสนุกสนาน ได้ความรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลน ครูได้เป็นอย่างดี
 ๑๒. เนื้อหาเดียวกัน แต่ได้ความรู้ในหลากหลายวิชาทำให้น่าสนใจ น่าเรียนรู้
- พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนไป ดังนี้**
๑. นักเรียนมีความสุขในการเรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถ ได้เข้าร่วมกลุ่มทำงานที่น่าสนใจ
 ๒. นักเรียนได้เปลี่ยนบทบาทจากผู้นั่งเรียนมาเป็นผู้ท างาน เพื่อให้ได้ผลงานตามที่ต้องการ
 ๓. นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมากขึ้น ทุกคนต้องพึ่งพากันช่วยเหลือกันท างานสร้างทีมงานที่ ดีไม่มีการเลียงหรือเกียจงาน
 ๔. นักเรียนกล้าแสดงออก
 ๕. นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน
 ๖. สร้างความรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานของตนให้กับนักเรียนได้
 ๗. ผู้ปกครองได้รับรู้ถึงพัฒนาการของบุตรหลานได้ง่ายขึ้น สร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันทำให้ครอบครัว เกิดความอบอุ่น
 ๘. ทำให้นักเรียนรักการเรียน ใฝ่รู้และมีคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติ

พฤติกรรมของผู้บริหารเปลี่ยนไป ดังนี้

๑. ต้องเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ ใฝ่รู้ชั้นศึกษาเอกสาร บทความที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา งานวิจัย สามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่ครูได้
๒. เป็นตัวอย่างที่ดีมีกิริยาท่าทางเหมาะสม เป็นที่ศรัทธาของทุกคน
๓. มีแนวความคิดที่ก้าวไกล เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนทุกคน
๔. รับฟังความคิดเห็นของครูนักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่ชื่นชมในผลงานที่ถูกต้องดีงาม
๕. สร้างทีมงานที่ดีเอาใจใส่ นิเทศงานอย่างคนในครอบครัวเดียวกัน
๖. ซึ่ชื่นชมในทุกงานและให้คำแนะนำเพิ่มเติมเมื่อต้องการให้ปรับปรุง
๗. พัฒนาครูตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่ไม่เหมือนกัน ให้สามารถเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของ นักเรียน
๘. สามารถนำชุมชน เอกชน หน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ อย่าง ยั่งยืน

พฤติกรรมของผู้ปกครองและชุมชนที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

๑. รั่รู้ในพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีของบุตรหลาน ซึ่ชื่นชมและทำให้สนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น
๒. เอาใจใส่บุตรหลานเพิ่มขึ้น
๓. ให้ความสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
๔. เข้าร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนด้วยตนเอง
๕. ทักทาย สร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งกับผู้บริหารและครู
๖. ให้คำแนะนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยส่วนรวม

ตอนที่ ๗.๖ วิธีการประเมินผลหลักสูตรและเครื่องมือที่ใช้

ในการประเมินหลักสูตรนั้น จะต้องกำหนดวิธีการประเมินที่ชัดเจนรวมทั้งเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการแสดงถึงข้อมูลที่นำมาสู่การตัดสินคุณค่าและประสิทธิภาพของหลักสูตร วิธีการประเมินหลักสูตรที่ใช้มีดังนี้

๑. การประชุมคณะกรรมการ การประชุมคณะกรรมการเป็นการประเมินผลที่สามารถใช้ประเมินได้ทั้งระบบการบริหารจัดการ หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ในการประชุมแต่ละครั้งจะต้องกำหนดช่วงเวลาและประเด็นที่ชัดเจน การประชุมแสดงความคิดเห็น อภิปราย สรุปข้อคิดเห็นและบันทึกผล การประชุมจึงเป็นการประเมินหลักสูตรที่ รวดเร็วตรงตามความเป็นจริง และแสดงให้เห็นข้อดีข้อปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว สามารถ กำหนดระยะเวลาได้แน่นอนและเป็นการประเมิน ทั้งในแบบรายการย่อย และแบบประเมินภาพรวมสามารถ ประเมินได้ครอบคลุมทุกรายการและเป็นการนำข้อมูลรายย่อยมาผนวกกัน โดยการอภิปรายแสดงความคิดเห็น สำหรับเครื่องมือในการประเมินผลโดยการประชุมคือ แบบบันทึกข้อมูล และรายงานการประชุม

๒. การประเมินโดยการสอบถาม วิธีการประเมินผลหลักสูตรที่นิยมใช้กันมากคือ การประเมินโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งใช้ประเมินได้ทั้ง ส่วนที่เป็นระบบบริหารการจัดการหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลผลิต รวมทั้งการ ประเมินองค์ประกอบของหลักสูตร วิธีการประเมินโดยการสอบถามมีข้อดีคือ จัดเก็บข้อมูลได้รวดเร็ว แสดง หลักฐานได้ชัดเจน สามารถสอบถามได้จากบุคลากร ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และสอบถามข้อมูลได้ทุกเรื่องที่ต้องการ แต่ขณะเดียวกันก็มีข้อจำกัดของแบบสอบถาม

คือ การจัดทำบสอบถามต้องครอบคลุมประเด็นที่ต้องการ โดยไม่ใช่ข้อความมากเกินไปจะทำให้ผู้ตอบไม่อยากตอบ ซึ่งเป็นเรื่องยากซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ ครบถ้วน และการประเมินด้วยแบบสอบถามก็นำมาใช้ในการประเมินผลรวมมากกว่าการประเมินรายย่อย สำหรับเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามความคิดเห็น ตัวอย่างแบบประเมินผลหลักสูตรที่ใช้แบบสอบถามกับครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรและการใช้หลักสูตร(วัฒนา ปุญญฤทธิ์. ๒๕๔๖ : ๗๗ – ๗๙, ๘๔-๘๕)

ตัวอย่าง แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อหลักสูตรสถานศึกษา

องค์ประกอบหลักสูตร	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		๓	๒	๑
๑.ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย	๑.แสดงถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้อันเหมาะสม ๒.แสดงถึงจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็ก ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม
๒.วิสัยทัศน์	๑.แสดงภาพของสถานศึกษาที่น่าพึงพอใจในอนาคตอย่างชัดเจน ๒.แสดงเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ๓.มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งในโรงเรียนและชุมชน ๔.มีความเป็นไปได้ ๕.มีระยะเวลาที่แน่นอนในการปฏิบัติ
๓.พันธกิจ	๑.มีเป้าหมายชัดเจนสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ๒.แสดงถึงงานที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน ๓.มีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
๔.เป้าหมาย	๑.มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม จริยธรรม ๒.ผู้เรียนได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ๓.สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ๔.ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
๕.มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์	๑.ครอบคลุมจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง ๒.กำหนดคุณลักษณะที่ต้องการครบถ้วนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ -จิตใจ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม
๖.ตัวบ่งชี้	๑.ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ๒.มีความชัดเจน ปฏิบัติได้จริง ๓.สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของสถานศึกษาและความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน

องค์ประกอบ หลักสูตร	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		๓	๒	๑
๗.สภาพที่พึง ประสงค์	๑.มีความเหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย ๒.สามารถวัดและวิเคราะห์ผลได้ ๓.มีความชัดเจนปฏิบัติได้..
๘.สาระการ เรียนรู้(ของแต่ละ ระดับชั้น)	๑.ครอบคลุมกับสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลาง ๒.ครอบคลุมเป้าที่สถานศึกษากำหนด ๓.มีความชัดเจนปฏิบัติได้จริง ๔.มีความเป็นไปได้ ๕.สาระการเรียนรู้เหมาะกับวัยผู้เรียน
๙.การจัด หน่วยการจัด ปรียบการณ์ (ของแต่ละ ระดับชั้น)	๑.หน่วยที่กำหนดสอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะและ สาระการเรียนรู้ของแต่ละระดับชั้น ๒.หน่วยประสบการณ์สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง ๓.มีการบูรณาการครบพัฒนาการทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์- จิตใจ สังคม สติปัญญา
๑๐.การจัด ประสบการณ์	๑.จัดกิจกรรมและระยะเวลาที่เหมาะสมกับวัย ๒.มีการกำหนดตารางกิจกรรมประจำวันไว้อย่างชัดเจน ๓.กำหนดการจัดประสบการณ์ชัดเจน ปฏิบัติได้จริง
๑๑.การสร้าง บรรยากาศการ เรียนรู้	๑.กำหนดการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ห้องเรียนเหมาะสมกับพัฒนาการทุกด้านของเด็ก

๓. การประเมินโดยการสังเกต การประเมินโดยการสังเกตมักใช้ในการประเมินกระบวนการเรียน การสอน จึงใช้การสังเกตการสอน ของครูและการสังเกตผลที่เกิดกับผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสังเกตสำหรับ การสังเกตการสอนของครู ผู้สังเกตอาจเป็นผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เช่น ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าสายงาน ที่ทำหน้าที่ในการนิเทศ ติดตาม กำกับการใช้หลักสูตร ให้คำปรึกษา แนะนำและร่วมแก้ปัญหากับครู ซึ่งในปัจจุบันมีการปรับการนิเทศ จากฝ่ายนิเทศที่ผู้บริหารมอบหมายมาเป็นการให้การนิเทศระหว่างครูด้วยกัน ที่เรียกว่า การนิเทศโดยเพื่อนครู ซึ่งจะมีผลดีในการให้คำแนะนำ เนื่องจากต่างก็อยู่ในบทบาทของผู้ใช้หลักสูตร ในฐานะผู้สอนด้วยกัน ทำให้เข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติและข้อปัญหาที่เผชิญ การสังเกตอาจใช้วิธีการสังเกตแบบเป็นทางการที่มีการกำหนด ระยะเวลาที่แน่นอน กับการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ เช่น การเยี่ยมชั้น การบันทึกวีดิทัศน์ เป็นต้น เครื่องมือ ที่ใช้คือ แบบสังเกต แบบบันทึกข้อมูล

ข้อดีของการสังเกตกระบวนการเรียนการสอนคือ ผู้ประเมินได้เห็นและรับรู้ข้อมูลตามสภาพที่ปรากฏจริง ครูได้มีผู้ให้คำแนะอย่างใกล้ชิดตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนจุดอ่อนคือ ผู้ประเมินไม่สามารถประเมินได้ตลอดเวลา การประเมินโดยการสุ่มห้องเรียนและสุ่มเวลา ทำให้ไม่ได้ข้อมูลครบ ไม่เห็นภาพรวม และไม่มีเกณฑ์ในการประเมินและมักจะขาดความเที่ยงในการประเมิน คือ แทนที่จะมุ่งถึง ประเด็นของการใช้หลักสูตรในด้านกระบวนการเรียนการสอน อาจกลายเป็นการประเมินถึงบุคลิกภาพของ ผู้สอน ซึ่งทำให้ข้อมูลเปลี่ยนไป

ส่วนการประเมินโดยการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ซึ่งเป็นผลจากการได้รับการจัดประสบการณ์จากกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการประเมินจากการสังเกตโดยครูที่สังเกต พฤติกรรมเด็กในขณะทำกิจกรรม และผลที่เกิดขึ้นหลังจากได้รับการจัดประสบการณ์โดยสังเกตตามแบบสังเกตที่จัดทำขึ้นโดยมีรายการที่ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสอน สำหรับการสร้างแบบสังเกตนั้น หากเป็นแบบสังเกตแบบมีโครงสร้างการจัดทำ รายการสังเกตต้อง ชัดเจน และเป็นรายการที่ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน

๔. การประเมินจากกิจกรรมอื่น นอกเหนือจากการประเมินผลด้วยวิธีการดังกล่าวแล้วข้างต้น ยังมีวิธีการประเมินผลหลักสูตรที่เกิดจากการทำ กิจกรรมที่สนับสนุนการใช้หลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพ เช่น โครงการและกิจกรรมเสริมต่างๆการประเมินผลจะเป็นการประเมินโครงการและนำสู่การประเมินผล หลักสูตร ตัวอย่างการประเมินผลหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาให้ได้มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่ กำหนด และหลักสูตรนี้ได้นำไปเป็นหลักฐานแกนกลางในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้กับโรงเรียนที่เปิดสอน ระดับปฐมวัยศึกษา หลังจากนักเรียนได้รับการศึกษาตามหลักสูตรแล้วจึงจัดให้มีการประเมินพัฒนาการทุกด้าน ซึ่งมีผลการประเมินดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ๒๕๕๐ : ๙๓ - ๙๕)

สรุปรายงานผลการประเมินพัฒนาการ นักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ปี การศึกษา ๒๕๖๓ โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษาพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ ได้ศึกษาพัฒนาการทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ และสติปัญญา โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๓,๔๑๖ คน จากทุกเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน ๑๗๕ เขต ซึ่งครอบคลุมโรงเรียนที่เป็นศูนย์เด็กปฐมวัย ต้นแบบทุกแห่ง จำนวน ๙๔๓ โรงเรียน โรงเรียนทั่วไปที่เปิดสอนระดับปฐมวัย จำนวน ๙๔๓ โรงเรียน ในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนสังกัดส านักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน เขตพื้นที่การศึกษาละ ๒ โรง รวม ๓๕๐ โรงเรียน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือคู่มือดำเนินการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา ๒๕๖๓ ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์สำหรับการประเมินพัฒนาการ นักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา ๒๕๖๓ และคู่มือบันทึกข้อมูลการประเมินพัฒนาการ นักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยปีการศึกษา ๒๕๖๓ ซึ่งได้มีการดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือประเมิน ดังกล่าวก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงในระดับประเทศ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๑ จากการศึกษาการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ผลการประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ได้สรุปผลการประเมินพัฒนาการของนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๓ ระดับประเทศ ระดับเขตตรวจราชการและระดับเขตพื้นที่การศึกษา สำหรับ ตัวอย่างนี้เป็นการเสนอผลการประเมินพัฒนาการระดับประเทศซึ่งมีข้อสรุปดังนี้

สรุปผลการประเมินพัฒนาการระดับประเทศ จากผลการประเมินพัฒนาการ นักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการด้านสังคมอยู่ในระดับดี สูงสุดร้อยละ ๙๗.๙๘ รองลงมาคือ พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจร้อยละ ๙๐.๕๓ พัฒนาการด้านร่างกายร้อยละ ๖๙.๖๕ และ ต่ำสุด คือ พัฒนาการด้านสติปัญญาร้อยละ ๕๒.๖๗ เมื่อศึกษาตามตัวแปรเพศ นักเรียนหญิงส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการสูงกว่านักเรียนชายในทุกด้าน เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีพัฒนาการทุกด้าน แตกต่างกัน และ พัฒนาการในทุกด้านของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กส่วนพัฒนาการทุกด้านของนักเรียนใน โรงเรียนขนาดกลางสูงกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อจ าแนกตามสังกัดของโรงเรียน นักเรียนในโรงเรียนสังกัด สพฐ. มีพัฒนาการสูงกว่านักเรียนใน โรงเรียนสังกัด สช. เกือบทุกด้าน ยกเว้นพัฒนาการด้านร่างกาย เมื่อจ าแนกตามประเภทของโรงเรียนในภาพรวมพัฒนาการของนักเรียนในโรงเรียนทั่วไปสังกัด สพฐ. โรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัย ต้นแบบ และโรงเรียนในสังกัด สช.ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยเฉพาะ พัฒนาการด้านสังคมมีร้อยละสูงสุด เมื่อพิจารณาพัฒนาการด้านร่างกาย นักเรียนในโรงเรียนทั่วไปสังกัด สพฐ.โรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัย ต้นแบบ และโรงเรียนในสังกัด สช.ในภาพรวมมีพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน ได้แก่สุขนิสัยที่ดี ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อ สุขภาพอนามัย และภาวะการเจริญเติบโตตามลำดับ

ด้านภาวะการเจริญเติบโต ในภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่มีน้ำหนักเมื่อเทียบกับอายุอยู่ในระดับตาม เกณฑ์ร้อยละ ๗๔.๖๘ แต่มีนักเรียนที่น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ ๖.๗๙ และมากกว่าเกณฑ์ร้อยละ ๕.๔๗ สำหรับด้านส่วนสูงนักเรียนส่วนใหญ่มีส่วนสูงตามเกณฑ์ร้อยละ ๗๘.๗๑ แต่มีนักเรียนที่ค่อนข้างเตี้ยและเตี้ย ร้อยละ ๗.๗๐ และ ๕.๘๖ ตามล าดับ ส่วนด้านน้ำหนักเทียบกับส่วนสูงนักเรียนส่วนมากมีรูปร่างสมส่วน ร้อยละ ๗๔.๖๗ แต่มีนักเรียนที่ผอมร้อยละ ๗.๘๓ และอ้วนร้อยละ ๒.๖๗ ด้านสุขภาพอนามัย ในภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่มีความสะอาดตาสูงสุด รองลงมาคือ ผิวหนังและ ใบหน้า และจุมูก ตามลำดับ ส่วนที่ต่ำสุดคือ เท้าและเล็บเท้า ปาก ลิ้นและฟัน

ด้านสุขนิสัยที่ดีในภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติสูงสุดในการเล่นร่วมกับผู้อื่นอย่างปลอดภัย รองลง มาคือ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้หลายชนิดและเล่นถูกวิธีและปลอดภัยตามลำดับ ส่วนที่ต่ำสุดคือ ล้าง มือหลังจากใช้ห้องน้ำและล้างมือก่อนรับประทานอาหาร ด้านความสามารถในการเคลื่อนไหว (กล้ามเนื้อใหญ่)ในภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการทุก ด้านอยู่ในระดับดีได้แก่กระโดดขาเดียวไปข้างหน้า วิ่งกลับตัวเปลี่ยนทิศทาง และยืนทรงตัวขาเดียวตามลำดับ แต่ส่วนที่ต่ำสุด คือ โยนลูกบอลไปที่เป้าหมาย ด้านความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการประสานสัมพันธ์มือกับตา ในภาพรวมนักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการอยู่ในระดับดีได้แก่ เขียนรูปเป็นสามเหลี่ยมมีมุมชัดเจน

เมื่อพิจารณาพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ นักเรียนในโรงเรียนทั่วไปสังกัด สพฐ. โรงเรียนศูนย์เด็ก ปฐมวัยต้นแบบ และโรงเรียน สช. ในภาพรวมมีพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน ได้แก่ การชื่นชมและแสดงออกในการออกก าลังกายและเคลื่อนไหว มีวินัยและความรับผิดชอบในตนเอง และร่างเริง สดชื่นแจ่มใส อารมณ์ดีตามลำดับ ส่วนที่ต่ำสุดคือ มั่นใจในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก และประหยัด เมื่อพิจารณาพัฒนาการด้านสังคม นักเรียนในโรงเรียนทั่วไปสังกัด สพฐ. โรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัย ต้นแบบและโรงเรียนในสังกัด สช. ในภาพรวมมีพัฒนาการอยู่ในระดับดีทุกด้าน ได้แก่ ช่วยเหลือตนเองใน กิจวัตรประจำวัน การปฏิบัติตามมารยาทและวัฒนธรรมไทย และการปฏิบัติตนในการดูแลสิ่งแวดล้อมและรัก ธรรมชาติตามล าดับ เมื่อพิจารณาพัฒนาการด้านสติปัญญา นักเรียนในโรงเรียนทั่วไปสังกัด สพฐ. โรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัย ต้นแบบ และโรงเรียนในสังกัด สช.ในภาพรวมมีพัฒนาการอยู่ในระดับดีได้แก่การใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาเหมาะสมกับวัย และมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ส่วนที่ต่ำสุด

คือมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้เมื่อพิจารณาพัฒนาการตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ นักเรียนในโรงเรียนทั่วไปสังกัด สพฐ. โรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ และโรงเรียนใน สังกัด สช. ในภาพรวมมีพัฒนาการอยู่ในระดับดีได้แก่ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสม กับวัย กล้ามเนื้อใหญ่และ กล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน และรักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย ส่วนที่ต่ำที่สุดคือ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ มี จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์และมีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

จากตัวอย่างการประเมินผลหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นตัวอย่างของการประเมินหลักสูตรระดับประเทศ เป็นการประเมินหลักสูตรที่ประเมินผลผลิตของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งผลการประเมินนี้เป็นข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจของผู้รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรระดับประเทศต่อไป

สรุปท้ายหน่วย

การประเมินผลหลักสูตรเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ทำให้วงจรการพัฒนาหลักสูตรครบถ้วน ทั้งนี้ผู้ประเมิน หลักสูตรคือ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินถึงการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปสู่การปฏิบัติการประเมินจะ ทำให้ได้ข้อเท็จจริงว่าหลักสูตรนั้นมีคุณค่า และส่งผลต่อผู้เรียนตาม จุดมุ่งหมายหรือไม่ผลจากการประเมินจะ นำไปสู่การตัดสินใจในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การประเมินหลักสูตรมีรูปแบบการประเมินสำหรับการนำไปเลือกใช้หลายรูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ ๑ เป็นการประเมินที่เปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือการประเมินผลผลิต โดยเป็นการประเมินผลที่ เกิดกับผู้เรียนว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

รูปแบบที่ ๒ เป็นการประเมินผลการศึกษาโดยพิจารณาจากจุดประสงค์การศึกษาทั้งด้านปริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต เพื่อนำผลจากการประเมินแต่ละด้านสู่การตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบที่ ๓ เป็นการประเมินผลที่เกิดจากความสอดคล้องและความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการประเมิน ๓ ด้านคือ ปัจจัยก่อนดำเนินการ การกระทำ ระหว่างดำเนินการและการประเมินผลผลิตของหลักสูตร

รูปแบบที่ ๔ เป็นการประเมินผลหลักสูตรตาม กระบวนการโดยเริ่มประเมินจากความต้องการ ประเมินกระบวนการจัดกิจกรรม ประเมินผลผลิตและประเมิน สภาพในอนาคตเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนา ผู้เรียนต่อไป เมื่อเลือกรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรแล้วจึงวางแผนประเมินผลโดยกำหนดช่วงเวลาที่จะ ประเมิน กำหนดรายการหรือสิ่งที่จะประเมินวิธีการและเครื่องมือการประเมิน

ผลจากการประเมินผลหลักสูตรนอกจากจะนำมาสู่การกำหนดคุณค่า หรือประสิทธิภาพของ หลักสูตร แล้วข้อมูลอีกประการหนึ่งที่จะนำมาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาประสิทธิภาพของหลักสูตร คือ ผลกระทบของหลักสูตรที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหาร ครู เด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งผลกระทบดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นได้จากพฤติกรรมของบุคคลที่เปลี่ยนไป อันเป็นผลมาจากการ พัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จะช่วย ชี้ให้เห็นประสิทธิภาพของหลักสูตร ที่นอกเหนือจากผล ที่เกิดจากการเรียนของผู้เรียนอันเป็น ผลผลิตของหลักสูตรโดยตรง ทั้งนี้ผลกระทบดังกล่าวจึงควรเป็นส่วนหนึ่ง ของการนำไปสู่การ ตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรด้วยอีกปัจจัยหนึ่ง

เอกสารอ้างอิงหน่วยที่ ๗

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (๒๕๓๙). การพัฒนาหลักสูตร (หลักการและแนวปฏิบัติ). อลีนเพรส กรุงเทพฯ.
- วัฒนา ปุญญฤทธิ. (๒๕๖๐). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยศึกษาของสถานศึกษาในเครือข่าย
โครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
กรุงเทพฯ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (๒๕๕๑). ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน.(หน่วยที่๙).
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๖๐). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐.
สำหรับเด็กอายุ ๓-๖ ปี. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๖๓). รายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตร
การศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช ๒๕๖๐. ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัดกรุงเทพฯ.
- สุนีย์ เหมะประสิทธิ์. (๒๕๓๗). การพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับประถมศึกษา. ภาควิชา
หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพฯ.
- อุมาพร หล่อสมฤดี. (๒๕๔๕). รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน. ปริญญาโทการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ.
- Skillbeck. (๑๙๘๔). School – based curriculum development. London : Butler and Tanner.Ltd.
- Stufflebeam, D.L. (๑๙๗๕). “Educational evaluation and decisionmaking” in Educational
evaluation : theory and practice. California : Wadsworth.

แบบฝึกหัดท้ายหน่วย

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ จำนวน ๔ ข้อ (๑๐ คะแนน)

๑. การประเมินผลหลักสูตรมีความสำคัญอย่างไรต่อสถานศึกษา(๒ คะแนน)
๒. รูปแบบการประเมินหลักสูตรมีอะไรบ้าง (๒ คะแนน)
๓. ผลกระทบที่สำคัญที่เกิดจากการใช้หลักสูตรคืออะไรบ้าง (๒ คะแนน)
๔. สถานศึกษาปฐมวัยใช้วิธีการประเมินผลหลักสูตรอย่างไร(๔ คะแนน)

ตอนที่ ๒ ให้ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่กล่าวถูกต้อง และทำเครื่องหมาย x หน้าข้อที่กล่าวผิด
จำนวน ๑๐ ข้อ (๕ คะแนน)

- ๑. การประเมินหลักสูตรระดับสถานศึกษาเป็นการประเมินจากหลักสูตรระดับประเทศมาปรับให้เหมาะสมกับสถานศึกษา
- ๒. การประเมินหลักสูตรระดับชาติ ประเมินเฉพาะโครงสร้างหลักสูตรและกระบวนการของหลักสูตร
- ๓. การทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินผลหลักสูตร เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นวงจร
- ๔. การทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และการรับผิดชอบไม่ต้องประเมินเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาและกระบวนการบริหารจัดการ
- ๕. การเลือกรูปแบบการประเมินหลักสูตรเป็นการเลือกรูปแบบที่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการประเมินเพื่อนำผลไปสู่การกำหนดแนวทางต่อไป
- ๖. การประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นงานความรับผิดชอบของฝ่ายบริหาร
- ๗. การประเมินผลหลักสูตรจะทำให้ทราบเกี่ยวกับคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร
- ๘. พฤติกรรมของผู้ปกครองและชุมชนที่เกี่ยวข้องควรเอาใจใส่บุตรหลานเพิ่มขึ้น ให้ความสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน
- ๙. การประเมินผลหลักสูตรเป็นขั้นรองสุดท้ายที่ทำให้วงจรการพัฒนาหลักสูตรครบถ้วน
- ๑๐. ผลจากการประเมินผลหลักสูตรนอกจากจะนำมาสู่การกำหนดคุณค่า หรือประสิทธิภาพของหลักสูตร สามารถนำมาเป็นส่วนประกอบการพิจารณาประสิทธิภาพของหลักสูตร

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๑

แนวทางการตอบข้อ ๑.

ตอบ: การประเมินผลหลักสูตรเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรมาตรวจสอบโดยครูผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปสู่การตัดสินคุณค่าหรือประสิทธิภาพของหลักสูตรเพื่อนำผลไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แนวทางการตอบข้อ ๒.

ตอบ: รูปแบบการประเมินหลักสูตรดังนี้ ๑. การประเมินเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายหรือการประเมินผลผลิต ๒. การประเมินผลการศึกษา ๓. การประเมินผลที่เกิดจากความสอดคล้องและความสัมพันธ์ ๔. การประเมินผลหลักสูตรตรากระบวนการ

แนวทางการตอบข้อ ๓.

ตอบ: ผลกระทบจากการใช้หลักสูตร ดังนี้

๑. ผลกระทบที่มีต่อผู้เรียน นอกเหนือจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ได้รับการประเมินจากการเรียนการสอนแล้ว ยังมีพฤติกรรมอื่นที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าเป็นผลกระทบที่เกิดจากหลักสูตรที่เกิดต่อผู้เรียนในเรื่องต่างๆ

๒. ผลกระทบที่มีต่อครูครูเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับหลักสูตรที่สุดในฐานะที่เป็นทั้ง ผู้พัฒนา ผู้ใช้และผู้ประเมินผลหลักสูตร ดังนั้นการนำหลักสูตรไปใช้จึงมีผลกระทบต่อครูค่อนข้างมาก

๓. ผลกระทบที่มีต่อผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตร เดิมการบริหารหลักสูตรนั้นจะดำเนินการตามคู่มือการบริหารที่หน่วยงานให้แนวทางมา แต่เมื่อต้องพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาใช้เอง นอกจากการพัฒนาหลักสูตรแล้วผลกระทบจากการบริหารจัดการหลักสูตร ยังมีผลให้เกิด

๔. ผลกระทบที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น จากเดิมชุมชนท้องถิ่นจะมีความรู้สึว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของฝ่ายสถานศึกษาไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว และขณะเดียวกันสถานศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ให้โอกาสชุมชนท้องถิ่น เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ในปัจจุบันจากพระราชบัญญัติการศึกษา กำหนดให้ชุมชนท้องถิ่นมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ผลจากการมีส่วนร่วม ดังกล่าวทำให้ผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่น มีการเปลี่ยนแปลงไปในหลาย ๆ ด้าน

แนวทางการตอบข้อ ๔.

ตอบ: สถานศึกษาปฐมวัยใช้วิธีการประเมินผลหลักสูตรดังนี้ ๑.การประชุมคณะกรรมการ ๒.การประเมินโดยการสอบถาม ๓.การประเมินโดยการสังเกต ๔.การประเมินจากกิจกรรมอื่น

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๒

๑. ✓

๒. ✗

๓. ✓

๔. ✗

๕. ✓

๖. ✓

๗. ✓

๘. ✗

๙. ✗

๑๐. ✓

หน่วยที่ ๘

การประกันคุณภาพการศึกษาปฐมวัย

นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

ชื่อ นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

วุฒิ คบ.(การประถมศึกษา) สถาบันราชภัฏราชนครินทร์

สัมฤทธิ์บัตร (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประกาศนียบัตรบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนตราด

สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

หน่วยที่ ๘
การประกันคุณภาพการศึกษาปฐมวัย

แผนบริหารการสอนประจำหน่วยที่ ๘

เนื้อหาประจำหน่วยที่ ๘

ตอนที่ ๘.๑ ความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

เรื่องที่ ๘.๑.๑ ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

เรื่องที่ ๘.๑.๒ ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

ตอนที่ ๘.๒ มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๘.๒.๑ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

ตอนที่ ๘.๓ การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๘.๓.๑ หลักการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและ แนวทางการประกันคุณภาพ
การศึกษาภายในสถานศึกษา

เรื่องที่ ๘.๓.๒ รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาแนวใหม่

ตอนที่ ๘.๔ การเขียนรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา

เรื่องที่ ๘.๔.๑ ความสำคัญของรายงานผลการประเมินตนเองและกระบวนการจัดทำรายงานผลการ
ประเมินตนเอง

เรื่องที่ ๘.๔.๒ องค์ประกอบของรายงานผลการประเมินตนเองและตัวอย่างการเขียนรายงานการ
ประเมินตนเอง

ตอนที่ ๘.๕ การประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๘.๕.๑ ความหมายและหลักการสำคัญการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา

เรื่องที่ ๘.๕.๒ หน่วยงานที่ประเมินและแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาหน่วยที่ ๘ จบแล้ว นักเรียนสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้

๑. อธิบายความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาได้

๒. อธิบายความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาได้

๓. อธิบายการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนประจำหน่วย

๑. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ ๘ การประกันคุณภาพการศึกษาปฐมวัย
๒. ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ และ Slide Power Point
๓. สรุปรเนื้อหาเพิ่มเติม
๔. ทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วย

สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. Slide Power Point
๓. โปรเจคเตอร์
๔. เครื่องคอมพิวเตอร์
๕. แบบฝึกปฏิบัติงานกลุ่มโดยอภิปราย

การวัดและการประเมินผล

๑. การสังเกตความสนใจของนักศึกษาและการมีส่วนร่วมในการทำงาน
๒. การประเมินการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและพฤติกรรมการเรียน
๓. การประเมินผลงานจากการทำแบบฝึกหัด
๔. การประเมินจากการอภิปรายผลและการนำเสนอผลการศึกษาของกลุ่ม
๕. การประเมินจากผลงานการสรุปรเนื้อหาเพิ่มเติม

หน่วยที่ ๘ การประกันคุณภาพการศึกษาปฐมวัย

บทนำ

คำว่า “ประกัน” ในภาษาอังกฤษมี ๒ คำ คือ “Insure” กับ “Assure” Insure ภาษาไทยใช้ คำว่า “ประกัน” โดยมุ่งที่ประกันชีวิต ประกันอุบัติเหตุ ประกันวินาศภัย Assure ภาษาไทยใช้คำว่า “ประกัน” เช่นกัน แต่มุ่งที่ให้ความมั่นใจแก่เจ้าของเงินว่า ผลผลิตของหน่วยงานน่าจะมีคุณภาพ ดังนั้น การประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียน (Quality Assurance) เป็นการให้หลักฐาน ข้อมูลแก่ประชาชนวาบุคคลในโรงเรียน ทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน และสาธารณะชน มั่นใจว่านักเรียนน่าจะมีคุณภาพ ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรและมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและสามารถ ดำเนินการให้เกิดคุณภาพการศึกษาตาม บทบาทหน้าที่ของครูในระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก พร้อมทั้งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ตอนที่ ๘.๑ ความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

เรื่องที่ ๘.๑.๑ ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

นิยามและความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปณิธานและภารกิจของการจัดการศึกษา ระดับอุดมศึกษาตามนโยบายการพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศ ตลอดจนปณิธานและ ภารกิจเฉพาะในการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบัน

การประกันคุณภาพการศึกษา (QUALITY ASSURANCE) หมายถึง การทำกิจกรรม หรือ การปฏิบัติ ภารกิจหลักอย่างมีระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้ โดยมีการควบคุมคุณภาพ (QUALITY CONTROL) การ ตรวจสอบคุณภาพ (QUALITY AUDITING) และการประเมิน คุณภาพ (QUALITY ASSESSMENT) จนทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพและมาตรฐานของดัชนี ชีววัด ระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ ของ การจัดการศึกษา ประกอบด้วย การ ประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายใน (INTERNAL QUALITY ASSURANCE) หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จากภายในโดยบุคลากรของ สถานศึกษานั้นเอง หรือโดย หน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

การประกันคุณภาพภายนอก (EXTERNAL QUALITY ASSURANCE) หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอกโดยสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อ เป็นการ ประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระบบและกลไก หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆที่มีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกัน อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติ และปัจจัยต่างๆ เป็น กลไกให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

การควบคุมคุณภาพการศึกษา หมายถึง การมีระบบและกลไกในแต่ละองค์ประกอบ คุณภาพเพื่อ กำกับการดำเนินงานของสถาบันให้ได้ผลตามดัชนีบ่งชี้คุณภาพที่กำหนด การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการศึกษาวิเคราะห์ว่าสถาบันมี ระบบ และกลไกควบคุมคุณภาพและได้ปฏิบัติ ตลอดจนมีผลการปฏิบัติตามระบบ และกลไกดังกล่าว

การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลการ ดำเนินงาน ของสถาบันว่า ส่งผลต่อคุณภาพตามดัชนีบ่งชี้

องค์ประกอบคุณภาพ หมายถึง ปัจจัยหลักในการดำเนินงานของสถาบันที่มีผลต่อ คุณภาพ การศึกษา

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ หมายถึง ตัวบ่งชี้ว่าการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ และมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

ผลผลิตทางการศึกษา หมายถึง ผลการดำเนินตามภารกิจหลัก ประกอบด้วย การผลิต บัณฑิต การ วิจัย การบริการทางวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภารกิจหลักอื่นๆของ สถาบันอุดมศึกษา

มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้ เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม และกำกับดูแล การ ตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณทรัพยากรที่ใช้ไปกับปริมาณผลผลิต ที่เกิดจาก กระบวนการ กล่าวคือ ประสิทธิภาพแสดงถึงความสามารถในการผลิต และความคุ้มค่า ของการลงทุน

ประสิทธิผล หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ของการทำงานกับเป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ประสิทธิภาพจะแสดงถึงความสามารถในการตอบสนองอย่างรวดเร็ว และทันเวลาเพื่อให้ได้ผล

การรับรองมาตรฐาน หมายถึง การให้การรับรองการทำการประเมินคุณภาพภายนอกของผู้ ประเมิน ภายนอกที่มีคุณลักษณะ และคุณภาพที่พึงประสงค์ตามหลักเกณฑ์ และมาตรฐานที่ สำนักงานกำหนด

ความหมายของกฎกระทรวง

“การประกันคุณภาพการศึกษา” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุม ตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่น ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล

เรื่องที่ ๘.๑.๒ ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพ มีความสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน
๒. ปกป้องการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง
๓. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีความรู้และทักษะเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของ สถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้แปลกใหม่ที่มีพลังในการ พัฒนาประชากรให้มีความรู้สูงยิ่งขึ้น

ทำไมต้องมีการประเมินคุณภาพ

การที่เราจะทราบว่าสิ่งใดมีคุณภาพ มีขีดความสามารถในการใช้งาน ดีในระดับใดนั้น คงต้องมีการวัดและการประเมินในสิ่งนั้นๆ อย่างมีกระบวนการที่ถูกต้องเป็นสากล การศึกษาก็คล้ายกัน ต้องมีการนำเสนอให้ทราบว่ามีความรู้หรือทำอะไร อะไรคือตัวชี้วัด วัดได้อย่างไร วัดได้แค่ไหน ใครเป็นคนทำ ใครเป็นคนวัด มีการนำเสนอโดยวิธีการอย่างไร เมื่อใด เพื่อให้ผู้ใช้มีความมั่นใจว่าสิ่งนั้นเขาสามารถ นำไปใช้ได้ตรงตามความต้องการ และให้ประโยชน์กับผู้ใช่มากที่สุด

การประเมินคุณภาพเป็นเบื้องต้นมีดังนี้

๑. การประเมินเป็นการให้ข้อมูลที่จะช่วยให้มีการปรับปรุงตนเองให้ทำงานได้ดีขึ้น
 ๒. การประเมินเป็นงานที่ต้องทำในวงจรการทำงานอยู่แล้ว ไม่ใช่การเพิ่มภาระ
 ๓. การประเมินเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง
 ๔. การประเมินเป็นงานของทุกคน ไม่ใช่การสร้างผลงานทางวิชาการของใคร
 ๕. การประเมินเป็นงานที่ต้องทำด้วยใจเป็นกลาง สะท้อนผลงานตามความเป็นจริง
 ๖. การประเมินเป็นงานที่ทุกคนต้องทำด้วยความเต็มใจ และอยากทำ
 ๗. การประเมินเป็นงานที่ต้องทำให้ถูกต้องตามหลักวิธีการ ผู้ทำต้องมีความรู้ในการประเมิน
 ๘. การประเมินเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันทำให้เสร็จ
 ๙. การประเมินเป็นงานที่ต้องเอาผลไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง
 ๑๐. การประเมินเป็นงานที่ต้องเผยแพร่ผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบ
- (คู่มือการประเมินภายในฯ สถาบันส่งเสริมการประเมินฯ สำนักนายกรัฐมนตรี ๒๕๔๓)

ตอนที่ ๘.๒ มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๘.๒.๑ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย

มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ.๒๕๖๑ มีจำนวน ๓ มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของเด็ก

มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ ๓ การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

รายละเอียดแต่ละมาตรฐานมีดังนี้

มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของเด็ก

๑.๑ มีพัฒนาการด้านร่างกาย แข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี และดูแลความปลอดภัยของตนเองได้

๑.๒ มีพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ควบคุม และแสดงออกทางอารมณ์ได้

๑.๓ มีพัฒนาการด้านสังคม ช่วยเหลือตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

๑.๔ มีพัฒนาการด้านสติปัญญา สื่อสารได้ มีทักษะการคิดพื้นฐาน และแสวงหาความรู้ได้

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของเด็ก

ผลพัฒนาการเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

๑.๑ มีพัฒนาการด้านร่างกายแข็งแรงมีสุขนิสัยที่ดีและดูแลความปลอดภัยของตนเองได้

เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน เคลื่อนไหวร่างกายคล่องแคล่ว ทรงตัวได้ดี ใช้มือและตาประสานสัมพันธ์ได้ดี ดูแลรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตน และปฏิบัติจนเป็นนิสัย ปฏิบัติตนตามข้อตกลงเกี่ยวกับความปลอดภัย หลีกเหลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อโรค สิ่งเสพติด และระวังภัยจากบุคคล สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ที่เสี่ยงอันตราย

๑.๒ มีพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ควบคุม และแสดงออกทางอารมณ์ได้

เด็กร่าเริงแจ่มใส แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้เหมาะสมรู้จักยับยั้งชั่งใจ อดทนในการรอคอย ยอมรับและพอใจในความสามารถและผลงานของตนเอง และผู้อื่น มีจิตสำนึกและค่านิยมที่ดี มีความมั่นใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก ช่วยเหลือแบ่งปัน เคารพสิทธิ รู้หน้าที่รับผิดชอบ อดทนอดกลั้น ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรมตามที่สถานศึกษากำหนด ชื่นชมและมีความสุขกับศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว

๑.๓ มีพัฒนาการด้านสังคม ช่วยเหลือตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

เด็กช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีวินัยในตนเอง ประหยัดและพอเพียง มีส่วนร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในและนอกห้องเรียน มีมารยาทตามวัฒนธรรมไทย เช่นการไหว้ การยิ้มทักทาย และมีสัมมาคารวะกับผู้ใหญ่ เป็นต้น ยอมรับหรือเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ความคิด พฤติกรรม พื้นฐานครอบครัว เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ แก้ไขข้อขัดแย้ง โดยปราศจากการใช้ความรุนแรง

๑.๔ มีพัฒนาการด้านสติปัญญา สื่อสารได้ มีทักษะการคิดพื้นฐาน และแสวงหาความรู้ได้

เด็กสนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ ตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองสนใจหรือสงสัย และพยายามค้นหาคำตอบ อ่านนิทานและเล่าเรื่องที่ตนเองอ่านได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผลทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ การคิดแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจในเรื่องง่ายๆได้ สร้างสรรค์ผลงานตามความคิดและจินตนาการ เช่น งานศิลปะ การเคลื่อนไหวท่าทาง การเล่นอิสระ เป็นต้น และใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น แวนชยาย แม่เหล็ก กล้องดิจิทัล เป็นต้น เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ได้

การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	ประเด็นพิจารณา
กำลังพัฒนา	* มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด
ปานกลาง	* มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด * มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรและมีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเสริมในการพัฒนาเด็กที่ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด
ดี	* มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด
ดีเลิศ	* มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด * มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรและมีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเสริมในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
ยอดเยี่ยม	* มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด * มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรและมีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเสริมในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง * มีส่วนร่วมของพ่อแม่ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาของเด็ก

มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารจัดการ

- ๒.๑ มีหลักสูตรครอบคลุมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น
- ๒.๒ จัดครูให้เพียงพอกับชั้นเรียน
- ๒.๓ ส่งเสริมให้ครูมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดประสบการณ์
- ๒.๔ จัดสภาพแวดล้อมและสื่อเพื่อการเรียนรู้ อย่างปลอดภัยและเพียงพอ
- ๒.๕ ให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์
- ๒.๖ มีระบบบริหารคุณภาพที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการ

สถานศึกษาดำเนินการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่ครอบคลุมด้านวิชาการ ด้านครูและบุคลากร ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านสภาพแวดล้อมและสื่อเพื่อการเรียนรู้ และด้านระบบประกันคุณภาพภายใน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

๒.๑ มีหลักสูตรครอบคลุมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

สถานศึกษามีหลักสูตรสถานศึกษาที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยสถานศึกษาออกแบบการจัดประสบการณ์ที่เตรียมความพร้อมและไม่เร่งรัดวิชาการ เน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติ ตอบสนองความต้องการและความแตกต่างของเด็กปกติและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น

๒.๒ จัดครูให้เพียงพอกับชั้นเรียน

สถานศึกษาจัดครูให้เหมาะสมกับภารกิจการเรียน การสอนหรือจัดครูที่จบการศึกษาปฐมวัย หรือผ่านการอบรมการศึกษาปฐมวัยอย่างพอเพียงกับชั้นเรียน

๒.๓ ส่งเสริมให้ครูมีความมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดประสบการณ์

พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์และออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา มีทักษะในการจัดประสบการณ์และการประเมินพัฒนาการเด็ก ใช้ประสบการณ์สำคัญในการออกแบบการจัดกิจกรรม มีการสังเกตและประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก และครอบครัว

๒.๔ จัดสภาพแวดล้อมและสื่อเพื่อการเรียนรู้ อย่างปลอดภัยและเพียงพอ

สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนที่คำนึงถึงความปลอดภัย ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและกลุ่ม เล่นแบบร่วมมือร่วมใจ มีมุมประสบการณ์หลากหลาย มีสื่อการเรียนรู้ เช่น ของเล่น หนังสือนิทาน สื่อจากธรรมชาติ สื่อสำหรับเด็กมุด ลอด ปีนป่าย สื่อเทคโนโลยี สื่อเพื่อการสืบเสาะหาความรู้

๒.๕ ให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์

สถานศึกษาอำนวยความสะดวก และให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศวัสดุ และอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์และพัฒนาครู

๒.๖ มีระบบบริหารคุณภาพที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และอัตลักษณ์ที่สถานศึกษากำหนด จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดและดำเนินการตามแผน มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินงาน และจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองประจำปี

นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้หน่วยงานต้นสังกัด

๒.๕ ให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์

สถานศึกษาอำนวยความสะดวก และให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศวัสดุ และอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์และพัฒนาครู

๒.๖ มีระบบบริหารคุณภาพที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และอัตลักษณ์ที่สถานศึกษากำหนด จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดและดำเนินการตามแผน มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินงาน และจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองประจำปี นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้หน่วยงานต้นสังกัด

การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	ประเด็นพิจารณา
กำลังพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> * มีหลักสูตรสถานศึกษาที่ไม่ยืดหยุ่น ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและบริบทของท้องถิ่น * มีระบบบริหารคุณภาพ แต่ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย
ปานกลาง	<ul style="list-style-type: none"> * มีหลักสูตรสถานศึกษาที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและบริบทของท้องถิ่น * มีระบบบริหารคุณภาพ แต่ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย
ดี	<ul style="list-style-type: none"> * มีหลักสูตรสถานศึกษาที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและบริบทของท้องถิ่น * จัดครูให้เพียงพอและเหมาะสมกับชั้นเรียน * มีการส่งเสริมให้ครูมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดประสบการณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพเด็กเป็นรายบุคคล * จัดสภาพแวดล้อมอย่างปลอดภัย และมีสื่อเพื่อการเรียนรู้อย่างเพียงพอและหลากหลาย * ให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา * มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษาและเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
ดีเลิศ	<ul style="list-style-type: none"> * มีการประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและบริบทของท้องถิ่น * จัดครูให้เพียงพอและเหมาะสมกับชั้นเรียน * มีการส่งเสริมให้ครูมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดประสบการณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพเด็กเป็นรายบุคคล ตรงตามความต้องการของครูและสถานศึกษา * จัดสภาพแวดล้อมอย่างปลอดภัย และมีสื่อเพื่อการเรียนรู้อย่างเพียงพอและหลากหลาย * ให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา * มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา บูรณาการการปฏิบัติงาน และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
ยอดเยี่ยม	<ul style="list-style-type: none"> * มีการประเมินและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและบริบทของท้องถิ่น * จัดครูให้เพียงพอและเหมาะสมกับชั้นเรียน * มีการส่งเสริมให้ครูมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดประสบการณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพเด็กเป็นรายบุคคล ตรงตามความต้องการของครูและสถานศึกษา และจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ * จัดสภาพแวดล้อมอย่างปลอดภัย และมีสื่อเพื่อการเรียนรู้อย่างเพียงพอและหลากหลาย * ให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา * มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่เหมาะสมและต่อเนื่อง มีการชี้แนะระหว่างการทำงาน ส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา บูรณาการการปฏิบัติงาน และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจนเป็นแบบอย่างที่ดีและได้รับการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานที่ ๓ การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

- ๓.๑ จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเต็มศักยภาพ
- ๓.๒ สร้างโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและปฏิบัติอย่างมีความสุข
- ๓.๓ จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย
- ๓.๔ ประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงและนำผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปปรับปรุงการจัด

ประสบการณ์และพัฒนาเด็ก

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ ๓ การจัดประสบการณ์เน้นเด็กเป็นสำคัญ

ครูจัดประสบการณ์ให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเต็มศักยภาพ รู้จักเด็กเป็นรายบุคคลและสร้างโอกาสให้เด็กทุกคนได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและลงมือทำผ่านประสาทสัมผัส จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย มีการติดตามและประเมินผลพัฒนาการเด็กอย่างระบบ

๓.๑ จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านอย่างสมดุลเต็มศักยภาพ

ครูวิเคราะห์ข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ จากการวิเคราะห์มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ไม่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

๓.๒ สร้างโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและปฏิบัติอย่างมีความสุข

ครูจัดประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมให้เด็กมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมอย่างอิสระ ตามความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ ตอบสนองต่อวิธีการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล หลากหลายรูปแบบจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เด็กได้เลือกเล่น เรียนรู้ ลงมือกระทำ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

๓.๓ จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้สื่อ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย

ครูจัดห้องเรียนให้สะอาด อากาศถ่ายเท ปลอดภัย มีพื้นที่แสดงผลงานเด็ก พื้นที่สำหรับมุมประสบการณ์และการจัดกิจกรรม เด็กมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เช่น ป้ายนิเทศ การดูแลต้นไม้ เป็นต้น ครูใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับช่วงอายุ ระยะเวลาความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ของเด็ก เช่น กล้องดิจิทัล คอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนรู้กลุ่มย่อย สื่อของเล่นที่กระตุ้นให้คิดและหาคำตอบ เป็นต้น

๓.๔ ประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริง และนำผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปปรับปรุงการจัดประสบการณ์และพัฒนาเด็ก

ครูประเมินพัฒนาการเด็กจากกิจกรรมและกิจวัตรประจำวันด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ไม่ใช่แบบทดสอบวิเคราะห์ผลการประเมินพัฒนาการเด็กโดยผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และนำผลการประเมินที่ได้ไปพัฒนาคุณภาพเด็กและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดประสบการณ์

การให้ระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	ประเด็นพิจารณา
กำลังพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> * จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ไม่สมดุล * ไม่สร้างโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและปฏิบัติกิจกรรมอย่างอิสระตามความต้องการ ความสนใจและความสามารถของเด็ก
ปานกลาง	<ul style="list-style-type: none"> * จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างสมดุล * สร้างโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและปฏิบัติกิจกรรมอย่างอิสระตามความต้องการ ความสนใจและความสามารถของเด็ก
ดี	<ul style="list-style-type: none"> * จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างสมดุล เต็มศักยภาพของเด็กเป็นรายบุคคล * สร้างโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและปฏิบัติกิจกรรม เรียนรู้ลงมือทำและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข * จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย * ครูประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม นำผลการประเมินที่ได้ไปปรับปรุงการจัดประสบการณ์และพัฒนาเด็ก
ดีเลิศ	<ul style="list-style-type: none"> * จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างสมดุล เต็มศักยภาพโดยความร่วมมือของพ่อแม่ และครอบครัว ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง * สร้างโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและปฏิบัติกิจกรรม เรียนรู้ลงมือทำ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข * จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยเด็กมีส่วนร่วม ใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย * ครูประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม นำผลการประเมินที่ได้ไปปรับปรุงการจัดประสบการณ์และพัฒนาเด็ก
ยอดเยี่ยม	<ul style="list-style-type: none"> * จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างสมดุล เต็มศักยภาพโดยความร่วมมือของพ่อแม่ และครอบครัว ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องและเป็นแบบอย่างที่ดี * สร้างโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและปฏิบัติกิจกรรม เรียนรู้ลงมือทำ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข * จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยเด็กมีส่วนร่วม ใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย * ครูประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม นำผลการประเมินที่ได้ไปปรับปรุงการจัดประสบการณ์และพัฒนาเด็ก

(แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาาระดับปฐมวัย สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒-๒๕ , ๒๕๖๑)

ตอนที่ ๘.๓ การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๘.๓.๑ หลักการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและ แนวทางการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา

ในการดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นด ำเนินการให้สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรา ๔๗ ได้กำหนดให้มีระบบการ ประกันคุณภาพ การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการ ประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษา กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๑ และ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวทางใน การดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ลงวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑ โดย “การประกันคุณภาพการศึกษา” ตามกฎกระทรวงหมายความว่า การประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและ ประเภทการศึกษา โดยมีกลไกควบคุม ตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่น ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่า สถานศึกษานั้นสามารถ จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือ หน่วยงานที่กำกับดูแล โดยให้สถานศึกษาแต่ละแห่ง จัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภท การศึกษา ดังนั้น การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา เป็นหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัดและ สถานศึกษา ดำเนินการให้ผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายมีความรู้ ความเข้าใจ การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

หลักการการประกันคุณภาพการศึกษา

๑. เป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนที่ต้องปฏิบัติงานตามภารกิจที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย
๒. มุ่งพัฒนาการดำเนินงานตามความรับผิดชอบของตนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น เพราะผลการพัฒนาของ แต่ละคนก็คือผลรวมของการพัฒนาทั้งสถานศึกษา
๓. เน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่องไม่ใช่ทำเพื่อเตรียมรับการประเมินเป็นครั้งคราวเท่านั้น
๔. ต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่สามารถว่าจ้างหรือขอให้บุคคลอื่นๆ ดำเนินการแทนได้
๕. ต้องเกิดจากการยอมรับ และนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการ จัด การศึกษาของสถานศึกษา

แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๓ กำหนดให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดพร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและจัดส่งรายงานผล การประเมินตนเองพร้อมแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่ กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีการศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปตามกฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ และสถานศึกษาเข้าใจแนวทางการดำเนินการ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และการรองรับการประเมินภายนอกรอบสี่ยิ่งขึ้น กรม ส่งเสริมเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงกำหนดแนวทางแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาในสังกัดให้สอดคล้องกับกฎกระทรวง ตามขั้นตอน ดังนี้

๑. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภท โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนดำเนินการร่วมกัน โดยกำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จ และเกณฑ์การประเมินตามสภาพและบริบทของสถานศึกษา และจัดทำประกาศมาตรฐานและค่าเป้าหมายความสำเร็จ ของสถานศึกษา โดยอาจกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนด

๒. จัดทำ หรือปรับปรุง หรือเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลง แผนพัฒนาการศึกษาสี่ปี ของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นแผนที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษาแต่ละปีการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสี่ปีของสถานศึกษา

๓. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษาของสถานศึกษา ตามโครงการ/กิจกรรม ในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ และปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

๔. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา กำหนดผู้รับผิดชอบในการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับบุคคลและระดับสถานศึกษา โดยจัดเป็นคำสั่งมอบหมายงาน มอบหมายการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ และกำหนดการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา อย่างน้อยภาคเรียนละ ๑ ครั้ง โดยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม

๕. ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยการแต่งตั้ง คณะกรรมการติดตามผลการดำเนินการ และคณะกรรมการดำเนินการ และรายงานผลการติดตาม จัดหากไม่ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ อาจต้องพิจารณาปรับปรุงแผนปฏิบัติการประจำปีหรือปรับปรุงการ ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ตามความจำเป็นและเหมาะสมดำเนินการปรับปรุง

วป ๐๑๐๕ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย/วรรณรัตน์ ศิริภูธร

และพัฒนาโดยนำผล จากการประเมินและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาในปัจจุบัน ไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและ พัฒนาแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีถัดไป ให้มีคุณภาพ ตามเป้าหมายของมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา และกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีการศึกษา โครงการ/กิจกรรม ให้เป็นไปตามช่วงเวลาทีระบุไว้ในแผนและปฏิทินการดำเนินงาน และ ให้เป็นไปตามเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ของ โครงการ /กิจกรรม โดยคณะกรรมการติดตามและประเมินผล แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

๖. จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ตามมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษาเมื่อสิ้นปีการศึกษาเป็นประจำ ทุกปี และส่งรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) พร้อม แผนพัฒนา การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด ที่ กกับดูแล สถานศึกษาเป็นประจำทุกปี การศึกษา

๗. พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาวិเคราะห์ผลการประเมิน กำหนด ประเด็นการพัฒนาสถานศึกษา กำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา จากนั้น นำข้อมูลไปปรับปรุงจัดทำ แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีถัดไป โดยให้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตาม กระบวนการ PDCA

๘. รับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ตามช่วงเวลาที่กำหนด

๙. นำข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ของหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา และข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงาน รับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) มากำหนดแนวทางในการปรับปรุงและ พัฒนาคุณภาพ การศึกษา โดยอาจต้องพิจารณาปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา แผนพัฒนาการ จัดการศึกษา ของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี รวมทั้งการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีตาม ความจำเป็น และเหมาะสม

หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

๑. หลักเกณฑ์ ให้สถานศึกษาจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน การศึกษาแต่ละ ระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด และ ประกาศมาตรฐาน การศึกษาของกระทรวงมหาดไทย

๒. แนวปฏิบัติให้สถานศึกษาดำเนินการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

๒.๑ กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และ ประเภทการศึกษาตามที่ประกาศกำหนด และอาจเพิ่มมาตรฐานการศึกษาหรือประเด็นการประเมินได้ ตามบริบทของ สถานศึกษา เพื่อใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของ บุคลากรใน สถานศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและ เอกชน

๒.๒ จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

๒.๓ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา และดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีการกำกับติดตามผลการดำเนินการตามแผน

๒.๔ การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การจัดทำรายงานผล การประเมินตนเอง และการจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองพร้อมแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา

๒.๕ กำหนดแนวทางการติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปี

เรื่องที่ ๗.๓.๒ รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาแนวใหม่

รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาแนวใหม่

การประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนแนวใหม่ มุ่งเน้นกระบวนการตัดสินคุณภาพของโรงเรียน โดยการประเมินแบบองค์รวม (Holistic Assessment) เป็นการประเมินและตัดสินผลตามหลักการตัดสินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ (Expert Judgment) โดยเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งวิธีการประเมินที่กำหนดในการประเมินเป็นเกณฑ์การให้คะแนนผลงานหรือกระบวนการที่ไม่แยกส่วนหรือแยกองค์ประกอบในการกำหนดคะแนนประเมิน แต่เป็นเกณฑ์การให้คะแนนในภาพรวมของผลการดำเนินงาน (Holistic Assessment) หรือ กระบวนการดำเนินงานนั้นๆ ซึ่งการประเมินแบบองค์รวมนี้ เป็นการประเมินในองค์รวมของทุกลักษณะใน การปฏิบัติงานสะดวก และเป็นผลดีต่อทั้งผู้ประเมินและผู้รับการประเมิน แต่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและ ทักษะในการประเมินของผู้ประเมินที่ต้องศึกษาและรวบรวมข้อมูลในองค์รวมทั้งหมด นอกจากนี้ผู้ประเมิน จำเป็นต้องมีความรู้รอบด้าน อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในคณะผู้ประเมินเพื่อการตัดสินใจให้ระดับ คุณภาพจะไม่ใช้การให้คะแนนตามความคิดเห็นของคนใดประเด็นหรือรายการประเมินเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มี ประสิทธิภาพ

๑. แนวคิดในการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนแนวใหม่

การประเมินคุณภาพในโรงเรียนเพื่อการประกันคุณภาพภายใน เป็นการประเมินจากสภาพจริง ไม่สร้าง ภาระยุ่งยากให้สถานศึกษา ได้ผลประเมินที่สะท้อนคุณภาพที่แท้จริงของโรงเรียน ที่จะนำไปสู่การใช้ผลประเมิน เพื่อพัฒนาต่อเนื่องที่ตรงประเด็น ผลงานอันเกิดจากการเรียนรู้ตามปกติของนักเรียน รวมทั้งผลงานที่เกิดขึ้น จากการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน การบริหาร จัดการศึกษาที่มีคุณภาพเชิงประจักษ์ที่สถานศึกษาดำเนินการอยู่แล้ว จะเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่มีคุณค่าต่อ การสะท้อนผลการประเมินของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยการประเมินและตัดสินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญ (Expert Judgment) และทบทวนผลการจัดการศึกษาโดยบุคคลระดับเดียวกัน (Peer Review) ที่มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์การปฏิบัติงานที่คล้ายกัน

เพื่อร่วมกันให้ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาแก่สถานศึกษา ในการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการศึกษา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการประเมินแบบองค์รวม (Holistic Assessment)

๒. การประเมินแบบองค์รวม (holistic assessment) การประเมินแบบองค์รวมเป็นแนวคิดที่ใช้ถูก นำมาใช้ประเมินคุณภาพในยุคการจัดการศึกษาอิง มาตรฐาน และหลักสูตรการเรียนการสอนอิงมาตรฐาน โดย การประเมินแบบองค์รวม กล่าวคือ การพิจารณา คุณภาพผลงานหรือคุณภาพความสำเร็จทุกมาตรฐาน โดยรวม แล้วจึงตัดสินระดับคุณภาพเพียงค่าเดียว มีความสำคัญที่ควรเข้าใจ ดังนี้

การประเมินแบบองค์รวมหรือการประเมินแบบบูรณาการ (Integrated Assessment) มีลักษณะ สำคัญ ดังนี้

๑. มุ่งประเมินงานกิจกรรมขององค์กรในภาพรวมมากกว่าจะประเมินองค์ประกอบย่อยๆ
๒. ส่วนย่อยหรือหน่วยย่อยจะถูกประเมินรวมไปด้วยกัน
๓. ต้องใช้ผู้ประเมินที่เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ (Professional Judgement) ซึ่งจะช่วยลด เวลา การประเมินลงได้มาก และช่วยขจัดความไม่น่าเชื่อถือในการประเมินได้
๔. อยู่บนพื้นฐานของร่องรอยหลักฐานที่ดำเนินงานอยู่แล้ว (Evidence Based) การประเมิน แบบองค์รวมนี้ผู้ประเมินต้องสามารถชี้ร่องรอยที่สะท้อนศักยภาพของสิ่งที่ประเมิน เฉพาะที่จำเป็นและมี เทคนิคที่จะรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ให้เพียงพอ แล้วจึงทบทวนร่องรอยหลักฐานและตัดสินใจ

แนวทางการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

๑. การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและการตัดสินระดับคุณภาพตามมาตรฐานเป็นไปตาม หลักการตัดสินโดยอาศัยความเชี่ยวชาญและการตรวจทานผลการประเมินโดยคณะกรรมการประเมินในระดับ เดียวกัน โดยเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ คณะกรรมการประเมินต้องมีความรู้อย่างรอบด้าน และ วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในการตัดสินเพื่อให้ระดับคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งจะไม่ใช้การให้คะแนนตาม ความคิดเห็นของคนใดคนหนึ่ง

๒. การประเมินคุณภาพภายในเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องตรวจสอบและประเมินตนเองตาม สภาพ บริบทของสถานศึกษาที่แท้จริงโดยให้ความสำคัญกับการประเมินเชิงคุณภาพผนวกกับการประเมินเชิง ปริมาณ ควบคู่กันไป การตัดสินคุณภาพของสถานศึกษาให้ใช้เกณฑ์การให้คะแนนผลงานหรือกระบวนการที่ไม่ แยกส่วน หรือแยกองค์ประกอบในการกำหนดคะแนนประเมินแต่เป็นการประเมินในภาพรวม ผลของการ ดำเนินงานหรือ กระบวนการดำเนินงาน

๓. การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานภายในสถานศึกษา ให้สถานศึกษากำหนดตามเป้าหมาย และ เกณฑ์การประเมินตามสภาพบริบทของสถานศึกษาเองเพื่อตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตาม ภารกิจ ของสถานศึกษาโดยให้ยึดหลักการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาและสะท้อนคุณภาพการดำเนินงานตาม เป้าหมาย ที่กำหนดตามมาตรฐานของสถานศึกษา

๔. การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ให้เน้นการประเมินตามหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามสภาพจริงของสถานศึกษาโดยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมและสะท้อนคุณภาพ การดำเนินงานตามมาตรฐานของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจนและมีเป้าหมายการประเมินเพื่อการพัฒนาตถาระ การจัดเก็บข้อมูลและเอกสารที่ไม่จำเป็นในการประเมิน แต่ข้อมูลต้องมีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบผล การประเมินได้ตามสภาพบริบทของสถานศึกษานั้นๆ

๕. คณะที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาควรศึกษามาตรฐานการศึกษาและประเด็นพิจารณาที่กำหนดให้เข้าใจถ่องแท้ก่อนดำเนินการประเมินคุณภาพสถานศึกษาของตนหลังประเมินแล้วให้แจ้งผล การประเมินและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา สรุปและเขียนรายงานการประเมินตนเอง

๖. ในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สถานศึกษาดำเนินการโดยในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สถานศึกษาดำเนินการโดยให้มีการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง และในการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาให้ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม

๗. ให้สถานศึกษาสรุปและจัดทำรายงานการประเมินตนเองที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา นำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานต้นสังกัด เผยแพร่ รายงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป

ตัวอย่าง แนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การดำเนินงาน	
๑.ขั้นวางแผน(Plan)	
๑	แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
๒	ประชุมวางแผนกำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
๓	จัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และกำหนดค่าเป้าหมาย
๒.ขั้นดำเนินการตามแผน(Do)	
๑	จัดทำแนวทางการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาและประเด็นพิจารณา
๒	ชี้แจงระบบงานประกันคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากรของโรงเรียน
๓	จัดทำ/ตรวจสอบ เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล/ผลการประเมินตามเป้าหมายในภาพรวมของแต่ละมาตรฐาน และประเด็นพิจารณา
๔	เก็บรวบรวมข้อมูล/หลักฐาน/ร่องรอยจากการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในแต่ละมาตรฐานและประเด็นพิจารณา ของบุคลากรรายบุคคลและกลุ่มให้เป็นปัจจุบัน
การดำเนินงาน	
๕	วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาในแต่ละประเด็นพิจารณา
๓.ขั้นตรวจสอบ(Check)	
๑	ติดตาม ตรวจสอบ ทบทวนการจัดการศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปี
๒	แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน
๓	ประเมินคุณภาพภายในการศึกษาในแต่ละมาตรฐาน และประเด็นพิจารณา ปีการศึกษาละ ๑ ครั้ง
๔	จัดทำรายงานการประเมินตนเอง
๔.ขั้นพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง(Act)	
๑	จัดส่งรายงานการประเมินตนเองให้กับหน่วยงานต้นสังกัด
๒	นำผลการประเมินคุณภาพภายใน มาวางแผนในการพัฒนาสถานศึกษาในปีการศึกษาต่อไป
๓	จัดทำสารสนเทศ

การพิจารณาผลการประเมินคุณภาพการศึกษา

การพิจารณาผลการประเมินด้านมาตรฐานการศึกษา ในการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาด้านมาตรฐานการศึกษาให้พิจารณา ตามเกณฑ์ การประเมินที่ตรงกับสภาพที่เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น ๕ ระดับคุณภาพ ดังนี้

ระดับคุณภาพ กำลังพัฒนา

ระดับคุณภาพ ปานกลาง

ระดับคุณภาพ ดี

ระดับคุณภาพ ดีเลิศ

ระดับคุณภาพ ยอดเยี่ยม

การประเมินหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-Based Assessment)

การประเมินตามหลักฐานเชิงประจักษ์ เป็นการเก็บ รวบรวมข้อมูล สังเคราะห์ และตีความข้อมูลจากหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการตัดสินใจผู้ประเมินจึงต้องสืบค้น วิเคราะห์ และนำข้อมูลหลักฐานที่มีความชัดเจน มีเหตุ มีผล ไปใช้ประกอบการพิจารณาและการตัดสินใจคุณค่าอย่างรอบคอบ หลักฐานเชิงประจักษ์ คือ ข้อเท็จจริงที่สังเกตหรือพิสูจน์หรือยืนยันได้ ความรู้ที่ผ่านการทดลองใช้หรือพิสูจน์ในทางปฏิบัติแล้วสมมติฐานทางทฤษฎีที่ได้รับการพิสูจน์ยืนยันว่าเป็นความจริง โดยมีข้อมูลหรือหลักฐานประกอบการยืนยัน หลักฐานเชิงประจักษ์ อาจได้มาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบ เอกสารหลักฐาน หรือใช้หลายวิธีการประกอบกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องมากที่สุด ในลักษณะของ การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้แหล่งข้อมูล ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล หรือวิธีการเก็บข้อมูลต่างกัน ดังนั้น ผู้ประเมินจึงต้องมีทักษะในการจำแนก รวบรวม และนำหลักฐานมาใช้ได้อย่างเหมาะสมตามจุดมุ่งหมาย การประเมิน ผู้ประเมินอาจใช้ข้อคำถามต่อไปนี้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเลือก

หลักฐาน

1. ความน่าเชื่อถือน้อย เช่น ข้อมูลจากการบอกเล่า หรือประสบการณ์ส่วนตัวหรือข้อคิดเห็น จากผู้เชี่ยวชาญ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเหล่านี้ อาจจะเป็นประโยชน์ สำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป
2. ความน่าเชื่อถือปานกลาง เช่น ผลการวิจัยที่ทำเฉพาะกลุ่ม ไม่มีตัวเทียบ (Case Study) การศึกษาแบบนี้ อาจเกิดอคติได้ง่าย
3. ความน่าเชื่อถือสูง คือ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยที่มีการสุ่มตัวอย่าง ควบคุมตัวแปร การศึกษาแบบนี้จะไม่จำเพาะเจาะจง และจะมีการเปรียบเทียบค่อนข้างดีกว่าแบบที่ 2 ขึ้นตอน

การประเมินบนพื้นฐานของหลักฐาน

1. ระบุประเด็นการประเมิน เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ระบบการวัด และ ประเมินผล การนำผลการประเมินไปใช้
2. กำหนดหลักฐานที่ใช้ในการประเมินที่เป็นไปได้ทั้งหมด
3. ตรวจสอบความถูกต้อง น่าเชื่อถือของหลักฐาน
4. คัดเลือกหลักฐานที่ดีที่สุด เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจ
5. พิจารณาตัดสินคุณค่าโดยเชื่อมโยงหลักฐานกับประเด็นการประเมิน

การพิจารณาผลการประเมินมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

ให้ครูผู้รับผิดชอบการประเมินนำผลการประเมินมาพิจารณาสรุป วิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุจุดบกพร่องของผู้เรียนเป็นรายบุคคลและระดับห้องเรียน โดยศึกษาในรายละเอียดพัฒนาการของท้องถิ่นแต่ละด้านโดยศึกษา จากความถี่ ค่าเฉลี่ย (X) ค่าร้อยละ (%) และค่าสถิติอื่นๆ เพื่อดูผลการเรียนรายห้องเรียนและรายบุคคลเปรียบเทียบ กับตนเอง เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการพิจารณารายห้องเรียนจะเป็นข้อมูลที่ใกล้ชิดกับนักเรียนและสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาได้ดีที่สุด โดยแก้ปัญหาเป็นรายบุคคลตามสภาพ และศักยภาพของนักเรียน

ตอนที่ ๘.๔ การเขียนรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา

เรื่องที่ ๘.๔.๑ ความสำคัญของรายงานผลการประเมินตนเองและกระบวนการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ตามมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา

๑. ความสำคัญของรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๓ หมวด ๖ มาตรา ๔๘ กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และรับการประเมินคุณภาพภายนอก รวมทั้งกฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ กำหนดให้สถานศึกษาจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้หน่วยงาน ต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีการศึกษา รายงานผลการประเมินตนเองประจำปี เป็นภาพสะท้อนถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา ที่เป็นผลมาจากการดำเนินงาน ทั้งหมดของสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามแผนพัฒนาสถานศึกษาและใช้เป็น แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) เพื่อรวบรวมผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

๒.๑ เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดทิศทางและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา

๒.๒ เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาใช้เป็นข้อมูลในการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และแนะนำ สถานศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง

๒.๓ เพื่อให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)ใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอก

๒.๔ เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพโดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (SelfAssessment Report : SAR) และตามคำแนะนำของหน่วยงานต้นสังกัดหรือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR)

กระบวนการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาเป็นการรวบรวมและสรุปผล ซึ่งเป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อสะท้อนผลการจัดการศึกษา ตาม มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและประเด็นการประเมิน โดยมีกระบวนการจัดทำรายงานผลการประเมิน ตนเองตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รายละเอียดในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

การจัดทำรายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา เป็นการนำเสนอผลการดำเนินงาน ในการพัฒนา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงาน ทั้งหมดของสถานศึกษา ที่ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และนำเสนอรายงาน ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงาน ต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งรายงานประเมินตนเองของสถานศึกษาจะเป็น ฐานข้อมูล ในการพัฒนาสถานศึกษา และ รับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป รายงานประเมินตนเองของ สถานศึกษา อาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น รายงาน การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาประจำปี รายงาน ประจำปี รายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา รายงานการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษา แต่ทั้งนี้ จะมีเนื้อหาสาระ องค์ประกอบ ของรายงาน และจุดมุ่งหมายไม่แตกต่างกัน คือ เพื่อสะท้อนภาพความสำเร็จ ของการพัฒนา คุณภาพสถานศึกษาในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมาภายใต้บริบท ของสถานศึกษา ทั้งนี้ ประโยชน์ ในการจัดทำ รายงานประเมินตนเองของสถานศึกษาดังนี้

๑. ทำให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งในด้านจุดเด่น จุด ที่ ควรพัฒนา แนวทางการพัฒนาในอนาคต ที่นำไปใช้ประโยชน์ต่อ การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการ จัด การศึกษา ในปีถัดไป

๒. ทำให้สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูและ ผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน เพื่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

๓. ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบผล การพัฒนาการจัดการ การศึกษา ของสถานศึกษาทั้งในส่วนที่คืนและส่วนที่ควรพัฒนา โดยมี การประชาสัมพันธ์ในวงกว้างและให้การ ช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างเหมาะสม

๔. หน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มี ฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษา ทั้งระดับประเทศและระดับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น

๕. สถานศึกษาใช้รายงานประเมินตนเองเพื่อรับรองการประเมินคุณภาพภายใน โดยหน่วยงานต้น สังกัด และรับการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน)

ขั้นตอนการจัดทำรายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา การจัดทำ รายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา มีขั้นตอนโดยสรุปได้ดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะทำงาน สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และในกรณีที่เป็น สถานศึกษาขนาดเล็กอาจกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบการจัดทำรายงานประเมิน ตนเองของสถานศึกษาได้ตามความ เหมาะสม

๒. รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ เป็นขั้นตอน สำคัญที่จะทำให้รายงานประเมิน ตนเอง มีความ สมบูรณ์ มีคุณภาพตรงตามสภาพของสถานศึกษา ซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่จะต้องรวบรวมแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา เช่น จำนวนครู บุคลากร นักเรียน แหล่งเรียนรู้ ข้อมูลงบประมาณ ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม ฯลฯ ๒) ข้อมูลที่เป็น ผลการประเมิน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้ตาม หลักสูตรสถานศึกษา ข้อมูล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสถานศึกษา ผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน ผลการทดสอบระดับชาติของผู้เรียน หรือผลการทดสอบอื่น ๆ สรุปผลการประเมินจาก หน่วยงาน ภายนอกและข้อเสนอแนะ ผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา ผลการพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษา ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาสภาพแวดล้อม ทางกายภาพและสังคม ฯลฯ

๓. เขียนรายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบรายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา ได้ทั้งในเชิง ปริมาณ และคุณภาพตามความเหมาะสม การนำเสนออาจเป็นความเรียง ตาราง ประกอบความเรียง การบรรยาย ประกอบแผนภูมิ รูปภาพ หรือกราฟ ฯลฯ ตามบริบทของสถานศึกษา โดยใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย นำเสนอทั้ง ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สารจะ สำคัญอาจแบ่งออกได้ดังนี้ บทสรุปของผู้บริหาร ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษานำเสนอข้อมูลสรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาตาม มาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา และตอบ คำถามตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐาน นำเสนอข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาให้เหมาะสมเป็นไปตามสภาพจริง ประกอบด้วย จำนวนบุคลากร จำนวนนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกระดับชั้น ผลการทดสอบระดับชาติ ฯลฯ อาจนำเสนอ ในรูปของตาราง แผนภูมิภาพ กราฟ ฯลฯ

ส่วนที่ ๒ ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา นำเสนอผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษา ๓ มาตรฐาน โดยแต่ละ มาตรฐานนำเสนอในประเด็น กระบวนการพัฒนา ผลการดำเนินงาน จุดเด่น และจุดควร พัฒนา ซึ่งในการเขียน จุดเด่นของสถานศึกษา จะแสดงถึงผลสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษา เช่น ด้าน คุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญที่มีความโดดเด่น ภาคภูมิใจ เป็นที่ยอมรับ ของชุมชนและสังคม ส่วนการเขียนจุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษา จะแสดงถึงการดำเนินงาน ในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษาที่ต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนา ให้มีคุณภาพสูงขึ้น

ส่วนที่ ๓ สรุปผล แนวทางการพัฒนา และความต้องการการช่วยเหลือ นำเสนอสรุปผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา โดยนำภาพรวมจากการ ประเมิน ทั้ง ๓ มาตรฐาน มานำเสนอในรูปแบบของจุดเด่น จุดควรพัฒนาของแต่ละมาตรฐาน พร้อมทั้งนำเสนอแผนการ พัฒนายกระดับคุณภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น แนวทางการพัฒนาในอนาคตและความต้องการการช่วยเหลือ

ส่วนที่ ๔ การปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถานศึกษา นำเสนอเอกสารประกอบการพิจารณา Best Practices และแบบรายงาน “วิธีหรือ แนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ” สำหรับสถานศึกษาและนำเสนอตามองค์ประกอบ ภาคผนวก นำเสนอหลักฐานข้อมูลสำคัญ หรือเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ แบบย่อ ๆ

๔. นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ หลังจากเขียนรายงานประเมินตนเองเสร็จสมบูรณ์ สถานศึกษาจะต้องนำเสนอ คณะกรรมการสถานศึกษาและหรือคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ เพื่อรับรองผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

๕. รายงานและเปิดเผยต่อผู้เกี่ยวข้อง เมื่อรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการ สถานศึกษาหรือคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษาจะต้องรายงานและเปิดเผยผลการประเมินต่อ ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งสามารถ ดำเนินการได้หลากหลายวิธีตามความ เหมาะสม เช่น การลง Website ของสถานศึกษา จุลสาร อนุสาร แผ่นพับ รายงานเสียงตามสาย และชี้แจงในการประชุม เป็นต้น

เรื่องที่ ๘.๔.๒ องค์ประกอบของรายงานผลการประเมินตนเองและตัวอย่างการเขียนรายงานการประเมินตนเอง

องค์ประกอบของรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ควรมีสาระสำคัญ ดังนี้ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร เป็นการสรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา แนวทางการยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น ข้อเสนอแนะเพื่อ การพัฒนา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วย

- ๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานศึกษา ได้แก่ ที่ตั้ง สภาพชุมชน เศรษฐกิจ สังคม
- ๒) แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา
- ๓) ข้อมูลต่างๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษา ข้อมูลครู และบุคลากรของสถานศึกษา ข้อมูลด้านหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอน ข้อมูลด้านอาคารสถานที่ ข้อมูลด้าน งบประมาณ และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง
- ๔) วิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัด การศึกษา ปรัชญา อัตลักษณ์เอกลักษณ์ของสถานศึกษา
- ๕) เกียรติประวัติของสถานศึกษา ได้แก่ รางวัลและผลงานของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน ในระดับต่างๆ นอกสถานศึกษา ในรอบปีการศึกษา
- ๖) สรุปผลการประเมินจากหน่วยงานภายนอกและข้อเสนอแนะ

๗) การนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ ๒ ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา

- ๑) มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของผู้เรียน
- ๒) มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการ
- ๓) มาตรฐานที่ ๓ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ๔) ผลการประเมินภาพรวม

ส่วนที่ ๓ สรุปผล แนวทางการพัฒนา และความต้องการการช่วยเหลือ

- ๑) จุดเด่น
- ๒) จุดที่ควรพัฒนา
- ๓) แผนการยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น
- ๔) แนวทางการพัฒนาในอนาคต
- ๕) ความต้องการการช่วยเหลือ

ส่วนที่ ๔ การปฏิบัติที่เป็นเลิศของสถานศึกษา

- ๑) ชื่อผลงาน
- ๒) วัตถุประสงค์
- ๓) แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน
- ๔) ผลลัพธ์/ผลการดำเนินงาน
- ๕) ปัจจัยเกื้อหนุนหรือปัจจัยแห่งความสำเร็จ
- ๖) แนวทางการพัฒนาให้ยั่งยืน
- ๗) การเป็นต้นแบบให้กับหน่วยงานอื่น/การขยายผล และ/หรือรางวัลที่ได้รับ

ตอนที่ ๘.๕ การประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๘.๕.๑ ความหมายและหลักการสำคัญการประกันคุณภาพภายนอกสถานศึกษา

การประกันคุณภาพภายนอก(Externat Quality Assurance)

การประกันคุณภาพภายนอก เป็นการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการติดตามและตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ซึ่งประเมินโดย “สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือเรียกชื่อย่อว่า “สมศ.” พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๔๕ ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย ๑ ครั้ง ในทุกรอบ ๕ ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพ การศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็นการ ประกันคุณภาพและให้ มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระบบและกลไก หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงาน ต่างๆที่มีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกัน อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากร กฎเกณฑ์ มาตรการ แนวปฏิบัติ และปัจจัยต่างๆ เป็น กลไกให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย(สำนักงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล.๒๕๖๒)(<https://www.eg.mahidol.ac.th>.เข้าถึง ๒๕๖๔)

การประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง กระบวนการ ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ของบุคลากรในสถานศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่สุดคล้องกับมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ เพื่อตัดสิน ความสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยบุคคลภายนอกที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา การประเมินคุณภาพ ภายนอกสถานศึกษาในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของไทย มีหน่วยที่รับผิดชอบคือ สำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)หรือ สมศ.

สรุป

การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพ การศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็นการ ประกันคุณภาพและให้ มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

หลักการสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก

๑. เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่มุ่งเน้นเรื่องการตัดสินใจ การจับผิด หรือการให้คุณให้โทษ

๒. ยึดหลักความเที่ยงตรง โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบต่อ ตรวจสอบได้

๓. มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายหลัก และหลักการศึกษาระดับชาติ โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย แต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยสถานศึกษาสามารถกำหนด เป้าหมายเฉพาะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน

๑. มุ่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการกำกับและควบคุม

๒. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและพัฒนาการจัดการศึกษาจากทุกฝ่าย

วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา

๑. เพื่อตรวจสอบยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษา และ ประเมินคุณภาพ การศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบแนวทางและวิธีการที่ สมศ. กำหนด และ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพภายใน

๒. เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นจุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษา เงื่อนไขของความสำเร็จ และสาเหตุของปัญหา

๓. เพื่อช่วยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๔. เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพและประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

๕. เพื่อรายงานผลการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

เรื่องที่ ๗.๕.๒ หน่วยงานที่ประเมินและแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอก คือการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา ซึ่งกระทำโดย สมศ. หรือผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับการรับรองจาก สมศ. เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

สมศ. ย่อมาจาก สำนักงานรับรองคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จัดตั้งโดยพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสำนักงานฯ พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาเกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและ ทำการประเมินผลการจัดการศึกษา

หน้าที่ของ สมศ. คือ

๑. พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก
๒. พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมิน
๓. ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก
๔. กำกับดูแล กำหนดมาตรฐานและให้การรับรองมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก
๕. พัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมและสนับสนุนให้องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพหรือวิชาการเข้ามามีส่วนร่วม
๖. จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประจำปี เสนอต่อคณะรัฐมนตรี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

จุดเน้นของ สมศ.

๑. ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา
๒. การใช้งบประมาณที่คุ้มค่า
๓. โครงสร้างและกระบวนการ
๔. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและชุมชน
๕. ผลสัมฤทธิ์

ผู้ประเมินภายนอก หมายถึงบุคคลหรือหน่วยงานที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดและได้รับการรับรองจากสมศ.ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอก

แนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก

๑. ใช้ผู้ประเมินจาก สมศ. ๓ คน
๒. ใช้มาตรฐานการประกันคุณภาพของสถานศึกษา
๓. ใช้เกณฑ์ของ สมศ. เพื่อยืนยันผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา

๔. ใช้ฐานข้อมูล หลักฐาน ประกอบกับวิจารณ์ฐาน
 ๕. ใช้เวลาการประเมินตามสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาจาก SAR
 ๖. ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อยืนยันความสอดคล้องของผลประเมิน
 ๗. เน้นการปรับปรุง พัฒนางานของสถาบัน
 ๘. ประกันคุณภาพเพื่อความเป็นเลิศของสถาบันมากกว่าเพื่อการประเมิน
 ๙. คำนึงถึงมาตรฐานสากล
 ๑๐. สำนึกในความเป็นกัลยาณมิตร
๑. เกณฑ์การประเมินมี ๓ ระดับคือ ดี พอใช้ ปรับปรุง

แนวทางการวิเคราะห์ SAR

๑. ด้านการบริหารจัดการสภาพพัฒนาเด็กปฐมวัย ๓ ด้าน
 - ความเป็นระบบ
 - ความน่าเชื่อถือ
 - ความมีประสิทธิภาพ
๒. ด้านครูหรือผู้ดูแลเด็กในการทำหน้าที่พัฒนาเด็กมี ๓ ด้าน
 - ความเป็นระบบ
 - ความน่าเชื่อถือ
 - ความมีประสิทธิภาพ
๓. ด้านคุณภาพเด็กปฐมวัยมี ๓ ด้าน
 - ความเป็นระบบ
 - ความน่าเชื่อถือ
 - ความมีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์ SAR.กับกำหนดเวลาการประเมิน

๑. กรณีข้อมูลใน SAR ชัดเจนและพอเพียง - ไม่ต้องประเมิน (Non Visit)
๒. กรณีข้อมูลใน SAR ไม่ชัดเจนในบางประเด็น - ประเมิน ๑ วัน (Partial Visit)
๓. กรณีขาดข้อมูลใน SAR หลายประเด็น - ประเมิน ๒ วัน (Full Visit)

การพิจารณาข้อมูลความเป็นระบบ

- ระบบการวางแผน
- ระบบการปฏิบัติ
- ระบบการตรวจสอบประเมิน
- ระบบการปรับปรุง

การพิจารณาข้อมูลความน่าเชื่อถือ

- ประเภทของโครงการ กิจกรรม
- วิธีปฏิบัติ การมีส่วนร่วม
- วิธีประเมิน เครื่องมือ เกณฑ์การประเมิน
- ช่วงเวลาการจัดกิจกรรม ผู้รับผิดชอบ
- ข้อมูลเชิงประจักษ์

การพิจารณาข้อมูลมีประสิทธิผล

- ผลที่ได้จากการประเมินเมื่อเทียบกับเป้าหมายในแผนตามโครงการ กิจกรรม

การเตรียมตัวเพื่อรับการประเมินจาก สมศ.

- เตรียมตัว ใครทำอะไร เตรียมใจ ไม่ตื่นเต้น
- เตรียมหลักฐานข้อมูลตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน
- เตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ คอมพิวเตอร์
- เตรียมอาคารสถานที่
- เตรียมผู้เรียน ชี้แจงทำความเข้าใจไว้ล่วงหน้า

แนวทางการชี้แจงการดำเนินงานของสถานศึกษา

- การดำเนินการในภาพรวม-ผู้บริหาร
- การปฏิบัติตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้-ครู เด็ก
- จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา-ครู

ข้อมูลเชิงประจักษ์

- ตัวเด็ก ครู ผู้บริหาร
- ผลงานของเด็ก ครู ผู้บริหาร
- สภาพของอาคาร สถานที่ อุปกรณ์
- สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

แนวทางการให้ข้อมูลกับผู้ประเมิน

- ตอบด้วยความมั่นใจ
- มีเหตุผลในการตอบปัญหาแต่ละข้อ
- อย่าอ่านเอกสารให้กรรมการฟัง
- ยิ้มแย้มแจ่มใส

ความแตกต่างของการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการบริหารที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งการวางแผน กำหนดเป้าหมาย และวิธีการทำลงมือตามแผนประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาคุณภาพ และจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำทุกปี ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นการประเมินที่มีความต่อเนื่องกับการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา เป็นการยืนยันผลการประเมินภายใน ว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด การประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอกจึงเชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐานการศึกษาเป็นหลัก

มาตรฐานการศึกษา คือข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และเป็นเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบประเมินผล และ การประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพภายนอก ภายใต้สถานการณ์ COVID-19

แนวคิด

ในสถานการณ์ COVID-19 ทุกคนต้องป้องกันและลดการแพร่กระจายเชื้อ โดยการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) โดยการลดกิจกรรม ลดการติดต่อพบปะ งดการจัดกิจกรรมที่มีคนจำนวนมากมา รวมตัวกัน หลีกเลี่ยงการเดินทางออกข้างนอกโดยไม่จำเป็น จึงทำให้เกิดวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal)

การประกันคุณภาพภายนอกของ สมศ. ก็เช่นกัน โดยเฉพาะในการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตภายใต้สถานการณ์ COVID-19 จึงได้ปรับแนวทาง รูปแบบ และวิธีการประกันคุณภาพ ภายนอกของสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์จำเป็นและเร่งด่วน แบ่งออกเป็น ๒ ระยะต่อเนื่องกัน คือ

ระยะที่ ๑ การประเมินและวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาก่อนการลงพื้นที่ ตรวจเยี่ยม

ระยะที่ ๒ การลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยการประกันคุณภาพภายนอกในระยะที่ ๒ จะใช้ระยะเวลาน้อยที่สุด โดยเน้นประเด็น สำคัญ คือ คุณภาพผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษา การบริหารงานของสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอน

กรอบแนวทาง รูปแบบ และวิธีการประกันคุณภาพภายนอก

สมศ. กำหนดกรอบแนวทาง รูปแบบ และวิธีการประกันคุณภาพภายนอก ภายใต้สถานการณ์จำเป็น และเร่งด่วน เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) แบ่งการดำเนินการ ออกเป็น ๒ ระยะต่อเนื่องกัน ดังนี้

ระยะที่ ๑

การประเมินและวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ก่อนการลงพื้นที่ตรวจ เยี่ยม ซึ่งรายงาน SAR ส่งผ่านหน่วยงานต้นสังกัดตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นการประเมินโดยพิจารณาจากรายงาน SAR และเอกสารประกอบที่แนบมา กับ SAR เท่านั้น โดยไม่ขอ เอกสารเพิ่มเติม เพื่อลดภาระของสถานศึกษา) เกณฑ์การประเมิน SAR พิจารณาแยกเป็นรายมาตรฐานตาม การประกันคุณภาพภายใน และสรุปผลการประเมินและวิเคราะห์ SAR มีระดับคุณภาพ ๕ ระดับ ตามราย มาตรฐาน คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ และ ปรับปรุง

ระยะที่ ๒

การลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทาง อิเล็กทรอนิกส์ เมื่อสถานศึกษาได้รับผลการประเมิน SAR ในระยะที่ ๑ อย่างเป็นทางการจากสมศ. แล้ว และ ต้องการให้มีการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหรือตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทาง อิเล็กทรอนิกส์ ให้สถานศึกษาร้องขอโดยส่งคำร้องผ่านคณะผู้ประเมินภายนอกมายัง สมศ. (เป็นไปตามความ สมัยครใจ) โดยจะประเมินตามตารางนัดหมาย และประเด็นการตรวจเยี่ยมหรือการตรวจสอบหลักฐานและ ข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ มีกำหนดระยะเวลาน้อยที่สุด และไม่มีการสรุปผลด้วย วาจากที่สถานศึกษาเพื่อลดการสัมผัสตามหลักการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และสรุปผล การประกันคุณภาพนอกจากการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษา ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ มีระดับคุณภาพ ๕ ระดับ แยกเป็นรายมาตรฐาน คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ และ ปรับปรุง

สมศ. วางแนวทางการประกันคุณภาพภายนอกในระยะที่ ๑ จาก SAR ดังนี้

๑. สมศ. รับ SAR ของสถานศึกษา ผ่านหน่วยงานต้นสังกัดในระบบออนไลน์

๒. สมศ. ตรวจสอบหัวข้อใน SAR โดยใช้แบบตรวจสอบรายงานการประเมินตนเอง (SAR) (Co-๐๒) เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะในการทำ SAR ฉบับต่อไป

๓. การประเมินและวิเคราะห์ SAR ของสถานศึกษา

๓.๑. กรณีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และศูนย์พัฒนาเด็ก สมศ. จะประสานกับหน่วยประเมินในการดำเนินการประเมินและวิเคราะห์ SAR ของสถานศึกษาตามขั้นตอน

๓.๒. กรณีสถานศึกษาด้าน/ระดับ/ประเภทอื่น สมศ. ประสานงานกับผู้ประเมิน ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนไว้ การจัดคณะผู้ประเมินภายนอกเป็นไปตามที่ สมศ. ประกาศไว้ คณะผู้ประเมินภายนอกเข้าระบบสารสนเทศเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก Automated QA เพื่อดาวน์โหลดไฟล์ SAR และข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการประเมิน SAR โดยคณะผู้ประเมินภายนอกจะต้องผ่านการอบรมเกี่ยวกับการประเมินและการวิเคราะห์ SAR และวิธีการตรวจเยี่ยมและทำการประกันคุณภาพภายนอกภายใต้เงื่อนไขที่ สมศ. กำหนดไว้

๔. คณะผู้ประเมินภายนอกสรุปผล การประกันคุณภาพภายนอกรายมาตรฐาน พร้อมให้ข้อเสนอแนะตามเกณฑ์ที่ สมศ. กำหนด (CO-๐๓)โดยมีระดับคุณภาพ ๓ ระดับ ตามรายมาตรฐาน คือ ดี พอใช้ และปรับปรุง

๕. คณะผู้ประเมินภายนอกตัดสินผล การประเมินและวิเคราะห์ SAR รายมาตรฐาน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะรายมาตรฐาน และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมระดับสถานศึกษา (Co-๐๔) ตามแนวทางที่ สมศ. กำหนด

๖. คณะผู้ประเมินภายนอกจัดส่งรายงาน การประกันคุณภาพภายนอก : ผลการประเมิน SARภายใต้สถานการณ COMD-๑๙ ให้สถานศึกษาพิจารณาตามเวลาที่กำหนด

๖.๑. กรณีที่สถานศึกษาเห็นชอบ คณะผู้ประเมินภายนอกหรือหน่วยประเมินจะจัดส่งรายงานการประกันคุณภาพภายนอก : ผลการประเมิน SAR ภายใต้สถานการณ์ COVID-๑๙ (CO-๐๔) ให้ สมศ. พิจารณา

๖.๒. ถ้าสถานศึกษาไม่เห็นชอบ คณะผู้ประเมินภายนอกจะนำผลการพิจารณาของสถานศึกษา มาตรวจสอบและพิจารณาปรับแก้ไข ทั้งนี้ จะดำเนินการได้ต่อเมื่อมีการระบุชื่อหลักฐานใน SAR ที่คณะผู้ประเมินภายนอกมิได้พิจารณา จากนั้น คณะผู้ประเมินภายนอกจะส่งรายงานการประกันคุณภาพภายนอก : ผลการประเมิน SAR ภายใต้สถานการณ์ COVID-๑๙ ให้ สมศ. พิจารณา (จะพิจารณาเฉพาะความชัดเจนของ ภาษา โดยไม่แก้ไขผลการประเมิน SAR)

๗. กรณีที่สถานศึกษาร้องขอให้มีการลงพื้นที่ ตรวจสอบหรือตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (เป็นไปตามความสมัครใจ) ให้สถานศึกษากรอกแบบฟอร์มคำร้อง (CO-๐๕) และส่งแบบฟอร์มให้ สมศ. ผ่านคณะผู้ประเมินภายนอกมาพร้อมกับรายงานการประกันคุณภาพภายนอก : ผลการประเมิน SAR ภายใต้สถานการณ์ COVID-๑๙ (CO-๐๔) เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาระบบเห็นชอบให้ดำเนินการประกันคุณภาพภายนอกในระยะที่ ๒ ต่อไป

๘. สมศ. นำเสนอรายงานการประกันคุณภาพภายนอก : ผลการประเมิน SAR ภายใต้สถานการณ์ COVID-๑๙ ต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง เฉพาะสถานศึกษาที่เห็นชอบรายงานดังกล่าว และไม่ร้องขอให้มีการลงพื้นที่ตรวจสอบ ผลการประเมิน SAR มีระดับคุณภาพ ๓ ระดับ ตามรายมาตรฐาน คือ ดี พอใช้ และปรับปรุง

สมศ. วางแนวทางการประกันคุณภาพภายนอกในระยะที่ ๒ ดังนี้

๑. คณะผู้ประเมินภายนอกดำเนินการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม หรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เฉพาะสถานศึกษาที่ส่งแบบคำร้อง (CO-๐๕) ให้ สมศ. ผ่านคณะผู้ประเมินภายนอก และตรวจหลักฐานตามที่ระบุไว้

๒. คณะผู้ประเมินภายนอกที่จะลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม หรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นชุดเดียวกับที่ประเมินและวิเคราะห์ SAR ในระยะที่ ๑ และจะสรุปผลการประกันคุณภาพภายนอกจากการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ มีระดับคุณภาพ ๕ ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง

๓. คณะผู้ประเมินภายนอกประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Meeting) เพื่อกำหนดหน้าที่การปฏิบัติงาน ดังนี้

๓.๑. คณะผู้ประเมินภายนอกที่รับผิดชอบจัดทำแผนการเตรียมการก่อนลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามแบบฟอร์ม Co-๐๗ เพื่อเตรียมระบุชื่อหลักฐาน หรือข้อมูลที่จะไปตรวจสอบ และจัดทำตารางนัดหมายการตรวจเยี่ยมหรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (ระหว่างคณะผู้ประเมินภายนอกกับสถานศึกษา) ตามแบบฟอร์ม CO-๐๖

๓.๒. คณะผู้ประเมินภายนอกประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Meeting) เพื่อเตรียมการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามตารางนัดหมาย และประสานสถานศึกษาเพื่อกำหนดวันและเวลาที่สะดวก

๓.๓. หลักฐานหรือข้อมูลที่จะตรวจสอบ มี ๖ ประเภท คือ

๑. บุคคลที่จะสัมภาษณ์ เช่น ผู้อำนวยการ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนกรรมการสถานศึกษา ฯลฯ

๒. เอกสาร/ภาพถ่าย เช่น โครงการ แผนการสอน แผนงาน ภาพถ่ายกิจกรรมรายงานค่าสถิติ ฯลฯ

๓. รางวัล เช่น โล่ ถ้วยรางวัล วุฒิบัตร ประกาศเกียรติคุณ ฯลฯ

๔. สถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคาร พื้นที่จัดกิจกรรม แหล่งการเรียนรู้ ห้องชมรม สนามเด็กเล่น ฯลฯ

๕. ครุภัณฑ์ เช่น สื่อการสอน สื่อการศึกษา สื่อการเรียน แผนการสอน ฯลฯ

๖. อื่น ๆ ที่นอกเหนือจาก ๕ ประเภทข้างต้น

ในการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ คณะผู้ประเมินภายนอกต้องจัดทำตารางนัดหมายว่าใครจะตรวจอะไร เมื่อใด ที่ไหน อย่างไร เพื่อสถานศึกษาจะได้เตรียมความพร้อม

๔. กรณีลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมสถานศึกษา คณะผู้ประเมินภายนอกจะไม่ประชุมกับสถานศึกษาแต่จะตรวจหลักฐานหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ตามตารางนัดหมาย และสถานที่ที่สถานศึกษาได้จัดเตรียมไว้ระหว่างการตรวจหลักฐานคณะผู้ประเมินภายนอกต้องสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา พร้อมทั้งเว้นระยะห่างตามหลักการ Social Distancing และไม่มีการสรุปผลด้วยวาจา หากแต่ นำผลไปสรุปด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Meeting) ระหว่างผู้ประเมินภายนอก

๕. คณะผู้ประเมินภายนอกประสานงานด้วยระบบออนไลน์ เพื่อสรุปผลการประกันคุณภาพ ภายนอกกรายมาตรฐาน พร้อมพิจารณาข้อเสนอแนะรายมาตรฐาน และการเขียนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมระดับ สถานศึกษา

๖. คณะผู้ประเมินภายนอกจัดส่งรายงานการประกันคุณภาพภายนอก : ผลการตรวจเยี่ยมภายใต้ สถานการณ์ COVID- ๑๙ ตามแบบฟอร์ม Co-๐๙ ให้สถานศึกษาพิจารณาตามเวลาที่กำหนดกรณีที่ไม่ เห็นชอบผลการประเมิน จะดำเนินการได้ในกรณีที่มีหลักฐานหรือข้อมูลใหม่ ตามวัน/เดือน/ปี ที่ระบุไว้ใน SAR ของสถานศึกษา และคณะผู้ประเมินภายนอกมิได้พิจารณาในช่วงการลงพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยมหรือตรวจสอบ หลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

๗. คณะผู้ประเมินภายนอกตรวจสอบผลการพิจารณาของสถานศึกษา และปรับแก้ไขผลการ ประเมิน (ถ้ามี) และจัดส่งรายงานการประเมินคุณภาพภายนอก: ผลการตรวจเยี่ยม ภายใต้สถานการณ์ COVID-๑๙ ให้ สมศ.

๘. สมศ. ตรวจสอบความถูกต้องของรายงาน โดยไม่แก้ไขผลการประเมินจากการตรวจเยี่ยมและ เสนอต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องต่อไปโดยผลการพิจารณาของคณะกรรมการ สมศ. ถือเป็นที่สุด

๙. สมศ. เสนอผลการประกันคุณภาพภายนอก : ผลการตรวจเยี่ยม ภายใต้สถานการณ์ COVID-๑๙ ต่อสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชนต่อไป

เกณฑ์การประเมิน SAR ศูนย์พัฒนาเด็ก

ศูนย์พัฒนาเด็ก ประกอบด้วย ๓ มาตรฐาน

มาตรฐานด้านที่ ๑ การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

มาตรฐานด้านที่ ๒ ครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนา เด็กปฐมวัย

มาตรฐานด้านที่ ๓ คุณภาพของเด็กปฐมวัย

มาตรฐานด้านที่ ๑ การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	ระดับ	เกณฑ์ตัดสิน
๑.การบริหาร จัดการสถาน พัฒนาเด็ก ปฐมวัย	๑.มีการวางแผนการดำเนินการในแต่ละปีการศึกษา	ปรับปรุง	มี ๐-๓ ข้อ
	๒.มีการนำผลการดำเนินการไปใช้ดำเนินการ		
	๓.มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน	พอใช้	มี ๔ ข้อ
	๔.มีการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไขในปี การศึกษาต่อไป	ดี	มี ๕ ข้อ
	๕.มีการนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ผู้ มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบ		

มาตรฐานด้านที่ ๒ ครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	ระดับ	เกณฑ์ตัดสิน
ครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย	๑.ครูหรือผู้ดูแลเด็กมีการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายปีครบทุกหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้นปี ๒.ครูหรือผู้ดูแลเด็กมีการนำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ในการจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ๓.มีการทดสอบและประเมินผลการจัดประสบการณ์อย่างเป็นระบบ ๔.มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดประสบการณ์ของครูหรือผู้ดูแลเด็กอย่างเป็นระบบ ๕.มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดประสบการณ์	ปรับปรุง	มี ๐-๓ ข้อ
		พอใช้	มี ๔ ข้อ
		ดี	มี ๕ ข้อ

มาตรฐานด้านที่ ๓ คุณภาพของเด็กปฐมวัย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	ระดับ	เกณฑ์ตัดสิน
๑.คุณภาพเด็กปฐมวัย	๑.มีการระบุเป้าหมายคุณภาพของเด็กปฐมวัย ๒.มีการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ ตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๓.มีพัฒนาการสมวัยตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๔.มีการนำผลประเมินคุณภาพของเด็กปฐมวัย พัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการสมวัย ๕.มีการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพของเด็กปฐมวัยต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	ปรับปรุง	มี ๐-๓ ข้อ
		พอใช้	มี ๔ ข้อ
		ดี	มี ๕ ข้อ

เกณฑ์การประเมิน SAR ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ๓ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย:

มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของเด็ก

มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ ๓ การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

เกณฑ์การประเมิน SAR การศึกษาปฐมวัย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	ระดับ	เกณฑ์ตัดสิน
๑.คุณภาพเด็กปฐมวัย	๑.มีการระบุเป้าหมายคุณภาพของเด็กปฐมวัย ๒.มีการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ ตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๓.มีพัฒนาการสมวัยตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๔.มีการนำผลประเมินคุณภาพของเด็กปฐมวัย พัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการสมวัย ๕.มีการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพของเด็กปฐมวัยต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	ปรับปรุง	มี ๐-๓ ข้อ
		พอใช้	มี ๔ ข้อ
		ดี	มี ๕ ข้อ

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	ระดับ	เกณฑ์ตัดสิน
๒.กระบวนการบริหารและการจัดการ	๑.มีการวางแผนการดำเนินการในแต่ละปีการศึกษา ๒.การนำแผนการดำเนินการไปใช้ดำเนินการ ๓.มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน ๔.มีการนำผลประเมินไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขในปีการศึกษา ๕.มีการนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบ	ปรับปรุง	มี ๐-๓ ข้อ
		พอใช้	มี ๔ ข้อ
		ดี	มี ๕ ข้อ

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	ระดับ	เกณฑ์ตัดสิน
๓.การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ	๑.ครูมีการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายปีครบทุกหน่วยการเรียนรู้ ทุกชั้นปี ๒.ครูทุกคนมีการนำแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ ๓.มีการตรวจสอบและประเมินผลการจัดประสบการณ์อย่างเป็นระบบ ๔.มีการนำผลประเมินมาพัฒนาการจัดประสบการณ์ของครูอย่างเป็นระบบ ๕.มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดประสบการณ์	ปรับปรุง	มี ๐-๓ ข้อ
		พอใช้	มี ๔ ข้อ
		ดี	มี ๕ ข้อ

เกณฑ์การประเมิน SAR สถานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ

การศึกษาปฐมวัยประกอบไปด้วย ๔ มาตรฐาน

มาตรฐานที่ ๑ คุณภาพของเด็ก

มาตรฐานที่ ๒ กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ ๓ การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ ๔ มาตรฐานอื่นๆที่สอดคล้องกับประเภทสถานศึกษา

เกณฑ์การประเมิน SAR การศึกษาปฐมวัย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	ระดับ	เกณฑ์ตัดสิน
๑.คุณภาพเด็ก	๑.มีการระบุเป้าหมายคุณภาพของเด็กปฐมวัย ๒.มีการระบุวิธีพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ ตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๓.มีพัฒนาการสมวัยตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๔.มีการนำผลประเมินคุณภาพของเด็กปฐมวัย พัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการสมวัย ๕.มีการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพของเด็กปฐมวัย ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	ปรับปรุง	มี ๐-๓ ข้อ
		พอใช้	มี ๔ ข้อ
		ดี	มี ๕ ข้อ

เกณฑ์การประเมิน SAR การศึกษาปฐมวัย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	ระดับ	เกณฑ์ตัดสิน
๒.กระบวนการบริหารและการจัดการ	๑.มีการวางแผนการดำเนินการในแต่ละปีการศึกษา ๒.การนำแผนการดำเนินการไปใช้ดำเนินการ ๓.มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน ๔.มีการนำผลประเมินไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขในปีการศึกษาต่อไป ๕.มีการนำเสนอผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบ	ปรับปรุง	มี ๐-๓ ข้อ
		พอใช้	มี ๔ ข้อ
		ดี	มี ๕ ข้อ

เกณฑ์การประเมิน SAR การศึกษาปฐมวัย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	ระดับ	เกณฑ์ตัดสิน
๓.การจัด ประสบการณ์ที่ เน้นเด็กเป็น สำคัญ	๑.ครูมีการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ราย ปีครบทุกหน่วยการเรียนรู้ ทุกชั้นปี	ปรับปรุง	มี ๐-๓ ข้อ
	๒.ครูทุกคนมีการนำแผนการจัดประสบการณ์โดยใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	พอใช้	มี ๔ ข้อ
	๓.มีการตรวจสอบและประเมินผลการจัดประสบการณ์ อย่างเป็นระบบ ๔.มีการนำผลประเมินมาพัฒนาการจัดประสบการณ์ของ ครูอย่างเป็นระบบ ๕.มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อ พัฒนาปรับปรุงการจัดประสบการณ์	ดี	มี ๕ ข้อ

เกณฑ์การประเมิน SAR การศึกษาปฐมวัย

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	ระดับ	เกณฑ์ตัดสิน
๔.มาตรฐาน อื่นๆที่ สอดคล้องกับ สถานศึกษา	๑.มีการวางแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง	ปรับปรุง	มี ๐-๓ ข้อ
	๒.มีการดำเนินงานตามแผน ๓.มีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามแผน	พอใช้	มี ๔ ข้อ
	๔.มีการนำผลประเมินมาพัฒนาหรือปรับปรุงการ ดำเนินงานให้ดีขึ้น ๕.มีการเผยแพร่ผลของ ๑-๔ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง	ดี	มี ๕ ข้อ

แนวทางการประกันคุณภาพภายนอก ภายใต้สถานการณ์ covid-๑๙ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน
คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (หน้า ๑-๒๔)

สรุปท้ายหน่วย

การประกันคุณภาพการศึกษาหมายถึง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปณิธานและภารกิจของ
สถานศึกษาในการจัดการศึกษาแต่ละสถานศึกษา การประกันคุณภาพภายในหมายถึง การประเมินผลและการ
ติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา จากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดย
หน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น ซึ่งจะประเมินทุก ๑ ปี ส่วนการประกันคุณภาพ
ภายนอกหมายถึง การประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาจาก
ภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินการศึกษา(สมศ.) องค์การมหาชน หรือบุคคล หรือ
หน่วยงานภายนอก ซึ่งจะประเมินทุก ๕ ปี มาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษาปฐมวัยแบ่งออกเป็น ๓
มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่๑ คุณภาพเด็ก มาตรฐานที่๒ กระบวนการบริหารและการจัดการ และ มาตรฐาน
ที่๓ การจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิงหน่วยที่ ๘

ยุพิน. (๒๕๖๔). แนวทางการประกันคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์ covid-๑๙ เผยแพร่ ๙ พ.ย.๒๕๖๔ (อัปเดตล่าสุด ๑๘ พ.ย.๒๕๖๔)

สถาบันส่งเสริมการประเมินฯ สำนักนายกรัฐมนตรื.(๒๕๕๓). คู่มือการประเมินภายในสถานศึกษา กรุงเทพฯ. สำนักงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล. (๒๕๖๒). <https://www.eg.mahidol.ac.th>. เข้าถึง ๑๘ พ.ย. ๒๕๖๔

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (๒๕๖๔). แนวทางการประกันคุณภาพภายนอก ภายใต้สถานการณ์ covid-๑๙. กรุงเทพฯ.

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๖๑). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย. กรุงเทพฯ.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (๒๕๖๒). คู่มือการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ฉบับปรับปรุง ๒๕๖๒ เป็นต้นไป) กรุงเทพฯ.

แบบฝึกหัดท้ายหน่วย

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ จำนวน ๓ ข้อ (๑๐ คะแนน)

๑. จงอธิบายความหมายและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา (๓ คะแนน)
๒. จงอธิบายความแตกต่างระหว่างการประกันภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา (๓ คะแนน)
๓. จงอธิบายการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับปฐมวัยภายใต้สถานการณ์ COVID-๑๙ (๔ คะแนน)

ตอนที่ ๒ คำสั่ง ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ที่สุด

คำชี้แจง แบบฝึกหัดนี้ เป็นแบบปรนัย ๕ ตัวเลือก จำนวน ๑๐ ข้อ (๕ คะแนน)

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

๑. “การทำกิจกรรมหรือการปฏิบัติภารกิจหลักอย่างมีระบบตรามแบบแผนที่กำหนดไว้โดยมีการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานของดัชนีชี้วัด ระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิต และผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา” จากคำกล่าวข้างต้นหมายถึงข้อใด

- ก. คุณภาพการศึกษา
- ข. การประกันคุณภาพการศึกษา
- ค. การประเมินคุณภาพภายใน
- ง. การประเมินคุณภาพภายนอก
- จ. การควบคุมคุณภาพการศึกษา

๒. “การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา จากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น” จากคำกล่าวข้างต้นหมายถึงข้อใด

- ก. คุณภาพการศึกษา
- ข. การประกันคุณภาพการศึกษา
- ค. การประเมินคุณภาพภายใน
- ง. การประเมินคุณภาพภายนอก
- จ. การควบคุมคุณภาพการศึกษา

๓. “การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง” จากคำกล่าวข้างต้นหมายถึงข้อใด

- ก. คุณภาพการศึกษา
- ข. การประกันคุณภาพการศึกษา
- ค. การประเมินคุณภาพภายใน
- ง. การประเมินคุณภาพภายนอก
- จ. การควบคุมคุณภาพการศึกษา

๔. ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

- ก. ประสิทธิภาพ
- ข. ประสิทธิภาพ
- ค. ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ
- ง. ผลผลิตทางการศึกษา
- จ. มาตรฐานการศึกษา

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๑

แนวทางการตอบข้อ ๑.

ตอบ: การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล ส่วนความสำคัญของการประกันคุณภาพ ๑. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน ๒. ปกป้องการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเปเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และ ๓. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง

แนวทางการตอบข้อ ๒.

ตอบ: ความแตกต่างระหว่างการประกันภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษารายละเอียดดังนี้ การประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการบริหารที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งการวางแผน กำหนดเป้าหมาย และวิธีการทำ ลงมือตามแผน ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาคุณภาพและจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำทุกปี ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินที่มีความต่อเนื่องกับการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นการยืนยันผลการประเมินภายในว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด การประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอกจึงเชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐานการศึกษาเป็นหลัก

แนวทางการตอบข้อ ๓.

ตอบ: การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับปฐมวัยภายใต้สถานการณ์ COVID-๑๙ รายละเอียดดังนี้ ในสถานการณ์ COVID-๑๙ ทุกคนต้องป้องกันและลดการแพร่กระจายเชื้อ โดยการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) โดยการลดกิจกรรม ลดการติดต่อพบปะ งดการจัดกิจกรรมที่มีคนจำนวนมากมารวมตัวกัน หลีกเลี่ยงการเดินทางออกข้างนอกโดยไม่จำเป็น จึงทำให้เกิดวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) การประกันคุณภาพภายนอกของ สมศ. ก็เช่นกัน โดยเฉพาะในการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตภายใต้สถานการณ์ COVID-๑๙ จึงได้ปรับแนวทาง รูปแบบ และวิธีการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์จำเป็นและเร่งด่วน แบ่งออกเป็น ๒ ระยะต่อเนื่องกัน คือ

ระยะที่ ๑ การประเมินและวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาก่อนการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม

ระยะที่ ๒ การลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหรือการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลของสถานศึกษาด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยการประกันคุณภาพภายนอกในระยะที่ ๒ จะใช้ระยะเวลาน้อยที่สุด โดยเน้นประเด็นสำคัญ คือ คุณภาพผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษา การบริหารงานของสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอน

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๒

๑. ข
๒. ค
๓. ง
๔. จ
๕. ง
๖. ข
๗. จ
๘. ข
๙. ข
๑๐. ง

ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัย

นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

ชื่อ นางวรรณรัตน์ ศิริภูธร

วุฒิ คบ.(การประถมศึกษา) สถาบันราชภัฏราชนครินทร์

สัมฤทธิ์บัตร (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประกาศนียบัตรบัณฑิต(บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยชุมชนตราด

สถาบันวิทยาลัยชุมชน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

หน่วยที่ ๙ ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

แผนการจัดการสอนประจำหน่วยที่ ๙

เนื้อหาประจำหน่วยที่ ๙

ตอนที่ ๙.๑ ปัญหาทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ ๙.๑.๑ ปัญหาสำคัญของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ ๙.๑.๒ แนวทางการแก้ไขปัญหาสำคัญของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ ๙.๒ แนวโน้มทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ ๙.๒.๑ การจัดการศึกษาศตวรรษที่ ๒๑

เรื่องที่ ๙.๒.๒ ผู้เรียนและครูในศตวรรษที่ ๒๑

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาหน่วยที่ ๙ จบแล้ว นักเรียนสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้

๑. อธิบายปัญหาทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้
๒. อธิบายแนวโน้มทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้

วิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้การสอนประจำหน่วย

๑. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ ๙ ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
๒. ศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ และ Slide Power Point
๓. สรุปเนื้อหาเพิ่มเติม
๔. ทำแบบฝึกหัดท้ายหน่วย

สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอน
๒. Slide Power Point
๓. โปรเจคเตอร์
๔. เครื่องคอมพิวเตอร์
๕. แบบฝึกปฏิบัติงานกลุ่มโดยอภิปราย

การวัดและการประเมินผล

๑. การสังเกตความสนใจของนักศึกษาและการมีส่วนร่วมในการทำงาน
๒. การประเมินการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้
๓. การประเมินผลงานจากการทำแบบฝึกหัด
๔. การประเมินจากการอภิปรายผลและการนำเสนอผลการศึกษากลุ่ม
๕. การประเมินจากผลงานการสรุปเนื้อหาเพิ่มเติม

หน่วยที่ ๙

ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัย

บทนำ

การจัดการศึกษาปฐมวัยมีการพัฒนามาจากทฤษฎีและแนวคิดที่ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของการเรียนรู้ของเด็กแต่ละวัย ซึ่งมีการนำมาปฏิบัติตามความเชื่อ ที่สอดคล้องกับแนวคิดต่างๆและการปรับเปลี่ยนตามอิทธิพลด้านต่างๆ รวมถึงความคาดหวังที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพยายามแสวงหาแนวคิดและสร้างองค์ความรู้ใหม่มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งการจัดการศึกษาปฐมวัยมีองค์ประกอบสำคัญคือ เด็กปฐมวัย ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ครูปฐมวัย การจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการ ทั้งมีรายงานการวิจัยเผยแพร่ในวงการการศึกษาปฐมวัยที่แสดงให้เห็นว่าการที่เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมที่ถูกต้องทั้งในด้านการจัดกิจกรรม และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จะช่วยส่งเสริมศักยภาพของเด็กให้เป็นคนเก่ง ดี มีสุข ได้ส่งผลให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนตื่นตัวและให้ความสำคัญด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น

เด็กปฐมวัยทั้งเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตั้งแต่ในครรภ์มารดา และส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านเรียนรู้ทักษะชีวิต และวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่ตนอาศัยอยู่ พ่อ แม่ ครอบครัวยุ ชุมชน ผู้ทำหน้าที่ดูแลและการให้การศึกษาต้องมีความรู้และเข้าใจธรรมชาติของเด็กปฐมวัย มีบทบาทร่วมมือกันในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือทำ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่ความยั่งยืน

ประเทศไทยมีแผนการพัฒนาเด็กมาตั้งแต่พ.ศ.๒๕๒๒ โดยได้จัดทำแผนระยะยาว (๒๕๒๒-๒๕๔๒) นอกจากนี้ในปีพ.ศ.๒๕๓๕ ได้จัดทำนโยบายการพัฒนาเด็กเล็กโดยใช้สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก(สพด.) และอดีตนายกรัฐมนตรีนายอานันท์ ปันยารชุน ได้ตั้งคณะกรรมการการพัฒนาศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็กขึ้นเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้การศึกษาเพื่อปวงชน (พ.ศ.๒๕๔๒-๒๕๕๕)ได้กำหนดแนวทางนโยบายในการให้การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กอายุ ๐-๕ ปี อย่างเป็นรูปธรรม กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานไว้ว่าในปี ๒๕๔๙ เด็กอายุต่ำกว่า ๓ ปี ต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาทุกด้านที่เหมาะสมตามวัยเพิ่มขึ้น และเด็ก ๓-๕ ปี ทุกคนต้องได้รับการพัฒนาทุกด้านก่อนเข้าเรียน การศึกษาภาคบังคับ นอกจากนี้ยังมียุทธศาสตร์ในการให้ประชาชนสังคมทุกระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด ในการผลักดันและสร้างความตระหนักแก่สังคมให้คำนึงถึงความสำคัญของการให้การสนับสนุนเด็ก เยาวชน และประชาชนให้ได้รับการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.๒๕๕๐:๔-๖)

พัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ระยะ ๔ ปี ได้กำหนดกรอบทิศทาง การพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยให้ความสำคัญกับตัวเด็กและเยาวชน บริบทแวดล้อมและเยาวชน อาชีพ ครอบครัวยุ โรงเรียน ชุมชน ศาสนา สังคมและสื่อ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในฐานะภาคีที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม ระดมสรรพกำลังของภาคีทุกระดับ และมีมาตรการส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีศักยภาพให้การดำเนินงานตามมาตรฐาน(แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ.๒๕๖๐-๒๕๖๔:๔๖)

ตอนที่ ๙.๑ ปัญหาทางการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๙.๑.๑ ปัญหาสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการจัดการศึกษา และการเลี้ยงดูทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุเนื่องจากการให้บริการแก่เด็กปฐมวัยในประเทศไทยในปัจจุบันยังขาดทิศทาง และความเป็นเอกภาพ ไม่มีนโยบายเด็กปฐมวัยที่ชัดเจนจากรัฐบาล รวมตลอดถึงไม่มีการกำหนดหลักการและมาตรฐานการดูแลเด็กระดับชาติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (สรียา ฮ่องเสนาะ : บทความออนไลน์)

ปัญหาสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

๑. การขาดความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการที่สำคัญตามช่วงวัยของเด็ก จึงมีความคาดหวังที่ต้องการให้เด็กอ่านออกเขียนได้ จึงส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีระบบการสอน “เร่งเรียนเขียนอ่าน” นอกจากนี้การใช้สื่อเทคโนโลยีในการเลี้ยงดูเด็กเช่น ไอแพด โทรศัพท์มือถือหรือโทรทัศน์ก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กมีความบกพร่องในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

๒. การขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการศึกษาปฐมวัยของครู ผู้บริหารและสถานศึกษา การขาดแคลนความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย จึงทำให้ครูเน้นให้เด็กอ่านเขียนมากกว่าวัย และเน้นการสอนที่มีลักษณะให้เด็กท่องจำมากกว่าทักษะด้านการคิด การตัดสินใจในขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนบริหารงาน เพื่อชื่อเสียงของโรงเรียนจึงเตรียมความพร้อม ของเด็ก เพื่อการสอบแข่งขันมากกว่าการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็ก รวมถึงปัญหาสถานศึกษาไม่สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง จึงทำให้เกิดการเรียนเพื่อสอบเข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงตั้งแต่ระดับอนุบาล

๓. ระบบการผลิตครูปฐมวัย จากค่านิยมของการเข้ารับราชการที่มีสวัสดิการที่ดีและมีความมั่นคง ในชีวิตจึงเกิดความต้องการเพิ่มคุณสมบัติด้านการศึกษาของครูให้สูงขึ้น แต่ระบบการผลิตครูในปัจจุบันยังขาดกลไกในการติดตามและประเมินคุณภาพ เช่น การเปิดรับครูปฐมวัยจำนวนมาก ทำให้อัตราส่วนระหว่างอาจารย์กับจำนวนนักศึกษาไม่สอดคล้องกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอน เนื่องจากกระบวนการพัฒนาครูปฐมวัย ไม่สามารถทำได้ด้วยการบรรยายเท่านั้น แต่จำเป็นต้องมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยมีอาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย มาดูแลอย่างใกล้ชิด

๔. การให้ความสำคัญด้านเนื้อหาและการวัดผลมากกว่าการประเมินผลเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการวัดผลระดับประถมศึกษาด้านต้น มุ่งเน้นให้เด็กท่องจำ ความรู้จำนวนมากไม่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับหลักสูตรของการศึกษาปฐมวัยที่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยคำนึงถึงการพัฒนาการในทุกด้านอย่างสมดุล ได้แก่ ด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจ นอกจากนี้ครูในโรงเรียนอนุบาล และศูนย์เด็กเล็กส่วนใหญ่ เน้นการวัดผลด้านความจำ โดยขาดการประเมินตามสภาพความเป็นจริง รวมถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านการศึกษาของรัฐ ใช้หลักเกณฑ์ตัดสินมากกว่าการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน ทำให้ขาดแนวทางในการปรับปรุงผู้เรียนให้ดีขึ้น

เรื่องที่ ๙.๑.๒ แนวทางการแก้ไขปัญหาสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

แบ่งออกเป็น ๓ ส่วนที่สำคัญ คือ

๑. เด็ก

- ขยายโอกาสทางการศึกษาปฐมวัยให้ทั่วถึง ครอบคลุมแก่เด็กทุกคนเพื่อให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียมตามศักยภาพของเด็ก
- จัดการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยให้สอดคล้องกับธรรมชาติตามวัย โดยมุ่งเน้นการเล่นและเรียนรู้ตามธรรมชาติที่อยู่รอบตัว จัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้
- เพิ่มงบประมาณในด้านส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก โดยครอบคลุมเด็กทุกวัยทุกคน และเพิ่มเติมให้กับกลุ่มเด็กปฐมวัยที่ด้อยโอกาส เช่น เด็กยากจน เด็กพิการ เด็กออทิสติก เป็นต้น

๒. ครอบครัว

- เผยแพร่ความรู้ให้สาธารณชนและสังคมมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กไทยได้รับการพัฒนาและเติบโตอย่างมีคุณภาพ
- ให้การศึกษาแก่พ่อแม่ เพื่อเตรียมความพร้อมในการมีบุตรและดูแลส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
- การให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งเป็นผู้ดูแลหลักแก่เด็กปฐมวัยในชนบทให้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม เช่น การให้ความรู้ในการเลี้ยงดูเด็ก การสนับสนุนค่าเลี้ยงดู เป็นต้น

๓. ระบบการศึกษา

- รัฐต้องกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และหลักสูตรให้ชัดเจน สำหรับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้เหมาะสมและต่อเนื่องทั้งในระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา
- จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และทัดเทียมกันทั้งในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน
- พัฒนาเชื่อมโยงรอยต่อของแต่ละช่วงวัย ที่เริ่มต้นจากบ้าน ศูนย์ดูแลเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล จนถึงชั้นประถมศึกษา
- สร้างเครือข่ายบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัยและประถมศึกษาในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแบ่งปันข้อมูลในการดูแลและพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึง

ตอนที่ ๙.๒ แนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัย

เรื่องที่ ๙.๒.๑ การจัดการศึกษาศตวรรษที่ ๒๑

การจัดการศึกษาของไทยกำลังมุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ แรงงานและความเป็นพลเมือง ซึ่งประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์กล่าวว่า ความสามารถในการทำงานมิได้ขึ้นกับรู้มากหรือรูน้อย แต่ขึ้นกับ ทักษะการเรียนรู้ ไฟเรียนรู้ อยากรเรียนรู้ สนุกกับการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาจากทุกสถานที่ที่มีทักษะชีวิตที่ดี ปรับตัวได้ทุกครั้งเมื่อพบอุปสรรค ยืดหยุ่นตัวเองได้ทุกรูปแบบ เมื่อพบปัญหาชีวิตนอกจากนี้ยังมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่แห่งศตวรรษที่ ๒๑ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศศิพันธ์ เปียนเปี่ยมสิน และคณะ.การศึกษาปฐมวัย.๒๕๖๑:๘๐-๘๕)

วิจารณ์ พานิช ได้กล่าวว่า การศึกษาศตวรรษที่ ๒๑ ที่ทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิตคือ ๓ R x ๗ C กล่าวคือ ๓ R ได้แก่ ๑. Reading(อ่านออก) ๒.(W)Riting(เขียนได้) ๓.(A)Rithmaetics (คิดเลขเป็น) และ ๗ C ได้แก่

๑. Critical thinking & problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)
๒. Creativity & innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม)
๓. Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)
๔. Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)
๕. Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)
๖. Computing & ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)
๗. Career & learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

ครูเพื่อศิษย์เองต้องเรียนรู้ ๓ R x ๗ C และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้เกษียณอายุจากการเป็นครูประจำการไปแล้วเพราะเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตของตนเอง ระหว่างเป็นครูประจำการก็เรียนรู้สำหรับเป็นครูเพื่อศิษย์ และเพื่อการดำรงชีวิตของตนเองโดยย้ำว่าครูต้องเลิกเป็น “ผู้สอน” ผันตัวเองมาเป็นโค้ช หรือ Facilitator ของการเรียนรู้ของศิษย์ที่ส่วนใหญ่เรียนแบบ PBL คือโรงเรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเลิกเน้นสอนหันมาเน้นเรียน เน้นทั้งการเรียนรู้ของศิษย์และครู(วิจารณ์ พานิช.๒๕๕๕:๑๖-๑๗)

ปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้

วิจารณ์พานิช กล่าวถึง หลักการหรือปัจจัยสำคัญด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ไว้ ๕ ประการ คือ

๑. Authentic Learning
๒. Mental model building
๓. Internal motivation
๔. Multiple intelligence
๕. Social learnig

๑. Authentic Learning

การเรียนรู้ที่แท้จริงอยู่ในโลกจริงหรือชีวิตจริง การเรียนวิชาในห้องเรียนยังไม่ใช่การเรียนรู้ที่แท้จริง ยังเป็นการเรียนแบบสมมติ ดังนั้น ครูเพื่อศิษย์จึงต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด กล่าวในเชิงทฤษฎีได้ว่า การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับบริบทหรือสภาพแวดล้อมในขณะที่เรียนรู้ ห้องเรียนไม่ใช่บริบทที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในมิติที่ลึกเพราะห้องเรียนไม่เหมือนสภาพในชีวิตจริง การสมมติโจทย์ที่คล้ายจะเกิดในชีวิตจริงก็ได้ความสมจริงเพียงบางส่วน แต่หากไปเรียนในสภาพจริงก็จะได้รับการเรียนรู้ในมิติที่ลึกและกว้างขวางกว่าสภาพสมมติการออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์เกิด

“การเรียนรู้ที่แท้จริง” (authentic learning) เป็นความท้าทายต่อครูเพื่อศิษย์ในสภาพที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรอื่นๆ รวมทั้งจากความเป็นจริงว่า เด็กนักเรียนในเมืองกับในชนบทมีสภาพแวดล้อมและชีวิตจริงที่แตกต่างกัน

๒. Mental model building

การเรียนรู้ในระดับสร้างกระบวนทัศน์อาจมองอีกมุมหนึ่งว่า เป็น authentic learning แนวหนึ่งมองว่านี่คือ การอบรมบ่มนิสัย หรือการปลูกฝังความเชื่อหรือค่านิยมในถ้อยคำเดิมของเรา แต่ในความหมายข้อนี้เป็นการเรียนรู้วิธีการนำเอาประสบการณ์มาสังเคราะห์จนเกิดเป็นกระบวนทัศน์ใหม่นั้นคือ เป็นการเรียนรู้ (how to learn, how to unlearn/ delearn, how to relearn) ไปพร้อมๆกันทำให้เป็นคนที่มีความคิดเชิงกระบวนทัศน์ชัดเจน จำต้องมีความสามารถรับรู้ข้อมูลหลักฐานใหม่ๆ และนำมาสังเคราะห์เป็นความรู้เชิงกระบวนทัศน์ใหม่ได้

๓. Internal motivation

การเรียนรู้ที่แท้จริงขับเคลื่อนด้วยฉันทะ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวคนไม่ใช่ขับเคลื่อนด้วยอำนาจของครูหรือพ่อแม่ เด็กที่เรียนเพราะไม่อยากจะขี้ใจครูหรือพ่อแม่จะเรียนได้ไม่ดีเท่าเด็กที่เรียนเพราะอยากเรียน เมื่อเด็กมีฉันทะและได้รับการส่งเสริมที่ถูกต้องจากครู วิทยะ จิตตะและวิมังสา (อิทธิบาทสี่) ก็จะตามมา ทำให้เกิดการเรียนรู้ในมิติที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยง

๔. Multiple intelligence

เวลานี้เป็นที่เชื่อกันแล้วว่า มนุษย์เรามีพหุปัญญา (Multiple intelligence) และเด็กแต่ละคนมีความถนัดหรือปัญหาที่ติดตัวมาแต่กำเนิดต่างกัน รวมทั้งสไตล์การเรียนรู้ก็ต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นความท้าทายต่อครูเพื่อศิษย์ในการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคนและจัดให้การเรียนรู้ส่วนหนึ่งเป็นการเรียนรู้เฉพาะตัว (personalized learning)

๕. Social learning

การเรียนรู้แบบกิจกรรมทางสังคม หากยึดหลักการนี้ครูเพื่อศิษย์ก็จะสามารถออกแบบกระบวนการทางสังคมเพื่อให้ศิษย์เรียนสนุก และเกิดนิสัยรักการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้จะไม่ใช้กิจกรรมส่วนบุคคลที่ห้อยเหงาน่าเบื่อ (วิจารณ์ พานิช. ๒๕๕๕: ๒๗-๒๘)

เรื่องที่ ๙.๒.๒ ผู้เรียนและครูในศตวรรษที่ ๒๑

๙.๒.๑ ผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑

วิจารณ์ พานิช กล่าวถึงลักษณะ ๘ ประการของเด็กสมัยใหม่ไว้ดังนี้

๑. มีอิสระที่จะเลือกสิ่งที่ตนพอใจ แสดงความเห็น และลักษณะเฉพาะของตน
๒. ต้องการดัดแปลงสิ่งต่างๆให้ตรงตามความพอใจและความต้องการของตน
๓. ตรวจสอบหาความจริงเบื้องหลัง (scrutiny)
๔. เป็นตัวของตัวเองและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อรวมตัวกันเป็นองค์กร เช่น ธุรกิจ รัฐบาล และสถาบันการศึกษา

๕. ความสนุกสนานและการเล่นเป็นส่วนหนึ่งของงาน การเรียนรู้และชีวิตทางสังคม

๖. การร่วมมือ และความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของทุกกิจกรรม

๗. ต้องการความเร็วในการสื่อสาร การหาข้อมูล และตอบคำถาม

๘. สร้างนวัตกรรมต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต

การเรียนรู้ทักษะในการเรียนรู้(learning how to learn หรือ learning skills) และเรียนรู้ทักษะในการสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น (นวัตกรรม) ประกอบด้วยทักษะย่อยๆ ดังต่อไปนี้

๑. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) และการแก้ปัญหา (problem solving) ซึ่งหมายถึง การคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญ (expert thinking)

การออกแบบการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การออกแบบการเรียนรู้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ควรมีเป้าหมายและวิธีการดังต่อไปนี้

เป้าหมาย : นักเรียนสามารถใช้เหตุผล

- คิดได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลหลากหลายแบบ ได้แก่ คิดแบบอุปนัย (inductive) คิดอนุมาน (deductive) เป็นต้นแล้วแต่สถานการณ์

เป้าหมาย : นักเรียนสามารถใช้การคิดกระบวนระบบ(systems thinking)

- วิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยย่อยมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร จนเกิดผลในภาพรวม

เป้าหมาย : นักเรียนสามารถใช้วิจารณ์ญาณและตัดสินใจ

- วิเคราะห์และประเมินข้อมูลหลักฐาน การโต้แย้ง การกล่าวอ้างและความเชื่อ
- วิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินความเห็นหลักๆ
- สังเคราะห์และเชื่อมโยงระหว่างสารสนเทศกับข้อโต้แย้ง
- แปลความหมายของสารสนเทศและสรุปพื้นฐานของการวิเคราะห์
- ตีความและทบทวนอย่างจริงจัง(critical reflection) ในด้านการเรียนรู้ และกระบวนการ

เป้าหมาย : นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้

- ฝึกแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคยหลากหลายแบบ ทั้งโดยแนวทางที่ยอมรับกันทั่วไป และแนวทางที่แหวกแนว
- ตั้งคำถามที่สำคัญที่ช่วยทำความเข้าใจแก่มุมมองต่างๆ เพื่อนำไปสู่ทางออกที่ดีกว่า

๒. การสื่อสาร(communication) และความร่วมมือ (collaboration) ซึ่งหมายถึงการสื่อสารอย่างซับซ้อน(complex communicating)

การออกแบบการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารและความร่วมมือ ควรมีเป้าหมายและวิธีการดังต่อไปนี้

เป้าหมาย : ทักษะในการสื่อสารอย่างชัดเจน

- เรียงเรียงความคิดและมุมมอง (idea) ได้เป็นอย่างดีสื่อสารออกมาให้เข้าใจง่ายและงดงาม และมีความสามารถสื่อสารได้หลายแบบ ทั้งด้วยวาจา ข้อเขียน และภาษาที่ไม่ใช่ภาษาพูดและเขียน (เช่น ท่าทาง สีหน้า)

- ฟังอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการสื่อสารจากการตั้งใจฟังให้เห็น ความหมาย ทั้งด้าน ความรู้ คุณค่า ทักษะ และความตั้งใจใช้การสื่อสารเพื่อบรรลุเป้าหมายหลายด้านเช่น แฉ่งให้ทราบบอกให้ทำ จูงใจ และชักชวน
- สื่อสารอย่างได้ผลในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย รวมทั้งในสภาพที่สื่อสารกันด้วยหลาย ภาษา
- แสดงความสามารถในการทำงานอย่างได้ผล และแสดงความเคารพให้เกียรติทีมงานที่มีความหลากหลาย
- แสดงความยืดหยุ่นและช่วยประนีประนอมเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน
- แสดงความรับผิดชอบร่วมกันในงานที่ต้องทำร่วมกันเป็นทีมและเห็นคุณค่าของบทบาท ของผู้ร่วมทีมคนอื่นๆ

๓. ความริเริ่มสร้างสรรค์ (creativity) และนวัตกรรม (innovation) ซึ่งหมายถึง การประยุกต์ใช้ จินตนาการและการประดิษฐ์

การออกแบบการเรียนรู้ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ควรมีเป้าหมายและวิธีการดังต่อไปนี้
เป้าหมาย : ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์

- ใช้เทคนิคสร้างมุมมองหลากหลายเทคนิค เช่น การระดมความคิด (brainstorming)
- สร้างมุมมองแปลกใหม่ ทั้งที่เป็นการปรับปรุงเล็กน้อยจากของเดิม หรือเป็นหลักการที่ แหกแนวโดยสิ้นเชิง

ชักชวนกันทำความเข้าใจ ปรับปรุง วิเคราะห์ และประเมินมุมมองของตนเองเพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการ คิดสร้างสรรค์(วิจารณ์ พานิช.๒๕๖๐:๔๘-๔๙)

เรื่องที่ ๙.๒.๒ ครูในศตวรรษที่ ๒๑

วิจารณ์ พานิช กล่าวว่า ครูต้องยึดหลักสอนน้อย เรียนมาก การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ต้อง ก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑”(๒๑st Century Skills) ที่ครู สอนไม่ได้ นักเรียนต้องเรียนเองหรือพูดใหม่ว่าครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (Facilitate) ในการเรียนรู้ ให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจาก ภายในใจและสมองของตนเอง ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า PBL (Project-Based-Learning) ทักษะเพื่อการ ดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่ สาระวิชาหลัก ภาษาแม่และภาษาโลก ศิลปะ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐและความเป็นพลเมืองดี

หัวข้อสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวโลก ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองดี ความรู้ด้านสุขภาพ ความรู้ด้าน สิ่งแวดล้อม ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่าง วิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ได้แก่ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อความรู้ด้านเทคโนโลยี

ทักษะชีวิตและอาชีพ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวเอง ทักษะสังคม และสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ(Responsibility)

นอกจากนี้วิจารณ์ พานิช ยังได้กล่าวถึงทักษะที่ควรเพิ่มเติมในศตวรรษที่ ๒๑

๑. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และความสามารถในการปรับตัว (ความสามารถในการดัดแปลงให้เหมาะสมได้) (Accountability and Adaptability) การฝึกความรับผิดชอบต่อส่วนตัวและความยืดหยุ่นในบริบทส่วนตัว ที่ทำงาน และชุมชน กำหนดและบรรลุตามมาตรฐานและเป้าหมายที่สูงสำหรับตนเองและผู้อื่น อดทนต่อสภาวะที่คลุมเครือ

๒. ทักษะการสื่อสาร(Communication Skills) ความเข้าใจ การจัดการ และการสร้างการสื่อสารทางการพูด การเขียนที่มีประสิทธิภาพ และผ่านทางมีเดียเดียว ในรูปแบบและบริบทที่หลากหลาย

๓. ความคิดสร้างสรรค์และความกระตือรือร้น (ความอยากรู้อยากเห็น) ทางปัญญา (Creativity) การพัฒนา การนำไปใช้และการสื่อสารข้อคิดเห็นไปสู่ผู้อื่น เปิดรับและโต้ตอบแง่มุม ที่ใหม่และหลากหลาย

๔. การคิดเชิงวิพากษ์และการคิดอย่างเป็นระบบ (Critical Thinking and Systems Thinking) ฝึกการให้เหตุผลในการทำความเข้าใจและการสร้างทางเลือกที่ซับซ้อน การเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างระบบต่างๆ

๕. ข้อมูลและทักษะการอ่านเขียนสื่อ(Information and Media Literacy Skills) การวิเคราะห์ การเข้าถึง การจัดการ การบูรณาการ การประเมินและการจัดทำข้อมูลในรูปแบบและสื่อที่หลากหลาย

๖. ทักษะระหว่างบุคคลและการร่วมมือประสาน (Interpersonal and Collaborative Skills) รู้จักการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ การปรับตัวในบทบาทและความรับผิดชอบที่แตกต่าง การทำงาน อย่างมีประสิทธิภาพ (Productivity) กับผู้อื่นการเห็นอกเห็นใจ การเคารพในมุมมองที่แตกต่างกัน

๗. การระบุปัญหา การกำหนดและการแก้ปัญหา (Problem Identification, Formulation and Solution) ความสามารถในการกำหนดขอบข่ายของปัญหา วิเคราะห์และปัญหา

๘. กำกับตัวเอง (Self-direction) กำกับดูแลความเข้าใจของตนเองและเรียนรู้ความต้องการระบุแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม การถ่ายโอนสิ่งที่เรียนรู้จากที่หนึ่งไปยังอีกที่๑

๙. ความรับผิดชอบต่อสังคม(Social Responsibility) ใส่ใจต่อชุมชนขนาดใหญ่อย่างมีความรับผิดชอบ ตระหนักในพฤติกรรมทางเชื้อชาติในบริบทของชุมชน ที่ทำงานและรายบุคคล

โรงเรียนและครูต้องจัดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่มาตรฐานและการประเมินในยุคศตวรรษที่ ๒๑

หลักสูตรและการเรียนการสอนรวมถึงการพัฒนาครูสำหรับศตวรรษที่ ๒๑

การปฏิรูปการศึกษาไทย การสร้างความเข้มแข็งทางการศึกษาไทยภายใต้บริบทแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นย่อมเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายควรตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาคนสู่การพัฒนาชาติเพื่อก้าวสู่สังคมโลกท่ามกลางสภาพการณ์แห่งการแข่งขันในปัจจุบัน

การสร้างเสริมเข้มแข็งของคนในชาติ ในการจัดการศึกษาจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ฝ่ายต้องร่วมกันทำงานอย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษา (Educational Reform) นั้นย่อมมีความสำคัญและจำเป็นที่ต้องร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความรู้แก่คนในชาติอย่างมีคุณค่าและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลต่อการปฏิรูปและเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน (Sustainable Development) (วิจารณ์ พานิช.๒๕๕๕:๕๑-๕๕)

STEM Education สู่บริบทไทย

หลายประเทศที่กำลังตื่นตัวกับการจัดการศึกษาในเรื่อง “สเต็มศึกษา”(Science Technology Engineering and Mathematics Education : STEM Education) ที่นำมาบูรณาการการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ คณิตศาสตร์ ตั้งแต่ระดับชั้นการศึกษาพื้นฐาน ซึ่งทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือ เพื่อให้การเรียนการสอนแนวใหม่นี้ให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

สเต็มศึกษาในประเทศไทย

กระทรวงศึกษาธิการได้เร่งผลักดันแนวทางการจัดการศึกษาที่บูรณาการวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์ (Science Technology Engineering and Mathematics Education: STEM Education)

สรุปท้ายหน่วย

แนวโน้มของการจัดการศึกษาปฐมวัยในอนาคต การจัดการศึกษาศตวรรษที่๒๑ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ แรงงาน การเรียนรู้ และมีความเป็นพลเมืองดี วิจารณ์ พานิช กล่าว ว่า ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่๒๑ ได้แก่ สาระวิชาหลัก ภาษาแม่และภาษาโลก ศิลปะ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐและความเป็นพลเมืองดี

STEM ย่อมาจาก Science Technology Engineering and Mathematics เป็นแนวทางการเรียนการสอนที่มีลักษณะของการบูรณาการการเรียนการสอนทั้งสี่สาขาวิชาเข้าด้วยกัน คือ วิทยาศาสตร์ (Science), เทคโนโลยี (Technology), วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ทุกแขนงมาใช้ในการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ในชีวิตประจำวัน โดยอาศัยการจัดการเรียนรู้ด้วยครูหลายสาขาร่วมมือกัน – Science เป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆในธรรมชาติ โดยอาศัยกระบวนการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry)–Technology เป็นวิชาที่ว่าด้วยกระบวนการทำงานที่มีการประยุกต์ศาสตร์สาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการแก้ปัญหา ปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาสิ่งต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการ หรือความจำเป็นของมนุษย์–Engineering เป็นวิชาที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือสร้างสิ่งต่างๆ เพื่อมาอำนวยความสะดวกของมนุษย์ โดยอาศัยความรู้ด้านต่างๆ

เอกสารอ้างอิงท้ายหน่วยที่ ๙

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (๒๕๖๑). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ

ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔:๔๖ .(พิมพ์ครั้งที่ ๒) โรงพิมพ์ เจ.เอส.การพิมพ์

วิจารณ์ พานิช. (๒๕๕๕). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์ .กรุงเทพฯ.

ศศิพันธ์ เปี่ยมเปี่ยมสิน และคณะ.(๒๕๖๑) การศึกษาปฐมวัย.(พิมพ์ครั้งที่ ๕). ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์กราฟ
ฟิคไซท์.กรุงเทพมหานคร.

สรียา ช้องเสนาะ บทความออนไลน์ www.parliament.go.th สืบค้น ๒๓ ธ.ค.๖๔

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.(๒๕๕๐). คู่มืองานการบริหารสถานศึกษา.กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

แบบฝึกหัดท้ายหน่วย

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ จำนวน ๒ ข้อ (๑๐ คะแนน)

๑. จงบอกและอธิบายปัญหาทางการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบัน (๕ คะแนน)
๒. จงบอกและอธิบายแนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัยในอนาคต (๕ คะแนน)

ตอนที่ ๒ ให้ทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่กล่าวถูกต้อง และ ทำเครื่องหมาย × หน้าข้อที่กล่าวผิด
จำนวน ๑๐ ข้อ (๕ คะแนน)

- ๑. การขาดความรู้ ความเข้าใจของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเป็นปัญหาสำคัญของการศึกษาปฐมวัย
- ๒. ระบบการผลิตครูปฐมวัยในปัจจุบันไม่ใช่ปัญหาสำคัญของการศึกษาปฐมวัย
- ๓. แนวทางแก้ปัญหาสำคัญของการศึกษาปฐมวัยด้านตัวเด็กควรขยายโอกาสทางการศึกษาปฐมวัยให้ทั่วถึง
- ๔. การเพิ่มงบประมาณในด้านส่งเสริมการเรียนรู้เด็กไม่ใช่การแก้ปัญหาสำคัญของการศึกษาปฐมวัย
- ๕. แนวทางการแก้ปัญหาด้านครอบครัว ควรเผยแพร่ความรู้ให้สาธารณชนและสังคมมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- ๖. ระบบการศึกษา รัฐต้องกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และหลักสูตรให้ชัดเจน แต่ไม่จำเป็นต้องให้เหมาะสมและต่อเนื่องในระดับประถมศึกษา
- ๗. แนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัยควรใช้ตลอดชีวิตคือ $3 R \times 4 C$
- ๘. ปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ กล่าวไว้ ๕ ประการ
- ๙. ผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ผู้เรียนควรมีอิสระที่จะเลือกสิ่งที่ตนพอใจ แสดงความคิดเห็นและลักษณะเฉพาะของตน
- ๑๐. ครูในศตวรรษที่ ๒๑ กล่าวไว้ว่า “ ครูต้องยึดหลักสอนมาก เรียนมาก ต้องก้าวข้ามสารวิชาไปสู่การเรียนรู้”

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๑

แนวทางการตอบข้อ ๑.

ตอบ: ปัญหาทางการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันรายละเอียดดังนี้ ๑.การขาดความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ๒. การขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการศึกษาปฐมวัยของครู ผู้บริหาร และสถานศึกษา การขาดแคลนความรู้และเข้าใจที่ถูกต้อง ๓.ระบบการผลิตครูปฐมวัยจากค่านิยมของการเข้ารับราชการที่มีสวัสดิการที่ดีและความมั่นคงในชีวิตจึงเกิดความจำเป็นต้องเพิ่มคุณวุฒิด้านการศึกษาของครูในสูงขึ้น และ๔.การให้ความสำคัญด้านเนื้อหาและการวัดผลมากกว่าการประเมินผลเพื่อพัฒนาหลักสูตรและการวัดผลระดับประถมศึกษาตอนต้นมุ่งให้เด็กท่องจำ

แนวทางการตอบข้อ ๒.

ตอบ: แนวโน้มทางการศึกษาปฐมวัยควรเป็น ครูเพื่อศิษย์เองต้องเรียนรู้ ๓ R x ๗ C และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้เกษียณอายุจากการเป็นครูประจำการไปแล้วเพราะเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิตของตนเอง ระหว่างเป็นครูประจำการก็เรียนรู้สำหรับเป็นครูเพื่อศิษย์ และเพื่อการดำรงชีวิตของตนเองโดยย้ำว่าครูต้องเลิกเป็น “ผู้สอน” ผันตัวเองมาเป็นโค้ช หรือ Facilitator ของการเรียนรู้ของศิษย์ที่ส่วนใหญ่เรียนแบบ PBL คือโรงเรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเลิกเน้นสอน หันมาเน้นเรียน เน้นทั้งการเรียนรู้ของศิษย์และครู

เฉลยแบบฝึกหัดตอนที่ ๒

๑. ✓	๒. X	๓. ✓	๔. X	๕. ✓
๖. X	๗. ✓	๘. ✓	๙. ✓	๑๐. X